

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**MÜNBEÇLİ AGAPIUS'UN "KİTAP EL-UNVAN" ADLI ESERİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZHAN BATI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi HÜLYA ÇETİN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**MÜNBEÇLİ AGAPIUS'UN "KİTAP EL-UNVAN" ADLI ESERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZHAN BATI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi HÜLYA ÇETİN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

tarafından yönetiminde hazırlanan ve tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nda olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

(Danışman)

.....
.....
.....

Tez No : .....

Tez Savunma Tarihi :

.....

Enstitü Müdürü

.../...2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

../2022

ÖN SÖZ

İncelemiş olduğumuz *Kitap el-Unvan* (Başlıkların Kitabı) adlı eser X. yüzyılda Münbiç kentinin Melkit piskoposu Münbiçli Agapius (Konstantin oğlu Mahbub) tarafından kaleme alınmıştır. Hristiyan –Melkit- tarih yazımına örnek oluşturan eser Hristiyan Arap tarihi ve kültürü açısından değerli bir eserdir. Yazarın kendisi ve hayatıyla ilgili elimizde çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Yazar hakkında bilgileri kaleme aldığı ve incelemesini yaptığımız eserinden ve eseri alıntılayan yazarlardan bulabiliyoruz. Birçok farklı yerde el yazmaları bulunan eserin üzerine Batı’da çalışmalar yapılmış ve Latince, Fransızca, İngilizce gibi dillere çevirileri yapılmıştır. Ancak Türkçe’de bu konuda pek bir çalışma yapılmamıştır. Biz de hem eseri, hem yazarı ve yazar hakkında bilmemiz gerekenleri inceleme konusu yaparak eserin Türkçe tercümesini gerçekleştirdik. Akademik alanda Hristiyan ve Hristiyan Arap tarihi alanında çalışma yapanlar öncelikli olmak üzere birçok kişinin istifadesine sunduk. Eser geniş çaplı olması ve birçok konuyu içermesi sebebiyle çalışmamızın farklı alanlarda çalışan birçok kişiye ve tarihe ilgisi olan okuyucuya büyük kolaylıklar sağlayacağına inanıyoruz.

Batı dünyasında eser üzerinde çalışmalar yapılmış olsa da bunların sayısı çok değildir. Eser üzerinde yapılan en önemli çalışmalardan biri 1867 St. Petersburg doğumlu Alexander Vasiliev’in yaptığı Fransızca tercüme çalışmasıdır. Yazarımız eserini dünya tarihinin başlangıcından itibaren kendi yaşadığı döneme kadar kaleme almıştır. Kitap yazarın inançları çerçevesinde dünyanın ve ilk insanın yaratılışından, peygamberlerden, tarihi ve coğrafi birçok olaydan, Hz. İsa’dan Hristiyanlıktan, Yahudilikten, İslam tarihinden ve daha birçok olay ile durumdan söz etmektedir. Biz bu çalışmamızda eserin sahip olduğu önemi belirterek gerekli bilgileri aktardık. Eserin daha iyi anlaşılması adına daha önce tercümesini yapan araştırmacılardan da faydalanarak yazar ve eser hakkında daha detaylı bilgiler sunmaya çalıştık. Araştırmanın amacı, önemi ve sınırları hakkında bilgi verdikten sonra eseri daha iyi anlayabilmek adına yazarımız Agapius hakkında bilgiler verdik. Eserini yazarken kullandığı kaynakları ve yaşadığı kent olan Menbic’in kısa bir tarihini aktardık. Yazarımızın bakış açısını daha iyi analiz edebilmek adına mensup olduğu Melkit mezhebi hakkında aktarımlarda bulunduk. Bu mezhebin oluşum sürecini, diğer mezheplere göre farklarını, geçmişteki ve günümüzdeki konumları gibi konularda aktarımlarda bulunduk. Ardından eser hakkında gerekli incelemeleri aktardık.

Agapius İslamiyet'in doğuşundan itibaren Müslümanların tarihiyle ilgili birçok aktarımda bulunmuştur. İslam idaresi altında yaşayan Bizans'a bağlı bir mezhebin bir piskoposu olarak Agapius'un İslamiyet e Müslümanlar hakkında nasıl bir bakış açısına sahip olduğunu incelemeye çalıştık. Kullandığı dili, aktardığı rivayetleri inceledik. Bilhassa aktardığı rivayetleri Belazuri, İbn'ül-Esir, İbn Kesir gibi İslam tarihçilerinin eserleriyle karşılaştırmaya çalıştık. Bu sayede İslam tarihi eserleri ile olan ortak noktaları ve farklılıkları tespit etmeye çalıştık. Bütün bunlara ek olarak eserin Türkçe tercümesini de okuyucuya sunduk.

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hülya Çetin'e; hayatımın her evresinde destekleriyle yanımda olan değerli aile üyelerim annem Remziye Bati'ye, Babam Abdulsamet Bati'ye ve kız kardeşim Pelin Bati'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Oğuzhan BATI
Çanakkale, Kasım 2022

ÖZET

MÜNBIÇLİ AGAPIUS'UN KİTAP EL-UNVAN ADLI ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Oğuzhan BATI

Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Hülya ÇETİN

17/11/2022, 281

Kitap el-Unvan, Agapius of Manbij (Münbiçli Agapius) tarafından kaleme alınan Hristiyan Arap tarih yazımına örnek oluşturan bir metindir. Yazarın başından kendi dönemine kadar dünya tarihini anlattığı bu eserin üzerine batıda incelemeler ve tercüme yapılmış olmasına rağmen Türkiye’de henüz pek çalışılmamıştır. Bu tez vasıtasıyla söz konusu eseri ilk defa Türkçeye tercüme ettik.

Eserin yazarı Agapius’un tarihi, dünyanın yaratılışıyla başlamakta ve kendi zamanına kadar devam etmektedir. Bu döneme kadar dünya üzerinde yaşanan birçok olayı aktarmaktadır. Yazar Müslüman Arap fetihlerinden de söz etmekte ve bu dönem İmparator IV. Leon’un (775-780 arası hükümdar) döneminde Halife Mehdi'nin (160AH = 776-7 AD) ikinci yılında sonlanmaktadır. Yazar Hristiyanlık, İslamiyet, Roma – Sasani mücadelesi gibi birçok konuda bilgiler vermektedir.

Bu tezin giriş kısmında araştırmanın amacı ve önemi, sınırları ve kullanılan kaynaklar belirtilmiştir. İkinci bölümde yazarımızı daha yakından tanımak adına Agapius’un kendisi, yaşadığı coğrafya ve mensup olduğu mezhebi hakkında bilgiler verilmiştir. Bir sonraki başlıkta incelenen eser hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Bu bölümde son olarak yazarın kullandığı kaynaklar ve Müslümanlara olan bakış açısı değerlendirilmiştir. Son olarak eserle ilgili değerlendirme yapılmış ve metnin Türkçe tercümesi eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Münbiçli Agapius, Kitap el-Unvan, Melkit Tarih Yazıcılığı, Hristiyan Tarih Yazıcılığı, Münbiç

ABSTRACT

A STUDY ON AGAPIUS OF MANBIJ'S BOOK TITLED "KİTAP EL-UNVAN"

Oğuzhan BATI

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Philosophy and Religious Science

Adisor: Dr. Hülya ÇETİN

17/11/2022, 281

Kitap el-Unvan, is a text written by Agapius of Manbij that sets an example for Christian Arabic historiography. Although studies and translations have been made in the West on this work, in which the author tells the history of the world from the beginning to his own period, it has not been studied much in Turkey yet. Through this thesis, we translated the work into Turkish for the first time.

The history of Agapius, the author of the work, begins with the creation of the world and continues until his own time. It narrates many events that took place in the world until this period. The author also talks about the Muslim Arab conquests. This period, ends during the reign of Leon IV. in the second year of the Caliph Mahdi (160AH = 776-7 AD). The author gives information on many subjects such as Christianity, Islam, the Roman-Sassanid struggle.

In the introduction part of this thesis, the purpose and importance of the research, its limits and the sources used are stated. In the second chapter, information about Agapius himself, the geography he lived in and the sect he belonged to are given in order to get to know our author better. In the next chapter, necessary information about the work examined is given. In this section, the sources used by the author and his perspective on Muslims are evaluated. Finally, the work has been evaluated and the Turkish translation of the text has been added.

Keywords: Agahpius of Manbij, Book of the Title, Melkite Historiography, Christian Historiography, Manbij,

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Sınırları.....	2
1.3. Araştırmada Yardım Alınan Telif Eserler.....	3

İKİNCİ BÖLÜM

MÜNBEÇLİ AGAPIUS

5

2.1. Agapius Hakkında.....	5
2.1.1. Münbiç.....	6
2.1.2. Melkitler (Melkaniyye).....	7
2.1.3. Khalkedon (Kadıköy) Konsiline Giden Süreç.....	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTAP EL-UNVAN HAKKINDA TEMEL BİLGİLER

3.1. Kitap el-Unvan.....	14
3.2. Agapius'un Eserini Yazarken Kullandığı Kaynaklar.....	17
3.3. Agapius ve Müslümanlar.....	18

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKÇE TERCÜME

Kitap el-Unvan Tercümesi.....	31
-------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ

SONUÇ.....	277
KAYNAKÇA.....	279
ÖZGEÇMİŞ.....	I

KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
Böl.	Bölün
Bs.	Basım
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
No.	Numara
s.	Sayfa
Trc.	Tercüme
yy.	Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Geçmiş, günümüz dünyasını ve hatta geleceği anlayabilmenin en önemli yollarından biri tarihi ve bu tarihin bize sunduklarını doğru bir şekilde analiz edebilmektir. Üzerinde yaşadığımız Anadolu ile çevresinde bulunan Ortadoğu ve Mezopotamya gibi coğrafyalarda geçmişten günümüze kadar birçok farklı millet, toplum ve inanç sistemi yaşamıştır. Her biri kendi izlerini ve eserlerini bırakmıştır. Kaleme aldıkları eserlerde kendi bakış açılarından tarihi yorumlamış ve bize aktarmışlardır. Bu anlamda farklı inançlara, değerlere ve görüşlere sahip toplumların eserlerini incelemek tarih ilmi açısından bizlere büyük katkılar sağlayacaktır.

Bu tez çalışmasında ele alınan “*Kitap el-Unvan*” adlı eser de bunlardan biridir. “*Kitap el-Unvan*” (Başlıkların Kitabı ya da Evrensel Tarih) adlı eser M.S. 10. yüzyıl boyunca Münbiç kenti piskoposu (Pearse, 2008), Melkit yazar Mahbub ibn-Qūştānīn (Konstantin oğlu Mahbub) diğer bir adıyla Münbiçli Agapius tarafından kaleme alınmıştır. Yukarıda ifade edilen durumlar açısından, dinler tarihinde önemli bir yer ettiğini düşündüğümüz ancak hak ettiği değeri göremeyen bu eser tezimizde inceleme konusu edilmiştir. Burada Hristiyan Arap literatürüne ait eski ve önemli bir metin *Münbiçli Agapius’un “Kitap el-Unvan” Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme* başlığı altında sunulmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kitap el-Unvan bir yönüyle Hristiyan Arap literatürüne, bir başka yönüyle de Melkit tarih yazıcılığına mensup bir eserdir. Eser, Roma İmparatorluğuna bağlı bir mezhep olan Melkaniyye mezhebine mensup ve Arapça yazan ilk Hristiyan müelliflerden (Pearse, 2008) biri tarafından kaleme alınması nedeniyle büyük öneme sahiptir. Zira kitabın yazarı Agapius, eserinde dünyanın yaratılışından başlayarak kendi zamanına kadar dünya tarihini aktarmaktadır. M.S. 941-2 yıllarında yaşamını yitiren Agapius İslam fetihleri hakkında da bilgi vermiştir. Roma idaresine bağlı Melkit bir piskopos olması hasebiyle 7. yüzyılda gerçekleşen İslam fetihlerine ve Müslüman idaresine dair farklı bir pencere açması bakımından eserin incelenmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu gibi faktörler neticesinde eser Latince, Fransızca ve İngilizce gibi dillere tercüme edilmiştir.

Biz de eseri Türkçe'ye tercüme edip gerekli değerlendirmeleri yaparak önemli bir boşluğu doldurmaya çalıştık. Yaptığımız bu çalışma ile Melkit bir piskopos olması dolayısıyla Bizans ile yakın ilişki içerisinde bulunan Agapius, "Eserinde neler aktarmıştır?", "Müslümanlar hakkında neler söylemiştir?" "Nasıl bir tarih perspektifi çizmiştir?", "Hangi etmenler onu böyle bir eser yazmaya itmiştir?" "Bu eseri yazarken ki amacı nedir?" gibi sorulara yanıt bulmayı amaçladık. Eser üzerinde yaptığımız çalışmanın, aktaracağımız bilgilerin ve Türkçe tercümesinin bu alana ilgi duyan kişilere yardımcı olacağı umudunu taşıyoruz.

1.2.Araştırmanın Sınırları

Agapius'un tarihi dünyanın yaratılışıyla başlayarak kendi zamanına kadar devam etmektedir. Dolayısıyla geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Arap dönemiyle ilgili bölüm sadece tek bir el yazmasında mevcuttur ve İmparator IV. Leon'un (775-780) döneminde Halife Mehdi'nin (776-7) ikinci yılında sonlanır. Daha çok Agapius'un Müslümanlara dair bakış açısına odaklanmamız dolayısıyla kronolojik sınırları VII. Yüzyılın ortaları ile VIII. Yüzyılın sonları özelinde ifade edebiliriz.

Agapius Suriye bölgesinde Münbiç kentinde yaşamıştır. Eserinde dünya tarihiyle ilgili birçok olayı ve durumu aktarmıştır. Dolayısıyla eser bize geniş coğrafyalar hakkında bilgi vermektedir. Ancak yaşadığı yer olması ve ele aldığı olaylar nedeniyle Ortadoğu, Mezopotamya ve Anadolu gibi coğrafyalar eserde en çok bahsi geçen bölgelerdir. Yoğunlaştığımız konuları ve bölgeleri de göz önüne alarak bu bölgeleri araştırmanın coğrafi sınırları olarak ifade edebiliriz.

Eserin geniş hacmi nedeniyle birçok kraldan, devletten ve iktidardan söz edilmiştir. Ancak yazarın yaşadığı bölge olması ve okuyucuya aktarmak istediği dini, siyasi mesajlar nedeniyle yukarıda ifade edilen Ortadoğu, Mezopotamya ve Anadolu gibi coğrafyalar ön plana çıkmaktadır. Bizim de asıl üzerinde duracağımız konular açısından çalışmanın siyasi sınırlarını İslami fetihler ve sonrasındaki dönemde İslam idaresinin Bizans, Sasasinler gibi devletlerle ve diğer din mensuplarıyla olan ile olan ilişkileri olarak belirleyebiliriz.

Kitap el-Unvan adlı eserin yazarı Münbiçli Agapius, Melkit mezhebine bağlı Hristiyan bir piskopostur. Dolayısıyla Hristiyanlığa dair meseleler kitapta en öncelikli

konuları oluşturmaktadır. Bu bağlamda tezin sınırlarını oluşturan temel dini olgu Hristiyanlıktır. Bununla birlikte yazar Yahudilikten, -özellikle Yahudi rahiplerin Mesih'in gelişiyile ilgili kutsal metinler üzerinde yaptıklarına inandığı tahrif üzerinde durmaktadır-sapkın gördüğü birçok inanç ve mezhepten, Hz. Muhammed ve Müslüman idaresinden söz etmektedir. Tezin dini açıdan sınırlarını Hristiyanlık, -özellikle Melkitlik- İslamiyet ve aralarındaki ilişki oluşturmaktadır.

İncelediğimiz eser Hristiyan Arap bir yazar tarafından kaleme alındığı için tezin filolojik sınırları açısından Arapça bizim için temeldir. Eser Latince tercümesi ile *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*¹ serisinde ve Fransızca tercümesi ile *Patrologia Orientalis*² serisinde yayınlanmıştır. Eserin ayrıca Fransızca tercümesinden İngilizceye çevrilen online bir versiyonu Tertullian.org'da³ bulunmaktadır. Biz de incelemesini ve Türkçe tercümesini yaptığımız eserin *Patrologia Orientalis* serisindeki Fransızca-Arapça basımını temel alarak Arapça'dan Türkçeye tercüme ettik. Eserin tercümesini gerçekleştirirken daha iyi anlaşılması ve özellikle kavramlar ile terimlerin doğru şekilde anlaşılabilmesi için bu basımın online İngilizce versiyonundan da faydalandık. Eser *Patrologia Orientalis* serisinde Alexander Vasiliev⁴ tarafından yapılan Fransızca çeviri ile birlikte Arapça orijinaliyle basılmıştır. Tercümeyle aktardığımız kısımda kimi yerlerde Agapius'un bazı notlarını da aktardık.

1.3. Araştırmada Yardım Alınan Telif Eserler

Münbiçli Agapius'un kaleme aldığı eser, üzerinde çok fazla çalışma yapılan ve yeterli ilgiyi gören bir eser değildir. Dolayısıyla çalışmamızda temel olarak kitabın kendisine odaklandık. Ancak eserin oluşmasında etkili olan yazarımızın görüşleri, inancı, mezhebi gibi

---

¹ Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium College de France'da eğitimini tamamlamış seçkin bir Süryani bilgini olan Jean Baptiste Chabot tarafından 1903 yılında başlatıldı. Serinin amacı Süryanice, Arapça, Habeşçe, Kıptice ve Ermenice yazan Doğulu Babaların eserlerini erişilebilir hale getirmektir. (<https://libraries.catholic.edu/special-collections/archives/collections/finding-aids/finding-aids.html?file=csc>)

² Patrologia Orientalis Doğu Kilise Babalarının Süryanice, Ermenice, Arapça, Kıptice, Geez'ce, Gürcüce ve Slavca dillerinde yazdıkları eserlerinin; Latince, İngilizce, İtalyanca ya da çoğunlukla Fransızca tercümeleriyle birlikte basılmış kapsamlı bir koleksiyonunu oluşturma girişimidir.

³ https://www.tertullian.org/fathers/index.htm#Agapius_Universal_History

⁴ 1867 yılında St. Petersburg'da doğan tarihçi ve Bizantolog (Nersessian, 1956).

etkenleri ve bunların eserdeki etkilerini daha iyi anlamak amacıyla bazı kaynaklardan istifade ettik.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜNBIÇLI AGAPIUS

Kitap el-Unvan 10. yüzyılda Melkit piskopos, Hristiyan Arap yazar ve tarihçi Münbiçli Agapius (Hierapolisli Agapius) tarafından kaleme alınmıştır. Eser Latince tercümesi ile *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* serisinde ve Alexander Vasiliev tarafından yapılan Fransızca tercümesi ile *Patrologia Orientalis* serisinde yayınlanmıştır. Bizim de temel aldığımız bu basım Archive.org’da herkesin kullanımına açık bir halde bulunmaktadır. Eserin ayrıca Fransızca tercümesinden İngilizceye çevrilen online bir versiyonu da Tertullian.org sitesinde bulunmaktadır. Biz de bu çalışmada eseri Türkçe çevirisi ile aktarıp yorumlamaya ve İbn Esir, İbn Kesir, Belazuri gibi bazı İslam tarihi kaynaklarıyla karşılaştırmaya çalışacağız.

2.1. Agapius Hakkında

Mahbub ibn-Qūṣṭānīn (Konstantin oğlu Mahbub) diğer bir adıyla Agapius of Manbij (Münbiçli Agapius), onun kendisinin bize ifade ettiği gibi M.S. 10. Yüzyıl boyunca Suriye Münbiç’te (Süryanice Mabbug, Yunanca Hierapolis) Melkit bir piskopostu. Agapius’un yaşamı hakkında oldukça az bilgiye sahibiz. O Arapça yazan en erken Hristiyan yazarlardan biridir (Pearse, 2008). Nitekim Agapius’un eserinin Fransızcaya tercümesini yapan Alexander Vasiliev, Agapius’un yaşadığı zaman temelinde ilk Hristiyan Arap tarihçisi olduğunu ancak Agapius (Mahboub) adının ve eserinin el yazmalarının modern dünya tarafından bilinmediğini belirtmiştir (Vasiliev, 1908). Kendisi gibi Melkit olan Anna⁵ yazarı Eutychius⁶ (Said el-Bitriq) (877-940) ile çağdaştır. Agapius dünyanın yaratılışından başlayarak kendi dönemine kadar olan dünya tarihini anlatan *Kitap el-Unvan* adlı kitabı kaleme almıştır. Kitabının özelliklerine, içeriğine ve Agapius’un nasıl bir eser kaleme aldığına daha sonra değineceğiz. Ancak öncelikle yazarımızın memleketi olan Münbiç ve mensubu olduğu Melkit (İslam kaynaklarında Melkaniyye) mezhebi hakkında bilgi

---

⁵ Cambridge sözlüğüne göre “tarihsel kayıtlar”, “bir yılın olayların kaydı”, “bir kronikte tarihi olayların yazılı kaydı” gibi anlamlara gelen tarihi, kronolojik kayıtlar.

⁶ . İskenderiyeli Eutychius (Said ibn Bitriq) 10 Eylül 877 Fustat doğumlu tarihçi, tabip ve Melkit patriği. “et-Târih’ul-Mecmû’ ‘ale’t-tahkik ve’t-tasdîk” adlı eserin yazarıdır (Avcı, 2008).

vermenin uygun olacağını düşünüyoruz. Bu sayede yazarın eserini daha iyi anlama ve analiz etme şansına sahip olacağımıza inanıyoruz.

2.1.1. Münbiç

Menbic, Menbij ya da Münbiç günümüzde Suriye’de Halep ilinde, Fırat nehrinin 30 km batısında bulunan bir kenttir. Süryanice Mabbug, Yunanca Hierapolis olarak adlandırılan kentin tarihi Asurlular dönemine kadar uzanmaktadır. “Asurlular adına şehir Nappigu (Nanpigi) olarak bilinmekteydi” (Winter, 2009). “İskender’in fethinden önce şehirde basılan sikkeler, şehrin Aramice adını Mnbğ (bahar yeri) olarak kaydeder” (Bryce, 2009). Asurlular döneminde “Nanpigi”, Aramiler döneminde “Nappigu”, Yunanlıların hakimiyetinde “Bambyce”, Hititlerin döneminde “Mabog”, Romalılar döneminde ise “Hierapolis” yani kutsal şehir şeklinde adlandırmalar yapılmıştır (Abrık, 2022). Münbiç Bizans döneminde monofizitlerin bir merkezi ve doğuya düzenlenen seferlerde ordunun toplanma yeri olmuştur. Miafizizm⁷ savunucusu, İncil’i Süryaniceye tercüme eden ve Agapius gibi Menbic’te piskoposluk yapan Philoxenus⁸ burada yaşamıştır. 540 yılında Sasaniler ile Bizans arasında yapılan “ebedi sulh” antlaşmasına rağmen Sasani hükümdarı Menbic’e hücum etmiş ve bir ateşgede inşa ettirerek kente Manbik adını vermiştir. Ardından bu adlandırma Arapçada Menbic’e dönüşmüştür. İslam fetihleri döneminde 16 (637) yılında İyaz b. Ganem kentin önüne gelmiş ve halk şehri kendiliğinden teslim etmiştir. Yezid b. Muaviye Kinnesrîn cündünü⁹ kurmuş Menbic’i de buraya bağlamıştır. Abbasi halifesi Harun Reşid ise Menbic’i Avâsım¹⁰ kenti haline getirmiştir (el-Belâzurî, 2013). İpek Yolu’nun üzerinde bulunan kent (Aydın, 2017), günümüze kadar Bizans, Abbasiler, Hamdanîler, Mirdâsîler, Selçuklular, Eyyubiler ve Osmanlılar gibi birçok devletin idaresi altına girmiştir. 1921’de Fransızların idaresine giren kent 1924’te Suriye’nin Halep muhafazasına bağlı bir

---

⁷ *mia* “bir” + *fysis* “tabiat”. İlahi ve insani tabiatın, tek bir tabiat olarak İsa Mesih’te tecessüm ettiğini savunan kristolojik görüş. Kadıköy Konsili’nde kabul edilen kristolojik formülü benimsemiş olan kiliseler için kullanılan bir kavramdır (Duygu & Akalın, Kristolojiye Giriş, 2018).

⁸ Münbiçli Philoxenus 440 yılında modern Kerkük’e yakın olan Tahal, Beth-Garmai doğumlu teolog ve yazar (<https://www.britannica.com/biography/Philoxenus-of-Mabbug>)

⁹ İslam fetihlerinin gerçekleştiği dönemlerde hilafet merkezinden uzak noktalara kurulan askeri üs, kışla ve ordugahlar (Çil, 2009).

¹⁰ İslam ordularının düşman saldırılarına karşı sığınıp korunduğu bölgeler. İslam-Bizans mücadelesinde önemli rol oynayan bu kentler idari bakımdan Kinnesrîn ordugahına bağlıdır. Harun Reşid Kinnesrîn cündünü “Avâsım” adıyla müstakil bir bölge hakine getirmiştir. Merkez başlangıçta Menbic iken 10. yüzyılda Antakya Menbic’in yerini almıştır (Yıldız, 1991).

yerleşim merkezi olmuştur. Günümüzde de Suriye'nin Halep iline bağlı durumdadır. Hristiyanlık açısından önemli yerleşim yerlerinden biri olan Menbic, birçok İslam alimi de yetiştirmiştir. Muhaddis Muhammed b. Sellam el-Menbicî, muhaddis Dahhak b. Hacve, muhaddis Hacib b. Süleyman, fakihlerden Ebû Ali Hasan b. Sellâme, şair Buhtürî gibi isimler örnek olarak verilebilir (Demirkent, 2004).

2.1.2. Melkitler (Melkaniyye)

İslami kaynaklarda “Melkaiyye” şeklinde geçen mezhebin adı, Sami dillerde “kral” anlamındaki “mlk” kökünden gelmektedir (Sinanoğlu, 2004). Süryanice “krala dair, krala özgü, kral taraftarları” gibi anlamlara gelen “malkaya/malkoye” kökünden türemiş olan kelime Yunanca “melkhites” şeklinde ifade edilmektedir. 451 yılındaki Khalkedon (Kadıköy) Konsilinin ardından Ortadoğuda Konsil yanlıları ve Konsil karşıtları şeklinde bir ayırım oluşmuştu. Konsil yanlısı olan yani Khalkedon konsilinde alınan kararları destekleyenler, karşıtları tarafından “kral taraftarları” anlamına gelen “Melkit” adıyla adlandırıldılar. Beşinci yüzyıldan on sekizinci yüzyıla kadar, Doğu Akdeniz’de Khalkedon konsili kararlarına, dolayısıyla İstanbul patrikliğine bağlı olan cemaatler bu isimle anıldılar (Duygu ve Akalın, 2018). Melkitlik aforoz edilmeyen, tam tersine aforoz eden bir mezheptir. Zira Melkitler her zaman siyasi otoriteye yakın olmuşlardır. Bundan dolayı kral yanlısı bir mezhep oldukları söylenebilir (Aşırov, Bîrûnî'ye ve İbn Hazm'a Göre Hristiyanlık, 2005). Melkitler 451 yılında düzenlenen Kadıköy Konsili’nde kabul edilen iman ilkelerine bağlı kalmışlardır. Onların doktrinlerinin iman esasları Kadıköy Konsilinde özetlenmiştir (Kaplan, 2006). Anılan Kadıköy (Khalkedon) konsilinde Hz. İsa’da iki tabiatın bulunduğu ancak bu tabiatların kendi aralarında birleşme, bölünme, ayrılma olmadığı ve değişikliğe uğramadığı kabul edilmişti (Sinanoğlu, 2004).

İslam literatüründe “Melkaniyye” kelimesi üzerinde iki temel görüş bulunmaktadır. Birincisine göre yukarıda ifade ettiğimiz şekilde krala yakın olmaları sebebiyle bu adla adlandırıldıkları, ikincisine göre ise “Melkan” isminde bir kişiye nispetle oluştuğu ifade edilmektedir. Melkaniyye’yi “Kronoloji” kitabında Hristiyan mezheplerinin ilki olarak zikreden İslam alimlerinden Biruni ilk görüşün doğru olduğunu düşünmektedir. Şehristani ve Kalkaşandi gibi isimler ise ikinci görüşü temsil etmektedirler. Nitekim Kalkaşandi Melkaniyye mezhebinin “Rum diyarında zuhur eden Melkan’a tabi olanlardır” şeklinde ifade

etmektedir. Hristiyanların birkaç mezhebe bölündüğünü dile getiren Birunî'ye göre bölünme sürecinde oluşan mezheplerin birincisi Melkaniyye'dir. Biruni Melkitler'i birinci sıraya koyarak onların bölünüp ayrılan değil, bölünmeye uğrayanlar olduklarını ifade etmektedir. Ona göre Anadolu'nun hakim Hristiyan mezhebi Melkitlik'tir. İbn Hazm'da Habeş ve Nube (Nevbe) Krallığı, Afrika Hristiyanları, Sicilya, Endülüs ve Şam'daki mezheplerin dışında kalan bütün Hristiyanlığı, Melkitlik mezhebi mensubu ve yayılım alanı olarak zikretmektedir (Aşirov, 2005).

Ünlü İslam tarihçilerinden Şehristani "*el-Milel ve'n-Nihal*" adlı eserinde Melkaniyye mezhebini Hristiyanlığın en büyük üç mezhebenden biri olarak sayar. Farklı bir rivayet olarak bu mezhebin "Melka" adından bir şahsın taraftarlarından oluştuğunu ifade eder. Biruni gibi Şehristanî'ye göre de Anadolu Hristiyanlarının büyük bir bölümü Melkaniyye mezhebine mensuptur. Şehristani Kur'an-ı Kerim'de Maide suresinin 73. ayetinde geçen "*Muhakkak ki Allah için üçüncüsüdür diyenler küfre düşmüştür*" ayetinin Melkaniler'den söz ettiğini iddia etmiştir (eş-Şehristanî, 2006). Ancak ayette geçen "Allah için üçüncüsüdür" şeklinde ifade edilen inanç yalnızca Melkitliği değil Hristiyanlığın genel anlayışını ifade etmektedir. Bundan dolayı ayetin muhatabı sadece Melkitler genel olarak Hristiyanlık inancı olmalıdır (Kaplan, 2006).

Kadıköy Konsili kararlarını benimseyerek Roma İmparatorluğu ile mezhepsel ve siyasi anlamda bağ kuran Melkitler Ortadoğuda doğal olarak daha farklı bir konuma sahip olma potansiyelindedirler. Bu durum farklı mezhep mensupları arasında gerek günlük hayatta gerek kiliselerde kullanılan dilden, toplumsal statüye kadar birçok alanda etkisini göstermiştir. Örneğin Mısır'daki Melkitler'i yerel halk ile birlikte Grek koloniciler oluştururken, Suriye ve Filistin'de ise yerli halktan kesimler oluşturmaktaydı (Sinanoğlu, 2004). Melkitler kralın adamları olarak bilinmekte ve desteklerini imparatorluk hükümetine göstermekteydiler. Dolayısıyla Mısır, Suriye ve Filistin gibi bölgelere Roma imparatorluğu tarafından atanarak görevlendirilmekteydiler. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu durum Müslüman akınlarından sonra risk kaynağı olabilecek bir hale gelmiştir (Pearse, 2008). Gerek imparatorluğun konsil yanlısı piskoposlar ataması gerek konsil karşıtlarının kendi piskoposlarını seçmeleri ruhban hiyerarşisi bakımından ikili bir yapı oluşturmuştu. Bir tarafta imparatorluk tarafından atanan ancak konsil karşıtlarının reddettiği ruhbanlar; diğer yanda ise sürülmelerine veya hapsedilmelerine rağmen konsil karşıtlarının kendi önderleri

kabul ettikleri konsil karşıtı ruhbanlar. Bu bölünme İslam fetihlerine kadar da devam etmiş ve İslam fetihlerine de etkisi olmuştur (Duygu, İslam ve Hristiyanlık, 2021).

Miafizitler¹¹ yaşadıkları ülkenin milli dilini kullanırken (Mısır'da Kıptice, Suriye ve Filistin'de Süryanice) çoğunlukla İstanbul'dan gönderilen görevlilerden oluşan Melkitler Yunanca'yı kullanmaktaydılar (Sinanoğlu, 2004). Melkit topluluklarına Yunan piskoposluğu hakim olduğundan dolayı, Melkit topluluğu içerisinde Süryanice ve Arapça konuşanların konumu Yunan Melkitlerine nazaran daha ikincil olarak kalmaktaydı. Bu durum Süryanice Melkit literatürünün azalmasına yol açmıştı. Müslüman fetihleriyle birlikte benzer bir durum bütün Hristiyan mezhepler açısından yaşandı denilebilir. Yunanca, Kıbtice, Süryanice gibi dilleri kullanan Hristiyan mezhepler zamanla yöneticilerin dili olan Arapçayı benimsemek durumunda kaldılar. Dokuzuncu asırdan itibaren Arapçayı en erken benimseyen mezheplerin başında Melkitler gelmektedir (Pearse, 2008). Entelektüel açıdan İslam idaresinin altına giren Hristiyan cemaatlerin baş etmeleri gereken iki ana problem bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi egemenlerin dili olan Arapça'ya uyum sağlamak iken diğeri ise yeni din mensuplarının kendi inançlarına getirdikleri eleştirilere cevap verebilmektir. Zira İslam idaresi altına giren azınlıklar için Arapça'yı öğrenmek topluma entegrasyonları için büyük bir önem taşımaktaydı. Farklı dillerde ifade ettikleri teolojilerini şimdi Arapça ile ifade ederek Müslümanlar tarafından yöneltilen eleştirilere cevap vermek durumundaydılar. Nitekim 9. yüzyılda yaşayan Melkit mezhebine mensup Theodore Ebu Kurra¹² da Teslis inancını kelamdaki sıfatlar bağlamında açıklamıştır. Bu ve benzeri durumlar bize göstermekte ki özellikle Melkitlerin ve Süryaniler'in bulunduğu coğrafyada Hristiyan gruplar yeni şartlara uyum sağlamak zorlanmamış ve İslam idaresi altına girmelerinin üzerinden bir asır geçmeden Arapça eserler kaleme almaya başlamışlardır. Nitekim bilinen en eski Arapça apoloji Filistin'de Azize Katerina manastırındaki anonim eserdir. Arapça'nın İslam egemenliği altındaki bütün Hristiyan gruplar tarafından benimsenmesi ise kademeli bir gelişim göstermiştir. Ancak bu kültürel değişim ilk olarak Melkit, Nasturi ve Yakubi yazarların eserlerinde görülmüştür (İçöz, 2019). Nitekim 10. yüzyılda yaşayan ve incelediğimiz eserin yazarı olan Münbiçli Agapius da eserini Arapça olarak kaleme almıştır.

---

¹¹ *mia* "bir" + *fysis* "tabiat". İlahi ve insani tabiatın, tek bir tabiat olarak İsa Mesih'te tecessüm ettiğini savunan kristolojik görüş. Kadıköy Konsili'nde kabul edilen kristolojik formülü benimsemiş olan kiliseler için kullanılan bir kavramdır (Duygu & Akalın, Kristolojiye Giriş, 2018).

¹² Abbasiler devrinde Urfa'da yaşayan, Harran piskoposluğu yapan Melkit mezhebine mensup Hristiyan Arap ilahiyatçısı (Taşpınar, 2012).

Daha önce ifade ettiğimiz üzere Melkit terimi Kadıköy Konsili'nden sonra Roma imparatorluğunun desteklediği teolojii benimsyen Doğu Hristiyanlarına “krala tabi olanlar” anlamında Süryani Ortodokslar tarafından verilmiştir. Kadıköy Konsili kararlarını kabul etmeyenlere “Yakubiler” denilmesi gibi kabul edenlere de “Melkitler” denilmiştir. Daha geniş anlamda baktığımız zaman bu terim Roma İmparatorluğu'nun resmi teolojisini kabul eden İskenderiye, Antakya ve Kudüs'teki tüm mezhepleri tanımlamak üzere de kullanılmıştır. Günümüze baktığımızda ise Melkitler olarak adlandırılan kiliseler kendilerini İskenderiye/Antakya/Kudüs Rum Ortodoks Kilisesi şeklinde adlandırmaktadırlar. Görmekteyiz ki günümüzde “Melkit” ifadesinin yerine “Rum Ortodoks” kavramı yaygınlık kazanmıştır. Ancak “Melkit” tanımlaması halen daha Antakya, İskenderiye ve Kudüs'te bulunan Rum Ortodoksların Katolikleşen grupları tarafından kullanılmaya devam etmektedir. Bu anlamda baktığımız zaman günümüzde Melkitlerden Ortodoks kalanlar için “Rum” kavramı kullanılırken Katoliklik'e geçenler için “Melkit” tanımlaması kullanılabilir (Dilek, 2013). Kısacası “günümüzde Melkit terimi Bizans ayinlerini uygulayan Doğu Katolik Kilisesi için kullanılmaktadır” (Treiger, 2020). Melkit topluluğu Kadıköy Konsilinden sonra ayrılmasının ardından M.S. 7. Yüzyılda bir bölünme daha yaşamıştır. Lübnan'da bulunan Mor Marun Manastırı rahipleri Melkit patrik Maksimus ile ters düşerek Maruniler olarak bilinen bağımsız bir kilise oluşturdular. 13. Yüzyılda papalığa bağlanan ve monotelit¹³ olarak tanımlanan “Maronit Patrikliği” adı verilen ayrı ve bağımsız bir patriklik kurdular (Şenay, 2016). Katolik ve Ortodoks kiliselerinin ayrıldığı 1054 yılına kadar tek bir Melkitlerden söz etmek mümkündür. Ancak ayrılmanın ardından Roma ile inanç birlikteliklerini koruyan Melkitler ile İstanbul ve Doğu Hristiyanlığı takip eden Melkitler olarak iki grup söylenebilir. Rum Katolikler yani Katolik Melkitler (günümüzde Melkit olarak ifade edilen grup) 18. yüzyılın başlarında Rum Ortodoks kilisesinden ayrılmışlar ve farklı bir grup olarak ortaya çıkmışlardır. Ayinlerinde Arapçayı kullanırlar ve Bizans'tan kalma usüllere de devam ederler. Vatikan'ın tanımlamış olduğu Katolik doktrinlerini kabul etmelerine rağmen Rum Ortodoks kilisesi ile de yakın ilişki içindedirler (Bozkurt, 2010).

Bu noktada Kadıköy Konsili taraftarlarının İslam Fetihlerine ve Müslüman hakimiyetine olan bakış açılarına değinmek istiyoruz. Melkitler diğer iki büyük Doğu Hristiyan topluluğuna (Monofizit/Miafizit Kadıköy Konsili karşıtları ve Nesturi Doğu Kilisesi mensupları) kıyasla İslam fetihlerini ve Müslümanların hakimiyetini daha anlaşılır

---

¹³ Yunanca *monos + thelema* yani tek + istek/irade. İsa'da iç içe geçmiş vaziyette iki doğadan başka tek bir irade olduğunu savunan kristolojik görüş (Duygu & Akalın, Kristolojiye Giriş, 2018).

açıklamalara bağlamışlardır. Örneğin Melkit yazar Sophronius İslam orduları Arap yarımadasının kuzeyine doğru ilerlerken 634 yılındaki bir vaazında yaşananları Hristiyanların günahlarına ve hatalarına bağlamıştır. Diğer bir Melkit yazar Maksimus'a göre de bütün bu yaşananlar Hristiyanlara doğru yolu göstermek isteyen Tanrı'nın bir cezalandırmasıdır. Bu ve benzeri başka örneklerden hareketle Melkit yazarların İslam fetihlerini cezalandırma olarak gördüklerini söyleyebiliriz (Duygu, 2014).

Yazarımızın mensubu olduğu Melkit mezhebini ortaya çıkaran Khalkedon Konsili Hristiyan dünyayı beşinci yüzyıl itibariyle artık kalıcı bir şekilde parçalamıştır. Bu itibarla Hristiyanlık tarihindeki en önemli olaylardan biridir. Konsil'in önemini ve yarattığı bölünmenin sonraki yüzyıllardaki etkisini daha iyi anlamak için Kadıköy Konsiline giden süreci iyi bir şekilde bilmek gerekmektedir.

2.1.3 Khalkedon (Kadıköy) Konsiline Giden Süreç

Hristiyanlık tarihinde Hz. İsa'nın vefatından sonra birçok tartışmanın ve sonrasında bölünmelerin yaşandığı bilinen bir gerçektir. Hz. İsa'nın kişiliği, tabiatı gibi konular erken dönemden itibaren tartışma konusu olmuştur. İlk ekümenik konsil olarak kabul edilen İznik (325) ve sonrasındaki İstanbul (381) Konsillerinde Hz. İsa'nın tanrı oğlu İsa Mesih olduğu görüşü kabul edilmiştir. Teslisçi görüşün zaferinden sonra bu kez de ilahi ve insani tabiatın Hz. İsa'da nasıl bir araya geldiği, Hz. Meryem'in insan doğuran mı tanrı doğuran mı olduğu gibi konular tartışmaya başlanmıştır. Bu tartışmalar beraberinde birçok bölünmeyi de getirmiştir. Hristiyanlığın Roma İmparatorluğunun resmi dini olmasıyla birlikte düzenlenen konsiller ve tartışmalar siyasi bir boyut da kazanmıştır. Hristiyanlar arasında birliği sağlamak ve bu bölünmeleri gidermek amacıyla İmparatorluk tarafından konsiller düzenlenmişse de beklenen sonuçlar alınamamış, aksine var olan bölünmeler daha da belirginleşmiştir.

Masih'in kişiliği, tabiatı gibi konularda yapılan tartışmalar sonucu birçok farklı akım, mezhep ve görüş ortaya çıkmıştır. Bu akımlardan en etkili olanlarının başında Ariusçuluk¹⁴ gelmektedir. Arius, Ariusçuluğa karşı toplanan 325 İznik Konsilinde ve sonrasındaki 381 İstanbul Konsilinde aforoz edilmiştir. Ancak bu konsiller de dini tartışmaları bitirememiş,

---

¹⁴ İsa Mesih'in tam tanrısallığını reddeden ana inanç, Hristiyanlık kaynaklarında "heretik, sapkın" olarak nitelendirilir. Libyalı Arius (ö. 336) tarafından öne sürülmüştür (Duygu ve Akalın, 2018).

var olan sorunlar tartışılmaya devam edilmiştir (Duygu, İslam ve Hristiyanlık, 2021). 431 yılına geldiğimizde İstanbul başpiskoposu Nestorios'un¹⁵ başlattığı kristolojik tartışmaya karşı ekümenik konsillerin üçüncüsü olan Ephesos (Efes) konsili toplanmıştır. Konsil sonucunda Nestorios aforoz edilerek sürgüne gönderilmiştir (Duygu ve Akalın, 2018) (Böylece sonraki dönemde Nesturiler olarak adlandırılan Doğu Kilisesi oluşmaya başlamıştır). 431'de ve sonrasındaki 449 Efes konsillerinin sonucunda İskenderiye kilisesi zaferle ayrılan taraf olmuştur. Bu açıdan Kadıköy Konsili (451) Batı kiliseleri için rövanş anlamı taşımıştır. Kadıköy Konsilinde İskenderiye Kilisesi başpiskoposu Kyrillos'un ve Nestorios'un -Nestorios burada da aforoz edilmiştir- kristoloji förmülleriyle uyuşmayan yeni bir formül ilan edilmiştir. Böylece doğudaki büyük kilise merkezleri dışlanmış, Batı Kiliseleri ise zafer kazanmıştır -kısmen Roma, tamamen İstanbul- (Duygu, 2021). Böylece Doğu Kiliseleri olarak adlandırılan ve Kadıköy Konsili kararlarını benimsemeyen Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi (Yakubiler), Kıpti Ortodoks Kilisesi, Habeşistan Kilisesi ve Ermeni Kilisesi gibi kiliseler ayrılmıştır.

Düzenlenen konsiller varolan tartışmaları bitirmek amacıyla toplanmış olsalarda yukarıda ifade edildiği üzere teolojik tartışmalar (siyasi kaygıların da etkisiyle) daha da belirgin bir hal almış ve Hristiyan dünyası geri dönülmez şekilde parçalanmıştır. Sözüünü ettiğimiz Kadıköy Konsilinde Batı Kiliseleri (İstanbul ve Roma) zaferle ayrılmış Doğu Kiliseleri ise dışlanmıştır. Bu anlamda doğuda yaşayan, Kadıköy Konsili kararlarını benimseyen, imparatorluk ile inanç ve siyaset bakımından bağ kuran Melkitlerin durumu daha iyi anlaşılacaktır. Roma İmparatorluğu ile olan bu bağlarından dolayı Melkitlerin, doğudaki devletlerin idarelerine karşı konumları diğer mezheplere nazaran daha farklı şekil alma potansiyelindedir. Bu durum Roma İmparatorluğunun rakibi olan doğudaki Sasaniler için geçerli olduğu gibi İslam idaresi için de geçerli olmuştur. Örneğin incelediğimiz eserde yazarımız Agapius buna örnek oluşturabilecek bir olayı nakletmektedir. Aktardığına göre miladi 624-625 yıllarında Sasani Şahı II. Hüsrev, Melkit olan Urfa halkını mezhep değiştirmeye zorlamıştır. Buna göre şahın doktoru Yûnan adında Yakubi mezhebine mensup biridir. Şah tarafından Urfa kentinde vergiyi toplamakla görevlendirilen Kurra adında yine Yakubi bir adamın akrabasıdır. Yazarımız Agapius'un bizlere bildirdiğine göre Urfa

---

¹⁵ **Nestorius**, Bizans İmparatorluğu'nun Konstantinopolis (İstanbul) Patriği. İsa Mesih'te iki şahıs bulunduğu inanır. Hz. Meryem'e "Mesih'i doğuran" anlamında "*Christotokos*" demiştir. Görüşlerinden dolayı aforoz edilmiş ve sürgüne gönderilmiştir (Tarakçı, 2010).

halkının iftiraları sonucu Kurra görevinden alınmıştır. Bunun üzerine Yûnan, şahı Urfalılara karşı kıskırtmıştır. Şaha Urfalılarının inançlarında serbest kalmalarına izin vermemesini, çünkü onların inançlarının Doğu Roma İmparatoru Herakleios ile aynı olduğunu; bundan dolayı da karşılıklı olarak haberleştiklerini ifade etmiştir. Onları Yakubi veya Nesturi olmaya zorlarsa Romalılarla düşman olacaklarını aksı takdirde her zaman tehlike oluşturabileceklerini söylemiştir. II. Hüsrev, doktorunun bu telkinleri üzerine el-Cezire satrabını görevlendirerek Urfalıları Yakubi ya da Nesturi olmaya zorlamış; aksi takdirde öldürmekle ve sürgün etmekle tehdit etmiştir. Bu durum karşısında Urfa halkı Yakubilik'i seçerek Melkit mezhebinden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bizans imparatoru Herakleios'un Urfa'yı ele geçirip Melkit öğretisine dönmelerini emredene kadar büyük çoğunluğu bu durum üzerine kalmışlardır.

Eserde aktarılan bu olay yukarıda ifade ettiğimiz duruma güzel bir örnek oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere Urfa halkı sahip olduğu inanç gerekçesiyle yaşadıkları imparatorlukta ölüm ve sürgün tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Diğer taraftan bakacak olursak Doğu Roma ile müşterek oldukları Melkit mezhebine mensubiyetleri, Sasaniler tarafından potansiyel bir tehlike olarak görülmüş ve baskı kurulmasına sebep olmuştur. Bizans imparatoru kentlerine gelene kadar da inançlarını yaşayamamışlardır. Bu durumun zıttını da örnek olarak aktarabiliriz. Konsil yanlıları ve karşıtları arasındaki kutuplaşma sonucu doğudaki konsil karşıtları dış müdahalelere açık hale gelmişlerdir. Örneğin Sasaniler Romalılara karşı konsil karşıtı kitleleri kullanma siyaseti gütmüşlerdir. Görülmektedir ki mezhepler arasındaki bu ayrılıklar sadece dini değil aynı zamanda siyasi birer konudur (Duygu, İslam ve Hristiyanlık, 2021).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTAP EL-UNVAN HAKKINDA TEMEL BİLGİLER

Bu bölümde tezimizde inceleme konusu yaptığımız Kitap el-Unvan adlı eser hakkında sahip olduğumuz temel bilgiler aktarılacaktır. Kitabın günümüze ulaşan el yazmaları hakkında, daha önce yapılan basımlar ve diğer dillere tercümeleri hakkında gerekli bilgiler sunulacaktır. Ayrıca yazarın eserini yazarken kullandığı kaynaklara ve Müslümanlar hakkındaki görüşlerine değinilecektir.

3.1. Kitap el-Unvan

Tezimizin daha önceki bölümlerinde de ifade ettiğimiz üzere “*Kitap el-Unvan*” adlı eser Münbiçli Agapius tarafından başlangıcından itibaren dünya tarihini anlatan bir kitap olarak kaleme alınmıştır. Yazarımızın Konstantin adlı birinin oğlu olması, eserini Ebu Musa İbn İsa İbn Hüseyin için kaleme alması ve Melkit bir bakış açısıyla yazması dışında bir bilgiye sahip değiliz (Wood, 2016). “*Kitap el-Unvan*” çok fazla bilinen bir eser değildir. *Patrologia Orientalis* serisinin beşinci cildinde basılan kitabın Fransızca tercümesini yapan Alexander Vasiliev de tercümesinin girişinde bu durumu detaylı bir şekilde dile getirmektedir. Vasiliev’in aktardığına göre eser ne Wüstenfeld’in “*Arapların Tarihçileri ve Eserleri*”nde, ne Ch. Huart’ın “*Arap Edebiyatı*”nda (Paris, 1902), ne de G. Graf’ın “*Hristiyan-Arap Edebiyatı*”nın (1905) herhangi birisinde bulunmamaktadır. Ancak G. Brockelmann’ın “*Hristiyan Arap Edebiyatı*”nın özetinde Agapius hakkında birkaç satır bulunduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde Agapius adının ve eserinin el yazmalarının da modern dünya tarafından bilinmediğini aktarmaktadır.

Daha önce aktardığımız üzere *Kitap el-Unvan* adlı eseri tercüme ederken *Patrologia Orientalis* serisinin beşinci cildinde Fransızca tercümeyle birlikte yapılan Arapça basımı temel aldık. Bu basım Archive.org sitesinde herkesin kullanımına açık bir halde bulunmaktadır. Ayrıca Tertullian.org sitesinde İngilizce tercümesi de bulunmaktadır. Tercümeyi oluştururken buradan da istifade ettik. Eserin Fransızca tercümesini yapan Alexander Vasiliev bu basımın girişinde ulaşabildiği ve temel aldığı el yazmalarını okuyucuya aktarmıştır. Biz de bu basımı temel almamızdan dolayı bu bilgileri aktarmayı uygun gördük. Buna göre eserin birinci bölümünde birkaç el yazması bulunmaktadır. İkinci

yarısı ise su hasarı bulunan bir kopya olarak sadece Floransa'daki Biblioteca Mediceo Laurenziana'da bulunmaktadır. Vasiliev'in aktardığına göre bu bölümde M.S. 330'a yapılan bir referanstan görebileceğimiz gibi eser özgün olarak M.S. 941'de bitirilmiş olarak görünüyor. Fakat Floransadaki el yazması tamamlanmamış bir halde yaklaşık iki asır erken olarak Halife Mehdi'nin halifeliğinin ikinci yılında sona ermektedir. Bayan Gibson tarafından Sina Dağı Manastırında Agapius'un iki adet el yazması daha bulunduğu konusunda bilgilendirildiğini ifade eden Alesander Vasiliev, 1902 yılında işe koyulduğunu ve bu manastırın kütüphanesinde bulunan ve kroniğin sadece ilk bölümünü içeren iki el yazmasını kopyaladığını da aktarmaktadır. 1903'te ise ikinci bölümü içeren Floransa el yazmasının bir kopyasını çıkartmıştır. 1907 yılında görüp notlar aldığı Oxford el yazmasını kaybetmişse de M. Graffin tarafından bu el yazmasının fotoğrafları kendisine temin edilmiştir. Böylece yayımının metnini dört adet el yazmasına dayandırmıştır. Bütün bunlara göre Agapius'un Mesih'ten önceki dünya tarihini ve Mesih'in yaşamını anlattığı kroniğinin birinci bölümünün metnini üç el yazmasına dayandırmıştır. Bunları ise C, B ve A el yazmaları şeklinde adlandırmıştır. C el yazması: Oxford Kütüphanesi el yazmasını ifade eder. Bu el yazması M.S. 1320'ye tarihlenmiştir ve basımının temelini oluşturmuştur. B el yazması ise 580 Sina dağı el yazmasını ifade etmektedir. Bununda oldukça iyi yazıldığını ve Oxford el yazmasıyla uyduğunu ifade etmektedir. A el yazması ise daha yakın tarihli olarak 456 Sina dağı el yazmasıdır. Ancak bu el yazmasının daha özetlenmiş bir kopya olduğunu ve metninin daha önce adı geçen diğer el yazmalarından daha farklı olduğunu aktarmıştır. Bu el yazması Agapius'un birinci bölümünün 103-164. sayfalarını kapsamaktadır. Metin bir cümlede ortasında durmakta ve sonu tamamlanmamaktadır. İkinci bölümün metnin baskısı ise sonunda eksiklik bulunan ve çağımızın sekizinci yüzyılından söz eden bir cümlede ortasında duran Floransa el yazmasına dayanmaktadır. Bu el yazmasında ıslak olması nedeniyle okunamaz durumda olan bazı sayfalar bulunmaktadır. Bunlar Vasiliev'in tercümesinde olduğu gibi bizim aktardığımız tercümede de belirtilmiştir. Vasiliev'e göre Agapius ile ilk ilgilenen kişi V. Rosen'dir. (10/23 Ocak 1908). Onun "*Menbiçli Agapius Kronikleri Üzerine Notlar*" (Rusça) adlı bir makale yayımladığını ifade etmiştir. Bunlar dışında 1912 yılında Beyrut el yazmalarına dayanan bir basım Louis Cheikho tarafından *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* serisinde tercümesiz bir şekilde yazılmıştır (Pearse, 2008).

Kitap el-Unvan'ın içeriğine dönecek olursak Agapius kitabının başlangıcında yukarıda belirtildiği üzere eserini İsa b. Hüseyin için kaleme aldığını ifade etmektedir.

Eserini büyük çabalar sonucunda oluşturduğunu aktardıktan sonra kaleme aldığı eserini övmektedir. Agapius'a göre Kitap el-Unvan'ı inceleyen, tetkik eden, üzerine düşünen ve idrak eden herkes başlangıcından beri dünyayla birlikteymiş gibi tüm alemi dolaşan; yaratılışın başlangıcından itibaren kendi çağına ve dönemine kadar dünyada yaşanan havadisleri anlatan; harikaları, gariplikleri ve gerçekleşen mucizevi olayları nakleden bir kişi gibi olur. Agapius kendi açısından eserini bu ölçüde övmekte haksız sayılmaz. Zira yaşadığı çağa kadar ulaşan oldukça önemli ve hacimli bir eser kaleme almıştır. Tanrının alemi yaratışından başlayarak kendi çağına kadar geçen sürede yaşanan birçok durumu, olayı ve kişileri aktarmaktadır. Bunun yanında mitolojik ve efsanevi öğeleri serbestçe ve fazlaca kullanması eserine tarihsel açıdan dikkatli yaklaşılması gerektiğini göstermektedir. Yazarımız Hristiyanlık inancına dair birçok temel inancı kitabında zikretse de birçok mitolojik figürü tarihsel kişilikler gibi ele alıp okuyucusuna sunmuştur. Daha sonraki bölümlerde bu durumun örnekleri aktarılacaktır.

Agapius kitabın başlangıcında yaratılış ile başlayan bir kitap yazmak istediğini belirtmekte, bu maksatla da açıklayan apaçık ve anlaşılır şekilde nitelendirdiği eserini kaleme aldığını ifade etmektedir. Agapius kitabında aktardığı bilgilerin Hz. Musa'ya indirilenle ve bilginlerin kitaplarıyla uyum içerisinde olduğunu ifade ettikten sonra dünyanın yaratılışını anlatmaya geçer. Yaratılışı aktardıktan sonra Adem ve Havva kıssasından, cennetten kovulmalarından, Habil ve Kabil kıssasından söz eder. Sonrasında Adem ile Havva'nın çocuklarından, torunlarından ve yaşadıkları olaylardan bahsederek kendi zamanına kadar dünya tarihini aktarmaya devam eder. "Çalışma Mesih'in döneminde ayrılarak iki bölüme bölünmüştür" (Pearse, 2008).

*Kitap el-Unvan'*ı okurken gözümüze çarpan belirli bir tema bulunmaktadır. Yazarımızın dünya tarihini aktardığı süre boyunca bir kaygısı bulunmaktadır. Agapius'a göre Yahudilerin elinde bulunan Tevrat tahrif edilmiştir. Ona göre Yahudi Rahipler Annas ve Caiaphas Mesih'in gelişini yalanlamak istemişler ve Mesih'in geliş zamanının henüz gelmediğini söylemişlerdir. Bu amaçla da çocuklarının doğumundan önceki atalarının yaşam yıllarından eksiltmeler yapmışlardır. Böylece dünya tarihi yıllarında eksiltme yaparak Mesih'in geliş vaktinin henüz gelmediğini iddia etmişlerdir. Bu yüzden Yahudilerin elinde bulunan Tevrat ile bu Tevrat'tan yazılan Süryanice Tevrat tahrif edilmiştir. Sahih olan Tevrat ise Yetmişler Tercümesidir. Agapius neredeyse kitap boyunca yapıldığına inandığı bu tahrifi bizlere anlatmakta, farklı kanıtlar ve hesaplamalar ile bu durumu okuyucuya ispat etmeye

çalışmaktadır. Kitabın birçok yerinde aktarılan bu durumu “Yahudiler Kutsal Kitaplarda Neyi Değiştirdiklerini Açıkladı” başlıklı bölümde detaylı şekilde ifade etmektedir. Anlattığına göre kütüphanelerin ellerinde bulunduğu Yahudi Yüksek Rahipleri Annas ve Caiaphas Tevrat’a başvurmuşlar ve kendi çocuklarının doğumundan önceki geçmiş çağlarda yaşamış olan atalarının her birinin yaşamından belirli olarak yüzer yıl çıkartmışlardır. Bu şekilde Adem’den ve onun neslinin yıllarından, İbrahim’in doğumuna kadar 1389 yıllık bir eksiltme yapmışlardır. Sonrasında bu yılları, çocuklarının doğumundan sonraki kendi yaşam yıllarına aktarmışlardır. Ayrıca Nuh oğlu Sam oğlu Arpakşat oğlu Kenan’ın adını ve yıllarını Tevrat’tan çıkartmışlardır. Böylece henüz dünya tarihinin orta döneminde olduklarını, Mesih’in geliş zamanının henüz gelmediğini iddia ederek Tevrat’ı delil olarak sunmuşlardır. Bu Tevrat’ın nüshalarını kaleme alarak birçok yere göndermişlerdir. Agapius’un belirttiğine göre bu şekilde karşılarında olan kişileri şüpheye düşürüp kafalarını karıştırmışlardır. Kaleme alınan bu Tevrat’ın Süryaniceyi kullanan bütün Hristiyanların ellerinde bulunduğunu ifade etmektedir.

Kitap el-Unvan’da göze çarpan noktalardan birisi de efsanevi materyallerin yazar tarafından eleştirilmeden kullanılmasıdır. Yazar, çalışmasının ilk kısmında elinde bulunan kaynakları kritik etmeden kullanmıştır. (Pearse, 2008). Mitolojik olayları ve şahsiyetleri gerçek olaylar ve kişiler gibi aktarmıştır. Örnek olarak eserde Yunan mitolojisinin baş tanrısı Zeus’u tarihsel bir karakter olarak görmekteyiz. Agapius’a göre Zeus Girit ülkesinde hüküm sürmüştür. Çok uzun süre yaşamasından dolayı kendisine “uzun yaşam” anlamına gelen Zeus adı verilmiştir. Ancak kitabın farklı yerlerinde yaşam süresi ile ilgili olarak 1000 yıl, 107 yıl, 780 yıl gibi farklı ve çelişkili süreler vermiştir. Bu durum, eser tarihsel açıdan incelenirken dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir. Ancak günümüze yaklaştıkça eserin tarihsel değeri artmakta ve özellikle İslam dönemiyle alakalı daha tarihsel bir değer görmektedir.

3.2. Agapius’un Eserini Yazarken Kullandığı Kaynaklar

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere Agapius efsanevi materyalleri eleştirmeden kullanmıştır. Özellikle Hristiyanlığın ilk tarihi için apokrif materyaller okuyucuya sunulmuştur. Efsanevi karakterleri, mitolojik şahsiyetleri kritik etmeden aktarmıştır. Ancak bunun yanında Süryanice kaynakları, Maruni tarihçi olan Edessalı Theofilus’un (785) Dünya

Kronolojisi'ni ve Eusebius'un Kilise Tarihi gibi eserleri de kullanmıştır. Bardesanes'in Tarihi'ini de kullanır. Eser aynı zamanda *Testimonium Flavianum*'un ilginç bir versiyonunu da barındırmaktadır. Ancak genel olarak baktığımızda Agapius'un kaynaklarının çoğu bilinmemektedir. Yazarımız çalışmasının ilk kısmında elinde bulunan kaynakları kritik etmeden kullanmıştır ... İslam dönemine baktığımızda ise eser doğal olarak daha tarihsel bir ilgi görmektedir. (Pearse, 2008).

3.3. Agapius ve Müslümanlar

Agapius'un İslam fetihleri ve Müslümanlar hakkında yazdıkları *Patrologia Orientalis* serisi basımında 196. sayfada bulunan ve "Arapların Tarihi" başlıklı bölümde yer almaktadır. Bu bölümden önce birkaç cümlede Arap fetihleriyle ilgili bilgiler aktarmış olsa da Müslümanlar hakkında bilgi veren asıl bölüm burasıdır. Bu dönemle ilgili bölüm sadece tek bir el yazmasında mevcut bulunmaktadır. İmparator IV. Leon'un döneminde Halife Mehdi'nin ikinci yılında sonlanmaktadır. Agapius bu bölümün hemen başında Hz. Muhammed ile alakalı bilgiler vermektedir. Bu bölümde Agapius'un İslamiyet'in başlangıç dönemini, İslam'ın emirlerini ve Müslüman fetihlerini nasıl aktardığını incelerken bazı temel İslam tarihi kaynaklarıyla da karşılaştırmaya çalışacağız.

"İskender'in dokuz yüz otuz üçüncü, Rum kralı Herakleios'un on birinci yılında, Hürmüz oğlu Hüsrev'in otuzuncu yılının sonunda" diyerek Hz. Muhammed'in iktidarını Hicret ile başlatmaktadır. Buna göre Arapların Medine'de harekete geçerek Abdullah oğlu Muhammed'i kendilerine lider olarak seçtiklerini aktarır. Hz. Muhammed'in 10 yıl boyunca onları yönettiğini ve kavminin onun etrafında toplandığını ifade eder. Agapius'a göre Hz. Muhammed putlara ibadeti reddederek onların tek bir Allah'a inanıp ibadet etmelerini sağlamış; onlara sünnet olmayı, şarap içmemeyi, domuz ve ölü hayvan yememeyi, kan içmemeyi, namaz kılmayı ve zekat vermeyi emretmiştir. Agapius bunları kabul edenlerin güvende kaldıklarını ancak Hz. Muhammed'in bunları reddedenlerle savaştığını ve bazılarının da öldürüldüğünü aktarmaktadır. Bu sayede Hz. Muhammed çevredeki birçok yerin yönetimini ele geçirmiştir. Gördüğümüz gibi Agapius, Hz. Muhammed'in dolayısıyla da İslam dininin emrettiği ve yasakladığı şeyler hakkında bilgi vermektedir. Yapılması gereken ibadetler ve sakınılması gereken durumları okuyucuya aktarmıştır. Mekkeli müşrikler ve Müslümanlar arasında yaşanan savaşlar sonucu ölen isimlere atıfta bulunarak

bu kişilerin Hz. Muhammed tarafından öldürüldüğünü ve Hz. Muhammed'in birçok yeri ele geçirdiğini aktarmıştır. Dikkat edileceği üzere Agapius İslam dininin emir ve yasaklarını okuyucuya aktarırken bunları Hz. Muhammed'in kendi bireysel emir ve yasaklarıymış gibi aktarmaktadır. Hz. Muhammed'in toplumunun bir lideri olarak bunları gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyen Hristiyan bir piskopos açısından bu oldukça normal bir durumdur. Hz. Muhammed hakkında temel bir girizgahtan sonra hemen Hristiyanlar ile olan ilişkiler hakkında aktarımlarda bulunur. Arap Hristiyanların, Yahudilerin, Mecusilerin, Sebelilerin ve diğerlerinin Hz. Muhammed'e geldiklerini ve Hz. Muhammed'in onlara eman verdiğini aktarır. Buna göre diğer din mensupları cizye ve haraç ödeme karşılığında Hz. Muhammed'e biat etmişler ve ondan eman almışlardır. Bu bilgilerden sonra Hz. Muhammed ve İslam hakkında aktarımlara devam ederek Hz. Muhammed'in emrettiği ve vaat ettiklerini ifade etmektedir. Burada dikkati çeken husus Hristiyanlık ile benzeyen, iki din arasındaki ortak noktalar diyebileceğimiz konular hakkında aktarımlarda bulunmasıdır. Agapius'a göre Hz. Muhammed ümmetine; peygamberlere, elçilere ve Allah'ın üzerlerine indirdiğine inanmalarını; Meryem oğlu Mesih'e iman etmelerini, onun Allah'ın rasulü, kelimesi, kulu ve ruhu olduğunu söylemelerini; İncil'e, cennete, cehenneme ve hesap gününe inanmalarını emretmiştir. Cennette yiyecekler ve içecekler, nikah, şaraptan nehirler, süt ve bal, insan veya cin eli değmemiş iri gözlü kadınlar vaat etmiştir. Oruç, beş vakit namaz gibi ibadetleri emretmiş üzerlerine farz kılmıştır. Bu anlatılar Patrologia Orientalis serisindeki basımda 196-197. sayfalarda bulunmaktadır.

Agapius bu bilgileri verdikten sonra dünya tarihinde yaşanan olayları ve İslam fetihleri ile yaşanan savaşları aktarmaya devam etmektedir. Yukarıda aktarılan bölümlerde görüldüğü üzere Agapius burada yine bunları Hz. Muhammed'in şahıs olarak emrettiği şeyler olarak ifade etmektedir. Ancak temel bir girizgahtan sonra hemen Hz. Muhammed ve Hristiyanlar arasındaki ilk ilişkilere değinmesi, iki dinde ortak denebilecek inanç konularını aktarması dikkat çekicidir. Buradan Agapius'un İslam'ın ilk dönemi hakkında çok da olumsuz bir dil kullanmadığını gözlemleyebilmekteyiz.

Hz. Muhammed ile alakalı temel olarak bu bilgileri aktaran Agapius Hz. Ebubekir dönemi ile alakalı olarak oldukça az bilgi vermektedir. Vasiliev'in belirttiği üzere el yazmasında bulunan okunaksız satırlar dolayısıyla Hz. Ebubekir'in halife olma sürecini nasıl aktardığını bilemiyoruz. "Muhammed öldü ve yerine Ebubekir geçerek iki yıl hüküm sürdü"

cümlesinin hemen ardından Hz. Ebubekir'in dört ayrı yere dört adet ordu gönderdiğini aktarmaktadır. Bu bilgileri verdikten sonra Hz. Ebubekir'in halifeliğinin üçüncü yılında deprem, veba gibi felaketlerin yaşandığı aktarır. "İskender'in dokuz yüz kırk altıncı, Arapların ise on üçüncü yılında yerine Ömer bin Hattab geçti ve 12 yıl boyunca hüküm sürdü" diyerek Hz. Ömer'in halifeliğine geçer. Görüldüğü üzere Hz. Ebubekir, onun dönemi ve halifeliğin Hz. Ömer'e geçişiyle alakalı yeterli bilgi bulunmamaktadır. Agapius Hz. Muhammed, Hz. Ebubekir ve Hz. Ali dönemleriyle alakalı az bir bilgi aktarırken Hz. Ömer ve Osman dönemleriyle alakalı daha geniş ölçüde bilgiler aktarmaktadır. Hz. Ömer döneminde gerçekleşen fetihler hakkında bilgiler aktararak kiminin eman ile sulh yoluyla kiminin savaş yoluyla ele geçirildiğini aktarır. Örneğin Suriye kentlerinin, el-Cezire'nin eman ile ele geçirildiğini; Antakya, Mavzan, Dara gibi yerlerin savaş ile alındığını belirtir.

Bilindiği üzere İslam fetihleri hızlı bir şekilde gelişmiştir. Bu fetihlerin sonucu olarak Pers İmparatorluğu (Sasaniler) yıkılırken Doğu Roma İmparatorluğu ise büyük toprak kaybına uğramıştır. Agapius İslam fetihlerini aktardığı sırada bu durum karşısında İmparator Herakleios'un dolayısıyla da İmparatorluğun tavrını okuyucuya aktarmaktadır. Herakleios'un Müslümanların hızlı ilerleyişi karşısında öfkelenildiğini ve hüzne kapıldığını; ancak komutanlarına mektuplar yazarak Araplarla savaşmamalarını, Allah'ın emrine karşı gelmemelerini emretmiştir. İslam fetihlerini afet olarak nitelemiş ve bunun insanlar üzerine Allah tarafından gönderildiğini zira Allah'ın İbrahim oğlu İsmail'e neslinden birçok kral çıkacağına dair söz verdiğini ifade etmiştir. Eserinin devam eden bölümünde gerek İslam tarihinde gerek Hristiyanlık tarihinde önemli bir yer tutan Hz. Ömer'in Kudüs'e girişini ve patrik Sophronius ile aralarında yaşananları da okuyucuya aktarmaktadır. Buna göre Filistin'e gelen Hz. Ömer'i Kudüs patriği Sophronius karşılamıştır. Hz. Ömer Kudüs ve bütün Filistin şehirleri için ona eman vermiştir. Bu emannamede Kudüs'te bulunan Yahudilerin önceden olduğu gibi kanunların korumasından mahrum kalağı belirtilmiştir.¹⁶ Agapius Hz. Ömer'in Süleyman mabedine girdiğini ve orada bir cami yapılmasını emrettiğini yazmaktadır. Yine farklı tarihi kaynaklarda geçen Patrik Sophronius ile Hz. Ömer arasında geçen bir olayı da nakletmektedir. Buna göre yoldan gelen Hz. Ömer'in kıyafetlerinin kirlendiğini gören Sophronius Hz. Ömer'e temiz elbiseler sunmuştur. Hz.

---

¹⁶ Hz. Ömer'in emannamesini aktaran Taberide de Hz. Ömer'in Kudüs'te Yahudilerin iskanına izin vermediği aktarılır. Gerek bu ifadenin gerekse burada Agapius'un aktardığı bilginin doğruyu yansıtmadığını düşünüyoruz. Nitekim Gül'e göre dilencilik yapan bir Yahudi'ye devlet hazinesinden yardım yapan bir halifenin onları şehirden çıkartacak bir maddeyi anlaşılmaya koyması mantıklı değildir. (Gül, 2001)

Ömer ise başta bunu reddetmiş ancak patriğin ısrarları üzerine kendi giysileri temizleninceye kadar bu kıyafetleri ödünç olarak almayı kabul etmiştir.

Agapius eserinde, Müslümanlar tarafından fethedilen yerlerden Mısır için daha geniş bir yer ayırmıştır. Mısır'ın Müslümanlar tarafından fethini anlatırken İslam kaynaklarıyla benzer bir tablo çizse de farklı bilgiler de vermektedir. Aktardığına göre İskenderiye piskoposu Kyros Mısır'a doğru harekete geçen Said ve Amr bin Âs'ı karşılamıştır. Yıllık 200.000 dinarlık bir ödeme, Müslüman birliklerinin Mısır'a girmemesi ve sınırları geçmemesi gibi şartlar karşılığında onlarla barış yapmıştır. Agapius'un bildirdiğine göre Kyros'un görevinde kaldığı üç yıl boyunca Araplardan kimse oraya girememiştir. Ancak bazı Mısırlıların bu süreçte Kyros'u imparator Herakleios'a Mısırın altınlarını ve imparatora vermesi gereken vergiyi Araplara vermekle suçlamaları üzerine Herakleios öfkelenmiş ve Manuel adlı generali Mısır'a göndermiştir. Böylece Kyros'u Mısır idaresinden azletmiştir. Bir sonraki yıl Antlaşmaya göre Arap Müslümanlar parayı istemek üzere Mısır'a geldiklerinde Manuel öfkeyle onları kovmuştur. Kendisinin onlardan korktuğu için altın ödeyen Kyros olmadığını, onun kendisini ibadete adanmış bir rahip olduğunu kendisinin ise bir savaşçı olduğunu ifade etmiştir. Onları geri dönmeleri durumunda öldürmekle tehdit ederek huzurundan kovmuştur. Bu yaşananlar üzerine Amr b. Âs harekete geçmiş, Manuel ile karşılaşarak onu hezimete uğratmıştır. Bunun üzerine Manuel askerlerinin geri kalanlarıyla birlikte İskenderiye'ye gitmiş ve Araplar Mısır'ı ele geçirmişlerdir. Yaşananlar üzerine imparator Herakleios Kyros'a mektup yazarak onu tekrar Mısır'ın idaresine atamış ve Araplarla önceden olduğu gibi antlaşmasını istemiştir. Kyros bunu gerçekleştiremeyeceğini, Arapların nezdinde yalancı konumuna düştüğünü belirtse de Amr b. Âs'ın huzuruna çıkarak özür dilemiş, antlaşmanın bozulma sebebinin kendisi olmadığını bildirmiş bu yüzden yeniden barış yapmayı talep etmiştir. Ancak Amr Mısır'ı kılıçla fethettiklerini belirterek bu istekleri kabul etmemiştir. Görüldüğü üzere Agapius Mısır'ın fethi ile alakalı detaylı bilgiler aktarmıştır.

İslam tarihi kaynaklarına baktığımızda farklılıklar bulunsa da buradaki anlatılarla ilgili benzer rivayetler görmekteyiz. Ancak bu rivayetler İslam tarihi kaynaklarında İskenderiye'nin fethi başlığı altında aktarılırken Agapius Mısır'ın fethi şeklinde aktarmıştır. İslam tarihini aktaran Belazuri'nin *Fütuhu'l-Buldan*'ında, İbnü'l-Esir ve İbn Kesir'de Mısır ile İskenderiye'nin savaş ve barış yoluyla fethedildiğine dair farklı rivayetler ile karşılaşmaktayız. Özellikle Belazuri de daha fazla rivayet bulunmaktadır. Belazuri'deki bazı

rivayetler İskenderiye'nin ve Mısır'ın sulh yoluyla fethedildiğini söylerken bazı rivayetler savaş yoluyla fethedildiğini aktarmaktadır. Örneğin bu rivayetlerden birinde Mısır fatihi Amr b. el-Âs'ın oğlu Abdullah babasının Mısır'ı savaş yoluyla fethettiğini belirtir ve alınan vergi miktarını da ifade eder (el-Belâzurî, Fütûhu'l Büldân, 2013). *Fütuhu'l-Buldân*'da Agapius'un burada aktardıklarına benzer birden çok rivayet bulunmaktadır. *Kitap el-Unvan*'da Agapius'un "İskenderiye piskoposu Kyros" olarak ifade ettiği yönetici İslam kaynaklarında "Mukavkıs" olarak geçmektedir. Mukavkıs sözcüğünün kökeni kesin olarak tespit edilebilmiş değildir. Ancak Agapius'un burada sözünü ettiği "Kyros" adındaki piskopos ile bağlantılıdır. Burada ve diğer bazı Bizans kaynaklarında adı Kyros olarak verilen piskopos İskenderiye'ye tayin edilmeden önce Kafkasya'da bulunan Kolkhis'de görev yapmıştır. Bundan dolayı Grekçe "Kaukaisos" yani Kafkasyalı anlamına gelen lakabının Kıptice aracılığıyla Arapçaya geçmiş biçimi olabileceği ihtimali üzerinde durulmaktadır. Mukavkısın/Kyros'un hangi milliyete mensup olduğu konusu da tartışmalıdır. Hüseyin Mûnis onun Kıptî olduğunu belirtmektedir. Nitekim Hz. Peygamber 628 yılında gönderdiği İslam'a davet mektubunda Mukavkıs'a "Azîmü'l-Kıbt" şeklinde hitap etmiştir. (Özkuyumcu, 2020).

Belazuri'de geçen bir rivayete göre, Mukavkıs Amr b. el-Âsi ile antlaşmıştır. Buna göre Rumlardan isteyenler gidebilecek isteyenler ise belirlenen cizyeyi ödemek suretiyle yerlerinde kalabileceklerdir. Kıptilerden ise iki dinar cizye ödemeleri şartıyla anlaşılmıştır. Bunu duyan imparator Mukavkıs'a/Kyros'a öfkelenerek bir ordu göndermiştir. Böylece Rumlar İskenderiye'nin kapılarını kapatarak savaş ilan etmişlerdir. Bunun üzerine Mukavkıs/Kyros kentten ayrılarak Amr'ın yanına gelmiş ve ondan bazı isteklerde bulunmuştur. Hainlikle itham edildiği için kendisiyle yaptığı antlaşmayı Rumlar ile yapmamasını; antlaşmayı bozmadıkları için Kıptilerle yaptığı antlaşmayı bozmamasını ve ölmesi durumunda İskenderiye'deki kiliseye defnedilmesini talep etmiştir. Amr da bu talepleri kabul etmiştir. Ardından Amr İskenderiye'nin savaş yoluyla ve anlaşmasız olarak fethedildiğini Ömer'e bildirmiştir (el-Belâzurî, 2013). Bu rivayette de Kyros'un/Mukavkıs'ın Müslümanlarla antlaştığı yazılıdır. Ancak Bizans imparatorunun emriyle bunun iptal edildiği ve savaşıldığı anlatılmakta ancak Manuel'in adı geçmemektedir. Benzerlikler olsa da Agapius'un aktardığı rivayetten farklı olarak Kyros/Mukavkıs burada Amr'dan bazı ricalarda bulunmaktadır. İhanetle suçlandığı için -burası Agapius'un rivayetiyle ortak- kendisiyle yaptığı antlaşmayı Bizans ile yapmamasını, bunun aksine Kıptilerin yaptığı antlaşmayı bozmamasını ve ölmesi durumunda istediği yere defnedilmeyi

istemiştir. Belazuri'nin aktardığı bir başka rivayette Yezîd b. Ebî Habîb'in ifadesine göre Mısır'ın tamamı barış yoluyla fethedilmiştir. Yukarıdaki rivayetlerde Kıptilerle antlaşmaların yapıldığı belirtilse de bunun tamamen aksini ifade eden rivayetler de söz konusudur. Belazuri'de geçen El-Kasım b. Sellam'a dayandırılan bir başka rivayete göre Amr b. el-Âs Mısır Kıptîlerinden hiçbirisiyle bir antlaşmasının olmadığını, herhangi bir söz vermediğini ve onlara karşı istediği şekilde muamele edebileceğini aktarmaktadır. Yalnızca Antâbulus halkı ile bir antlaşması bulunduğunu ifade eder (el-Belâzurî, 2013). Görüldüğü üzere kimi rivayetlerde sulh ve antlaşmadan kimilerinde ise savaş ve antlaşmanın yokluğundan söz edilmektedir. Eserimiz de geçen rivayette anlatılanların benzeri ve detayları ise Belazuri'de "İskenderiye'nin Fethi" başlığı altında ifade edilmiştir. Bu rivayetlerden birinde adamları, sulh isteyen Kyros'a/Mukavkıs'a karşı gelmişler ve savaşmak istemişlerdir. Amr onları üç ay boyunca muhasara altında tutmuştur. Bu süre sonucunda Amr İskenderiye'yi kılıcıyla, savaş yoluyla fethetmiştir. Ancak halkını esir almayıp zimmî statüsünde tutmuştur (el-Belâzurî, 2013). Bu rivayette de *Kitap el-Unvan*'da geçtiği üzere Kyros'a/Mukavkıs'a gerçekleştirilen itiraz aktarılmıştır. Ancak imparatora yapılan şikayet ve bunun üzerine gönderilen general Manuel ile alakalı bir bilgi verilmemiştir. Belazuri de bu rivayetin hemen ardından aktarılan bir diğer rivayet ise Agapius'un aktardığına en yakın olan rivayettir. Bu rivayete göre Mukavkıs ile Amr on üç bin dinar vergi verilmesi; isteyenin İskenderiye'den çıkması; isteyenin kalması ve ergenlik çağına gelen Kıpti erkeklerin her birinden iki dinar alınması şartlarıyla antlaşmışlardır. Amr, Abdullah b. Huzâfe'yi İskenderiye'ye vekil bırakarak Fustat'a dönmüştür. Rumlar ise o sırada hükümdarları olan Herakleios'un oğlu Konstantin'e mektup yazarak buldukları durumu haber vermişlerdir. Bunun üzerine Konstantin, Manuel'i asker dolu üç yüz gemi ile İskenderiye'ye göndermiştir. Manuel 25 yılında İskenderiye'ye girerek; Müslüman muhafızları öldürmüştür. Yaşananlar üzerine Amr, onların üzerlerine yürümüş ve çok şiddetli bir savaş yaşanmıştır. Manuel ve askerleri bozguna uğramışlar ve İskenderiye kalesine sığınmışlardır. Amr, gerçekleştirdiği saldırılar sonucunda kılıçla şehre girmiştir. Bazı Rumlar Bizans'a kaçarken Manuel öldürülmüştür (el-Belâzurî, 2013) İncelediğimiz bu rivayette Manuel adı geçmekteyse de Agapius'dan farklı olarak Manuel'in kaçtığı değil öldürüldüğü yazmaktadır.

Görüldüğü üzere aktardığımız Belazuri'de ve diğer İslam kaynaklarında benzer rivayetler bulunsa da Agapius'un aktardığı Müslümanların üç yıl boyunca Mısır'a girmediği şeklinde bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca Agapius'un aktardığı rivayette

Mısır'ın/İskenderiye'nin fethinin ardından Kyros imparatorun isteği ile Müslümanlarla tekrar antlaşmaya çalışmıştır. Ancak İslam kaynaklarında Kyros/Mukavkis bu tavrın aksine davranmakta, benzer bir isteği yalnızca Kıptiler için yapmaktadır. Ayrıca İslam kaynaklarında Manuel'in Müslümanları öldürerek İskenderiye'ye girdiği aktarılırken Agapius'un rivayetinde Müslümanlar buraya girmediği için Manuel savaşmadan kente girmiş, antlaşma gereği gelen askerleri tehdit ederek kovmuştur. Bunun üzerine Amr saldırıya geçmiştir.

Agapius Hz. Osman döneminde son Sasani imparatoru III. Yezdicerd'in öldürülmesiyle ilgili İslam kaynaklarında bulunmayan ilginç bir olay nakleder. Merv kentinde saklanan Yezdicerd'in, Osman'ın oğlu Said komutasında bir orduyu üzerine gönderdiği haberini alınca şehir halkının kendisini teslim etmesinden korkarak burada bir değirmene saklandığını, ancak değirmen sahibinin Yezdicerd'i öldürüp başını Said'e götürdüğünü belirtir. Said b. Osman b. Affan'ın da Yezdicerd'in başını ve tacını alarak babasına götürdüğünü aktarır. Agapius'un ifade ettiğine göre Osman b. Affan da Yezdicerd'in kafasını bir sütuna koymuş tacını ise Kabe'ye yerleştirmiştir. Yaşadığı dönemi kastederek tacın halen daha Kabe'de bulunduğunu ifade eder. İncelediğimiz İslam tarihi kaynaklarında Yezdicerd'in ölümüyle alakalı benzer rivayetler bulunmaktadır. Rivayetler detaylar da farklılaşsa da Yezdicerd'in değirmende öldürülmesi konusunda buluşmaktadırlar. Ancak bu kaynaklarda kafasının Hz. Osman tarafından bir sütuna koyulmasıyla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Hz. Osman dönemiyle ilgili bu bilgileri verdikten sonra onun Mısırlılar ve Iraklılar tarafından muhasaraya alınarak öldürüldüğünü aktarır. Hz. Osman'ın ölüm bilgisini verdikten hemen sonra Hz. Ali ile Talha ve Zübeyr arasında gerçekleşen savaş hakkında aktarımda bulunur. Bunun sonucunda Hz. Ali'nin galip geldiğini ifade eder. Burada dikkati çeken husus İslam kaynaklarında olduğu gibi Hz. Ali'nin güzel ahlakına değinmesidir. Yaşanan zaferin ardından Hz. Ali'nin askerlerine kaçanları öldürmemelerini, yaralılara kötü davranmamalarını emrettiğini ve evinde kalanların güven içerisinde bulunacağını söylediğini ifade eder. Agapius'un Muaviye ile ilgili aktardıklarına baktığımız zaman onun Hz. Ali'nin valilerini kendi yanına çekme çabalarını aktardığını görmekteyiz. Agapius'un ifadesine göre Muaviye Hz. Ali'nin Mısır valisi Kays b. Sa'd'ı kurnazlıkla tasfiye etmiştir. İslam tarihi kaynaklarından İbn Kesir'e baktığımız zaman daha farklı bir yaklaşım görmekteyiz. Buna göre Kays'ın idaresinden rahatsız olan Muaviye ve Amr ona mektup

yazarak Hz. Ali'ye karşı kendi yanlarında yer almasını istemişlerdir. Kays bu isteğe uymamış, zahirde onlarla iyi geçinir gibi görünmüş ancak Hz. Ali ile birlikte olmaya devam etmiştir. Durumdan haberdar olan Hz. Ali de onu Mısır valiliğinden azletmiştir (Kesir, Büyük İslam Tarihi, 2012). Nitekim Kays'ın Mısır valiliği sırasında Hz. Osman taraftarlarına karşı takındığı ılımlı tavır onun aleyhine oluşacak sonuçlara sebebiyet vermiş ve Hz. Ali tarafından geri çağırılmıştır (Bakır, 2022). Agapius Muaviye'nin Kays b. Sa'd gibi Muhammed b. Huzeyfe ve Hakem b. es-Selt'i de etkisiz hale getirdiğini aktarır. Nitekim İbn Kesir'de de Muhammed b. Huzeyfe'nin Muaviye ve Amr tarafından bir tuzak sonucu öldürüldüğü aktarılır (Kesir, 2012). İbn Kesir'de geçen ve Hişam b. Muhammed el-Kelbî'ye dayandırılan bir diğer rivayete göre ise Muhammed b. Huzeyfe Amr tarafından yakalanmış ve Muaviye tarafından hapsedilmiştir. Ancak kaçıp saklandığı sırada Abdullah b. Amr b. Zalam tarafından öldürülmüştür (Kesir, 2012). Agapius ayrıca iktidarın Muaviye'ye geçişini de İbnü'l Esir ve İbn Kesir gibi tarihçilerle uyum içerisinde anlatır. Hz. Hasan'ın Muaviye ile anlaşmasını ifade eder. Agapius'un aktarımına göre Hz. Hasan kendisine neden böyle yaptığını soranlara kimsenin güvenmeyeceği Kufelilerden nefret ettiği, babasının onlardan hiçbir fayda görmediği ve hiçbir işe yaramadıkları cevabını verdiğini aktarmıştır.

Münbiçli Agapius, Mervan b. el-Hakem'in halifelige gelişi hakkında da ilginç bir rivayet aktarır. Aktardığına göre Yezid b. Muaviye'nin ölümünün ardından karışıklıklar ve bölünmeler yaşanmıştır. Medine, Irak ve el-Cezire'de bulunanlar Abdullah b. Zübeyr'i halife olarak seçerken Suriye ve Filistin'de bulunanlar Muaviye ailesine bağlı kalmışlardır. Bununla birlikte Dahhak b. Kays Şam'a gelerek Abdullah b. Zübeyr ile savaşacağını ilan etmiştir. Kufe'de ise yalancı olarak nitelediği Muhtar'ın ortaya çıktığını ifade etmiştir. Böylece her biri bir bölgeye sahip olmuştur. Yaşananlar üzerine Mervan Medine'den ayrılmış ve bu karışıklıkları çözmek adına Şam'a doğru ilerlemiştir. Sorunları çözmek adına kura çekmelerini tavsiye etmiştir. Mervan'ın bu tavsiyesi orada bulunanlar tarafından kabul edilmiş ve kura çekmek üzere Hasan b. Malik seçilmiştir. Mervan b. el-Hakem, Ömer b. Said b. el-As ve Kureyşli başka bir adamın adı üç adet okun üzerine yazılarak kura çekilmiştir. Hasan b. Malik'in seçtiği okun üzerine Mervan b. el-Hakem'in isminin yazması sonucu Mervan halife olarak seçilmiştir. Dahhak b. Kays ise Mervan'a zorla biat etmiştir. Ancak daha sonra aralarında yaşanan çatışmalar sonucu Dahhak Mervan tarafından öldürülmüştür. Böylece halifelik kesin olarak Mervan b. el-Hakem'in eline geçmiştir.

Belazuri, İbnü'l-Esir, İbn Kesir gibi kaynaklara baktığımız zaman Mervan'ın halifelğe geçişi ile alakalı detaylı aktarımlar bulunsa da Agapius'un aktardığı kura çekimi ile alakalı bir bilgi bulunmamaktadır. Bir kıyaslama açısından İbnü'l-Esir'e baktığımızda bu konuya geniş bir yer ayrıldığını görmekteyiz. Aktardığına göre halifelik için İbn ez-Zübeyr'e biat edilmiştir. Mervan'ın görüşü de İbn ez-Zübeyr'e halife olarak biat etmektir. Ancak İbn Ziyad Mervan'a giderek onun Kureyş'in büyüğü olduğunu ve İbn Zübeyr'e biat etmesinin yanlışlığını ifade etmiştir. Yaşanan karışıklıklar sırasında kimilerinin İbn ez-Zübeyr'e kimlerinin Ümeyyeoğullarına biat topladığını aktarır. Agapius'un rivayetinde Abdullah b. Zübeyr ile savaşan Dahhak b. Kays İbnü'l-Esir'de ona biat edilmesi için propaganda yapmaktadır. Ancak eserde aktarılan bazı olaylar sonucunda Ümeyyeoğulları için biat çalışmalarında bulunmuştur. Ümeyyeoğulları ve bazı gruplar bir araya gelerek Mervan b. el-Hakem'e biat edilmesini kararlaştırmışlardır. Ardından Mervan çevresinin de baskısıyla Dahhak'ın üzerine yürümüş Merc Rahit denilen yerde uzun süre onunla savaşmış ve sonunda Dahhak öldürülmüştür (İbnü'l-Esir, 1991). Benzer anlatımlar İbn Kesir'de de geçmektedir. Görüldüğü üzere iki rivayet arasında oldukça farklılıklar mevcuttur. Özellikle Mervan'ın halifeyi seçmek için kura çekme rivayeti dikkati çekmektedir.

Kitap el-Unvan'da ve İbn Esir, İbnü'l-Kesir ve Belazuri gibi İslam tarihi kaynaklarında ortak olarak anlatılan ve örnek olarak burada naklettiğimiz rivayetleri incelediğimizde Agapius'un bu kaynaklarda bulunmayan rivayetleri aktardığını görebilmekteyiz. Bu durumla birlikte İslam kaynaklarıyla ortak olarak aktardığı, benzer şekilde rivayet ettiği olayları ve durumları da müşahade etmekteyiz. Eserin içeriğinin daha iyi anlaşılması adına içerdiği konuları tasnif edip eserin içeriği için ayrı bir içindekiler kısmı oluşturacağız. Böylece tezimizin başında ifade ettiğimiz üzere eser okuyucusuna birçok konuyla ilgili farklı bakış açıları sunacaktır. Bu anlamda orijinali Arapça olan eserin Türkçeye tercümesinin büyük önem taşıdığını düşünerek bir sonraki bölümde tercümeyi okuyucuya aktarıyoruz.

Eser başlangıçta bir girizgah ile başlamaktadır. Yazarımız Agapius kitaba Allah'ın adıyla başlamış ardından eserini yazma sebeplerini açıklamıştır. Geniş hacimli eserini övdükten sonra kitabın içeriğinden söz eder. Bu temel bilgilerin ardından 6 günde gerçekleşen yaratılışı anlatır. Yaratılışı aktarmasının ardından Adem ve Havva kıssasını, cennetten kovulmalarını, çocuklarını, Habil ile Kabil kıssasını ve yaşadıkları olayları aktarır. Bu bölümden itibaren daha önce ifade ettiğimiz ve Tevrat'ta yapıldığına inandığı tahrif

olayını birçok farklı hesaplamayla okuyucuya aktarır. Bu hesaplamayı Hz. Nuh zamanında gerçekleşen Tufan dönemine kadar getirir. Buradaki amacı Yetmişler Tercümesi dışındaki Tevrat nüshalarının tahrif edildiğini ispat etmektir. Nuh tufanını ise ayrı bir başlık altında aktarır.

Nuh tufanının ardından ayrı bir başlık açarak yeryüzünün bölünmesini anlatır. Buna göre yeryüzü Nuh'un çocuklarının kabileleri arasında paylaşılmıştır. Bir sonraki konu başlığı ise günahkar insanların Allah'a karşı gelerek inşa ettikleri kule sonucu dillerin bölünmesidir. Bu bilgilerin ardından ayrı bir bölümde dünyada bulunan iklimlerin ve burada yaşayan insanların tanımlamasını yapmaya geçer. Denizleri, körfezleri ve dünyanın bölümlerini aktarır. Gece ile gündüzün oluşumu, burçlar ve bu burçların şehirleri gibi başlıklar ile astronomi ve astroloji gibi konularda da aktarımlarda bulunur.

Yazarımız bu aktarımların ardından puta tapımın sebeplerini anlatarak Adem'in torunlarının kıssalarını anlatıma geri döner. Kısa bir şekilde Hz. İbrahim ve İskender hakkında aktarımlardan bulunduktan sonra kitap boyunca sahih Tevrat olarak savunduğu Yetmişler Tercümesinin tarihini aktarıma geçer. Bir sonraki bölümde ise Yahudilerin yaptığına inandığı tahrifi detaylı bir şekilde aktarıp ispatlamaya çalışır. Birçok bölümde fırsat buldukça bu konuya değinir. Yazarımızın yaptığı bu aktarımlardan sonraki bölüm başlıklarını ifade edecek olursak; Pers Kralları Bölümü, İbrahim'in Kıssasının Sonu, Kudüs'ün İlk İnşası şeklinde devam eder. Sonrasında ise Hz. Musa peygamberin tarihinin anlatımına geçer. Bu bölümün ardından farklı başlıklar ile farklı konulara değinse de İsrailoğullarının tarihinin aktarımına devam ederek son hakim Samuel ile ilk kral Saul dönemine kadar gelir. Ardından uzunca bir bölüm İsrailoğulları tarihinden, Krallarından ve İsrail Krallığı ile Yahuda Krallığı tarihinden aktarımlarda bulunur.

Bu bölümlerde birçok konuya ve olaya değinen Agapius Kral Hezekiya için ayrı bir başlık ayırmıştır. Hemen her bölümde başka konularla ilgili de birçok aktarımda bulunur. Kral Hezekiya bölümünden sonraki başlıkta ise Mordekay, Ester ve Amalekli Haman kıssalarını detaylıca okuyucusuna sunar. Yine bu bölümde detaylı bir şekilde İskender'in Hindistan seferini ve arkasından gelen ölümünü yazar. Oldukça uzun devam eden ve Agapius'un birçok kıssa, rivayet, olay aktardığı bu bölümden sonra eserin ikinci bölümüne geçiş yapılır.

Eserin ikinci bölümü Mesih'in dünyaya gelişi ve sonrasında yaşananlar ile başlamaktadır. Agapius bu bölümde Hz. İsa'nın doğumuna giden süreçten, doğumundan,

çarmıha gerilişinden, göğe yükselişinde ve havarilerden birçok konu hakkında aktarımlarda bulunur. Birçok rivayet aktaran Agapius bu bölümde Yahudi, Roma ve Hristiyan tarihi hakkında olaylar ve rivayetler anlatmaya devam eder. Sonraki konu başlıklarında melun, sapık vb. olarak tanımladığı “Markion”, “Bardesianes”, “Mani”, “Arius”, “Oudhi”, “Apollinarius” gibi isimler hakkında kendi inancı doğrultusunda anlatımlarda bulunmuştur. Yine bu bölümlerde de Hristiyanlık, Roma, Sasani tarihleri hakkında birçok tarih aktarır. Bu uzun aktarımlar sonucunda İslamiyet’in ortaya çıktığı döneme kadar gelir. İslamiyeti anlatmaya Hz. Muhammed’den başlar, dört halife döneminden devam ederek Emeviler ve Abbasiler dönemine kadar farklı rivayetler anlatmaya devam eder. Bu bölümün başlarında yine Roma ve Sasaniler hakkında tarihler anlatsa da asıl tema İslam tarihinde yaşanan olaylardır. Agapius eserini kendi yaşadığı döneme kadar aktarmış olsa da elimizdeki el yazmaları İslam döneminde Halife Mehdi’nin ikinci yılında sonlanmaktadır.

Kitap el-Unvan için belirgin bir tema belirlemek gerekirse bu tema yazarımızın yapıldığına inandığı ve birçok defa değindiği Tevrat’ın tahrif edildiği hususudur. Ona göre Yahudilerin elindeki Tevrat tahrif edilmiştir. Bu tahrifin nasıl gerçekleştiğini okuyucusuna sunmaya çalışır. Sahih ve doğru olan Tevrat’ın ise Yetmişler Tercümesi olduğunu ifade eder. Bu tercümenin tarihini de aktarır. Agapius kitabının birçok yerinde yapıldığına inandığı bu tahrifi anlatmakta; farklı kanıtlar ve hesaplamalar ile bu durumu okuyucuya ispat etmeye çalışmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz üzere Agapius eserine temel bir girizgah ile başlamaktadır. Sonrasında yer alan konulara ve konu başlıklarına daha rahat ulaşılabilmesi adına yazarımızın eserinde yaptığı bölümlendirmeyi aşağıda aktarıyoruz:

Kitabın Başlangıcı	31
Tufanın Başlangıcı.....	39
Gökkuşağı.....	44
Yeryüzünün Bölünmesi.....	45
Bütün İklimlerde Dünya Yüzeyindeki Dillerin Bölünmesine İşaret Eden Bir Kıssa.....	47
Dillerin Bölünmesi.....	48
İklimlerin Tanımlanmasının Başlaması	48
Denizler, Körfezler ve Adalar Bölümü.....	54
Dünyanın Bölünmesi.....	55

Güneşin Doğuşu İle Batışı, Gündüz İle Gecenin Uzayıp Kısılması ve Yıldızların Seyri Hakkında Bilgi.....	56
Burçlara Göre Adlandırılan Yeryüzü Ülkeleri ve Şehirleri Bölümü.....	57
Yeryüzünde Dillerin Ayrılmasının Ardından Putlara Tapımın Dünyaya Girmesinin Nedenlerine ve Sebeplerine İşaret Eden Bir Anlatı.....	58
Lameh Oğlu Nuh Oğlu Ham Oğlu Kenan Oğlu Dev (Kral) Nemrut'un Kıssası.....	60
Tevrat'ta Abritan Olarak Adlandırılan ve Silah ile Savaş Aletlerinin Yapımını Başlatan Kahtan'ın Oğlunun Kıssası.....	60
İbrahim'in Doğumu.....	61
Bilimleri ve Astronomiyi İhdas Eden İlk Kişi.....	62
Kral Zülkarneyn el-İskender'in Kıssası.....	63
Eski Kitaplardan Yetmişler Tercümesinin Neden.....	64
Yahudiler Kutsal Kitaplarda Neyi Değiştirdiklerini Açıkladı	66
Pers Krallarının Bölümü.....	72
İbrahim'in Kıssasının Sonu.....	73
Kudüs'ün İlk İnşası.....	75
Musa Peygamberin Doğumu ve Tarihi.....	78
Mısır Ülkesine Puta Tapımın Girmesine Neden Olan Durumların Açıklanması... ..	80
Kimya, Yakut ve Diğer Değerli Taşların Sanatının Tarihi.....	82
İsrailoğulları'nın Son Yöneticisi ve Hakimi olan Samuel ile İsrailoğulları'nın İlk Kralı Kiş Oğlu Saul'un Tarihi.....	90
Efendimiz Mesih'in Soyundan Geldiği Yehuda Kabilesinin Kralları Amatzya, Amatzya Oğlu Yoaş ve Yoaş Oğlu Ahatzya'nın Şaşırtıcı Tarihleri.....	99
Kral Hezekiya'nın Tarihi.....	106
Yeremya Peygamberin Kardeşinin Oğlu Olan Mordekay'ın Kardeşinin Kızı Ester'in ve Kral Artaserhas'ın Veziri Amalekli Haman'ın Tarihi	116

İKİNCİ BÖLÜM

MENBİC KENTİNİN PİSKOPOSU OLAN KONSTANTİN OĞLU MENBİCLİ MAHBUB'UN TARİHİNİN İKİNCİ BÖLÜMÜ	143
--	-----

Markion'un Tarihi.....	167
Melun Bardesanes'in (Bar-Daisan) Tarihi	170
Melun Mani'nin Tarihi.....	177
Melun Arius'un Tarihi.....	183

Oudhi'nin Tarihi ve Çalışmaları.....	190
Apollinarius'un Tarihi.....	197
Arapların Tarihi.....	232

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKÇE TERCÜME

Bu bölümde eserin Türkçe tercümesi bulunmaktadır. Eserin daha iyi anlaşılması adına yercümenin içerisinde gerekli görülen yerlerde kendi dipnotlarımız ve kitabın Fransızca tercümesini yapan Alexander Vasiliev'in bazı notları dipnot olarak aktarılmıştır.

Kitap el-Unvan Türkçe Tercümesi

AB El Yazmaları

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Kitab'ut-Tarih, Mahbûb ibn Konstantin er-Rumî el-Menbicî tarafından yazılmıştır.

Kitabın adı, hikmetin nitelikleriyle süslenmiş, felsefenin çeşitli türleriyle taçlanmış, ilmin hakikatleriyle övülmüş, iyi ve faziletli bir adam olan Ebu Musa İsa b. el-Hüseyin'e aittir. Allah'ın nimeti onun üzerine baki olsun, bilgeliği kemale ersin, felsefesi iki katına çıksın, itibarı yükselsin, ondan nefret eden tüm düşmanlarının gücü zayıflasın ki ona boyun eğsinler, koruyucu el üzerinde olsun ve uzun bir yaşamı olsun.

Bu kitabı Mahbûb ibn Konstantin er-Rumî el-Menbicî derleyerek ismi çok yüce olan Allah ile bilginlerin ve filozofların kitaplarına göre telif etti. Kitabı oluştururken büyük bir özenle, ağır bir yorgunlukla ve büyük bir rahatsızlıkla birlikte çok çalıştı. Kitabı inceleyecek olan insanların bolca yararlanması ve faydalanması için onu kaleme aldı. Bu kitabı tekrar tekrar inceleyen, anlamaya çalışan ve kafa yorup içinde ne olduğunu idrak eden herkes öyle bir hale gelir ki başlangıcından beri dünyayla birlikteymiş gibi dünyanın sahip olduğu ilginçliklerden dolayı hayrete düşüren hikayeleri anlatan; havadisleri, harikaları, gariplikleri ve gerçekleşen mucizevi olayları nakleden bir adam gibi olur.

Kitabın Başlangıcı

Bütün faziletli armağanlar -Allah şanını daim etsin ve mertebesinin mutluluğunu arttırsın- ışığın babasından gelir. Allah size yüce bir ruh, iyi ve güzel nitelikler verdi. İmanın tarihini ve hakikati bulmanız üzere içinize istek ve niyet yerleştirdi.

C El Yazması

Kendisinden yardım dilediğimiz, ebedi, ezeli ve bir olan Allah'ın adıyla.

Hikmetin nitelikleriyle süslenmiş, felsefenin çeşitli türleriyle taçlanmış, ilmin hakikatleriyle övülmüş olan Kitab'ul-Unvan seçkin şeyh, bilgili üstat, kamil filozof Agapius ibn Konstantin er-Rumî el-Menbicî tarafından özenle derlenmiş ve faziletli bir adam olan İsa b. el-Hüseyn'e gönderilmiştir.

Bil ki -Yüce Allah sana yardım etsin- bu mübarek kitap yazarı tarafından derlenmiş ve Allah'ın mukaddes kitapları ile bilgilerin ve filozofların kitaplarına uygun olarak yazılmıştır. Kitabı oluştururken büyük bir gayret, yorgunluk, çaba ve rahatsızlıkla birlikte çalışarak kitabı inceleyecek olan insanların bolca yararlanması ve faydalanması için onu kaleme almıştır. Bu kitabı tekrar tekrar inceleyen, anlayan, iyi bir şekilde tetkik eden ve üzerinde düşünen herkes, başlangıcından beri dünyayla birlikteymiş gibi tüm alemi dolaşan, yaratılışın başlangıcından itibaren kendi çağına ve dönemine kadar dünyada yaşanan havadisleri, harikaları, gariplikleri ve gerçekleşen mucizevi olayları anlatıp nakleden bir adam gibi olur. Kim ki bu kitabı okursa tam olarak okusun ve doğru bir şekilde anlasın.

Kitabın Başlangıcı

İlahi elçi dedi ki: “Bütün faziletli lütuflar ve mükemmel armağanlar yükseklerden, Işıkların Babasından iner.” Ey dost! Allah sana ilme ulaşma, olayları aydınlatma, onların hakikatine vakıf olma ve onların sırlarının ayrıntılarını bilme arzusunu ilham eden iyi ve güzel hediyeler bahşetti.

Elimden geldiğince -Allah yardımcın olsun- yaratılış ile başlayan bir kitap yayımlamak istedim. Kalbinin ve anlayışının inceliğini gösteren sağlam kanıtlara sahip olduğum için senin ehil ve layık olduğunu düşündüm. Açıklayan, apaçık ve anlaşılır olan bu kitabı kaleme aldım. Bu kitap, ilk asırlardaki krallıklarda meydana gelen olayları ve onların tarihlerini; milletten millete, krallıktan krallığa toplumlar, insanlar ve krallıklar arasında gerçekleşen ilginçlikleri; yaşadıkları çağlarda bir peygamberden diğerine peygamberleri, felsefecileri, tiranları, kendisine sürüngen ve haşeratların zarar veremediği sihirbazları; inci üretimini, yakut, mermer ve firavun camı zanaatlerini; sanatları -ki onlar Allah'ın Ademoğluna verdiği on adet hediyedir- ve buldukları yerlerle birlikte dünyanın yedi harikasının tanımlarını özetleyip açıklayarak yaratılışın başından itibaren, dünyanın yılları, çağları, tarihleri ve kuşaktan kuşağa nesilleri hakkındaki bütün bilgileri içerir.

Bu harikalar şunlardır: Roma'da bulunan ve Apollonius'un sihir öğrettiği harika bir bina olan Capitol. İkincisi denizin girişinde dört cam sütun üzerinde yükselen ve rasathaneye sahip bir kule olan İskenderiye Feneri'dir. Denizi ölçen ve dünyayı dolaşan bilge Bedas dünyada bu fenerden daha yüksek bir yapı bulamadığını iddia etmiştir. Üçüncü harika Rum ülkesi Kapadokya'da bulunan, dört sütun üzerinde yükselen, yüz elli zirâlık harikulade bir bina olan Çyzicus tapınağıdır. En çok şaşırtıcı olan şey ise bu yapının üzerine yağmur tanelerinin düşmemesidir. Dördüncü harika üç adet Baalbek taşıdır. Beşinci harika Filistin ülkesi Kayserya şehrinde bulunan kadınlardır. Altıncı harika üzerinde demirden binicisi bulunan ve demirden bir at olan Bellerophon'tes'in atıdır. Tonoz duvarlara herhangi bir bağlantısı olmadan tonozlu bir tavanın altında, havada asılı bir şekilde durmaktadır. Yedinci harika ise en kadim kral olan Herkül'ün gemicileri batmaktan korumak için denizde yaptığı üç adet heykeldir. Bu kitapta bunlarla birlikte dünyanın bölümlerinin uzunluğu, genişliği, denizleri, körfezleri ve bilinen şehirleriyle birlikte yedi ikliminin açıklanmış tarihi, bu iklimlerde yaşayan ahalinin durumu, yaşam tarzları ve bütün bu bölgelerdeki zararlı ve faydalı her şey derlenmiştir.

Kendisinden yardım dilediğimiz ebedi, ezeli ve bir olan Allah'ın adıyla. Burası seçkin üstat, kamil filozof Agapius ibn Konstantin'in -Allah ona gönül huzuru versin ve ecrini arttırsın, amin- kitabının başlangıcıdır.

-Şahit olduğun üzere- dünyanın başlangıcından itibaren doğal düzene uygun olarak gerçekleşen olayların bilgisine sahip olan akıl sahibi ve marifet ehli kişiler, zamanın başlangıcını, yaratılmışların başlangıcını ve güneşin Koç burcunun başında bulunmasıyla yani ekvatora denk gelmesiyle oluşan ekinoks vaktinden itibaren sayılmaya başlanan yılların ve günlerin düzenini bilirler. Böylece yeryüzü yeşermeye, ağaçlar da çiçek açmaya ve renk değiştirmeye başlar. Yeryüzü yeşilliklerle kaplanır. Çiçeklerini ve birbirinden güzel renklerini sergiler. Aynı zamanda hayvanlar, yeryüzünün bütün sürüngenleri ve bütün kuşlar, şahit olduğumuz üzere birbirleriyle çiftleşirler ve kendi doğalarına uygun bir şekilde kendilerine benzeyen yavrularını dünyaya getirirler. İfade ettiğimiz bu vakitte ve dönemde her cinsten ve her türden kuş kudreti nispetince yuvasını yapmak için çalışır.

Sözünü ettiğimiz bu zaman dilimi, bütün alimlerin ve kronologların üzerinde ittifak ettiği üzere yaratılışın başlangıcından beri Mart ayının 18'inde başlar ki bu kameri olarak Nisan ayıdır. Nisan ayı da dünya aylarının başlangıcında on iki ay içerisinde Recep ayıdır.

Musa Peygamber'e indirilen Subhan olan Allah'ın kitabını, yaratılışın ilk başından itibaren doğal olarak gerçekleştiğini anlattığımız durumlarla uyum içerisinde bulduk. Dolayısıyla bu kitap onunla benzeşir, uyuşur ve onu takip eder.

Böylece adı kutlu ve şanı yüce olan Allah, peygamberi Musa'ya vahyederek "Bu ay kameri ayların ilki ve başlangıcı olsun" dedi. Allah'ın vahyettiği kitaplar hakkında bilgi sahibi olan kişiler de kıyametin bu ayda kopacağını ileri sürdüler. Hiçbir alimin ve marifet ehlinin yaratılışın başlangıcında bu ayın pazar günü ile başladığına dair şüphesi yoktur. Bu durumu incelemeye ve açıklamaya ihtiyaç duymuyoruz. Zira bütün bilgilerin ve Kutsal Kitapların üzerinde uzman olanların nazarında yaratılışın ilk başlangıcının pazar günü gerçekleştiği apaçık ve ortada olan bir durumdur. Bugünün adı anlattıklarımız için delildir. Bugünden, aydan ve yıldan itibaren dünya tarihinin kronolojisi başlar ve nelerin gerçekleştiği anlatılır, bildirilir.

Rumca χρονικόν (Chronikon) olarak adlandırılan, Arapça tercümesi ise yılların silsilesi, tarihin ve çağların seyri gibi anlamlara gelen bu kitap Allah'ın Adem'den Rab Mesih'in göğe yükselişine kadar bütün yaratılmışları yarattığı ilk günden başlayarak bir milletten diğerine milletleri, bir krallıktan diğerine yeryüzündeki krallıkları, yeryüzünde gerçekleşen olayları, bir milletten diğerine ve bir ülkeden diğer bir ülkeye buralarda yaşanan harikaları ve bunların dışında kalan şeyleri tanımlar, anlatır, yorumlar ve izah eder.

Bu kitabın yazarı ve derleyeni, "Yaratılışın başlangıcı ve yılların akışı hakkında bilinenlerin nedenlerini ve sebeplerini araştırmak, bu konudaki delilleri açıklamak, bu tarihi aktarıp ortaya koyabilmek adına dünyanın kökenlerinden başlamak bizim için bir zorunluluk oldu" dedi.

Yine o; "İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıktığı ilk yıl Allah'ın peygamberi Musa, Allah'ın dağı olan Tur-i Sina'ya çıkararak kırk gün kırk gece oruç tuttu ve dua etti. Ardından Allah ona kendisiyle konuşma lütfunda bulundu ve ona yetenek, hikmet, marifet ve peygamberlik verdi" dedi. Böylece Musa peygamberlik yaparak Allah'ın bu dünyayı altı günde nasıl yarattığını anlattı, bildirdi ve yazdı. Allah kendi katından yazılı olarak Tevrat Levhalarını Musa'ya indirdi. Musa da onları beş bölüm olarak yazdı. Birinci bölüm yaratılmışlar hakkında bilgi vererek yaratılışlarının başlangıcını ve özelliklerini tanımlar. İkinci bölümde İsrailoğullarının Mısır ülkesinden çıkışını yazarak bildirir. Üçüncü bölüm rahiplerin ve hahamların görevlerini anlatır. Dolayısıyla rahiplerin kitabı olarak

adlandırılmıştır. Dördüncü bölüm İsrailoğullarının sayısı bölümüdür ki Musa Peygamber onları sayarak düzenlemiştir. Beşinci bölüm ise “Yasanın Tekrarı” bölümüdür.

Yaratılışın başlangıcından itibaren olan dünyanın bu dönemi Musa'nın doğumunun 81. yılı olan ve Allah'ın dağı Tur-i Sina'ya çıktığı bu yılda sona erer. Tevrat'ı ve peygamberlerin bütün kitaplarını Mısır Kralı Ptolemaios Filedelfos için İbraniceden Yunancaya tercüme eden 70 Yahudi bilgin müfessirin tercümesinden de doğruladığımız üzere bu tarihe ve güne kadar 3847 yıl geçmiştir. Bu durum Efendimiz Mesih'in gelişinden yaklaşık üç yüz yıl önce gerçekleşmiştir.

Birinci kitabın başlangıcında Musa Peygamber, Allah'ın başlangıçta semanın ve yerin zatını yaratmasını yazmıştır. Zat ile kast edilen semanın ve yerin uknumları ile onların özüdür. Allah her yeri kaplayan ve yaygın bir ışık olan nuru yarattı. Yaratılışın başlangıcı olan birinci günde aydınlığın ve karanlığın arasını ayırarak o günü birinci gün (pazar günü) olarak isimlendirdi. Bu, yaratılışın başlangıcında Kameri olarak Recep ayı olan Nisan ayının ilk günüdür. Bu ilk ayın Recep'in birinci (pazar) günü olmasına dair kanıt, çalışılması kolay olan astronomik hesaplamalardır. Hatta bunu öğrenmeyi isteyen ve talep eden herkes zihnini tatmin edecek olan çok küçük bir çalışmayla buna vakıf olur. Ancak şayet Allah dilerse bu hesabın anlaşılması, onu bilmek isteyen kişiden gizlenebilir. İkinci günde Allah, daimi bir hareketle dönen ve doğudan batıya doğru ilerleyen gök küreyi yarattı. Gece gündüz her 24 saatte bir durmaksızın daimi olarak bir tur dönmektedir. Allah, dönen ve birbirine bağlı olarak yükseltilmiş olan bu gök küreyi “sema” olarak adlandırdı. Üçüncü günde Allah yeryüzündeki bütün suların tek bir yere ve noktaya toplanmasını emretti. Bir araya toplanmalarının arından suları “denizler” olarak adlandırdı. Böylece yeryüzünde yeşillikler, çiçekler, renkler, meyveli ve meyvesiz ağaçlar bitti. Dördüncü günde ismi yüce olan Allah, yayılmış olan ışığın bir araya gelmesini emrederek onu tüm ışık veren cisimlere yani; güneşe, aya, kategorilerine ve derecelerine göre sabit duran ve hareket eden yıldızlara dönüştürdü ki bu yıldızlar yörüngede kesintisiz ve daimi bir hareket içerisinde yörüngenin aksine batıdan doğuya doğru ilerleyerek hareket etmektedirler. Beşinci günde Allah yeryüzü üzerinde havada uçan bütün kuşları ve bütün deniz hayvanlarını sudan yarattı. Aynı şekilde bedenlerini ve ruhlarını da sudan yarattı. Altıncı günde Allah, vahşi hayvanlarla birlikte bütün hayvanları, yüzleri üzerine sürünen bütün sürüngenleri, bedenleriyle ruhları yeryüzünden olan diğerlerini topraktan yarattı. Yine aynı gün içerisinde insanı yani Adem'i kendi suretinde yarattı. Onu yaratılmışların en mükemmeli olarak yarattı ve mükemmel hale

getirdi. Zira Allah Adem'e konuşma, akıl ve konuşma ile akıl sahibi olma açısından Allah'a benzeyen nefs-i natika gibi belirli üstünlükler bahşetti. Adem'in bedeni ve ruhu topraktan ve her şeyden önce tek tek bağımsız olarak yaratılmış ilkel formlar olan dört elementten oluşmaktadır. Ademin akıllı, düşünen, konuşan ve Allah'a benzeyen nefsi ise Allah katından gelmektedir. Yine onun alevi ve sahip olduğu her hayır da Allah katındandır. Böylece insan yani Adem en mükemmel yapıda olan ruha ve bedene sahip oldu. Böylelikle Allah Adem'i ve onun kaburgasından yaratmış olduğu eşini Adn cennetine yerleştirdi. Yedinci günde Allah, yarattığı bütün mahlukatın işini bitirerek o günü es-Sebt (Cumartesi) olarak isimlendirdi. Çünkü Sebt dinlenme anlamına gelmekteydi. Bazı bilginler kutlu ve yüce olan Allah'ın Adn cennetini, aralarında 15 zira' kadar mesafe olacak ve herhangi bir bağlantı bulunmayacak şekilde arzın üzerine yerleştirdiğini ileri sürdüler.

Böylece Allah Adem'i aşağısındaki hayvanlar üzerinde kral olacak, üstündeki ilahi ve Allah'a yakın olan meleklerin ilmi ve bilgeliğinin altında bulunacak şekilde Adn cennetine yerleştirdi. Cennetin ortasına Adem'e yasaklanmış olan, hayrı ve şerri bilen bir ağaç koydu. Bu ağaçla Adem'in itaatini sınamak için ondan yememesi gerektiğini kesin bir şekilde ona bildirdi. Şayet Adem itaatini ispatlarsa melekler taifesine geçmeyi, onlar gibi ve onlarla birlikte olmayı hak edecekti. Şayet itaat etmez de günah işlerse; cennetten aşağıya düşecek, kovulacak ve hayvanlarla birlikte olacaktı.

Adem'in, Rabbi ve yaratıcısı olan Allah'a isyan ettiği ve emrini çiğnediği vakit artık mukaddes ve ilahi olan cennette kalması mümkün değildi. İşlediği günahın ve emri çiğnemesinden sonra ilahi ve mukaddes olan cennet onu barındırmadı. Böylelikle Allah onu cennetten çıkararak dağın karşısına yerleştirdi. Ancak ona olan rahmetinden dolayı çok uzağa sürgün etmedi.

Bundan dolayı Davud peygamber Zebur'da "Adem ne kadarda cahil! İnsan, saygınlığını ve misyonunu idrak edemeyerek hayvanlara teslim edildi, onlara sürüldü, onlara benzedi ve onlarla birlikte oldu" demiştir. Adem ve karısı Havva rablerine karşı olan isyanları sebebiyle yüz yıl boyunca üzgün ve müteessir kaldılar. Cennete her baktıklarında üzüldüler. Geride kalan nimetlere hasret duydular. Hayvanlarla birlikte yaşadıkları için acı çektiler.

Yüz yılın sonunda Adem eşi Havva ile birlikte oldu. Havva'dan önce Kain, daha sonra da Habil doğdu. Kain ve Habil otuz yaşına geldiklerinde Allah'a kurbanlarını sundular. Allah saflığı ve içinin temizliği nedeniyle Habil'in kurbanını kabul ederken Kain'in kalbinde

kardeşine karşı bulunan ihanet ve fesattan dolayı onun kurbanını kabul etmedi. Allah Habil'in kurbanını kabul edip Kain'in kurbanını kabul etmeyince Kain kardeşine haset etti ve ona "Haydi araziye gidelim" dedi. Bunun üzerine dağdan yere doğru indiler. Kain kardeşi Habil'e saldırdı ve onu öldürdü. Bunun sonucu olarak Allah Kain'e karşı öfkeleni ve yaşamının tamamını korkak bir şekilde geçirmesini sağladı.

Adem ve eşi Havva, bir yüz sene de Habil'in öldürülmesi dolayısıyla büyük bir hüçün yaşadılar. Adem, oğlu Habil'in başına gelen musibetin Rabbine karşı işlediği hata ve isyan sebebiyle gerçekleştiğini anladı. Çünkü babalar kendi hatalarından dolayı çocukları üzerinde imtihan edilir ve cezalandırılırlar. Adem Kainden kendisinden dolayı korkuyor idi.

Adem ve karısı Havva yüz yıl sonra kendi hüçünlerinden huzur buldular. Bunun üzerine ikisi birlikte oldular. Havva görünüş ve karakter olarak Adem'e benzeyen Şit'i doğurdu. Şit'in ikamet yeri babası Adem'le birlikte dağlar olurken Kain ovada kaldı.

Kain'in yedinci nesilden torunu Adem oğlu Kain oğlu Enoh oğlu İrad oğlu Mehuyael oğlu Metuşael oğlu Lamah el-Âmâ (Kör Lamah) idi. Lamah el-Âmâ bir gün kendisine rehberlik eden bir çocukla birlikte dışarı çıktı. Kain de korkar bir halde ormanın içerisindeydi. Lamah el-Âmâ onun varlığını sezdi ve ormandaki yırtıcı hayvanlardan biri sandı. Eline bir taş alıp Kain'e fırlatarak onu öldürdü. Bunun üzerine çocuk ona: "Ne yaptın! Kain'i öldürdün!" dedi.

Yaşadığı üzüntüden dolayı şiddetli bir gam, keder ve pişmanlık hep birlikte benliğini sardı. Ellerini yumruk yapıp çocuğun başına vurdu ve kafasını kırarak onu da öldürdü. Sonra eşleri olan Ada ve Tsilla'nın yanına gelerek onlara şöyle söyledi: "Lamah'in eşleri Ada ve Tsilla! Sözümlü dinleyin ve bana kulak verin! Eğer Kain bir öfkeden dolayı yedi nesil cezalandırılıyorsa Lamah öfkeden dolayı yetmiş yedi nesil cezalandırılır. Çünkü o, bir adamı taş atarak, bir çocuğu da ellerini yumruk yaparak öldürdü!"

Bu zaman ve neslin sürecinde Kain'in neslinden olan Yuval'in ve Tuval-Kayin'in kız kardeşi Naamah yaşadı. Dünyada ud, zil ve diğer tüm telli çalgıları çalmayla her türlü eğlence ve hoş vakit geçirme konusunda Tuval-Kayin kadar uzman kimse yoktu. Bunları dünyada ilk defa icat eden oydu. O kadar ki aletleri mükemmel bir şekilde çalmasından ve sesinin güzelliğinden dolayı yırtıcı ve vahşi hayvanlar ile kuşlar, sesini dinlemek için birbirlerine saldırmayacak şekilde onun etrafına toplanırlardı. En güzel kadınlardan biri olan kız kardeşi Naamah ise boyarla renkleri ilk kez kullanan ve onlarla kıyafetleri boyayan kişiydi. Böylelikle Kain'in çocukları gece ve gündüz dur durak bilmeden eğlenceye, oyuna

ve boş işlere daldılar; kendilerini maddiyata kaptırdılar. Şit'in çocukları ise dağda, onların yukarısında bulunuyorlardı ve onların seslerini duyuyorlardı.

Adem'in çocuklarının beşinci nesline geldiğimizde -ki o vakit Adem oğlu Şit oğlu Enoş oğlu Kenan oğlu Mahalalel'in doğumunun 135. yılıdır- Adem 930 yaşında vefat etti - Allah ona rahmet etsin-. Oğlu Şit'in doğumundan sonra 700 yıl daha yaşamaya devam etmişti. Bu hesap Yetmişler Tercümesine göredir. Adem'in 230 yıl yaşadığı ve Şit'e baba olduğu; Şit'in doğum gününden Enoş'un doğumuna kadar 205 yıl geçtiği ve böylelikle 435 yılın tamamlandığı; Enoş'un doğumundan oğlu Kenan'ın doğumuna kadar 190 yıl geçtiği ve böylelikle 625 yılın tamamlandığı; Kenan'ın doğduğu günden oğlu Mahalalel'in doğumuna kadar 170 yıl geçtiği ve böylelikle 795 yılın tamamlandığı ve Mahalalel'in doğumundan sonra Adem'in yaşam süresi olan 930 seneyi tamamladığı yazılıdır. İşte Yahudilerin elinde bulunan ve çocuklarının doğumundan önce atalarının yaşam yıllarını eksilterek tahrif ettikleri Tevrat'a göre dünya kronolojisinde sayılan yılların hesaplanması böyledir.

Süryanice Tevrat bu Yahudi Tevrat'ına bağlıdır. Çünkü Süryanice Tevrat, Hristiyanlıktan ve metnin bozulmasından sonra İbraniceden tercüme edilerek yazılmıştır. Dolayısıyla orada (Süryanice Tevrat'ta) Adem'in, çocuklarının dokuzuncu nesline kadar yani Lameh b. Enoh'un¹⁷) doğumunun 56. yılına kadar yaşadığı yazılmıştır. Çünkü Yahudiler çocuklarının doğumundan önce Adem'in ve atalarının yaşam yıllarından 100 yıl çıkartmışlar ve onları çocuklarının doğumundan sonraki hayatlarına eklemişlerdir.

Yahudi rahipler Annas ve Caiaphas Mesih'in gelişini yalanlamak istemişler ve onun geliş zamanının henüz gelmediğini söylemişlerdir.

Yahudiler Adem'in 130 yıl yaşadığını ve Şit'e baba olduğunu; Şit'in doğduğu günden Enoş'un doğumuna kadar 105 yıl geçtiğini; Enoş'un doğduğu günden Kenan'ın doğumuna kadar 90 yıl geçtiğini; Kenan'ın doğduğu günden Mahalalel'in doğumuna kadar 70 yıl geçtiğini; Mahalalel'in doğduğu günden Yared'in doğumuna kadar 65 yıl geçtiğini; Yared'in doğduğu günden Enoh'un doğumuna kadar 162 yıl geçtiğini; Enoh'un doğduğu günden Metuşelah'ın doğumuna kadar 65 yıl geçtiğini ve Metuşaleh'in doğduğu günden Lameh'in doğumuna kadar 187 yıl geçtiğini yazmışlardır.

---

¹⁷ Muhtemelen burada boşluk var: Lameh b. Metuşelah b. Enoh (Alexander Vasiliev'in notu)

Aktardığımız hesabın hepsini toplarsak; Lameh'in doğumuna kadar 874 yıl olmuş oluyor. Adem'in dokuzuncu neslinden olan Nuh'un babası Lameh'in 56 yılı tamamlamasıyla da Adem yaşam süresi olan 930 seneyi tamamlamış oluyor.

TUFANIN BAŞLANGICI

Bu, kutsal kitapları okumayan ve incelemeyenler ile birlikte Adem'in hayatının, Nuh'un babası Lameh'in günlerine kadar sürmediğini iddia edenler için bir delil ve argüman olarak ortaya konmuştur.

Dünya tarihinden 1656 yılın tamamlanmasıyla Nuh b. Lameh doğdu. Babası Lameh Nuh'un dünyayı günahlardan kurtaracağına dair kehanette bulundu.

Adem oğlu Şit'in çocuklarının ve onların soyundan gelen üç yüz kişinin toplanarak oyunlarını ve eğlencelerini dinleme arzusuyla mukaddes dağdan Habil'in kanını alan melun arazide bulunan Kain'in çocuklarının yanına indikleri yazılmıştır. Bunun üzerine Kain'in kızları onlarla ilişkiye girerek zina ettiler. Birkaç gün geçtikten sonra ikametgahları ve memleketleri olan dağa çıkmak istediklerinde işledikleri bu günah dolayısıyla oraya yaklaşmasınlar ve çıkmasınlar diye dağ onların gözlerinin önünde alev aldı.

Dağda bulunanlar arkadaşlarının aşağıda kalış sürelerinin gecikmesinin önemli bir durum olduğunu düşündüler. Onların yanlarına çıkmadıklarını görünce aynı şekilde kendileri de birbiri ardına çocukları ve eşleriyle birlikte dağdan indiler. O kadarki dağda Nuh'un dışında kimse kalmadı. O vakitler Nuh 500 yaşındaydı ve henüz evlenmemişti. Daha sonra Allah Nuh'a yeryüzüne tufan göndererek yeryüzünü ve üzerindeki sular altında bırakacağını söyledi. Bunun üzerine Nuh kalktı ve insanlığın babası olan Adem'in bedenini alarak dağdan indi ve evlendi.

Şit ve Kain'in neslinden gelenlerin tamamı zinaya dalmış, bütün temiz yolları ifsat etmiş ve her konuda hayvanların derecesine düşmüşlerdi. Bu durumun ilk nedeni daha önce zikrettiğimiz gibi Tuval-Kayin ve kız kardeşi Naamah idi. Bu konuda kutsal kitap meleklerin oğullarının, insanların kızlarıyla yani Şit'in çocukları ve nesliyle karıştığını söylüyor. Allah'ın sözü ve buyruğu mukaddes dağda kaldıkları süre boyunca onlarla birlikteydi. Ancak Kain'in kızlarıyla birlikte olmalarından ve temiz yolları ifsat etmelerinden sonra Allah o sırada 500 yaşında olan Nuh'a bir gemi yapmasını emretti. Nuh'a bir mühlet belirledi ve 120 yılın tamamlanmasıyla ona tufan vaktini bildirdi. O sırada daha önce aktardığımız gibi Nuh evlenmiş ve Sam, Ham ve Yafes adlı üç çocuğun babası olmuştu. Mübarek ve şanı

yüce olan Allah bu yıllar boyunca onlara gökte gökkuşağı gösteriyordu. Alt kısmında ateşten bir kordon/kiriş ve ateşten oklar mevcuttu. Kordon/kiriş gergin durumdaydı ve havada kesintiye uğramadan, daima parlayan ateşten bir kılıçla birlikte yanıyordu. Bu, Nebi Davud'un "Onun kılıcı parlar ve yayı vurur, savaşın ve öfkenin özellikleri de her şeyi alevlendirecek" dediği Mezmurlar kitabında açıklanmaktadır.

Allah tövbe etmelerini, günahlarından ve hatalarından dönmelerini istedi. Ancak ne tövbe ettiler ne de günahlarından döndüler. Aksine her türlü günaha ve her türlü münafıklığa daldılar. Daha sonra birbirlerini öldürmeye başladılar. Arkadaşına gücü yeten onu öldürüp, hayvanların ve yırtıcıların yokluğunda kendini doyurmak için onu yiyordu. Bu olaylar olurken Allah yirmi yıl eksiltme yaparak tufanı yüz yıl sonunda gerçekleşecek şekilde öne aldı. Bu sırada Nuh altı yüz, oğlu Sam ise yüz yaşındaydı. Allah onlara olan merhametinden dolayı hatalarından, günahlarından, birbirlerinin kanlarını dökmelerinden ve birbirlerini yemelerinden onları caydırmak amacıyla bu şekilde davrandı.

Şimdi tufan kıssasına geçmeden önce dünya tarihini bu zamana kadar anlatmak amacıyla, Adem ve çocuklarının hayatından tufana kadar geçen dönemin anlatımına dönmemiz gerekmektedir.

70 bilgin müfessir tarafından tefsir edilen Sahih Tevrat'ta, Adem'in 230 yıl yaşadığı ve kendisine benzeyen oğlu Şit'e baba olduğu yazılıdır. Şit'e baba olduktan sonra 700 yıl daha yaşadı ve böylelikle 930 yaşına ulaştı. Mahalalel'in doğumundan 135 sene sonra beşinci nesilde öldü. Ancak Yahudilerin Efendimiz Mesih'in dirilişinden sonra yılları eksilterek tahrif ettikleri Tevrat'ta, Adem'in Şit'in doğumuna kadar 130 yıl, Şit'in doğumundan sonra ise 800 sene yaşadığı yazılıdır. Adem'in, dünya tarihinden 100 yıl sayılan yaşam yıllarını eksilterek, onları dünya tarihi yıllarından sayılmayan, Ademin Şit'e baba olmasından sonraki yaşam yıllarına eklediler. Yahudilerin tahrif ettiği bu hesaba göre Adem, Nuh'un babası Lameh'in doğumundan 56 yıl sonra ölmüştür.

Yetmişler Tefsirine göre Şit, 205 yıl yaşamış ve Enoş'a baba olmuştur. Enoş'a baba olduktan sonra 707 yıl yaşamış ve böylece yaşamı 912 yıla ulaşmıştır. Enoh'un doğumundan 20 yıl sonra, yedinci nesilde ölmüştür.

Yahudilerin elinde bulunan, eksiltme yaparak tahrif ettikleri ve Süryanice Tevrat'ın yazımına temel oluşturan Tevrat'a gelince; orada Şit'in 105 yıl yaşadığı, Enoş'a baba olduğu ve Enoş'un doğumundan sonra 807 yıl yaşadığı yazılıdır. Adem'in yaşam yıllarından eksilttikleri gibi Şit'in dünya tarihinden sayılan yaşam yıllarından da 100 yıl eksiltmişler ve

o yılları Enoş'un doğumundan sonraki saymadıkları yaşam yıllarına eklemişlerdir. Aynı şekilde bunu diğerleri için de yaptılar. Bu hesaba göre Şit, Nuh'un babası Lameh'in doğumundan 108 sene sonra dokuzuncu nesilde ölmüştür. Bilgin Africanus, Adem oğlu Şit'in, harfleri ilk olarak bulan ve yazı ile İbranice'yi öğreten ilk kişi olduğunu iddia eder. Enoş, Kenan'ın doğumuna kadar 190 yıl, Kenan'ın doğumundan sonra ise 715 yıl yaşadı ve böylelikle yaşam süresi 905 seneye ulaştı. Metuşelah'in doğumundan 53 yıl sonra sekizinci kuşakta öldü.

Eksiltmelerin yapıldığı Yahudi Tevrat'ına ve ondan kopyalanarak yazılan Süryanice Tevrat'a gelince; orada Enoş'un 90 yıl yaşadığı, Kenan'a baba olduğu; Kenan'ın doğumunun ardından 815 yıl yaşadığı ve Nuh'un doğumundan 84 yıl sonra 10. nesilde öldüğü yazılıdır.

Kenan, yetmiş bilginin tefsir ettiği Tevrat'a göre Mahalalel'e baba olana kadar 170 sene, Mahalalel'in doğumundan sonra ise 734 sene yaşamış ve böylece yaşamı 904 yıla ulaşmıştır. Nuh'un babası Lameh'in doğumundan 55 yıl sonra dokuzuncu nesilde ölmüştür. Tahrif edilmiş Tevrat'a göre ise Kenan 70 yıl yaşadıktan sonra Mahalalel'e baba olmuştur. Mahalalel'in doğumundan sonra 834 sene yaşamış ve Nuh'un doğumundan 173 yıl sonra 10. nesilde ölmüştür.

Sahih Tevrat'a göre Mahalalel Yared'e baba olana kadar 165 sene, Yared'in doğumundan sonra ise 730 yıl yaşamıştır. Böylelikle yaşam süresi 895 seneye ulaşmıştır. Nuh'un doğumundan 34 sene sonra 10. nesilde ise ölmüştür. Mahalalel, Yahudilerin elinde bulunan Tevrat'a ve Süryanice Tevrat'a göre ise Yared'in doğumuna kadar 65 sene, Yared'in doğumundan sonra ise 830 sene yaşamıştır. Nuh'un doğumundan 284 sene sonraya geldiğimizde, 10. Nesilde ölmüştür.

Yared, Enoh'un doğumuna kadar 162 yıl, Enoh'un doğumundan sonra ise 800 yıl yaşamıştır. Böylelikle hayatı 962 yıla ulaşmıştır. Nuh'un doğumundan 266 sene sonra ise 10. nesilde ölmüştür. Tahrif edilmiş Tevrat'a göre de aynı şekilde Yared bu kadar yıl yaşamıştır. Bu konuda Yetmişler Tefsiri ile Tahrif edilmiş Yahudi Tevrat'ı ittifak halindedir. Yared'in yaşam yıllarının Sahih Tevrat'ta ve tahrif edilen Yahudi Tevrat'ında ittifak halinde bulunması, tahrif ve eksiltme yapıldığını gösteren kanıtlardan biridir. Burada başka bir neden daha söz konusudur: Yahudiler şayet tüm herkesin yaşam yıllarından eksiltme yapsalardı Adem neredeyse tufana ve Nuh'un doğumundan sonraki 174. yıla kadar yaşamış olacaktı. Yahudi rahipler böylelikle, daha sonra tespit ve tetkik edeceğimiz kitapların da delaleti ve

tanıklığıyla, kaçınmak istedikleri skandalın içerisine düşmüş oldular. Böylelikle yetmiş bilgin müfessirin tefsir ettiği Tevrat'ın hakikati, Allah'ın izniyle kesinleşmiş olmaktadır.

Yetmişler tefsirine göre Yared'in doğumundan 40 yıl sonra dünya tarihinin ilk binyılı tamamlanmaktadır. İşte bu, anlattıklarımızın açıklaması ve örneğidir. Bu durum, dünya tarihinin tüm yıllarını hesaplamak isteyenler için yeterli olacaktır. Çünkü biz, hesapladığımız yılların onların çocuklarının doğumundan önce olan ve dünya tarihinden sayılan yıllar olduğunu daha önce söylemiştik. Çocuklarının doğumundan sonraki yaşadıkları yıllara gelince, bu onlardan her birinin yaşamının uzunluğunu belirtmek içindir.

Adem'in Allah tarafından yaratıldığı günden, Şit'e baba olduğu güne kadar olan yaşamını hesapladığımızda, Adem'in ömrü 230 yıl etmektedir. Bu, dünya tarihi kronolojisinin hesaplanmasının başlangıcını oluşturur.

Sonra buna Şit'in doğumundan Enoş'un doğumuna kadar geçen yılların sayısını ekleriz. Bu da 205 yıl etmektedir. Toplamda ise 435 yıl olmuş olur. Daha sonra bunun üzerine de Enoş'un doğumundan Kenan'ın doğumuna kadar geçen yılların sayısını ekleriz ki bu da 190 yıldır. Toplamda ise 625 yıla ulaşırız. Bunun üzerine de Kenan'ın doğumundan Mahalalel'in doğumuna kadar olan yılların sayısını ekleriz ki bu da 170 yıl eder. Toplamda ise 795 yıl olmuş olur. Daha sonra bunun üzerine de Mahalalel'in doğumundan Yared'in doğumuna kadar olan yılların sayısını ekleriz. Bu da 165 yıl etmektedir. Toplamda ise 960 yıla ulaşırız. Şayet bunun üzerine de Yared'in doğumundan itibaren 40 yıl eklersek dünya tarihinin birinci binyılı tamamlanmış olur.

İnşallah bu hesaplamayla birlikte açıkladığımız ve anlattığımız üzere kendi günümüze ve çağımıza kadar yıl yıl ve ay ay dünya tarihinin binyıllarını, tamamlandığı sırada elde edeceğiz. Akıl sahipleri ve marifet ehli, yaratılışın başlangıcından itibaren dünya tarihinin yıllarının nasıl hesaplanacağını bu örnekten anlayacaktır.

Enoh, sahîh tefsire göre Metuşelah'a baba olana kadar 165 yıl, Metuşelah'ın doğumundan sonra ise 200 yıl yaşamıştır. Böylece 365 yıl yaşam sürmüş olmaktadır. Tüm hayatı boyunca Allah'a, kendisini cennete alması için yalvarmıştır. Bunun üzerine Allah onun yakarışına karşılık vermiş ve duasını kabul ederek onu Metuşelah'ın doğumundan 200, Lameh'in doğumundan 13 yıl sonra cennetine almıştır. Ancak Yahudilerin elinde bulunan tahrif edilmiş Tevrat ile onun bir kopyası olan Süryanice Tevrat'ta Enoh'un 65 yıl yaşadığı ve Metuşelah'a baba olduğu, Metuşelah'ın doğumundan sonra 300 yıl yaşadığı ve Allah'ın

onu Metuşelah'ın doğumundan 300 yıl ve Nuh'un babası Lameh'in doğumundan 113 yıl sonra cennetine aldığı yazılıdır. Bu Enoh İdris ile aynı kişidir.

Ayrıca bazı alimler Enoh'un – yani İdris'in- yazı, harf(ler), astronomi ve hesap ilimlerini tanıtan, ortaya koyan ve öğreten kişi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Mısırlı bir alim ve gökbilimci olan Manetho da Allah'ın Enoh'u dönen yörüngeye temas edecek kadar göğe yükselttiğini; ona içerisinde sabit duran ve hareket eden yıldızlarla burçların bulunduğu burçlar kuşağını, yıldızların etki sınırlarını, yönlerin on yıllarını, orada bulunan takımyıldızlarını ve astrolojinin diğer gizemlerini öğrettiğini iddia etmiştir. Bu nedenle onun yıldızlar hakkındaki kitabının, “Anlamlar Kitabı” olarak adlandırıldığı söylenir. Putlara ve yıldızlara tapan bütün Harranlılar da Mısırlı Manetho'nun görüşlerine katılırlar.

Metuşelah 187 yıl yaşadıktan sonra Nuh'un babası olan Lameh'e baba oldu. Lameh'in doğumundan sonra 782 yıl yaşadı ve böylelikle hayatı 969 yıla ulaştı. Bu aynı şekilde Yahudilerin elinde bulunan Tevrat'ta ve Süryanice Tevrat'ta da yazılıdır. Bu durum aynı zamanda daha önce belirttiğimiz üzere Yahudilerin yaptığı tahrife ve bildirdiğimiz yılları eksiltmelerine kanıttır. Metuşelah 10. nesilde, Nuh'un doğumundan 600 sene sonra, Tufan'ın yaşandığı yılda öldü. Lameh 182 yıl yaşadıktan sonra Nuh'a baba oldu. Nuh'a baba olduktan sonra 590 yıl yaşadı ve böylece yaşam süresi 777 yıla ulaştı. Yine burada da Yahudilerin tahrif edilmiş Tevrat'ı ile yetmiş bilginin tefsir ettiği Tevrat, Lameh'in yaşam yılları konusunda herhangi bir fark olmaksızın tam bir birliktelik ve uyum içerisindedirler. Lameh, Nuh'un doğumundan 595 yıl sonra öldü. Onun ölümü babası Metuşelah'ın ölümünden 5 yıl gerçekleşmişti. Nuh 500 yıl yaşadı ve doğumunun 600. Yılında Sam, Ham ve Yafes'in babası oldu. Oğlu Sam 100 yaşındayken tufan tüm yeryüzüne yayıldı. Nuh, ikinci kameri ayın 17. günü olan Cuma gününde üç oğlu Sam, Ham, Yafes, onların eşleri ve kendi karısıyla birlikte, gemiye bindi. Bundan sonra Allah gökten yeryüzünün her yerine 40 gün boyunca yağmur yağdırdı. Yerin kaynakları taşı ve yeryüzü, üzerinde bulunan bütün insanlar, hayvanlar ve kuşlar ile birlikte sular altında kaldı. 366 gün gemide kaldıktan sonra, bir sonraki yılın ikinci ayının 27. günü olan pazar günü gemiden çıktılar. Çünkü o yıl artık bir yıldız Bazı alimler geminin içinde kaldıkları süre boyunca ne kendilerinin ne de beraberlerinde bulunan hayvanlar ile kuşların hiçbir şey yemediklerini söylüyorlar. Geminin uzunluğu 300 arşın, eni 50 arşın, yüksekliği ise 30 arşın idi ve üç katı bulunmaktaydı.

Efendimiz Mesih'in göğe yükselmesinden sonra Beytü'l-Makdis'in yıkılışı hakkında yazan İbrani bilgin Josephus, geminin tahtalarının Epemiye şehrinde bulunduğunu ileri

sürmüştür. Yunan filozoflar Abidenos ve Alexander Cornelius Polyhistor, Kronos'un Haziran'ın 15'inde büyük bir su baskını ve sel olacağını Ksis'e gösteren ve ortaya koyan ilk kişi olduğunu iddia etmişlerdir.

Ksis bunu işitince, tahtadan bir tekneyle su yolu üzerinden Ermenistan bölgesine hareket etti. Bu teknenin parçalarının orada, Ararat dağında bulunduğunu ve bugüne kadar da bu beldenin sakinlerine şifa ve iyilik verdiğini iddia edenler bulunmaktadır. Bu görüş, geminin durduğu yer konusunda Tevrat ile uyuşmaktadır. Nuh'un doğumundan 344 yıl sonra ise dünya tarihinin ikinci binyılı böylece tamamlanmış olmaktadır.

Yared'in doğumuna kadar geçen toplam yılların 900 yıl olduğunu daha önce söylemiştik. Bunun üzerine Yared'in doğumundan Enoh'a baba olmasına kadar geçen yılları eklersek 162 yıl etmektedir. Aynı şekilde buna Enoh'un doğumundan Metuşelah'a baba olmasına kadar geçen yılları da eklersek 165 yıl etmektedir. Daha sonra bunun üzerine de Metuşelah'ın doğumundan Lameh'e baba olmasına kadar geçen yılları eklersek 187 yıl olmaktadır. Bunun üzerine de Lameh'in doğumundan Nuh'un doğumuna kadar geçen yılları eklediğimizde 182 yıl yapmaktadır. Böylelikle Nuh'un doğduğu güne kadar 1656 yıl geçmiş olur. Daha önce anlattığımız gibi böylelikle Nuh'un doğumundan 344 yıl sonra ikinci binyıl tamamlanmıştır.

Yetmişler Tefsirine göre Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Tufan'ın yaşandığı yıla kadar dünya tarihinin toplam süresi 2256 yıldır. Ancak tahrif edilen ve eksiltme yapılan Yahudi Tevrat'ına ve Süryanice Tevrat'a göre yılların toplamı 1656 etmektedir. Bu yılları toplamayı ve hesaplamayı dileyenlere gelince ise açıkladığımız ve izah ettiğimiz üzere onlara nasıl toplama yapılacağına ve yılların nasıl sayılacağına yöntemini vermiş olduk.

Böylelikle Adem'den Nuh'a kadar 10 nesil geçmiştir. Onlar: Adem, Şit, Enoş, Kenan, Mahalalel, Yared, Enoh, Metuşelah, Lameh ve Nuh'tur. Nuh, gemiden çıktığında Allah'a kurbanlar kesti. Yüce Rab Nuh'un kurbanlarının güzel kokusunu koklayarak Nuh'u takdis etti.

GÖKKUŞAĞI

Allah ona gökteki gökkuşağını tufana karşı bir teminat olarak ve yüzyıllar boyunca kendisiyle çocuklarına işaret olarak verdi. Allah, rahmeti ve şefkatiyle Adem'in çocuklarını yüceltti. Allah onlara gökkuşağını kordonu ve okları verdi ve onları Allah'ın rızasını gösteren farklı renklerden, kırmızı, yeşil ve diğerler renklerden yarattı. Çünkü İbranicede

kırmızı ve yeşil kelimelerinin tefsiri Allah'ın rızası ve merhameti anlamındadır. Allah bunu ona ve çocuklarına bir işaret olarak ve tufana karşı daima ve sonsuza kadar bir teminat olarak yaptı.

YERYÜZÜNÜN BÖLÜNMESİ

Tufandan sonra yeryüzü Nuh'un çocuklarının kabileleri arasında paylaşıldı. Nuh'un ilk oğlu olan Sam'ın sınırları İran ve Baktriya topraklarından Hind'e yani Hindistan ülkesine kadarken, Ham'ın sınırları Rinokûrûra'dan Gades'e kadardı. Yafes'in sınırları ise Musul ve komşu bölge ülkesi olan Medya'dan kuzey tarafında bulunan Gades ülkesine kadar uzanmaktaydı.

Onların topraklarını birbirinden ayıran sınırları Medya'yı İran'dan ayıran Dicle Nehriydi. Yafes'in torunlarından 15, Sam'ın torunlarından 25, Ham'ın torunlarından ise 32 kabile olmak üzere hepsi toplam 72 kabile idiler. Ham'ın çocuklarının topraklarını ayıran sınırlar Nil nehri olan Ceyhun nehriydi. Tüm bunları dillerin bölünmesinin ardından yedi iklimin dağılımında açıklayacağız. Sakinlerinin durumlarını, tarzlarını, mezheplerini, problemlerini, ilimlerini, törelerini derleyeceğiz. Babil'de dillerin karışması ve bölünmesinden sonra onların hayvanlarını, kuşlarını, halkının yaşam süresini, davranışlarını ve topraklarında bulunabilecek harikaları zikredeceğiz. Her iklimin denizlerini, körfezlerini, uzunluğunu, fersah cinsinden enini, nereden başlayıp nerede bittiğini, içerisinde bulunan yerleşik ve ıssız adalarını aktaracağız. Allah'ın izniyle her iklimden bilinen şehirleri anlatacağız.

Nuh, tufandan sonra 350 yıl yaşamış ve böylelikle ömrü 950 yıla ulaşmıştır. On dördüncü nesilde, Şelah'ın doğumundan 74 yıl sonra ise ölmüştür. Ancak Yahudi Tevrat'ına ve Mesih'in göğe yükselişinden sonra Yahudilerin tahrif ettiği Süryanice Tevrat'a göre ise Nuh yirmi birinci nesilde, Allah dostu İbrahim'in doğumundan 53 yıl sonra ölmüştür. Bu durum, bu kitapların daha önce aktardığımız gibi tahrif edildiğine ve yıllarının eksiltildiğine dair bir kanıttır. Böylelikle Nuh İbrahim'in doğduğu zamana yetişmemiş ve dillerin bölündüğü zamana kadar da yaşamamıştır. Tufandan iki yıl sonra Sam Arpakşat'a baba olmuştur. Arpakşat'a baba olduktan sonra 500 yıl yaşamış ve böylelikle ömrü 660 yıla ulaşmıştır. Bu noktada Yetmişler Tefsiri, Yahudilerin Tevrat'ı ile uyum içerisindedir. Ever'in doğumundan 74 yıl sonra ise ölmüştür. Tahrif edilen ve eksiltme yapılan Yahudi Tevrat'ına göre ise o Yakup'un doğumundan 70 yıl sonra ölmüştür. Sam oğlu Arpakşat, doğduğu günden Kenan'a baba olana kadar 135 yıl yaşamış, bunun ardından da 430 yıl daha

yaşamıştır. Böylelikle ömrü 565 yıla ulaşmıştır. Peleg'in doğumundan 27 yıl sonra ölmüştür. Ancak Yahudi Tevrat'ına göre Arpakşat, Kenan'a baba olana kadar 35 yıl, bundan sonra da 530 yıl yaşamıştır. Yakup oğlu Levi oğlu Kehat'ın doğumundan bir yıl sonra ise ölmüştür. Bu hesaba göre Kenan'a baba olana kadar 35 yıl, bundan sonra ise 530 yıl yaşamıştır. Yakup oğlu Levi oğlu Kehat'ın doğumundan bir yıl sonra da ölmüştür. Bu hesaba bakılırsa Yakup Mısır'a girene kadar yaşamıştır. Bu durum yapılan tahrifi gösterir niteliktedir. Kenan Şelah'a baba olana kadar 130 yıl, Şelah'a baba olduktan sonra ise 330 yıl yaşamış ve böylelikle hayatı 460 yıl olmuştur. Peleg'in doğumundan 66 yıl sonra ise ölmüştür. Bu Nuh oğlu Sam oğlu Arpakşat oğlu olan ikinci Kenan'ın ismi, Yahudilerin elindeki Tevrat'ta bulunmamaktadır. Ne adı ne de yaşam yılları zikredilmektedir. Süryanice Tevrat'ta da Kenan'ın kıssası bulunmamaktadır. Adı ve yılları Yahudilerin Tevrat'ından çıkartılmıştır.

Süryanice Tevrat'ta, Yahudi din adamlarından ve salihlerden bir grubun o zamanın yüksek rahipleri Annas ve Caiaphas'a karşı çıktıkları, Mesih'in onlara karşı olan iyi niyetini ve ihsanını bilmelerine rağmen Mesih'e yaptıklarından dolayı onlara çıkıştıkları ve onları kınadıkları, yine Mesih'e karşı olan küstahlıklarından dolayı onları kendileri için korkuttukları yazılmıştır.

Yüksek Rahipler bu sırada onlardan korktukları için saklandılar. Allah tarafından indirilen kitapların hazineleri de ellerinde bulunmaktaydı. Daha önce aktardığımız ve Allah'ın izniyle daha sonra açıklayacağımız üzere bu yılları kitaplardan çıkarttılar. Adı, Adem oğlu Şit oğlu Enoş oğlu Kenan'ın adı ile aynı olan ve Nuh'un torunlarından olan bu ikinci Kenan'ın adını buldular. Onun adını Tevrat'tan çıkarttılar. Takipçilerini dünya tarihinin ortasında olduklarına inandırmak, ahir zamanın bize ulaştığını söyleyen kutsanmış Pavlus'un sözünü yalanlamak ve onlardan sonra gelen Mesih'in havarilerinin Mesih'in ahir zamanda ortaya çıkacağına dair sözlerini çürütmek için diğer yıllarla birlikte onun yıllarını da çıkarttılar. Bu konuda kendi aralarında tartıştılar ve Mesih'in zamanının gelmediğini, ancak zamanın sonunda geleceğini iddia ettiler.

Aralarında bu tartışma ve münazara gerçekleşince Mesih'in havarileri parlak ve apaçık olan gerçeği fark ettiler. Onları Kenan'ın ismini çıkarttıklarını kabul etmeye zorladılar. Bunun üzerine onlar da Mesih'e inananlara karşı, Kenan'ın putlara tapınmayı ilk başlatan ve bunu ilk olarak tanıtan kişi olduğunu mazeret olarak gösterdiler. Bundan dolayı da onun adını çıkarttıklarını iddia ettiler. Bunun üzerine kendilerine "Tamam, adını

çıkarttınız. Peki ya onun yıllarını nereye koydunuz?” şeklinde soru sorulunca şaşkın ve argümansız olarak kaldılar.

Bu ikinci Kenan’ın ismini, Samiriler’in elinde bulunan Tevrat’ta ve müjdeci Luka’nın İncilinde Mesih’in soyu verilirken yazılı olarak görmekteyiz.

Şelah 130 yıl yaşadıktan sonra Ever’e baba oldu. Ever’e baba olduktan sonra ise 330 yıl yaşadı. Ever’in Hud ile aynı kişi olduğu söylenir. Ömrü 460 yıla ulaştı ve Reu’nun doğumundan 66 yıl sonra on yedinci nesilde öldü. Tahrif edilmiş ve eksiltme yapılmış Yahudi Tevrat’ına gelecek olursak, orada Şelah’ın 30 yıl yaşadığı, Ever’e baba olduğu, Ever’e baba olduktan sonra 430 yıl yaşadığı ve Yakup’un doğumundan 65 yıl sonra yirmi üçüncü nesilde öldüğü yazılıdır.

Ever Peleg’e baba olana kadar 134 yıl, Peleg’e baba olduktan sonra ise 270 yıl yaşadı. Böylelikle yaşam süresi 464 yıl oldu. Seruk’un doğumundan 8 yıl sonra on sekizinci nesilde öldü. Yahudi Tevrat’ına ve Süryanice Tevrat’a göre ise Ever Peleg’e baba olana kadar 430 yıl, Peleg’in doğumundan sonra ise 370 yıl yaşadı. Yakup’un doğumundan 39 yıl sonra, yirmi üçüncü nesilde de öldü.

Ever’in lisanından/isminden dolayı Yahudiler İbrani olarak isimlendirilmekteydiler. Çünkü ilk dil İbraniceydi. Başkaları ise İbrahim’in Fırat’ı geçtiğinden dolayı İbraniler olarak isimlendirildiklerini söylemektedir.

Peleg 130 yıl yaşadı ve Reu’ya baba oldu. Bundan sonra da 280 yıl yaşadı ve ömrü 338 yıla ulaştı. Seruk’un doğumundan 76 yıl sonra on sekizinci nesilde öldü. Peleg, Yahudi Tevrat’ına göre Reu’ya baba olana kadar 30 yıl, bundan sonra da 368 yıl yaşadı. İshak’ın doğumundan 37 yıl sonra yirmi ikinci nesilde öldü. Ölümü oğlu Ever’in ölümünden 62 yıl önce gerçekleşti. Ever oğlu Peleg’in günlerinde ve zamanında daha önce yukarıda aktardığımız gibi diller, kavimler ve aşiretler yeryüzünün yedi iklimine ayrıldı. Onlardan her bir aşiret ve grup sahibi olduğu bir bölgeyi ve bir iklimi ele geçirdi.

BÜTÜN İKLİMLERDE DÜNYA YÜZEYİNDEKİ DİLLERİN BÖLÜNMESİNE

İŞARET EDEN BİR KISSA

Yeryüzünde bütün insanlar için tek bir ırk ve tek bir dil yani İbranice olduğu yazılıdır. İnsanlar bir araya geldiklerinde tufan geldiği sırada boğulmamak ve yeryüzüne dağılmamak amacıyla içerisine sığınmak için kendilerine, başının göğe ulaştığını iddia ettikleri yüksek bir bina ve kale yani bir kule inşa ettiler.

DİLLERİN BÖLÜNMESİ

Rablerine karşı isyan edip hızlıca kuleyi inşa etmeye başladıklarında yetmiş iki burçta yetmiş iki yönetici bulunmaktaydı. Bu yüksek binanın her burcunda arkadaşlarını çalıştıracak bir yönetici başkan bulunmaktaydı. İsmi mübarek olan Allah, rablerine karşı olan azmaları, sapkınlıkları ve isyanları süresince onları uyarmak ve tövbe etmeleri için onlara havada ateşten, dönen ve farklı renklerde olan 72 dil gösterdi. Fakat onlar tövbe etmeyip (binayı yapmaya) devam ettiler.

Bunun üzerine Allah onlara karşı hiddetlendi. Çünkü Allah'tan gelecek azabın ve öfkenin işaretlerine uymamışlardı. Kutsal Kitapta, Rabbin onların dillerini 72 dile ayırdığı söylenir. Sam, Ham ve Yafes'in çocuklarına göre tanımlanan kabilelerinin ve kulenin inşasında yöneticilik yapan reislerin sayısına göre olmak üzere bazıları diğer bazılarının dilini ve sözlerini anlamıyordu. Bu kıssadan dolayı bu belde Babil olarak adlandırıldı. Çünkü rab orada onların dillerini karıştırdı ve ayırdı.

Ever'e gelince, o rabbine karşı itaatte sabit kaldı, onların sapkınlıklarına uymadı, kutsiyeti sayesinde onların şehvetlerine ve kötü düşüncelerine meyletmedi. Çünkü Allah'ın onlara dilediğini yapabileceğine kadir olduğunu biliyordu. Bazı alimler üstün ilmi, bilgisi, kutsiyeti ve temizliği dolayısıyla Allah'ın insanlara ne yapacağını ona bildirdiğini ve İbraniceyi ona öğrettiğini söylemişlerdir. İnsanlar yeryüzünün her yerine yayılarak birbirlerine karşı olan bozgunculuklarına geri döndüler

İKLİMLERİN TANIMLANMASININ BAŞLAMASI

Demin yukarıda açıkladıklarımızı başlangıçta söylemiş ve Nuh'un çocukları olan Ham, Sam ve Yafes'in evlatlarının kabilelerinin ülke sınırlarını belirtmiştik. Yine iklimlerin sınırlarını belirtmeden, kimin nerede olduğunu söylemeden, herhangi bir yorum ve açıklamada bulunmadan yeryüzünün onların aralarında nasıl bölündüğünü genel olarak açıkladık. Şimdi ise imar edilmiş ve yerleşilmiş olan yedi iklimin bölünmesini ve aralarındaki uzunluk ile genişliğin ölçüsünü açıklamaya ve ortaya koymaya başlayacağız. Orada yerleşmiş olan kabilelerin ve insanların durumlarını aktaracağız. Onların yaşam tarzlarını, yönetimlerini, koşullarını, ayırt edici karakterlerini, geçmiş çağlardan ve dağılmalarından bu yana başlarına gelen başlıca olayları aktaracağız. Bilge Batlamyus'un ve ondan daha sonra bilge Eratosthenes'in söylediklerine uygun olarak; bir iklimden diğer bir iklime binek hayvanlarından, vahşi hayvanlardan, haşeratlardan ve diğer tüm hayvanlardan haber vereceğiz.

Dünyanın beş kısma bölündüğünü ifade ediyoruz. Bunlardan dördü imar edilmiş ve mesken tutulmuş değildir. Doğuda olan birinci kısım daima sıcak ve yakıcıdır. Güneyde bulunan ikinci kısım birinci iklimin sağ tarafındadır ve aşırı derecede sıcaktır. Dolayısıyla orada yaşamak imkansızdır. Üçüncü kısım su dolu olan batı bölümüdür ve orada aşılmaz denizler ile ıssız bulunmaktadır. Kuzeyde yer alan dördüncü kısım, yedinci iklimin sağ tarafında, aşırı soğuk, çok fakir, çok kurak ve daima karla kaplıdır. Yeryüzündeki bu beş kısımdan imar edilmiş ve yerleşilebilir olan tek bölüm orta kısımdır.

Bu kısımda yedi bölüme ayrılmıştır. Bu yedi kısım Yunancada “Flimata” yani iklimler olarak adlandırılır. Farsçada ise Kosor/Kouschour olarak adlandırılır.

İlk olarak bilmemiz gereken dünyanın bir top gibi yuvarlak/daire olduğudur. İmar edilmiş ve yerleşik olan merkezi yüksektir. Kenarları da aşağısında bulunan dört parçaya temas eder. Dünyanın merkezi, yüksekliği dolayısıyla doğuda yani yanmış bölgede güneşin ışınlarına/akış yoluna daha yakındır.

Bir insan kuzey bölgesinden dünyanın en uç sınırlarına doğru aklıyla ve anlayarak hareket edip ilerledikçe, onu dikkatlice inceledikçe günün uzunluğundaki artışın doğrudan güneşin on iki burçtan biri olan Yengeç burcunun kuzey kısmı üzerindeki yükselişi ile ilgili olduğunu keşfedecektir. Ve güneyde (burçlarında) güneşin inişine kadar gecenin uzunluğunun arttığını zekasıyla algılayacak ve anlayacaktır. Tarif ettiğimiz bu kısım son derece soğuktur. Aktardığımız bu yerlerde gece ve gündüzün uzunluğunun artması Batlamyus’un yaptığı usturlapta yani kadranda/skalada, el-beyza’da Zat el-halk’ta ve aynı zamanda kanun/kanon kitabında bulunur. Öyle ki kanun/kanon kitabı yeryüzünün uzunluğunu ve genişliğini, yedi iklimdeki denizleri, adaları, şehirleri ve saatlerin bilgisini ortaya koyar ve tanımlar.

Batlamyus kitaplarında yaptığı anlatımda şunları ifade eder; “Birinci iklim dünyanın kavurucu bölgesine yakından başlar ve bu iklime Diyamaris adı verilir ki orası Hindistan bölgesi ve Çin’den en uzak kısımdır. En uzun gündüz orada on üç saattir. İkinci iklim Rumca Diyastatis/Diyasitatis olarak adlandırılır ki orası Kûş yani Habeşistan ülkesidir. Orada en uzun gündüz on üç buçuk saate ulaşır. Üçüncü iklim İskenderiye iklimi olarak adlandırılır. En uzun gündüzü on dört saattir. Dördüncü iklim Rumca Rodos olarak adlandırılır ki denizin üzerinde bulunan bir adadır. İki nehir arasında bulunan Suriye ve El-Cezire şehirlerini barındırır. En uzun gündüzü on dört buçuk saate ulaşır. Beşinci iklim Rumca Hellespontos olarak çağırılır ve İstanbul, Amoryon ve Roma’yı barındırır. En uzun gündüzü ise on beş

saat çeker. Altıncı iklim Rumca Mezopotamya olarak isimlendirilir. Orada Burcan (Bourdians) ülkeleri ve diğerleri bulunur. En uzun gündüz on beş buçuk saattir. Yedinci iklim ise Rumca Borysthenes olarak adlandırılır ve sakinleri her zaman uyku halindedir. Oradaki en uzun gündüz ise on altı saattir.

Şimdi bu iklimlerin her birinin enlemini ve boylamını tanımlamaya başlayacağız. Dünyanın ortasında bulunan, imar edilmiş ve yerleşik olan yedi iklimin enleminin; Hindistan'dan, Uzak Çin'den ve dünyanın yakıcı bölgesinden başlayıp yedinci iklimin en sonuna kadar yani güney bölgesinden kuzey bölgesine kadar uzadığını söylüyoruz. Bütün bu enlem altmış üç derecedir. Bu enlem iklimler olan yedi kısma bölünmüştür. Her bir iklimin enlemi dokuz derecedir. Aynı şekilde bilgin Hermes ve Batlamyus bu şekilde bölmüşlerdir. Bu dokuz derecenin kapsamı yirmi yedi evredir. Çünkü her derecenin kapsamı yüz mildir. Kaçınılmaz olarak, kesinlikle her derecenin kapsamı üç evredir/gündür. Bu iklim doğu bölgesinden başlar ve batı bölgesinin sonuna kadar uzanır. Boylamı yüz seksen derecedir. Feleğin yarısı üstünde, yarısı altındadır. Deniz-okyanus bölgesinden dünyayı çevreleyen denize, Batı noktasına kadar olan toplam uzunluğu 160 gündür. Farsların ve doğuların hesabına göre ise toplam 5600 fersahtır.

Yine bu birinci iklimin enleminin yakıcı bölgenin yakınından başlayıp Serendib bölgesine kadar uzandığını söylüyoruz. Bu Uzak Çin ikliminin yani dünyanın doğu bölgesinin kenarından batı bölgesinin sonuna kadar olan sakinlerinin hayvanlar gibi çıplak olmaları, dış görünüşlerinin iğrenç olması, biçim ve karakterlerinin çirkin olması gibi özellikleri vardır. Onların çoğunluğu Ham'ın çocuklarının torunlarıdır. Onlar pek çok gizemleri olan, büyü ve diğer şeyleri bilen, uzun ömürlü olan bir topluluktur.

Bu iklimde görünüşleri iğrenç, biçimleri çirkin ve son derece korkutucu olan iri cüsseli hayvanlar, binekler bulunur. Aynı şekilde devekuşu, zürafa, anka ve kendisini iri filin üzerine atıp taşıtan fil serçesi denilen kuş gibi hayvanların biçiminde olan büyük büyük kuşlar bulunur. Yine orada görülmemiş ve duyulmamış büyük büyük filler ile başka hayvanlar da bulunur. Ayrıca orada iri yılanlar, büyük ejderhalar, sıradan yılanlar, iğrenç ve korkunç sürüngenler de bulunmaktadır. Bu iklimde büyüde uzman olan insanlar bulunur. Hastalıkların şifası için etkili tedaviler uygulayan bitkisel ilaçların ve taşların kalitesini ve onların özünü bilirler. Onlarla, bu iğrenç ve korkunç sürüngenlere maruz kalanları tedavi edip iyileştiriyorlar. Daha önce aktardığımız gibi doğu bölgesinden batı bölgesine kadar boylamı 5600 fersah; güneyden kuzeye kadar enlemi ise 285 fersahtır.

Habeşistan iklimi olan ikinci iklimin enlemi Serendib bölgesinin sınırından Habeşistan ülkesinin batı bölgesine ve zümrüt, mücevher ve altın madeni barındıran dağlar bölgesine kadar uzanır. Bu iklimin sakinleri Çin'in, Sind'in ve Hindistan'ın yakın kesimlerindedir. Aynı şekilde bu iklimde de büyük, korkunç ve güçlü hayvanlar, kuşlar ve sürüngenler bulunur. Ancak birinci iklimin aksine bu iklimin sakinlerinin görünüşleri ve saygınlıkları birinci iklimin sakinlerinin görünüşlerinin iğrenç olduğu gibi iğrenç değildir. Aynı şekilde bu iklimde de kalitesi ve doğası gereği hastalıklar onlarla tedavi edildiğinde iyileştiren birçok ilaçlar, bitki ve taşlar da bulunabilir. Buranın sakinlerinde de büyüyü, sihri, bu bitki ve taşlarla hastalıkların tedavisini çok iyi bilen allame kişiler bulunmaktadır. Ancak onlar birinci iklimin sakinlerinden daha az uzmandırlar. Aynı şekilde ömürleri de daha kısadır. Boylam ve enlemine gelince daha önce aktardığımız birinci iklimin ölçüleri ile aynıdır.

Üçüncü iklim İskenderiye iklimidir. Bu iklim Mısır ülkesinin doğu ve batı bölgesinin uçlarından ve Sindous bölgesinin sınırlarından uzanır. Enlemi ise batı bölgesinden Suriye'nin dış sınırları ile İran'ın ilk kısmına ulaşır ve Isfahan ülkesine, Rey'e, M/Bisan ülkesine, İskenderiye ile Barkah sınırına ve Afrika'nın ilk kısmına yakındır. Bu iklimin sakinleri -kendi hayatım üzerine yemin ederim ki- kainat üzerine incelemeler ve tabiat üzerinde araştırmalar yapmaktadırlar. Edebiyata, kutsal kitaplara ve diğer ilimlere birinci ve ikinci iklimlerin sakinlerinden çok daha fazla önem vermektedirler. Çünkü bu iklim diğer iki iklimin birleşiminden daha iyidir. Boylamı ve enlemi ise daha önce tanıttığımız üzere birinci iklim ile aynıdır.

Dördüncü iklim ise merkezi deniz adalarından bir adadır ve Rodos olarak isimlendirilmektedir. Sayılamayacak kadar çok şehir barındırır. Ancak yedi iklimin bölünme sisteminin izlendiği çizelgeleri ve planları netleştirmek ile açıklamak için bunlardan bazılarını zikredeceğiz. Bu şehirlerden Şam, Humus, Kınnesrin, Halep, Menbic, Epemiye, Antakya, Harran, Urfa, Rakka, Rasulayn, Nusaybin, Musul, Bağdat ve Ray'in isimlerini vereceğiz. Bu iklimin sınırı doğu ucundan batı bölgesine giden bir hat üzerinde uzanır. İspanya ülkesinden başlayarak Afrika ülkesinin bir kısmından, Sicilya'nın kuzeyinden, Laodikeia ile Trablus, Efes ile Atina ülkeleriyle Küçük Asya ve Kıbrıs ile birlikte Rum ülkesinden geçer. Bu iklim dünyanın merkezindedir. Bu nedenle o, ölçülülüğü ve ılıman iklimi ile bütün iklimlerden üstündür. Aynı şekilde sakinleri de hikmet ehli, filozof, alim, astronom, edip ve doktordurlar. Kainat, doğa ve cevher hakkında araştırma yaparlar.

Kitaplar, aralarındaki tüm harikaların ve on adet ilmin bir araya geldiğini gösterir. Bu on ilim şunlardır: Astronomi (yıldızların hareketleri), astroloji (onlar hakkında meseleler ve onlarla ilgili hükümler), geometri (yüzey ölçümü, mühendislik ve ölçülmemiş mesafelerin karşılaştırılması), aritmetik (yani sayı kitapları), musiki (yani bestelerin derlenmesi ve kompozisyonu), tedavi sanatı olan tıp, kimya bilimi olan simya, mekanik, (ki makineler hakkında kitaplar), el-Arhifi (ki ondan tılsımlı kitaplar ve benzeri şeyler gelir) ve onuncu olarak kategoriler ilmi (ki o hakikati öğrenme ve hatadan ayırma sanatı olan konuşma yolu üzerine bir incelemedir). Bu iklimin sakinlerinin bilginleri ve filozofları üçüncü iklimden daha faziletli ve daha fazladır. Öyle ki bu iklimin sakinleri karakterlerinin doğruluğundan dolayı aklın ve marifetin letafeti ile tanınırlar. Enlem ve boylamına gelirsek; bunları daha önce açıklamıştık.

Beşinci iklim içerisinde İstanbul, Amorion, Roma, Endülüs ve Trakya vilayeti olan Hellespontos bulunur. Buranın sakinleri kumral ve kızıl tenli, şehvetli, azgın, son derece tutucu ve öfkeli insanlardır. Babaları Esav'da böyleydi. Dördüncü iklim sakinlerinden daha az bilgili ve daha az hikmet sahibiydiler. Edep bilmez kaba insanlardı. Ancak medeniyeti kabul etmek ve ona seri şekilde adapte olmak için acele ediyorlardı. Ancak dördüncü iklimin sakinleri bu iklimdekilerden daha zarif bir akla ve daha berrak bir zihne sahiptirler. Boylam ve enlemi ise daha önce açıkladığımız gibidir.

Altıncı iklim deniz adalarından biri olan Mezopotamya'ya karşılık gelir. Bu iklimin sakinleri Burcanlar/Bourdjan'lar ve kölelerdir. Aynı şekilde diğer kadın kabileleri de bu iklimin bir bölgesinde ikamet ediyorlar. Onlarla beraber yaşayan erkekler de yoktur. Onlara Rumca "Amazonlar" denir. Gelişmesini engellemek ve savaş ile çarpışmalara hazır olabilmek amacıyla her zaman sağ göğüslerini kesip dağlarlar. Onlara el-Haroriyyat/el-Kharouniat da denir. Çünkü Samiriler onlarla savaşın bütün erkek çocuklarını öldürdüler. Bu nedenden dolayı erkek çocukları değil sadece kızları yetiştirmeleri gerekir. Fakat her yıl bir kere olmak üzere ülke sınırlarını geçip dışarı çıkarak Burcanlar'ın/Bourdjan'lar'ın ülkesine gidiyorlar ve onların erkekleriyle birlikte olup hamile kalıyorlar. Daha sonra ise ülkelerine geri dönüyorlar. Savaşa ve çarpışmalara her daim hazır durumdadırlar. Hiçbir bilgin bu durumdan şüpheye düşürmez ve aktardığımız bu tarihin hakikatini inkar etmez. Hiç kimse bu duruma itiraz etmez. Bu iklimin sakinleri savaş taraftarı, kan dökücü ve merhametsiz insanlardır. Bu yüzden Sekalebe olarak isimlendirilmişlerdir. Sünnetlidirler.

Marifet bilmeyen, ahlak ve ilim kitaplarına veya bunlardan başka şeylere sahip olmayan bir kavimdirler. İklimin boylamı ve enlemi ise daha önce aktardığımız şekildedir.

Yedinci iklim Borysthenes olarak bilinir. Orada Rumca Youmids yani uyuşuk olarak adlandırılan bir kavim yerleşik durumdadır. Onlar aşırı sert soğuklar yüzünden zayıf ve güçsüz insanlardır. Çünkü Kuzey'e yani imar edilmemiş, yerleşim kurulmamış, ayı takımyıldızının her daim hemen başlarının üzerinde döndüğü yerlere yakın konumdadırlar. Ülkelerinin yük hayvanları ve diğer hayvanları çok küçüktür. Şiddetli soğuklardan dolayı sığırlar ile koyunların boynuzları yoktur. Ülkelerinde herhangi bir sürüngen bulunmaz. Kendilerine evler inşa etmelerinin mümkünatı yoktur. Ancak tahta ve ağaçtan kulübelere yapmaktadırlar. Onları katranla kaplayıp sığırın çektiği bir araca yükleyip orada yaşamaktalar. Ülkelerinde kendilerine kalacak yer, hayvanlarına da otlayacak alan bulana kadar gece ve gündüz yolculuk etmektedirler. Acınası hayatlarının kötü koşulları nedeniyle sürekli zorluk çekmekte. Ciddi bir şekilde hastalandıklarında, hastalarını bir araca koyup onlardan erkek elbiselerini çıkardıkları ve kadın kıyafetleri giydirmek suretiyle hastalarını tedavi ettikleri söylenir. Bu iklimin boylam ve enlemine gelecek olursak, yedi iklimin her biri için açıkladığımız şekildedir. Yedi iklimle ilgili vermiş olduğumuz göstergeler, bizim tanımımızı kullanarak bu yedi iklimin temsil edildiği yerde izlediğimiz plandaki veya çizelgedeki onları bulan kişi için apaçık kanıtlara dayanmaktadır.

Şimdi bu plana ve yedi iklimin resmedildiği bu taslağa iyice bakın ve inceleyin. Bu taslağın size ne kadar fikir verdiğini, seyrinin başlangıcından itibaren dünyanın dört bölgesinde güneşin seyrini ve doğudan batıya dönüşünü nasıl gösterdiğini ve açıkladığını; yılın her ayında zodyakın on iki burcun dönüşünü size nasıl gösterdiğini; güneşin zodyakın kuzey burçlarında nasıl yükseldiğini ve güney burçlarında nasıl battığını görün. Bu taslak size gece boyunca güneşin aşağı ve dip bölgelerden geçişini, Haziran günlerinde yengeç burcuna gelerek güney bölgesinde bir buçuk iklimi gerisinde bıraktığını, Kanun-i Evvel günlerinde oğlak burcuna geldiğinde kaç iklime kadar uzak olduğunu açıklayacaktır. Ayrıca bu taslakta oraya giren güneşin kendinden uzaktaki yedi iklimi (ışsızsız olarak karanlıkta) bıraktığına dair açıklamalar ve bilgiler bulunur.

İşte bu, yeryüzünde dillerin bölünmesinden sonra, Nuh'un çocuklarının kabilelerinden bu yana, bütün bu iklimlerin doğudan batıya doğru uzunluğunun ve güney bölgesinden kuzey bölgesine kadar boyunca genişliğinin tanımlanmasıdır. Yedi iklimin tepesi olarak adlandırılan altmış üç derecelik enlemin ötesinde kalanlara gelince; orada

gündüz bitmemektedir. Kuzey bölgesinde, yerleşik dünyanın ötesinde 21 saat 22 dakika sürmekte ve böylece 24 saate ulaşmaktadır. Böylelikle gün ışığı devamlı olarak bitmemektedir. Aynı şekilde karanlık ülkelere ulaşır ve orada gece ile gündüz altışar ay boyunca devam eder.

DENİZLER, KÖRFEZLER VE ADALAR BÖLÜMÜ

Hind denizi ölçülmüş, uzunluğunun batıdan doğuya kadar yani Hindistan kıyılarından Habeşistan kıyılarına kadar uzandığı söylenmiştir. Gece ile gündüzün birbirine eşit olduğu adayı geçene kadar uzunluğu sekiz bin mil, genişliği de iki bin yedi yüz mildir. Diğer kıyısı 1900 mil uzunluğundadır. Habeş topraklarında, Berberi bölgesine kadar ulaşan bir adet körfezi barındırmaktadır. Bu körfez Berberi körfezi olarak adlandırılır. Uzunluğu 500, yan tarafının genişliği ise 100 mildir. Diğer bir körfez ise Ayla kıyısındaki körfezdır. Uzunluğu 1400 mil, eni ise başlangıç kısmında 700, bitiş kısmında yani Kızıldeniz olarak adlandırılan uzak tarafında ise 200 mildir. Bu denizin var olan diğer bir körfezi ise Fars sahiline çıkar ve Fars Körfezi (Basra Körfezi) olarak adlandırılır. Uzunluğu 1400 mil, genişliği ise başlangıç kısmında 500 mil, son kısmında ise 150 mildir. Bu iki körfez arasında Hicaz ve Yemen ülkeleri bulunur. Ayla Körfezi ve Fars Körfezi arasındaki mesafe 1500 mildir. Bu denizin Hint ülkesinin sınırlarına kadar ulaşan başka bir körfezi daha bulunmaktadır. Burası Yeşil Körfez olarak isimlendirilmektedir ve 1500 mil uzunluğa sahiptir. Gerek yerleşik gerek ıssız 1370 adası vardır. Denizin sonunda, Hint ülkesinin doğu bölgesinin karşısında dev bir ada bulunmaktadır. Taprobana olarak adlandırılan adanın çevresi üç bin mildir. Orada kırmızı ve mavi yakutların çıktığı büyük dağlar, birçok nehirler bulunur. Bu adanın çevresinde 90 adet yerleşim bulunan ada ve onların içerisinde de birçok şehir bulunmaktadır.

Yeşil denize gelecek olursak, onun hakkında bilinen tek şey Habeş ülkesi sınırlarından Britanya'ya kadar batı ve kuzey bölgesine yakın olduğudur. Gemilerin gitmediği bir denizdir. Orada, Habeş ülkesinin karşısında bulunan altı adet ada mevcuttur. Ebedi adalar (Ğalidat/Kanarya Adaları) olarak adlandırılırlar. Adira (Cadiz) olarak isimlendirilen bir başka ada daha vardır. Bu ada Endülüs'ün karşısında ve diğer denizden çıkan boğazın yakınındadır. Genişliği dört mildir ve Endülüs ile Tanca arasında bulunmaktadır. Septe (Ceuta) olarak isimlendirilmekte ve Rum denizinde bulunmaktadır. Bu denizin Kuzey bölgesinde 12 adet ada bulunmaktadır. Bu adalar Britanya adaları olarak

isimlendirilmektedirler. Bu deniz daha sonra yerleşim alanlarından uzaklaşır ve nasıl olduğu hakkında kimsenin bilgisi yoktur.

Rum ve Mısır (Akdeniz) denizine gelince, bunlar Yeşil denizden çıkan boğazdan doğuya, Sur'a (Tyre) ve Sayda'ya kadar uzanır. Uzunluğu beş bin genişliği ise sekiz yüz mil kadardır. Roma'ya yakın, kuzey bölgesine doğru akan bir körfezi bulunmaktadır. Uzunluğu ise 500 mildir. Adriyatik denizi olarak çağırılmaktadır. Diğer bir körfez Berberi ülkesinin karşısından çıkmaktadır 200 mil uzunluğa sahiptir. On beş büyük ada dahil olmak üzere. 162 adet yerleşim olan adası bulunmaktadır. Anhar (Korskika) 200, Sardinya 300, Sicilya 500, Girit 300 ve Kıbrıs 350 millik bir alanı kuşatır. Pontus denizi, Lazika'dan (Lazistan) İstanbul'un ardına dek uzanır. Uzunluğu 1300 genişliği ise 300 mildir. Tanais olarak adlandırılan nehir bu denizin içerisine akar. Bu nehir, kuzey bölgesinden doğru akmakta ve Mayotis olarak isimlendirilen gölden çıkmaktadır. Mayotis aslında büyük bir denizdir ancak göl olarak adlandırılmaktadır. Uzunluğu doğudan batıya 300 mil, genişliği ise 100 mildir. İstanbul'da bu denizden nehir gibi akan ve Mısır denizine ulaşan bir boğaz çıkar. İstanbul'daki uzunluğu 3 mildir. İstanbul onun iki kenarında kurulmuştur.

DÜNYANIN BÖLÜNMESİ

Gürgan yani Elbab denizinin (Hazar Denizi) doğudan batıya uzunluğu 800 mil, genişliği ise 600 mildir. Önceden iskan edilmiş ve Gürgan'a yakın olan iki adet adası vardır. Dünyanın mamur yerlerinin ve bilinen denizlerinin ve konumu bu şekildedir.

Dünya da üç kısma bölünmüştür. İlk bölüm kuzey bölgesindeki Yeşil Deniz ile Pontus denizinden çıkarak Büyük denize akan boğaz arasında kalan ve Mayotis gölü ile Pontus denizi arasında kalan kısımdır. Bu bölgenin sınırını batı ve kuzey yönünden Yeşil deniz, güney yönünden Rum (Akdeniz) ve Mısır denizi, doğu yönünden boğaz, Tanais nehri ve Mayotis gölü oluşturur. Bu topraklar bir adaya benzer şekildedir ve Avrupa olarak adlandırılmaktadır.

İkinci bölüm, denizin güney bölgesinden Habeş denizine kadardır. Bunların sınırlarını batı yönünden Yeşil deniz, kuzey yönünden Rum ve Mısır denizi, doğu yönünden el-Ariş ve güney yönünden Habeşistan sınırı oluşturur. Bu bölüm Libya olarak isimlendirilir.

Üçüncü bölüm ise doğunun sonuna kadar yerleşik dünyadan geriye kalanlardır. Sınırlarını batı yönünden Tanais nehri, el-Ariş ve Ayla; güney yönünden Hint denizi ve

Yemen; doğu yönünden ise yerleşik dünyanın sınırı olan Çin oluşturur. Bu kısım Büyük Asya olarak adlandırılmıştır.

Bu üç kısım Yedi İklimi, yerleşik olan bütün ülkeleri ve tüm şehirleri içerisinde barındırır. Yeryüzüne gelince; tanımladığımız üzere uzunluğu batıdan doğuya doğru ve genişliği de güneyden kuzeye doğru uzanır. Bu, gece ile gündüzün, yaz ve kışın kuzey bölgesine eşit olduğu dünya dairesinin merkezidir. Gece ve gündüz bu bölgede ne 12 saatin üzerine çıkar ne de altına iner.

GÜNEŞİN DOĞUŞU İLE BATIŞI, GÜNDÜZ İLE GECENİN UZAYIP KISALMASI VE YILDIZLARIN SEYRİ HAKKINDA BİLGİ

Güneş Koç (burç) ve Terazinin (burç) başına girdiği zaman gece ile gündüz birbirine eşit olur. Güneşin Koç'a (burç) girişinden Yengeç'e (burç) girişine kadar gündüz uzamaya, gece de kısaltmaya devam eder. Çünkü güneş 23 derece 51 dakika kuzey bölgesine yükselir. Sonra güneş, Yengeç'in başına girdiği andan Terazi'nin ilk anına kadar alçalarak Kuzey bölgesinden 23 derece 51 dakika aşağı iner. Benzer şekilde güneşin Terazkiye girmesine kadar gündüz uzamaya, gece ise kısaltmaya başlar ve böylelikle gece ile gündüz eşit olur. Daha sonra güneş güney bölgesinde Terazinin başından Oğlak burcunun başına kadar aşağı iner. Bunlar yine daha önce zikrettiğimiz derecelerdir ki 23 derece 51 dakikadır. Bunun üzerine güneş Oğlak'ın ilk anına gelene günler kısaltmaya ve geceler uzamaya başlar. Sonrasında güneş alçalmadan yükselmeye doğru geçer. Güney bölgesinden ekvatora, oğlağın başından koçun başına doğru yükselir. Böylelikle gündüzler artmaya, geceler kısaltmaya başlar. Daha öncede söylediğimiz gibi güneş yükselip alçalmaya 23 derece 51 dakika meyillidir. Çünkü güneş Zodyak'ın ortasında sağa ve sola hareket eder. Güneşin gözlemlediğimiz sapmasına gelince, bu Zodyak'ın eğiminin önünde gerçekleşir. Güneş, ay, yıldızlar ve beş gezegen feleğin dönüşünün aksi yönünde batıdan doğuya doğru döner. Çünkü felek/gök kubbe doğudan batıya doğru dönmektedir. Güneş yeryüzünün üzerinde hareket ettiği gibi altında da hareket eder. Daima yeryüzünün üstünde ve altında Zodyak figürü bulunur. Biri doğduğunda diğeri gözden kaybolur.

Yeryüzünün geri kalanına gelince; oraların yerleşik mi ıssız mı olduğu bilinmemektedir. Orası 12 bölümden 11 bölümü kapsar. 12 de 11 buradadır. Bu on iki adet bölümden imar edilmiş olan yalnızca bir tanesidir. Yerleşik bu bölümde denizler ve çöller bulunmaktadır. Bunları inceleyen ve araştıran bazı kişiler bu tek bir bölümdeki gibi diğer on bir bölümde de bitkilerin, hayvanların ve denizlerin olup olmadığını sorabilirler. Buna şöyle

cevap veririz: Yeryüzünde bizden önce imar edilen toprak zikrettiğimiz sınırları aşmaz. Bunun ötesine gelecek olursak ne kimse oraya gitmiş ne de oradan kimse bize gelmiştir. Bilginlerin görüşleri ve düşünceleri de ittifak halindedir. Aklı başında hiçbir kimse güneşin, ayın ve yıldızların bizimle hareket ettiğini inkar etmez. Bundan dolayı da yaz, kış, ilkbahar ve sonbaharın oluştuğunu herkes bilir. Eğer güneş yeryüzü dairesinin her yeri üzerine doğuyor olsaydı ay ve yıldızlar bizdeki gibi olurdu. Bizdeki gibi bitkiler, hayvanlar, denizler ve dağların olması gerekirdi.

Bu yüzden, bazı nedenlerden dolayı yedi iklimde güneş, ay ve yıldızlar hareket ederse dediğimiz gibi tanımladığımız yerleşik dünyanın ekvatorundan yani yeryüzü dairesinin kuzey yarısı ve diğer yarısından, yani güney tarafında ekvatorundan başlaması gerekirdi. Aynı şekilde orada kuzey bölgesindeki bu yedi iklim gibi bir iklim olması gerekirdi. Bizim tanımlamamızın dışında evvelki insanlar dünyayı, ülkeleri ve şehirleri on iki kısma ayırdılar. O kısımlardan her birini de burçlar kuşağının on iki burcundan biriyle eşleştirdiler. Bu sayede bu ülkeler ve şehirler, kendileri için tahsis edilen burçlar ve gezegenler ile bağlarını bildiler. Bundan dolayı kendi ülkelerinde gerçekleşen verimliliği ve kıtlığı bilebilmek amacıyla yılların başlangıç hesabını ve yıllar ile gezegenlere hakim olan burçları belirlediler. Bu duruma göre üzerinde böyle bir etki bulunan bu şehirler ve bölgeler için bilginlerin bildiği kadarıyla şimdiye kadar olduğu gibi bunun göksel kürenin içerdiklerine, onun iç ve dış özelliklerine bağlı olduğu söylenebilir.

BURÇLARA GÖRE ADLANDIRILAN YERYÜZÜ ÜLKELERİ VE ŞEHİRLERİ BÖLÜMÜ

Koç'un ülkeleri şunlardır: Fars, Azerbaycan, Britanya, Sicilya, Almanya, Filistin ve el-Balka'nın bir bölümü. Boğa burcu: Mah'ın bütün şehirleri, Isfahan, Rum Denizi'nin küçük adaları, Kıbrıs ve Küçük Asya. İkizler burcu: Ceylan (Djilan) bölgeleri, Deylem, Gürgan, Taberistan, Büyük Ermeniyeye, Merv, Trablus, Marakiya ve Mısır. Yengeç burcu; Berberi ülkesi, Afrika, Rum ülkesinde olan Bitinya, Frigya, Lazkiye ve Lidya. Aslan burcu: Türk ülkesi, Abranşehir, Antakya, Halikiyye, Aetolya, Humus ülkesi, Şam ve Kufe çevresi. Başak burcu: Korint, Babil ülkesi, Musul ülkesi, el-Cezire ülkesi, Yunan ülkesi ve Kartaca ülkesi. Terazî burcu: Buhara ülkesi, Toharistan, Keşmir, Tibet, Şûl, Avsis, Habeş ülkesinin Traglodotiyka şeklinde adlandırılan kısmı, Sicistan ülkesi ve Kirman ülkesi. Akrep burcu: Hicaz, Amul, Tanca, Hatoliyye, mavi Nûbe, Suriye ve Kapadokya. Yay burcu: Flatiki ülkesi, Endülüs ve Slavların ülkesi. Oğlak burcu: Hint ülkesi, el-Sus, Mokran, Huvah, Trakya,

Makedonya ve İlorya. Kova burcu: Sarmatika, Belh nehri, Soğd, Fergana, el-Şaş, el-Balka ve Habeşistan'ın merkezi olan Azaniyye. Balık burcu: Babil, Paflagonya, Simunithis, Hürrem (Khorram) ve Nikomedia.

Daha önce yeryüzünün yedi ikliminin ve mamur yerlerinin durumunu açıklamıştık. Sakinlerinin durumlarını ve dağılımlarını aktarmıştık. Sonunda da önceki bilgilerin kitaplarında bulduklarımız ölçüsünde mamur edilmemiş ve iskan olunmamış olan toprakları tanımlamıştık. Şimdi ise dünya tarihinin açıklamasının tamamlanmasına döneceğiz.

YERYÜZÜNDE DİLLERİN AYRILMASININ ARDINDAN, PUTLARA TAPIMIN DÜNYAYA GİRMESİNİN NEDENLERİNE VE SEBEPLERİNE İŞARET EDEN BİR ANLATI

Yeryüzünün bütün iklimlerinde Nuh'un oğulları Sam, Ham ve Yafes'in çocuklarının kabilelerinin dillerinin bölündüğü, onların yurtlarında bütün dillerin birbirinden ayrıldığı ve tüm milletler ile kavimlerin de daha önce tanımladığımız yeryüzünün iklimlerinden olan ülkelere ve bölgelere dağılmaya başladıkları zaman, kavimlerin birbirleriyle savaşıma başladıkları yazılıdır. Bu kavimlerden ve milletlerden her biri kendilerine ordularını yönetecek ve onların önlerinde savaşa gidecek liderler seçtiler. Bu liderlerin ve ordu komutanlarının bazıları arkadaşlarının, milletinin ve kavminin yanına muzaffer bir şekilde döndüklerinde ve onlar için fetihlerde bulduklarında yapmış oldukları bu zaferlerden ve liderliklerinden dolayı halkın onları efendileri olarak görmeye başladıkları söylenir. Bu komutanlardan zaferleri ve fetihleri dolayısıyla bilinenler ile meşhur olanların, kendi adlarını taşıyan ve kendilerine benzeyen putları yapıldı. Bu putların, kendileri için fetihle bulunmuş ve zaferleri ile ünlenmiş olan komutanları hatırlamak için yapıldığını iddia ettiler. Bu durumun üzerinden uzun bir müddet geçtikten sonra insanlar başlangıç olarak onlara saygı göstermek ve kendileri için yaptıklarını anmak amacıyla putlara secde etmeye ve kurban kesmeye başladılar. Felaketler vuku bulduğunda ve öç almak isteyen düşmanları tarafından başlarına türlü felaketler ve yaralamalar geldiğinde de putlardan yardım dilendiler. Bu sebepten dolayı zamanın ilerlemesi ve ömürlerinin geçmesiyle birlikte putlara tapım ve kulluk etme toplum yaşamına girmiş oldu. Yazıldığına göre şeytanlar da bu putlar aracılığıyla insanlar ile konuşmaktaydı. Tufanın yaşandığı yılın tarihinden dillerin bölündüğü günlerde yaşayan Reu b. Peleg'in doğumuna kadar geçen bütün süre 670 yıldır. Adem'den ve yaratılışın başlangıcından bu yıla kadar geçen süre ise 2926 yıldır. Bu hesaplamanın açıklaması ise şöyledir:

Sam Arpakşat'a tufandan iki yıl sonra baba oldu. Arpakşat'ın yılları kendi doğumundan oğlu Kenan'a baba oluşuna kadar 135 yıl etmektedir. Kenan'ın doğduğu günden oğlu Şelah'a baba olmasına kadar 139 yıl etmektedir. Şelah'ın doğduğu günden oğlu Ever'e baba olmasına kadar 130 yıl etmektedir. Ever'in doğduğu günden oğlu Peleg'e baba olmasına kadar 134 yıl etmektedir. Peleg'in doğduğu günden oğlu Reu'ya baba olmasına kadar 132 yıl etmektedir. Bu ise toplamda 670 yıla tekabül etmektedir. Buna Adem'den tufan yılına kadar geçen 2256 yıl da eklendiğinde seneler toplamda 2926 yıla ulaşmaktadır.

Bu hesap Tevrat'ı ve peygamberlerin tüm kitaplarını sahih olarak tefsir eden Yetmişler Tercümesine göredir. Yahudilerin elinde bulunan, çıkartma yapılarak içerisinde eksik yerler oluşturulan ve bozukluk bulunan Tevrat ile bu Tevrat'a göre yazılan Süryani Tevrat'ına gelecek olursak; bu kitaplarda Sam'ın Arpakşat'a tufandan iki yıl sonra baba olduğu, Arpakşat'ın doğumundan Şelah'a baba olmasına kadar 35 yıl geçtiği yazılıdır. Böylece Arpakşat'ın oğlu Kenan'ı hesaba katmayarak onun adını ve yıllarını Tevrat'tan çıkardılar. Onun yerine torunu Şelah'ı koydular. Şelah'ın doğduğu günden Ever'e baba olmasına kadar 30 yıl, Ever'in doğduğu günden Peleg'e baba olmasına kadar 34 yıl, Peleg'in doğduğu günden Reu'ya baba olmasına kadar 30 yıl toplamda ise 131 yıl geçtiği yazılıdır. Böylece eksiltme ve bozulma meydana gelmiş, Tevrat'a göre Adem'den tufana kadar 2256 yıl geçmiş olmaktadır. Tufandan dillerin onun zamanında bölündüğü Reu b. Peleg'in doğumuna kadar ise 131 yıl etmektedir. Böylece eksiltme yapılan Tevrat'a göre Adem'den ve yaratılışın başlangıcından bu yıla kadar geçen süre 2787 yıl etmektedir. Böylece bu yıla kadar Yahudilerin yapmış olduğu çıkartma 1139 yıla ulaşmaktadır.

Dillerin bölünmesi ve dağılması nedeniyle "Peleg" (bölen) olarak adlandırıldı. Çünkü adının İbranice ve Süryanicedeki tercümesi "mukassim" (bölen) şeklindedir. Reu doğum gününden Seruk'a baba olana kadar 132 yıl, Seruk'un doğumundan sonra ise 267 yaşadı. Böylece 339 yıl ömür sürdü. Nahor'un doğumundan 77 yıl sonra ise öldü. Eksiltme yapılmış Tevrat'a geldiğimizde ise orada Reu'nun 32 yıl yaşadığı ve Seruk'a baba olduğu, Seruk'a baba olduktan sonra ise 367 yıl yaşadığı ve Yakup'un doğumundan 38 yıl sonra öldüğü yazılıdır. Ölümü dedesi Ever'den önce olmuştu. Yetmişler Tercümesine göre Reu'nun doğumundan 74 yıl sonra dünya tarihi yıllarının üçüncü bin yılı tamamlanmış oldu. Çünkü daha önce Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Reu b. Peleg'in doğduğu yıla kadar yılların 2926 sene ettiğini açıklamış ve kanıtlamıştık. Buna Reu 'nun doğumundan 74 yıl eklersek üç bin yıl tamamlanmış olur.

LAMEH OĞLU NUH OĞLU HAM OĞLU KENAN OĞLU DEV (KRAL) NEMRUT'UN KISSASI

Reu'nun doğumundan 84 yıl ve üçüncü binyıla girişten 10 yıl geçtikten sonra bütün yeryüzünün ilk kralı olan Ham oğlu Kenan oğlu olan dev/zorba kral Nemrut'un Babil'de ortaya çıktığı yazılıdır. 69 yıl hüküm sürmüştür. Tacı altından yapılmış değil, dokunmuş bir taçtı. Nemrut üç adet şehir inşa etti. Bunlar; Erah/Arah, Eca/Aca ve Kila yani Urfa, Nusaybin ve Seleucia'dır. Reu'nun yüz birinci yılında Mısırlılar, Babilliler'den sonra kendilerine bir kral ikame ettiler. Adı Manouphis idi. Mısırlılara 68 yıl boyunca hükmetti. Mizrayim isimli babasına istinaden Mizrayim olarak adlandırılıyordu. Mısır adının bu Mizrayim adından geldiği şüphesizdir.

TEVRAT'TA ABRİTAN OLARAK ADLANDIRILAN VE SİLAH İLE SAVAŞ ALETLERİNİN YAPIMINI BAŞLATAN KAHTAN'IN OĞLU'NUN KISSASI

Bu sırada Yokthan yani Kahtan oğullarının, kendilerine üç adet zorba lider ikame ettikleri yazılıdır. Birisinin adı Seba, diğerinin adı Ofir ve üçüncüsünün adı ise Hevila/Heval idi. Kahtan oğulları bütün silah türleri ve alet çeşitleriyle birlikte uluslar ve kavimler ile savaşmaya başladılar. Çünkü onlar savaş aletlerini ilk keşfedenler ve ilk bilenler idiler. Bu aletlerden sahip oldukları ilk bilgiler ve yaptıkları ilk keşifler vahşi hayvanlar örnek alınarak gerçekleşti. Rumca Monokeraton olarak adlandırılan, Farsların Kerkedan olarak adlandırdıkları ve bildikleri, yine Arapların da bu şekilde adlandırdıkları vahşi hayvandan taklit ederek oluşturdukları bir mızraktır. Çünkü bu hayvanın kafasının ortasında onunla bütün hayvanlara ve yırtıcılara saldırdığı mızrak gibi duran tek bir boynuzu bulunmaktaydı. Kılıcı, dişleriyle ağaca vurduğunda ağacı kesip ikiye ayıran yaban domuzunu taklit ederek elde ettiler. Oku da kollarından birini dikip onu fırlattığında hedeflediği noktayı kaçırmayan, kirpi ve düldül (oklu kirpi) olarak adlandırılan hayvanı taklit ederek elde ettiler. Kalkanı ise kabuğu olağanüstü büyüklükte olan deniz kaplumbağasını taklit ederek keşfettiler. Bu şekilde tanımladığımız bütün savaş aletlerini keşfettiler.

Bu üç şefin her birinin kendileri için edindikleri yeryüzü ve ülkeler; içerisinde saf altın, yakut, zümrüt, cevherler ile İncilin sözünü ettiği aloe ve sandal ağaçları gibi yüksek, yüce ve hoş kokulu bütün ağaçların bulunduğu, Çin kıyısındaki doğu ülkeleri ile komşu olan ülkelerdi.

Bilgin Mousous uluslar hakkında derlediği kitabında şunları yazmıştır: "Toplumların, Kahtan oğullarına karşı yaptıkları savaşlardan, onlarla yapılan muharebelerin

kargaşasından ve bilmedikleri çeşit çeşit silahlar ile mücadele etmekten yorulduklarını anlattı. Bu yüzden savaşa son vermeleri için tercih edecekleri iklimi seçmelerine izin verdiler. Kahtan çocuklarının seçtiği ülkeye, oranın içerisinde bulunanlara ve orayı yönetenlerin elinde bulunanlara bütün insanlar ihtiyaç duymaktaydı. O ülkedekilerin ise diğer ülkelerden herhangi bir şeye ihtiyaçları yoktu.

Seruk Nahor'a baba olana kadar 130 yıl, Nahor'a baba olduktan sonra ise 200 yıl yaşadı. Böylece hayatı 330 yıl sürdü. İbrahim'in doğumundan 46 yıl sonra ise öldü. Bugün Yahudilerin elinde bulunan, kendisinden eksiltme yaptıkları ve tahrif ettikleri Tevrat'a göre ise Seruk Nahor'a baba olana kadar 30 yıl, Nahor'a baba olduktan sonra 300 yıl yaşadı ve Yakup'un doğumundan 61 yıl sonra öldü. Onun ölümü babası Reu'nun ölümünden 17 yıl önceydi. Seruk'un doğumunun 21. Yılında Babil'de ikinci kral çıktı. Kamiros olarak adlandırılan bu kral 85 yıl boyunca hüküm sürdü. Para yani dinar ve dirhem basan darphane ile gümüş ve altından ziynet yapım zanaati bu zamanda ortaya çıktı. Yine bu zamanda Ofir ailesinden Amoriyos, demir ve bakır ustası olarak tanındı.

Babil kralı Kamiros, hükümdarlığının 46. yılında bazı şehirler inşa etti. Bunlardan ilki büyük Sus şehridir. Kamiros bu zaman diliminde Mecusi Zerdüşt'e ve onun kıssasına nisbet edilen kitaplarda bulduğumuz gibi Keldaniler ile savaştı ve onları öldürdü. Seruk'un 106. yılında Samiros olarak isimlendirilen Babil'in üçüncü kralı hüküm sürdü. Hükümdarlık süresi 72 yıldır. O ölçü, tartı ve ağırlık uygulamalarını emredip başlatan ilk kişiydi.

İBRAHİM'İN DOĞUMU

Nahor 79 yıl yaşadı ve İbrahim'in babası Terah'a baba oldu. Terah'a baba olduktan sonra ise 122 yıl yaşadı. Böylece hayatı 201 yıl sürdü. İbrahim'in doğumundan 47 Yıl sonra öldü. Nahor, Yahudiler'in elinde bulunan Tevrat'a göre Terah'a baba olana kadar 29 yıl, Terah'a baba olduktan sonra ise 172 yıl yaşadı ve İbrahim oğlu İshak'ın doğumundan 22 yıl sonra öldü. Ölümü babası ve dedesinin ölümünden önceydi.

Bu zaman diliminde Pers kralı Kisrunis, Samiros ile savaştıktan sonra onu öldürdü. Onun başının derisini ve saçını kopardı. Dörtte birini alarak da kendine bir taç yaptı. Bundan dolayı ona Diyokratis yani Zü'l-karneyn (iki boynuz sahibi) adı verildi. Bu Zülkarneyn, İskender ile aynı kişi değildir. Çünkü İskender doğu ile batıya akınları ve oralara erişmesi sayesinde Zülkarneyn olarak isimlendirilmişti.

BİLİMLERİ VE ASTRONOMİYİ İHDAS EDEN İLK KİŞİ

O zaman diliminde Antotis olarak adlandırılan kral, Mısır'a 32 yıl boyunca hükmetti. O Keldanilerin ve doğulu alimlerin kitaplarına göre kitapları, ilimleri, astronomiyi ve aritmetiği ilk olarak ortaya koyan ve bunları Mısır'a taşıyan kişidir. Büyü ve sihir öğrendi. Yine bu sırada Sodom ve Gomorra kuruldu. Ayrıca Nil Nehri kıyısında Babilonya inşa edildi. Nahor'un 70. yılında da Şam inşa edildi. Terah 75 yıl yaşadıktan sonra İbrahim'e baba oldu. İbrahim'e baba olduktan sonra ise 130 yıl yaşadı. Böylece ömrü 205 yıla dek uzandı ve İshak'ın doğumundan 55 yıl sonra öldü. Bu durum aynı şekilde tahrif edilmiş ve içerisinden eksiltme yapılmış olan Yahudi Tevrat'ında da yazılıdır. Yapılan tahrif ve eksiltme İbrahim'in doğum yıllarına kadar ulaşmaktadır. Çünkü insanların çoğunun hakkında bilgisi olmadığı bu zaman dilimi oldukça uzundur. Yahudi yüksek rahipleri, bu yılları Mesih'in zamanında ve onun göğe yükselişinden sonraki zamanda çıkardılar. Öyle ki bu zamanda Yahudi yüksek rahipleri olan Annas ve Caiaphas, Mesih'in görevini yalanlamak ve onun geliş zamanının gerçekleşmediğini söylemek istediler. Çünkü çok sayıda önde gelen ve kendilerinden büyük olan liderlerinin, -Hristiyanların kesin bir şekilde inandıkları İncil'de de yazıldığı gibi- Mesih'in dirilişini görüp onun kendileri için olan misyonunu ve kendi içlerinde gerçekleşen mucizelerini kabul ettiklerini görmüşler, bundan dolayı da korkmuşlardı. Bu yüzden ihtilafa düştüler ve aralarında tartışma çıktı. Yüksek rahipler Annas ve Caiaphas Mesih'in yalancı olduğunu, onun zamanın ve yüzyılların sonunda geleceğini, oysa kendilerinin henüz dünya tarihinin ortalarında olduklarını iddia ederek karşı çıktılar. Diğerleri ise onlarla aynı fikirde değillerdi. Kütüphaneler ise rahiplerin ellerinde bulunuyordu. Bu sayede bu yılları, Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Terah'ın dönemine ve İbrahim'in doğumuna kadar olan zaman diliminden çıkartmaya başladılar. Daha önce aktardığımız gibi, zamanın uzunluğu ve insanların çoğunun bilgisizliği nedeniyle dünya tarihi yıllarından olan Adem'den İbrahim'in zamanına kadar olan dönemden 1389 yıl çıkarttılar. Bunu kendi aralarında gizlice tamamladıktan sonra, bu durumu arkadaşlarına ve Mesih'in öldürülmesi konusunda kendileriyle aynı fikirde olan insanların tamamına gösterdiler. En güvenilir adamlarıyla sakladıkları birçok nüsha kaleme aldılar. Böylece bu versiyonu göstererek insanları yanıltacaklardı. Arkadaşlarıyla birlikte, daha önce 70 bilgin tarafından tercüme edilen Tevrat tefsirini, İskenderiye şehrinde Kral Ptolemaios Filedelfos tarafından tercüme ettirilen peygamberlerin kitapları ile beraber gizlediler. Peygamberlerin kitaplarında Mesih'in alametleri ile ilgili bulunan her şeyi değiştirebildikleri kadar değiştirdiler ve bozdular. Yetmişler kitabında ise bunun aksine efendimiz Mesih'in işleri

sahih ve açık bir haldedir. Onların yaptıkları bu iş Mesih'in dirilişinden sonraki vakitteydi. 70 bilginin tercümesi ise Mesih'in gelişinden yaklaşık olarak 300 yıl önce yazılmıştı.

Ptolemaios Filedelfos'un tarihini ve onun Kutsal Kitapların tercümesi ile açıklamasına verdiği önemi inşallah en sonuna kadar şüpheye mahal bırakmadan anlatacağız. Bu tarihin başlangıcı Ptolemaios ve en büyük Kral Zülkarneyn el-İskender zamanından yükselir. Bu tarihin içerisinde inşallah Yahudilerin ahlaki çöküntülerini ve yılların içerisinde yaptıkları eksiltmeleri açıklayacağız.

KRAL ZÜLKARNEYN EL-İSKENDER'İN KISSASI

Krallığı, korumaları olan dört hizmetkarı arasında bölünmüştü. Kutsal kitap onları onun hizmetkarları olarak adlandırmaktadır. Onlardan birisi İskenderiye Kralı Ptolemaios Filedelfos idi ki Yahudilerden 70 bilginin, Tevrat'ı ve Peygamberlerin bütün kitaplarını onun için İbraniceden Yunancaya tercüme ettiklerini aktarmıştık. Kimsenin bu kıssanın önde geldiğini ve zamanı yanlış bir yere bir yere konulduğunu zannetmemesi gerekir. Aksine daha önce belirtilmesi gerekiyordu. Zira yıllardan yapılan eksiltmeler ve bozulmalar Terah'ın dönemine ve İbrahim'in doğumuna kadar ulaşıyor.

Ptolemaios Filedelfos'u Kutsal Kitapların tefsiri ile ilgilenmeye ve onu bir tefsir istemeye sevk eden durumların sebeplerini açıklamaya ve belirtmeye ihtiyaç duyduk. Böylelikle marifet ehli için Yahudi rahipleri olan Annas'ı ve Caiaphas'ı tahrif ve eksiltme yapmaya cesaret ettirerek girişmeye sevk eden sebepler ortaya çıksın. Ayrıca akıl sahipleri, marifet ehli ve araştırmacılar rahipler tarafından tahrif edilip eksiltelen bu konular üzerinde çalıştıkları ve araştırma yaptıkları zaman bu tahrifin nasıl ortaya çıktığını ve nasıl fark edildiğini onlara açıklama ihtiyacı duyduk.

Darius olarak adlandırılan Persler'in önemli şahsiyetlerinden birinin 6 yıl saltanat süren Mısır Kralı Zülkarneyn ile çekiştiği yazılıdır. İskender ona galip gelerek zafer kazandı. Onu öldürerek krallığını tasfiye etti. Ordular ve askerler toplayarak bunları birleştirdi. Bunlarla kralları öldürmek ve ülkeleri mağlup etmek üzere ülkelere ve uzak diyarlara doğru sefere çıktı. Sind'e kadar ulaşıp ele geçirdikten sonra Hindistan ve Çin'i ele geçirmek üzere hazırlıklar yaptı. Bundan önce ise yukarıda söylediğim gibi krallığını dört muhafızı arasında paylaştırmıştı. Sonrasında ölümüne kadar krallıklarla savaşmaya devam etti. Vefatı valilerine ulaştığında her biri kendilerine bırakılan ülkeyi ele geçirdi. Valilerinden biride Arib oğlu Ptolemaios idi. O Mısır'a 40 yıl boyunca hükmetti. Filip Makedonya üzerinde, Antigonos ve Demetrios ise Şam (Suriye) üzerinde hüküm sürdüler. Seleukos ise doğu

ülkeleri üzerinde hüküm surdu. Seleukos, Arıb oğlu Ptolemaios'un 13. yılında Mısır'a yöneldi. Bundan önce de Şam'ı (Suriye'yi) ele geçirdi. Demetrios Asya'ya yöneldi. Ona galip gelip öldürerek 32 yıl hüküm sürdüğü Asya, Şam (Suriye) ve Babil'i ele geçirdi. İskender için kendisinden aldığı faydalara karşılık olarak ölümünden sonra onu hatırlatacak bir şey yapmak istedi. Buna göre yılların hesabını onun adına göre belirledi ve bu dönemin başlangıcını Şam'ın (Suriye'nin) fethinin ilk günü olarak belirledi. Bu da hükümdarlığının 13. yılıdır.

Dünya tarihi yılları, Adem'den Zülkarneyn'in hükümdarlığının ilk senesi olan bu seneye kadar 5197 yıla ulaşır. İnşallah bunu daha sonra açıklayacağız. Bu zaman diliminde daha önce söylediğimiz gibi kendisi için Kutsal Kitapların tercüme edildiği Ptolemaios Filedelfos hüküm sürmekteydi. Mısır'da 38 yıl boyunca hüküm sürdü. Otuz bini Yahudi olmak üzere krallığında bulunan uluslardan yüz otuz bin kişiyi esaretten kurtardı. Her şeyden önce Kutsal Kitaplarda onun bir kıssası bulunmaktadır. Onun hakkında yabancı krallardan ve büyüklerden biri olduğu ile Ptolemaios Filedelfos olarak adlandırıldığı yazılıdır. Güç konusunda İskender ile benzer olduğu; ilim, hikmet ve felsefe de ise ondan üstün olduğu haber verilmektedir. Onun tüm hevesi ve zevki hikmetin, kitap okumanın, bütün ilimlerin ve bunların gizemlerinin üzerineydi. Bütün ülkelerden ve diyarlardan bunların hepsini toplayarak yaydı ve yerleştirdi. Bunlar tanımlanmış olduğumuz astronomi, astroloji, geometri, aritmetik ve daha önce bahsettiğimiz diğer ilimlerdir. Onun kıssasında bu bilimlere bir araya getirerek Beytü'l Hikme'de kaydettiği, onları geliştirdiği ve onların bilgileri ile gizemlerini öğrendiği yazılıdır. Kitapları bir araya getirdikten sonra, memnuniyet içerisinde gelecek nesillerin kendisi hakkında ne söyleyeceklerini düşündüğü yazılıdır. Çeşitli milletlerden kendi krallığında esir bulunan yabancıları toplayarak onların sayımını yaptı. Toplamlarını yüz otuz bin olarak buldu. Bunların otuz bini Yahudi'ydi. Onlara ülkelerine dönmelerini teklif etti. Yahudiler bu duruma sevindiler. Mutluluk içerisinde ona dua edip teşekkür ettiler.

ESKİ KİTAPLARDAN YETMİŞLER TERCÜMESİNİN NEDENİ

Ptolemaios onlara “Bunu sizin için yapıyorum. Ancak kendisiyle teşekkürünüzü tamamlayabileceğiniz bir konuda size ihtiyacım var” dedi. Yahudiler de “Nedir o ey kral?” diye sordular. Ptolemaios; “İsteğim, sizinle seyahat edecek elçilerle birlikte ülkenizin hikmetli kitaplarını bana getirmenizdir” dedi. Yahudiler bu isteği kabul ederek yapacaklarına dair yemin ettiler. Sonra krala “Ey kral! Bizde hiçbir millette bulunmayan İbranice nadir

kitaplar bulunmaktadır. Bunlar, içerisinde cezalar, kanunlar, nasihatler, emirler ve yasaklar bulunan gökten peygamberlere indirilmiş olan vahiy kitaplarıdır. Neler olduğunu ve gelecekte ne olacağını orada buluyoruz” dediler. Bu konudaki konuşmaları kralı şaşırttı ve tavırlarını beğendi. Onlara ülkelerine varana kadar yetecek erzak ve ihtiyaç yardımı yaptı. Kendilerinin, yöneticilerinin ve liderlerinin ikamet ettikleri yere gidebilmeleri için onlara izin verilmesini emretti. Beraberlerinde hediyeler, elbiseler gönderdi ve onlara isteğini yazdı. Kendilerine ulaşan haberin mutluluğu ile çıkıp arkadaşlarının yanına gittiler ve ülkelerinin sınırında onlarla buluştular. Kralın mektubunu okuduklarında onun isteğini yerine getirmek için çabuk davrandılar. Tevrat kitaplarını ve bütün peygamber kitaplarını kral için bir araya topladılar. Bunun yanında elçiler aracılığıyla ona, altın harflerle yazılmış İbranice bir mektup gönderdiler. Bununla birlikte mektubuna bir cevap yazdılar.

Böylelikle İbranice kitaplar krala ulaştı. Ancak bu durum kralı afallattı. Çünkü kitaplardan hiçbir şey anlamamıştı. Elçiyi onlara geri gönderdi ve bu durumu yazarak kendilerine bildirdi. Kitapları kendisi için kendi diline tercüme etmeleri üzere onlardan alimlerini ve fıkıhçıları göndermelerini istedi. Karşılığında hediyeler vaat etti. Mektup kendilerine ulaşip okunduğunda kralın vaat ettiklerine olan isteklerinden dolayı ona birini gönderme konusunda çabuk davrandılar. Aralarında anlaşmazlık ve tartışma yaşandı. Her bir kabileden altı kişi göndermeye karar verdiler. Böylece sayıları toplamda 72 kişi ediyordu. Bu kişiler kralın yanına vardılar. Vardıkları zaman kral kendilerini sıcak karşıladı ve onları 36 gruba ayırdı. Kabilelerin arasında ihtilaf bulunması nedeniyle her grubun başına görüşmelerini engelleyecek, işleriyle ilgilenecek ve Tevrat ile peygamberlerin tüm kitaplarını kapsayacak şekilde tercümesi tamamlanan kitapları bir gruptan diğerine taşıyacak bir görevli tayin etti. Bu çalışma sonucunda 36 Yunanca nüsha elde etti. Bu nüshaları krallığının bütün bölgelerine dağıttı. Bazılarını da Roma şehirlerine, Efes’e ve Bizantiniye’ye gönderdi.

Kral, kaldıkları süre boyunca onlardan İbranice öğrendi. Kitaplarını okumada onlardan daha yetenekli hale geldi. Çalışmaları bittikten sonra onlara ödülleri ile erzaklarını vererek arkadaşlarının yanına geri gönderdi. Elçisini de yöneticileri için hediyelerle; reisleri, büyükleri ve arkadaşları olan Eleazar için de elbiselerle birlikte onlarla gönderdi. Çalışmalarından dolayı kendilerini övdüğü bir mektup yazdı. Bilgin müfessirler kendisiyle yurttaşlarına karşı övünebilmek amacıyla nüshalardan bir adet istediler. Kral onlar için bir adet gönderdi. Yaşanan bu durum, Hristiyanların İnciline göre yüksek rahipler ve yöneticiler

olan Annas ile Caiaphas'ın ve onların takipçilerinin, Mesih'in zuhuru ile onun geliş vaktine yönelik yapacakları haksızlığı ve onu öldürmeye kalkışacaklarını ilmi sayesinde önceden bilen Allah'ın bir planıydı. Daha sonra Mesih'in dirilişi gerçekleşti. Onlardan birçok insan Mesih'in kendilerine karşı olan cömertliğine ve iyiliğine güvenerek kendisine katıldı. Çünkü o, Peygamberlerin kitaplarında kendisi hakkında yazılanları gerçekleştirmek üzere ölüleri diriltti, cüzzamlıyı iyileştirdi, akılları hayran bırakan, şaşkırtan, korkutan, makul olanı bitiren ve meçhulü gerçekleştiren mucizelerde bulundu.

YAHUDİLER KUTSAL KİTAPLARDA NEYİ DEĞİŞTİRDİKLERİNİ AÇIKLADI

Daha sonra Mesih konusunda baş rahiplere karşı ayaklandılar ve onları canları ile tehdit ettiler. Onları öldürmeyi amaçlayarak saldırdılar. Bunun üzerine baş rahipler kaçmak için yöntemlerini değiştirdiler. Canlarını korumak amacıyla onların akıllarını Mesih konusunda delil bulmaya yönelttiler.

Kütüphaneler rahiplerin ellerinde bulunmaktaydı. Yukarıda zikrettiğimiz gibi Tevrat'a başvurular ve kendi amaçlarına uygun olarak dönemlerinin Adem'den ve onun zamanından uzak olduğunu gözlemlediler. Çocuklarının doğumundan önceki geçmiş çağlarda yaşamış olan atalarının her birinin yaşamından belirli olarak yüzer yıl çıkarttılar. Böylece Adem'den ve onun neslinin yıllarından, İbrahim'in doğumuna kadar 1389 yıllık bir eksiltme yapmış oldular. Bu yılları, zamanın başlangıcından sayılmayan çocuklarının doğumundan sonraki kendi yaşam yıllarına aktardılar. Nuh oğlu Sam oğlu Arpaşat oğlu Kenan'ı bularak onun adını ve yıllarını Tevrat kitaplarından çıkarttılar. Bu yılların, yer aldıkları bölümden çıkartılması, bu bölüme bizzat kendi gözleriyle bakan ve Tevrat'a göre inceleme yapan herkes için apaçık olarak ortaya çıkan bir durumdur. Bu bölümün bizzat kendisi, üzerinde yapılan tahrife ve eksiltmeye şahitlik etmektedir.

Bu işlemi yapıp tamamladıktan sonra Mesih konusundaki davranışları nedeniyle kendilerine karşı ayaklanmış olanlardan bazılarını çağırdılar. Onlara karşı Mesih'in ahir zamanda geleceğine dair ve onun zamanı ile zuhurunun vaktinin henüz gelmediğine dair deliller sundular. "Biz henüz dünya tarihinin orta dönemindeyiz" dediler.

Daha sonra ise "İşte bizim ve sizin aranızda bulunan Tevrat!" diyerek yılları eksiltmek suretiyle tahrif ettikleri Tevrat'ı getirdiler. Böylece karşılarında olan kişileri şüpheye düşürüp kafalarını karıştırdılar. Bu Tevrat'ın birçok nüshasını kaleme alarak gizlilik içerisinde kendi yörelerinde ve yakın bölgelerde bulunan güvendikleri kişilere gönderdiler.

Böylece bunları ezberleyerek tahrif ve eksiltme sonucu gerçekleştirdikleri argümanlarını güçlendirdiler. O Tevrat, bugün Süryaniceyi kullanan bütün Hristiyanların ellerinde bulunmaktadır.

Yetmişler tarafından tercüme edilen sahih Tevrat ise Mesih'in gelişinden 305 yıl sonra hüküm sürmüş olan imanlı Helen oğlu Konstantin'in saltanatına kadar kendilerine gösterilmedi. Konstantin elde edip kendilerinden faydalanmak amacıyla Kudüs'e giderek Mesih'in kalan eserleri ile Peygamberlerin Kitaplarını istedi. Yahudiler ona bütün kitapları teslim ettiler. Tahrif edilmiş olan Tevrat da ona teslim edilen kitapların içerisinde bulunmaktaydı. Aralarında daha önce anlaşmazlık yaşanmamıştı. Ancak Mesih'in kabullenilmesinden ve onun başına gelenlerin ortaya çıkmasından korkan bazıları vardı. Bunlar gizlice Kral Konstantin'e yaklaşarak ona Yahudilerin kendisine verdiği tahrif edilmiş Tevrat'ı ve bu konuda Kral'a karşı yaptıkları ihaneti haber verdiler. Kendilerinden önce Yetmiş bilgin tarafından yazılan nüshanın saklandığını, İskenderiye, Roma ve aralarında bulunan şehirlerde hala buna benzer nüshalar bulunduğunu krala bildirdiler.

Bunun üzerine kral bu durumu Yahudi baş rahiplerine haber verdi. Rahipler ise inkarda bulunup kralın sahip olduğu bilgiyi yalanladılar. Bunun üzerine kral hapsedilmelerini emretti. Elçilerini de bir nüshayı kendisine getirmeleri için İskenderiye, Roma ve diğer şehirlere gönderdi. Bu haber hapsedilmiş olan baş rahiplere ulaştınca canları için endişe etmeye başladılar. Bu kopyayı gizlice bazı dinsiz liderlere verdiler. Onlardan kendileri için Kral Konstantin'den eman aldıktan sonra bu işi kendisine bildirmelerini istediler. Onlarda birkaç gün sonra bunu yaptılar ve nüshayı Kral'a ilettiler. Bunun üzerine kral, baş rahiplerin hapisten çıkarılmalarını emretti. İskenderiye, Roma ve diğer şehirlerden kopyalar da krala ulaştı. Kral, hepsini bir araya getirerek nüshaları karşılaştırdı. Tek bir tarz ve dilde yazıldıklarını gördü. Daha sonra tahrif edilen Tevrat'ı istedi. Orada kişiden kişiye ve onların yılları arasında (yapılan), dünya tarihi kronolojisinden sayılan ilk yıllardan çıkartma yapıp, çocuklarının doğumundan önce olan ve sayılmayan sonraki yıllara aktarılacak suretiyle yüzyıldan diğer yüzyıla yapılan apaçık tahrifleri buldu.

İşte imparator Konstantin'in Tevrat'ı ve peygamberlerin kitaplarını istemesinin nedeni şunlardır: Mesih'in gelişinin ve İsrailoğullarının Babil ülkesinde kaldıkları yetmiş yıllık sürenin sonundaki yedi haftalık ve 62 haftalık dönemlerin sona ermesinin ardından gelen ölümünün zamanına dair Danyal Peygamberin kitabında neler bulunduğunu Daha önce onlara sormuştu. Ayrıca yine baş melek Cebrail'in Danyal Peygambere bu konuda

yaptığı konuşma hakkında, Mesih'in görevi hakkında, bu konuşma sırasında sözlerini iyi anlaması için baş melek Cebrail'in Danyal Peygambere verdiği emir hakkında, baş melek Cebrail'in Danyal peygambere karşı yaptığı konuşma sırasında onun/Danyal Peygamber için belirlediği sınırlar içerisinde Mesih'in gelişinin ve bu haftaların sonundaki ölüşünün açıklanması hakkında ve İsrailoğullarının Babil'den çıkışı ile Kudüs'ü yeniden inşaları hakkında Danyal Peygamberin kitabında neler bulunduğunu da sormuştu.

Kral Konstantin, eski krallarına karşı meshedilmiş olarak adlandırdıkları durumdan hareketle Yahudilerin yalanını ve argümanlarındaki sözlerinin hilelerini öğrendiğinde onlara şöyle dedi: “Hangisi mesih olarak adlandırıldı ve İsrailoğullarının Babil'den ayrılışından sonraki haftaların sonunda ortaya çıktı?” Onlar ise utançlarından ve şaşkınlıklarından dolayı cevap vermediler. Daha sonra ise şöyle cevap verdiler: “Peygamberlerin haber verdiği Mesih ahir zamanda gelecektir. Biz onu daha sonra bekliyoruz. Çünkü şu anda zamanın ortasındayız.” Bunun üzerine kral onlara: “Bugününüzü kaçınıcı yıl olarak sayıyorsunuz?” diye sordu. Cevap olarak: “Zamanın sona ermesi yedi bin yıldır. Biz ise yaklaşık olarak dört bin yılındayız” dediler. Kral onların yalan söylemedeki cüretlerini görünce onlara yanıt verdi ve yalancılıkla suçladı.

Bunun üzerine olanları haber vermek, Danyal Peygamber'in Mesih hakkındaki kehanetine olan ilgisini bildirmek ve Yahudilerin bu konudaki argümanlarının zayıflığına dair ne gördüğünü anlatmak için piskoposlara elçiler gönderdi. Piskoposlardan bu konudaki delillerini kendisine açıklamalarını istedi. Piskoposlar özel bir toplantı ile bu konuyu ele alabilecekleri vakte kadar ondan belirli bir süre istediler. Piskoposların bu konuşmaları, konuyu anlamaya ve bilmeye olan arzuları kralı şaşırttı. Bu konuda onların Yahudilerle olan tartışmalarından zevk aldığı için toplantılarına bir gözlemci atayarak hepsinin konuşmasını emretti. Ardından bu konuda Yahudilerin kendisini doğrulayan görüşünü piskoposlara bildirdi.

Piskoposlar dediler ki: “Ey Kral! Yahudilerin Mesih konusunda doğru görüşten sapmaları ilklerinin (baş rahiplerinin) mirası olarak eskiden beri var olagelmıştır. Dinlerini tahrif etme korkusuyla Mesih'in görevini yalanlamaları onları suçlu ve zulüm ehli insanların davranışlarına itti. Adem'den bu yana olan yılların sayısı hakkında savundukları argüman yalnızca görünüşte doğrudur. Siz onu incelediniz ve öğrendiğiniz hakikatleri ortaya koydunuz. Size içerisinde her şeyi açıkladığımız iki adet nüsha takdim ediyor ve Efendimiz Mesih'in gelişi ile onun zuhurundan yaklaşık 300 yıl önce Kral Ptolemaios Filedelfos için

Tevrat'ı tercüme eden 70 Bilgin'in Tercümesini açıklıyoruz. Bugün Yahudilerin elinde bulunan Tevrat nüshası, ataları olan baş rahipler Annas ile Caiaphas'ın Mesih'in zamanında yaptıkları tahrif ve yılların eksiltmesine göredir. Bunun dışında bizim bu duruma karşı kanıt ve açıklama olarak getireceğimiz, ortaya konması vakit alacak olan apaçık delillerimiz de bulunmaktadır. Eğer kral bize izin verirse bunları haber vereceğiz ve Danyal Peygamberin haftalarından Mesih'in öldürülmesine kadar olan yılların toplamını yıldan yıla ve kraldan krala olacak şekilde açıklayacağız.” Bunun üzerine kral “Bunu yapın” dedi. Piskoposlar “Allah'ın peygamberi Danyal, Kudüs'ün harap olacağını, duvarlarının yıkılacağını ve halkının Babil'e esir olup orada 70 yıl kalacaklarını haber verdi” dediler.

Kral Buhtunnasr (Nabukadnezzar) Babil üzerinde hüküm sürdüğü dönemde Kudüs'e saldırdı ve sakinlerinin bir kısmını esir aldı. Danyal Peygamber de bu kişilerin içerisindeydi. Buhtunnasr gerçekleştirdiği ilk saldırısından sonra 20 yıl boyunca saldırılar yapmaya devam etti. Son saldırısında da Kudüs'ün duvarlarını yıktı, mabetlerini yaktı, halkını köle olarak ele geçirdi ve ülkeyi harap etti. 50 yılın sonunda Danyal Peygamber, Yeremya Peygamberin Babil'de kaldıkları süre boyunca haber verdiği Allah'ın sözünü hatırladı. Vaktin yaklaştığı onun için apaçık ortadaydı. Bunun üzerine korku ve hüznün içerisinde yalvararak, oruç tutarak, ağlayarak rabbine karşı duaya daldı. Bu durum Danyal Peygamberin kitabında şu şekilde belirtilmiştir: “Rabbinin önünde arkadaşlarının kötülüklerini kabul etmiş, onların günahlarını saymış, onlar için af ve mağfiret dilemişti. Ekmek yemeden, su içmeden ve uzanmadan 21 gün boyunca oruç tuttu. Duasında Allah'ın İsrailoğullarına vermiş olduğu, onların iyilikleri için Mesih'in gelişini peygamberlerine haber verme sözünü hatırladı. Gerçekleşmesini umarak Allah'tan bu durumu ve ne zaman Kudüs'e döneceklerini kendisine izhar etmesini istedi. Allah, Danyal Peygamberin kendisine yaptığı duasındaki iyi niyetinden, temiz kalbinden ve halis niyetinden dolayı duasına karşılık verdi. İsteddiği şeyi ona bildirdi. Çünkü hakikat samimi ve kesin sonuçları takip eder. Allah, Danyal'in sadakatinden dolayı ona cevap vererek kendisinden gizlenmiş olan ve bilgisinin bulunmadığı örtüyü kaldırdı. Allah istediği şeyi kendisine açıklaması üzerine meleklerin başı Cebrail'i ona gönderdi. Melek Cebrail Danyal'a dedi ki: ‘Peygamberlerin, kutsalların kutsalı Mesih hakkındaki vizyonu ve sözü gerçekleşecektir. Söylenen kelimeyi ve sana açıklanan sözlerimi bil ve anla ey Danyal! Ey şehvet adamı! Geri dönüp Kudüs'ü inşa edeceksin. Mesih'in krallığına gelince, onun geliş ve ölüm vaktine kadar yedi hafta ve altmış iki hafta olacaktır. Daha sonra o öldürülecek ve mukaddes şehir yıkılacak.

Böylece Melek Cebrail başladı ve Danyal'a "Peygamberlerin vizyonu ve sözü yerine gelecektir. Yani Yeremya Peygamber'in sözüne uygun olarak İsrailoğulları 70 yıl sonra dönecek ve döndükten sonra Kudüs'ü yeniden inşa edeceklerdir. İnşadan sonra ölümüne kadar Mesih'in haftaları sayılacaktır" dedi. Bu konuda Allah, sözlerinin doğruluğunu kanıtlamak için İsrailoğullarına Melek Cebrail'in belirttiği şekilde davrandı. İsrailoğullarının Babil'e sürülmesi farklı nedenlerle olmak üzere yirmi yıl sürdü. Aynı şekilde dönüşleri de farklı sebepler ile 20 yılda tamamlandı. Böylece Babil'de kaldıkları yıllar toplamda 70 yıla ulaştı. Peygamberlerin sözlerine uygun olarak tamamlandı. İlk grubun Babil'e gelişi Buhtunnasr'ın saltanatının ikinci yılındaydı. Buhtunnasr'ın saltanatının geri kalanında, onun kırk üç yıllık ömrünün sonuna kadar olan dönemde orada ikamet ettiler. Bundan sonra beş yıl boyunca onun hanedanının, daha sonra da 22 yıl boyunca Pers Kiros'un saltanatı altında yaşadılar. Böylece Peygamberlerin sözlerine uygun olarak toplamda yetmiş yıl olmuş oldu. Esirlerden ikinci grup Babil'e Buhtunnasr'ın saltanatının yirmi ikinci yılında geldi. Onun saltanatının geriye kalan yirmi üç yılında Babil'de kaldılar. Bundan sonra beş yıl boyunca onun hanedanının, daha sonra da 31 yıl Pers Kiros'un, 8 yıl Kambises'in, bir yıl Magus'un ve iki yıl da Hystaspes (Viştaspa, Guştasp) oğlu Darius'un saltanatı altında yaşadılar. Toplamda yine yetmiş yıl olmuş oldu.

Dönüş Yeremya Peygamber'in sözüne uygun olarak yetmiş yılın sonunda tamamlandı. Melek Cebrail'in Danyal Peygamber'e söylediği sözüne uygun olarak Kudüs'ü inşa etmeye başladılar. Ancak hedefledikleri zamanda bitiremediler. Çünkü insanların filleri isteklerine nazaran, onları engelleyen ve durduran koşullar nedeniyle bazen erken bazen geç olacak şekildeydi.

İnsanların fiilleri, sözleri sabit ve vakti belirli Allah'ın fiilleri gibi değildir. İsrailoğullarının Babil'de yetmiş yıl kalışını ve Mesih'in zuhurundan ölümüne kadar belli sayıda yılı belirlediği gibi. Çünkü Allah'ın fiilleri ilminde sabiktir ve yararlarını gözetip kullarına izhar etmediği sürece insanlara gizlidir. Peygamberlerine ise müjdelemeleri ve insanlardan iyi amellere devam etmelerini istemeleri için bunları onlara bildirir. Eğer Allah tehdit etmeye ve günahlarına karşılık ceza olarak başlarına gelmesi gereken cezayı duyurmaya başlarsa peygamberler insanları tövbeye çağırmak, gökte görünen korkunç belirtiler ile onları korkutmak ve onları rablerinin merhameti ile kendilerine karşı olan iyiliğini talep eder hale getirmek amacıyla bunu insanlara duyururlar. Zamanı bir uyarı olarak belirleyerek onları Allah'a itaat etmeye teşvik ederler. Allah da Tufan günlerinde,

dillerin ayrıldığı günlerde, Sodom ve Gomorra zamanında, Ninova günlerinde ve diğer vakitlerde yaptığı gibi zamanı erteleyerek insanların dönmeleri ve tövbe etmeleri için yeterli zamanı verir. Bu zamanı Melek Cebrail, Danyal Peygambere karşı olan sözünde onun iyice anlaması için yineledi. Şöyle söyledi: “Öncelikle geri dönüş ardından inşa gerçekleşecek.” Sonrasında ise o andan itibaren olacak şekilde Mesih’in haftalarının vaktini onun için belirledi. Yahudi toplumunun Kudüs’e dönüşü Hystaspes (Viştaspa, Guştasp) oğlu Darius’un saltanatının ikinci yılında gerçekleşti. Bu dönemde şehri inşa etme çalışmalarına başladılar ve Uzun kollu Artaserhas’ın zamanına kadar devam ettiler. Ezra kitabında Kral Artaserhas’ın, saltanatının yirminci yılında kendisinin Şarap Kabı Taşıyıcısı olan Nehemya’yı Kudüs’ün inşasını kontrol etmesi için gönderdiği yazılıdır. Nehemya bunu beş yıl önce bitirmiş olduklarını gördü. Tapınağı esaretten sonraki 46. yılda inşa ettiklerini fark etti. Yahudi rahiplerin Mesih’e dediği gibi: “Bu tapınak 46 yılda inşa edildi, tamamlandı ve bitirildi. Sen ise üç günde onaracağını söylüyorsun.” Fakat hiç kimse Yahudilerin kırk altı yıl boyunca kesintisiz bir şekilde bu tapınağın yapımında çalıştıklarını düşünmüyor. Ancak daha önce söylediğimiz gibi inşası Babil sürgününün 46. yılında tamamen bitirilmiştir. Nehemya, kralına geri dönerek onu bilgilendirdi.

Melek Cebrail’in sözüne göre Mesih’in haftaları şehrin inşasının bitiş vaktinden itibaren sayılır. Öncelikle dönüş, ardından inşaat. Ardından Kral Artaserhas’ın saltanatının sona ermesinden önceki 25. yıldan ve inşanın sonundan itibaren Mesih’in ölümüne kadar olan haftaları saymak gerekir. Bu da yedi yıl içerisindeki bütün yedi hafta ve 62 hafta ile toplamda 483 yıl eder. Bunu bir kraldan diğerine olacak şekilde ve onların hükümdarlık yıllarını belirterek kitabımızda açıklamıştık. Ayrıca İsrailoğullarının yüksek rahiplerinin saygınlığının Kral Hirodes zamanında -ki Mesih’in zuhuru onun saltanatının zamanında gerçekleşmiştir- kaldırıldığı yazılıdır. Böylece patriklerin lideri Yakup’un ve Musa’nın haberi gerçekleşmiş oldu. Şöyle demişlerdi: “Kraliyet asası, milletin beklediği ve kral olması gereken kişi gelene kadar Yehuda’dan ve kanun koyucunun elinden yani peygamberlerden alınamayacak.”

Yedi hafta ve altmış iki haftanın 483 yıl yaptığını söylemiştik. Çünkü onları yedi ile çarpıyoruz. İşte Mesih’in haftalarının yıllarının açıklanması, Melek Cebrail’in Danyal Peygambere olan sözüne uygun olarak, isimleri ve toplam yılları ile birlikte kraldan krala bu şekildedir ve 483 yıldır.

PERS KRALLARININ BÖLÜMÜ

Uzun kollu Artaserhas 41 yıl, İkinci Artaserhas 5 yıl, Sogdianus bir yıl, Darius Nothus 19 yıl, oğlu Artaserhas 40 yıl, Artaserhas Ochus 25 yıl, Ochus oğlu Arses 4 yıl, Arses oğlu Darius ise 6 yıl boyunca hüküm sürdü. Böylece doğuluların krallığının toplamı 141 yıla ulaştı. Bundan sonra hesap Ptolemaios'un yıllarına, Batılı kralların yıllarına ve kutsanmış Ptolemaioslar'ın sayımına gelir.

Ptolemaios Aleksander 12 yıl, Ptolemaios Logos -yani kelime- 40 yıl, kutsal kitapları Yetmiş bilginine tercüme ettiren Ptolemaios Filedelfos -yani kardeşini seven- 38 yıl, Ptolemaios Ergates (Evergetes) -yani fail (olumlu anlamda) - 24 yıl, Ptolemaios Philopator -yani babasını seven- 17 yıl, Ptolemaios Epiphanes -yani ünlü olan - 24 yıl, Ptolemaios Philometor -yani annesini seven- 25 yıl, tekrar Ptolemaios Ergates (Evergetes) -yani fail (olumlu anlamda) - 19 yıl, Ptolemaios Soter -yani kurtarıcı- 12 yıl, II. Ptolemaios Alexander 10 yıl, Ptolemaios Philippe -yani at seven- 8 yıl, Ptolemaios Dionysios -yani soylu olan- 30 yıl, Kleopatra -yani şanlı - 15 yıl ve Yahudilerin Kralı Hirodes 35 yıl boyunca hüküm sürdü. Efendimiz Mesih'in yılları 33 senedir. Böylece Batı Krallarının saltanatı 342 yıl etmektedir. Doğulu ve Batılı Kralların saltanatlarının toplam yılı ise 483 yıla ulaşmaktadır.

Bu kitaplarda yer alan çelişkiler nedeniyle Kral Konstantin, Tevrat'ın ve bütün Peygamber kitaplarının incelenmesini ve oralardan Mesih'in izlerini istedi. Bundan önce Hristiyanlar arasında Yahudiler tarafından yapılan şeyleri, sırları, tahrifi ve eksiltmeyi alimler dışında bilen yoktu. Halka gelince Tevrat'ta yapılan tahrifi bilmiyorlardı. Aynı şekilde bugün doğuda ve batıda Hristiyanların hiçbiri Yetmişler tarafından tercüme edilen Yunanca Tevrat ile tahrif edilen, içerisinde eksiklikler bulunan ve bütün Hristiyanların kiliselerinde okuduğu İbranice Tevrat'ın kopyası olan Süryanice Tevrat arasındaki çelişkinin sebebini bilmiyor.

Başlangıçta tahrifin ve eksiltmenin Terah oğlu İbrahim'in doğumuna kadar ulaştığını söylemiştik. Adem'den ve yaratılışın başlangıcından itibaren Terah'ın İbrahim'e baba olmasına kadar dünya yıllarından çıkartılan toplam yıl 2389'dur. Şu an Hristiyanların ellerinde bulunan tahrif edilmiş Tevrat ve bütün peygamber kitapları Süryanice nüshalardır. Doğudan batıya yeryüzünün bütün bölgelerinde yayılmıştır. Bu nedenden dolayı Hristiyanlar onları açıklayamıyor ve sorunun cevabını veremiyorlar. Peygamberlerin kitaplarını tefsir etmek, bir dilden diğerine tercüme etmek veya içerisinde bulunanları şerh etmek isteyen bütün alimler ve bilginler ondan hiçbir şey değiştirmediler ve Yahudilerin

Mesih'in dirilişinden sonra yaptıkları tahrifi ve değiştirmeleri nedeniyle Yetmişler tercümesi ile arasında çelişki bulunan Süryanice metin üzerinde tefsir yaptılar.

İBRAHİM'İN KISSASININ SONU

Yetmişler tercümesinin tarihini açıklayıp anlattığımız ve kutsal kitaplarda bulduğu çelişkiler nedeniyle Kral Konstatin'in ilgisini ve çabasını aktardığımız göre şimdi İbrahim'in zamanının açıklanmasına döneceğiz. Bu kıssaya başlamadan evvel geldiğimiz nokta burasıdır.

İbrahim'in zamanında Terah'ın kardeşi Hadron, halkı köle yapmak ve ülkede bulunan şeyleri yağmalamak istemesinden dolayı Babil Kralı Kisanoros'a savaş açtı. Onunla savaşıp mağlup ederek öldürdü.

Bu zamanda imparatorluk, Kralları Babilliler olarak adlandırılan Bebel'den geçti ve Musul, Ninova ve çevresinde hüküm süren Asurlular'a ulaştı. İlk kralları Belos 72 yıl boyunca hüküm sürdü ve birçok şehir inşa etti.

İbrahim 100 yıl yaşadı ve Sare'den İşhak'a baba oldu. İşhak'tan 16 yıl önce de Hacer'den İsmail'e baba olmuştu. Biz İşhak ile başlayacağız çünkü dünya tarihi yılları İşhak'a göre hesaplanmaktadır.

İbrahim Sare'nin vefatından sonra Kantura'dan birçok güçlü çocuğa baba oldu. Onlar Kadiroğulları (güçlü-gücü yeten) ve onların çocukları da İsmail'den dolayı Mudar olarak adlandırıldılar. İbrahim İşhak'a baba olduktan sonra 75 yıl yaşadı. Böylelikle ömrü 175 yıla ulaştı. Yakup'un doğumundan 40 yıl sonra ise öldü. Bu zaman diliminde Kral Belos öldü. Ondan sonra oğlu Ninos tahta geçti ve kendi adıyla çağırılan Ninova şehrini inşa etti. İbrahim'in doğumunun beşinci yılında Kral Melkizedek tarafından Kudüs inşa edildi.

Sicyonlular'ın ilk kralı 53 yıl boyunca üzerlerinde hüküm süren Aglaous idi.

İbrahim'in doğumunun 71. yılında Kral Rodollogomor ile Sodom ve Gomorra bölgesinin beş kralı arasında savaş ve çatışmalar başladı. İbrahim'in, Nuh oğlu Ham oğlu Kenan'ın ülkesi olan Keldanilerin Ur ülkesinden çıkışının 10 yıl sonrasına kadar 14 yıl boyunca devam etti. Bu zaman diliminde Kenanlılar'ın el-Lâcûn'u/el-Lacon'u olan el-Halil şehri inşa edildi. İbrahim'in doğumunun 75. yılında, Allah Keldanilerin Ur ülkesinde İbrahim'e dedi ki: "Kalk! Babanın evinden ve doğum yerinden ayrıl. Allah'ın sana ve senden sonra torunların ile soyuna vermeye dair söz verdiği vaat edilen topraklara git." Böylece Allah İbrahim'le ve gelecek nesilleriyle bir sözleşme ve ittifak yaparak kendilerine vaat

edilen toprakların onlara mirasını sağladı. Bu vakitten ve zamandan itibaren Allah'ın İsrailoğullarına Mısır ülkesinde köleliği görev verdiği 430 yıllık dönem sayılır. Diğer başka alimler, bu yılların İbrahim'in bir keçi ve iki güvercin kurban ettiği vakitten sayıldığını söylüyorlar. Bu konuyu inceledik ancak buna dair bir şey bulamadık. Ademden ve dünya tarihi yıllarının başlangıcından bu yıla kadar bütün yıllar 3417 yıl etmektedir. Çünkü tufandan bu yıla kadar 1161 yıl geçmiştir. İbrahim, ömrünün 77. yılında, Şam topraklarında yaşanan açlık ve kuraklık nedeniyle Mısır'a gitti. Hayatının 83. yılında ise Mısırlı Hacer ona vardı. Hacer'den İsmail'e baba oldu. Bundan dolayı çocukları Haceroğulları olarak adlandırıldı. Aynı şekilde İsmail'in Cürhümilerle akrabalık kurması nedeniyle de Araplar olarak adlandırıldılar. Çünkü İsmail Cürhümilerden bir kadınla evlenmişti ve Arapça konuşmaktaydı. Babaları olan İsmail nedeniyle İsmaililer olarak da adlandırıldılar. İsmail 137 yıl yaşadı ve Arap kadınlardan isimleri Tevrat'ta zikredilen 12 emire baba oldu. Yakup'un doğumundan 63 yıl sonra ise öldü.

Bu zamanda Lut, Kral Rodollogomor tarafından esir alındı. Aynı dönemde Semiramis, Babil'de 42 yıl boyunca hüküm sürdü. Asya ülkesini ve birçok Suriye kentini ele geçirdi. Babil'i ikinci kez inşa etti. Çok sayıda tepeler ve kendisinden bahseden anıtlar inşa etti.

İbrahim 99 yaşına gelince Allah ona sünnet olmasını emretti. 100 yaşına gelince Sare'den İshak'a baba oldu. İshak 60 yaşında kıllı Esav'a ve Haran ailesinden İbrahim'in akrabası Bathuel'in kızı Rebeka'nın ikizi olan İsrail lakaplı Yakup'a baba oldu. İshak, Yakup oğlu Levi'nin doğumunun 21. yılına kadar 180 yıl boyunca yaşadı. Bu zamanda Kraliçe Semiramis, Fırat kıyısındaki bir şehirde Kiyos (Baal) putu için büyük bir tapınak inşa etti. Kiyos (Baal) için 70 rahip atadı ve bu şehri rahipler şehri anlamına gelen Hierapolis olarak adlandırdı. Burası antik Membic kentidir.

İshak 16 yaşına gelince Allah İbrahim'e şu emirde bulundu: "Kalk! Sevdiğin tek ve biricik oğlun İshak'ı al, onu sunağa koy ve onu Amorialıların (Moriah) dağında Rabbin olan Allah'a kurban et."

İbrahim'in doğumundan 1030 sene sonra Davud oğlu Süleyman bu dağda, İbrahim'in İshak'ı kurban etmek için getirdiği yerde, Allah'ın evini inşa etti.

Bu dağda, İbrahim'in kurbanının yerinde Adem'in gömüldüğü kabrin bulunduğunu anlatan ve gösteren Kutsal Kitaplara sahibiz. Çünkü Adem'in bedeninin Nuh ile birlikte gemide olduğu söylenir. Tufan sona erdiğinde Nuh arkadaşlarıyla birlikte gemiden çıktı ve

Adem'i bu dağa defnetti. Allah, Adem'in kabrinin yerini görene kadar İbrahim'i seyahat ettirdi. İbrahim, İshak'ı Allah'a sundu ve Adem'in kabrinin üzerine sunak inşa etti. İshak'ı, Adem'in kabrini üzerine inşa ettiği sunağın üzerine yatırdı ve onu kurban etmek üzereydi. Ancak kendisine karşı bulunan güveni, İbrahim'in niyetinin samimiyetini bilmesi ve İbrahim'in oğlunu kurban ettikten sonra Allah'ın ona hayat verebileceğine dair kendisine karşı olan güveni gibi nedenlerle Allah İshak'ı bir kuzu göndererek kurtardı. İshak'ın kurban edilmesi sırasında, İbrahim bıçağı kaldırdığında Melek ordusunun ellerini birbirine vurduğu ve Allah'ın İbrahim'in kurbanını gökte ilan ettiği yazılıdır. Sonra şöyle demiştir: "Elini gencin üzerinden kaldır. Şimdi bildim ki sen bütün kalbinle Rabbin Allah'ı seviyorsun."

KUDÜS'ÜN İLK İNŞASI

Nuh'un gemiden çıktığı zamandan sonra, İbrahim'in Suriye ülkesinde vaat edilen topraklara yerleşmesinden önce, yüksek rahip Melçizedek'in, babamız Adem'in kabri üzerinde Kudüs kentini inşa ettiği yazılıdır. Allah ona Adem'in kabrinin yerini bildirmişti. O da Adem'in kabri üzerinde ekmekten ve şaraptan iki adet kurbanda bulunmuştu.

Yahudiler Mişna olarak adlandırılan kitaplarında şunu öne sürmektedirler: Akiba/Hakib ve takipçilerinin Melçizedek'in Nuh oğlu Sam ile aynı kişi olduğunu ve Nun oğlu Yeşu'nun öldürdüğü 31 kral ile birlikte onu da öldürdüğünü iddia ettiklerini duyduk. Hiçbir Yahudi bilgini ve marifet ehli bu cahillik ve hata konusunda onlara katılmıyor. Hristiyanlar kitaplarının gizemlerinde Mesih'in çarmıha gerildiği haçın Adem'in kabrinin ortasına, yani Adem'in boğazına gelecek şekilde yerleştirildiğini fark ettiler. Mesih bu haçta çarmıha gerilmişti. Bu nedenlerle bu yer "et-terfekah" olarak isimlendirildi. Yine Golgota yani "kafatası" olarak da adlandırılır.

İshak'ın doğumunun 19. yılında, İbrahim'e, kardeşi Terah oğlu Nahor'un birkaç çocuğunun doğduğu haberi ulaştı. Nahor'un bu çocuklarının içinden Kamuel oğlu Aram doğdu. Bu adı el-Cezire ülkelerinde, Harran'da ve Musul'a kadar çevre ülkelerde yaşayan Aramiler'e göre verdi. Sam oğlu Aram dışında başka bir Aram'dan bahseden ve tanıtan kitaplar bulduk. Yaşadığı yer Susa'nın yani Elam ve Elam'ın kardeşi Asur'un doğusuydu - ki Elamlılar, Asurlular ve aşiretleri oradan gelir. Nuh oğlu Sam'ın doğduğu yer olan Aram'ın sınırı Misan ülkesine kadar ulaşır. Bundan dolayı bu beldenin sakinleri ve ötesindeki nüfus, Nuh oğlu Sam'dan doğan ataları Aram'ın adı ile adlandırılırlar.

İshak'ın doğumunun 37. yılında, Sare 127 yaşında vefat etti. Çünkü o İbrahim'e İshak'ı doğurduğu sırada 90 yaşındaydı.

İshak, doğumunun 44. yılında babasının kuzeni olan Bathuel'in kızı Rebekka ile evlendi. Bu zamanda Kral Abimelek, İshak ile dostluk anlaşması yaptı. Onun krallığı Ürdün ülkesinde Gerar'da bulunuyordu. Bu zamanda, ırkları ülkelerinin kökenini gösteren ve Filistin sakinleri olan Filistinlilerin egemenliği başladı. Yakup 89 yıl yaşayıp Levi'ye baba oldu. Ömrü ise 147 yıldır. Yakup'un doğumunun 20. yılında kardeşi Esav, Nuh oğlu Ham oğlu Kenan'ın kızlarıyla evlendi. Biri Hethaeen (Hivitler) olan Beerî kızı Judith (Oholivama) diğeri ise Hethaeen (Hivitler) olan Elon kızı Basemat idi. Esav, babası İshak'ın onlardan hoşlanmadığını görünce İsmail'in kızı Basemat ile evlendi. İsmail kızı Basemat'ın neslinden Eyyübü's-sıddık'ın doğduğu yazılıdır. Musa peygamberin Eyyübü's-sıddık'a nisbet edilen ünlü kitabı yazdığı yazılıdır. Bu kitapta yani Eyyübü's-sıddık kitabında 1348 ayet bulunmaktadır.

Eyyüp, Esav'ın aşiretlerinin ve halkının neslinin listelerinde Zerah oğlu Jobab olarak isimlendirilmektedir. Eyyüp başına gelen hastalıktan önce 70 yıl, sonrasında ise 140 yıl olmak üzere toplam 210 yıl yaşadı. Nuh oğlu Sam'ın çocukları arasında başka bir Jobab bulduk. Bazı insanlar İbrahim'den önce ona inandıkları için bu kişinin Eyyüp ile aynı kişi olduğunu iddia ettiler. Böylece bu insanlardan bu konuda çelişkili şeyleri onaylıyorlar. Bu zaman diliminde Sicem'in kardeşi Hamor büyük bir kasaba inşa etti ve kardeşinin ismine göre Sicem (Shechem-Sichem) olarak adlandırdı. Bir süre sonra Yakup çocukları Şimon ve Levi, buranın sakinlerinin Dina adlı kız kardeşlerini kaçırmaları nedeniyle burayı yıktılar ve üç bin kişiyi öldürdüler. Yakup 77 İshak ise 137 yaşına ulaştığında babası İshak Yakup'u kutsadı ve ona dua etti. Bu dua ve kutsama Tevrat'ta yazılıdır. Sonra Esav'ın öldürmesinden korkarak onu Harran'a, dayısı Lavan'ın yanına gönderdi. Yakup elinde esasıyla birlikte ayrıldı.

Betüel'e ulaştığında dua etti ve başını bir taşın üzerine koyarak uyudu. Geceleyin başı göğre, ayakları yere değen bir merdivenin üzerinde yukarı çıkıp aşağı inen Allah'ın meleklerini gördü. O gece boyunca gün doğana kadar melekler onunla güreşti. Allah Yakup'a göründü ve ona: "Bana adını söyleyene kadar seni serbest bırakmayacağım" dedi. Gün doğarken Yakup: "Burası göğün penceresi ve Allah'ın evi" dedi. Yakup yokluğunda Allah'ın kendisine rızık olarak verdiğinin onda birini Allah'a, Allah'ın evini orada inşa etmek üzere adadı. Daha sonra Yakup Fırat nehrini esasıyla geçti ve Harran'a ulaştı.

Yakup, hayatının 84. yılında dayısı Lavan'ın kızı Lea ile evlendi. Ondandır Reuven'e ve Şimon'a baba oldu. 89 yaşına ulaştığında ise yine ondan -dünya tarihi onun adına

düzenlenen- Levi'ye baba oldu. Levi'den sonra Yahuda'ya, onun ardından İssakar'a, onun ardından Zevulun'a baba oldu. Yakup daha sonra Lea'nın kız kardeşi Rahel ile evlendi. Ondan da Yusuf'a ve Bünyamin'e baba oldu. Rahel'in Yakup'a bağışladığı cariyesi Bilha'dan da Gad ve Aşer'e baba oldu. Lea'nın Yakup'a bağışladığı cariyesi Zilpa'dan da Dan ve Naftali'ye baba oldu. Onlar İsrailoğullarının on iki kabilesini oluşturdular.

Yakup doğumunun 97. yılında Harran'dan babasının yanına geri döndü. Sürüsü, binek hayvanı, inekleri, köleleri ve eşyaları sayılamayacak kadar çoktu. Suriye ülkesinin vaat edilmiş topraklarına yerleştikten sonra Yusuf kardeşleri tarafından satıldı. Yusuf 17 yaşındayken köle olacağı ve üç yıl da hapis yatacağı Mısır'a götürüldü. Yusuf 30 yaşına geldiğinde Kral Firavun bir rüya gördü. Rüyasında yedi inek ve yedi başak gördü. Yusuf'u hapisten çıkarttı ve saçlarını kestirtti. Böylece Yusuf Firavunun huzuruna çıkartıldı. Bu sırada 30 yaşında olan Yusuf, rüyasını ona tabir etti. Her şey Yusuf'un ona açıkladığı şekilde gerçekleşti. Firavun, Yusuf'a bütün Mısır ülkesi üzerinde hükümdarlık ve hakimiyet gücü verdi. Yusuf 39 yaşında iken babası Yakup, Suriye ülkesindeki kıtlığın ve kuraklığın ikinci yılında, bütün çocukları ve torunlarıyla birlikte Mısır'a geldi. Aslında İsrailoğulları Mısırda 215 yıl boyunca köle olarak kaldılar. Yakup'la birlikte İsrailoğullarından Mısır'a girenlerin sayısı toplamda 70 kişiydi. Bununla birlikte Yusuf, oğulları Efrayim ile Menşe ve diğer iki oğlu da beş kişiydi. 127 yaşında olan Yakup, babası İshak'ın vefatından yedi yıl sonra Firavun'un huzuruna çıktı. Mısır'dan çıktıkları zaman nüfus sayımında İsrailoğullarının sayısı yani Musa'nın sayımında sayılan silahları taşıyabilenlerin sayısı 603.500 kişiye ulaşmış durumdaydı. Musa onları saydığı ve ayırdığı zaman 22 yaşından küçükleri ve 50 yaşından büyükleri kaydetmeyip saymadı. Aynı şekilde kadınları da saymadı. Yakup, Mısır'da 20 yıl boyunca yaşadı. Kehat'ın doğumundan 13 sene sonra öldü. Levi 45 yıl yaşadı ve Kehat'ın babası oldu. Kehat 60 yıl yaşadı ve İmran'a (Amram) baba oldu. Bu zaman diliminde Yusuf'un hükümdarı Firavun öldü. Mısır'da onun ardından 25 yıl boyunca Amosiyos hüküm sürdü. Kehat'ın doğumundan 38 yıl sonra Mısır'da 13 yıl boyunca Kebron hüküm sürdü. Bu zaman diliminde adı Müşteri (Jüpiter) şeklinde tercüme edilen Zeus'un, Niobe ile birlikte olması sonucunda, daha sonraları Serapis olarak adlandırılacak ve Amazonlar olarak adlandırılan cesur kadınlarla savaşmaya başlayarak onların erkek çocuklarını öldürecek olan Apis'e baba olduğu söylenir. Zeus deniz kıyısında bulunan Girit ülkesi üzerinde hüküm sürdü. Zeus'un kelime anlamı "uzun yaşam" demektir. Çünkü onun bin yıl yaşadığı söylenmektedir. Bu zaman diliminde Elefsis şehri inşa edildi. Levi oğlu Kehat'ın doğumundan 51 yıl sonra Mısır'da Amenofis (Amenhotep) hükmetti ve o da

Firavun olarak anıldı. 21 yıl boyunca hüküm sürdü. Ardından İsrailoğullarına zulmetmeye başladı. İmran, 70 yıl yaşadıktan sonra Musa Peygamber'e baba oldu. Musa'ya baba olduktan sonra ise 67 yıl yaşadı ve İsrailoğullarının Mısır'dan çıkışından 13 yıl önce öldü. İmran'ın doğumunun 6. yılında, Yusuf 110 yaşındayken öldü. Kardeşleri İsrailoğullarına Allah onları çağırıp Mısır ülkesinden çıkarana kadar onun kemiklerini yanlarında taşımalarını tavsiye etti. Bu zaman diliminde, Agos'un hükümdarlığı sırasında Tufan olduğu yazılıdır. Mısır'da, İmran'ın doğumundan 12 yıl sonra Mensis 12 yıl boyunca hüküm sürdü. İmran'ın doğumundan 24 yıl sonra ise Mısır'da Balayos 18 yıl boyunca hüküm sürdü. İmran'ın doğumundan 68 yıl sonra ise Mısır'da bu kez Amenofis 43 yıl boyunca hüküm sürdü. O, İsrailoğullarının bütün erkek çocuklarının Nil Nehrine atılarak boğulmalarını emretti.

MUSA PEYGAMBERİN DOĞUMU VE TARİHİ

Musa'nın doğduğu gün, babası İmran 70 yaşındaydı. Babası onu bir sandığın içine koyarak Nil Nehrine bıraktı. Bu sırada 3 aylık olan Musa çok tatlı ve güzeldi. Bu zamanda Firavunun kızı Mary Musa'yı gördü ve onu Nil Nehrinden çıkarttı. Musa'nın sünnetli olduğunu görünce onun İsrailoğullarından olduğunu anladı. Mary Musa'yı alarak ona baktı ve onu yetiştirdi. Mısırlıların bütün ilimlerini, kültürünü ve bilgeliklerini ona öğretti. Musa'nın öğretmenlerinin adları da Janis ve Jambris idi. Musa Mısırda büyük bir üne ve itibara sahip oldu. Musa'nın doğumunun 28. yılında Firavun, Nil Nehri kıyısında el-Ferma olarak da bilinen Hermopolis şehrini inşa etti. Bu vakitte Habeşliler Mısırlılarla savaştılar. Dolayısıyla birçok Mısır şehri yıkıldı. Daha sonra Kral Kenefra ile onun bütün arkadaşları, maiyeti ve akrabaları, Musa'yı çekememeye başladılar. Ancak Mary'nin varlığından dolayı ona istedikleri hiçbir şeyi yapamıyorlardı. Daha sonra Musa'ya mertebesini ve güçlü konumunu kaybettirmeye çalıştılar. Ona dediler ki: "Senin Melikeye karşı büyük sorumlulukların var. Habeşliler yükselen sular sayesinde gemilerle Nil'den geliyorlar ve Mısır topraklarına saldırıyorlar. Birçok şehirleri yıkıyor ve halkını esir ediyorlar. Bu yüzden görevin ve konumun gereği Kraliçeye yardım etmen gerekir. Kral, onun bütün kuvvetleri ve maiyeti, senin Habeşlilere saldıracağını düşünüyor. Habeş ülkesi ve Mısır ülkesi arasındaki toprakların ve çöllerin meskun olmadığı söyleniyor. Topraklar insanların geçmesini engelleyen çok fazla yılanlarla dolu."

Musa onların suikast tuzağını ve planlarını öğrendiğinde İsrailoğullarından ve Mısırlılardan onar bin atlı seçilmesini emretti. Daha sonra onlara, çok fazla sayıda Ka'ka

olarak adlandırılan büyük turnalar yakalamalarını ve onları başları dışarı çıkacak şekilde hasır kafeslere koymalarını emretti. Musa yoldaşları ile birlikte harekete geçerek turnaların sabah vakti beslenmelerini emretti. Gece olunca askerleriyle birlikte konakladı ve içerisinde turnalar bulunan bu kafeslerin bütün askerlerine dağıtılmasını emretti. Gece boyunca şiddetli açlıktan dolayı kıvranan turna kuşları toplandılar. Onların seslerini işiten yılanlar, turnaların kendilerini yiyecekleri korkusuyla etrafa kaçıştılar. Musa Habeşistan'ın Meroe kentine ulaşana kadar bunu yapmaya devam etti. Şehrin sakinleri onu ve büyük ordusunu görünce hem korkuya hem de hayranlığa kapıldılar. Bu kadar asker ve birliğin çölden gelip kendilerine ulaşmasına şaşırıp kaldılar. Allah, Habeş kralının kızının kalbine ilham ederek Musa'nın şehri ve halkı mağlup edeceğini, onu kutsayıp üzerlerine hakim kılacağını bildirdi. Bunun üzerine Musa'ya bir mesaj göndererek ona evlenme teklif etti. Karşılık olarak şehri fethedip çevresini ele geçirebileceği bir yer göstermeyi teklif etti. Musa onun bu teklifini kabul etti. Allah da Musa'ya şehre ve şehir halkına karşı zafer ihsan etti. Ardından Musa, Habeş kralının kızıyla evlendi. Bundan dolayı kutsal kitap, Musa'nın kız kardeşi Meryem'in ve erkek kardeşi Harun'un, Musa hakkında konuşarak, onu Kuş'lu (Nubeli) bir kadınla yani Habeşlilerin soyuyla evlenmesinden dolayı kötilediklerini anlatır. Allah, uyuz ve cüzzamlı olan Meryem'e karşı öfkelenmiş. Bundan dolayı İsrailoğulları kavmi ondan uzak durdular. Allah'ın peygamberi Musa ise ona acıyarak onun için Allah'a dua etti. Allah Musa'ya "Şayet babası onun yüzüne tükürse on gün boyunca utanması gerekmez miydi?" dedi.

Musa, şehrin fethinden sonra bütün ordusu, askerleri ve birlikleriyle beraber Nil'in yükselmesine kadar Habeşistan topraklarında kaldı. Daha sonra Nil'in yükselmesiyle birlikte ordusunu ve askerlerini gemilerle Mısır'a taşıdı. Birçok ganimet ve büyük bir zaferle Kral'a döndü. Bunun üzerine kral, kralın bütün maiyeti, bütün ileri gelenler, vezirler ve tüm Mısır halkı ondan korktular. Kral, Musa'yı yetiştiren Mary'nin ölümünden sonra onu öldürmeyi bile düşündü.

Musa'nın doğumunun 37. yılında, Nun oğlu Yuşa doğdu. Musa'nın doğumunun 41. yılında, Kutsal Kitaplarda 40 yıl sonra ordusu ve gemileriyle birlikte denizde boğulduğu anlatılan Firavun Mısır tahtına çıktı. Yazılına göre Musa 40 yaşına gelince kendisini öldürmek isteyen Mısırlı bir adamı öldürdü. Bunun üzerine Medyen ülkesine, Reuel'in yanına -ki o Yitro yani Şuayb'dır- kaçtı ve Şuayb'in kızı Sippora ile evlendi. Ondaki Gerşom ve Eliezer'e baba oldu. Musa'nın doğumunun 42. yılında Yufna oğlu Kaleb doğdu. Bu zamanda Prometheus oğlu Atlas ortaya çıktı ve kendini sihir hocası olarak tanıttı. Sihrinin

gök küreye ulaştığında oradaki vaki olan her şeyin sırrını bildiği söylenir. Bu sebepten dolayı bulutları aşan dağ onun adı ile adlandırılmıştır. Onun ilmine ve kitaplarına göre bilgin Eratosten burçların tüm türleriyle ve sınırlarıyla birlikte yörüngeyi şekillerini çizmiştir. Bu kitap zeki bir adam olan Tahir b. Hüseyin tarafından grafikleri, bütün şekilleri ve kavramlarıyla birlikte Yunancadan Arapçaya tercüme edilmiştir. Bu harika bir kitaptır ve istenirse bulunabilir.

Bu dönemde Souris Şam'da hüküm süren kral olarak biliniyordu. Şam onun ismine nazaran Suriye olarak adlandırıldı. Musa'nın doğumunun 80. Yılında, Nun oğlu Yuşa 39 yaşındaydı. Allah, Sina dağında Musa'ya göründü. Asasıyla ve beyazlayan eliyle yaptığı mucizeler ile Allah'ın yaptığı diğer şeyleri ona gösterdi. Allah, Mısır'da mucizeler ile ayetler göstermesini ve İsrailoğullarını oradan çıkarmasını emrederek onu Mısır'a gönderdi. Bu yılda Musa asasıyla denize vurup İsrailoğullarının geçmesini sağlayarak onları Mısır ülkesinden çıkarttı. İsrailoğulları geçince asasıyla tekrar denize vurdu. Bunun üzerine Allah, Firavun'u ve bütün ordusunu boğdu. Böylece Allah'ın İbrahim'e söylediği "Senin neslin uzak bir ülkede 430 yıl boyunca kölelik durumunda kalacak" sözü gerçekleşmiş oldu.

MISIR ÜLKESİNE PUTA TAPIMIN GİRMESİNE NEDEN OLAN DURUMLARIN AÇIKLANMASI

Firavunla birlikte çıkmayıp Mısırdaki kalan Mısırlılara, Firavunun ve ordusunun Kızıldeniz'de boğulma haberinin ulaştığı ve onların bundan etkilendikleri söylenir. O vakit bizzat kendilerinin yaptığı ve ellerinde bulunan şeylere tapılar. Onlardan her biri, ellerinde bulunan bu şeylere benzer putlar yapıp sanki bunlar kendilerini boğulmaktan kurtaracakmış gibi onlara secde ettiler. Bu nedenden dolayı putlara ibadet ve kulluk Mısırdaki arttı. Böylece belirli bir zaman sonunda, şeytanlar bu putların içinden insanlarla konuşmaya başladılar.

Musa'nın doğumunun 81. senesi olan ve İsrailoğullarının Mısır ülkesinden çıktığı bu yılda, Amalekliler İsrailoğullarına karşı savaş açtılar. Fakat Allah Musa aracılığıyla Amaleklilerden birçok kişiyi helak etti. Amalekliler ve İsrailoğulları arasındaki düşmanlık Kral Artaserhas'ın veziri Amalekli Haman'ın dönemine kadar devam etti. İnşallah bunun kıssasını yeri gelince aktaracağız.

Bu yılın üçüncü ayında Musa, Allah'ın dağı Sina dağına çıktı. Allah'tan ilim aldı. Allah ona bilgeliği, peygamberliği ve ilmi verdi. Böylece, yaratılışın başlangıcı ile alemin keyfiyeti hakkında konuşmaya; alemin neden yaratıldığını ve başlangıcı olduğunu bildirmeye ve açıklamaya başladı.

Dünyanın başlangıcından itibaren, Allah'ın peygamberi Musa'nın, insanları dünyanın zamansal/maddi olduğu görüşüne inandırmak amacıyla yaratılışın başlangıcına göre Tevrat'ı yazdığı bu asra kadar geçen asırlar içerisinde çok fazla dehri/zamansal köken takipçisi olmadığı söylenmektedir. İsrailoğullarının çoğu bu görüşe inandılar ve bu doktrinleri kabul ettiler. Bu, görüşleri ve inançları haline geldi. Musa, Mişkan (Çadır Tapınak) hakkında da konuştu. Bu yıldan sonra Musa, Mişkan'ı yöneten İsrailoğullarının on iki kabilesinin büyüklerini Mişkan'a atadı.

Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Musa'nın Allah'ın dağı olan Sina dağına çıkarak Tevrat levhalarını aldığı bu yıla -yani Musa'nın doğumunun 81. yılına kadar tüm yılların toplamı 3847 yıl etmektedir. Bu durumu kitabımızın başında ortaya koymuştuk. Hesaplamayı kısaltarak düzelttik ve açıklamasını yukarıda yaptık.

Yahudiler ilk Fısıh bayramını Mısırda, dokuzuncu devrin pazar gününde kutladılar. Çölde kaldıkları 40 yıllık süre boyunca Fısıh'ı kutlamadılar. Bu yıldan sonra Musa, 39 yıl boyunca onları yönetti ve 120 yaşındayken vefat etti. Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Musa'nın vefat ettiği bu yıla kadar 3886 yıl geçmiştir. Daha önce açıkladığımız üzere bundan sonra yıllar İsrailoğullarını yöneten hakimlerin yıllarına göre olacak şekilde, dünya tarihinden sayılır oldu. Bunun açıklaması şu şekildedir: Yılların toplamı, daha önceki açıklamamıza göre Adem'den Tufan'a kadar 2256 yıl, Tufan'dan Reu'nun döneminde dillerin ayrıldığı ve Peleg'e baba olduğu zamana kadar 670 yıl, Adem'den bu yıla kadar ise 2926 yıl, Reu'nun doğduğu günden İbrahim'in doğduğu güne kadar 426 yıl, Tufan'dan bu yıla kadar ise 1076 yıl, Adem'den bu yıla kadar ise 3342 yıl, Musa'nın doğduğu günden İsrailoğullarının Mısır'dan çıktığı yıla -yani Musa'nın Allah'ın dağı olan Tur Dağına çıkarak Allah'tan tabletleri aldığı yıla- kadar 81 yıl, Tufan'dan bu yıla kadar 1591 yıl, Adem'den bu yıla kadar 3847 yıl etmektedir. Ardından Musa hayatının geri kalan 39 yıllık kısmında onları yönetti. Böylece Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Musa'nın vefat ettiği bu yıla kadar yılların toplamı 3886 etmektedir. Yahudiler ilk Fısıh'ı, 40 yıl sonra Nun oğlu Yuşa zamanında 10. devirde, Eriha'da kutlamışlardır. Bundan sonra onları 27 yıl boyunca Nun oğlu Yuşa yönetti. Nun oğlu Yuşa'nın ardından ise 556 yıl boyunca yöneticiler ve hakimler tarafından yönetildiler.

Hükümetlerinin yıkılmasının ardından dünya tarihinin yılları krallarının yıllarına göre sayılır oldu. Bu yıllar İsrailoğulları üzerinde hüküm süren ilk kral olan Benyamin kabilesinden Kiş oğlu Saul (Talut)'un tahta çıktığı sene ile başlar. Adem'den ve yaratılışın

başlangıcından Saul'un tahta çıktığı güne kadar 4391 yıl geçmiştir. Musa'nın ömrü 40 yılı Mısırdaki, 40 yılı Yitro ile birlikte Medyende, 40 yılı da çölde olmak üzere toplamda 120 yıldır. Musa daha önce açıkladığımız üzere 5 kitap yazdı. Bu ciltlerde toplam 17041 ayet bulunmaktadır.

KİMYA, YAKUT VE DİĞER DEĞERLİ TAŞLARIN SANATININ TARİHİ

Allah'ın Bezalel'e hikmeti verdiği ve ona Mişkan'ın nasıl yapılacağını gösterdiği yazılıdır. Allah ona değerli taşları işlemesi ve onları yabancı maddeler ile kirlere temizlemesi için sanatı ve marifeti öğretti. O da sanatıyla Mişkan'ı inşa etti ve süsledi. Böylece bir sanat eseri yapmayı başaran ilk kişi oldu. Bu yılda Musa, Kenan ülkesine yani Filistin'e, Ürdün'e ve çevre bölgelere, buraları ve sakinlerini incelemeleri amacıyla casuslar gönderdi. Nun oğlu Yuşa ve Yufna oğlu Kaleb bir salkım üzüm kestiler ve onu bir sırık üzerinde aralarında taşıdılar. Bu sırada Nun oğlu Yuşa 45, Yufna oğlu Kaleb 42 yaşındaydı. Bu yıldan sonra Medyen kralı Balak, büyücü Balaam'a yanına gelip İsrailoğullarını lanetlemesi için elçi gönderdi. Musa 84 yaşındayken kardeşi Harun başrahip oldu. Allah, saygısızca kurban olarak ateş sundukları için onun iki oğlunu öldürdü. Rahip kabilesi olan Levi kabilesine mensup Harun oğlu Eleazar, Yehuda kabilesinden olan Aminazab'ın kızı ile evlendi. Bu, iki kabile arasındaki ilk karışma ve akrabalık durumuydu. Çünkü kanunda sadece kabile içi evliliklere izin vardı. Bu evlilikten hakkında Allah için gayret ettiği, savaştığı ve mızrağıyla zina eden iki kişiyi öldürerek onları mızrağın ucuna astığı yazılmış olan Phinehas'a (Finhas) baba oldu. Musa'nın doğumunun 118. yılında, kardeşi Harun vefat etti. Ondan sonra oğlu Eleazar başa geçti. Musa da Harun'dan 2 yıl sonra 120 yaşında vefat etti. Musa'nın vefatının ardından hizmetkarı Nun oğlu Yuşa, Harun'dan iki sene sonra Musa'nın yerine başa geçerek İsrailoğullarını yönetmeye başladı. Bu sırada 83 yaşındaydı. Nun oğlu Yuşa, İsrailoğullarını Allah'ın İbrahim'in gelecek nesillere vermeyi vaat ettiği Kenan ülkesine yerleştirdi. Nun oğlu Yuşa, İsrailoğullarını 27 yıl boyunca yönettikten sonra 110 yaşında vefat etti. Nun oğlu Yuşa'nın yönetiminin ilk yılında Amalekliler onlara savaş açtı. Ama Yuşa onları mağlup etti ve birçoklarını öldürdü. Amaleklilerden geriye yalnızca küçük bir birlik kaldı. Yuşa, ordusuyla birlikte onları günün dokuzuncu saatine kadar takip etmeyi bırakmadı. Onlarla yapmayı hedeflediklerini yapamama korkusuyla güneşe ve aya yalvardı ve dedi ki: "Sen, ey güneş! Gibeon üzerinde dur. Ve sen, ey ay! Ajalon bölgesinde dur." Bunun üzerine güneş, O düşmanlarından intikamını alana kadar 6 saat kadar hareketsiz kaldı. Güneşin durduğu konum, onu incelemeyen, kitapların hazinelerini ve

sırlarını bilmeyen insanların inandıkları gibi yalnızca güneşin ve ayın sabit kalıp feleğin hareket etmeye devam ettiği şeklinde değildir. Bu durum şununla kanıtlanmaktadır: Şayet insanların inandıkları gibi güneş ve ay durmuş olsaydı bu durumda zamanda ve dört mevsimde değişiklik meydana gelirdi. Çünkü felek 6 saatte üç burçtan geçince o zaman ilkbahar yerine yaz, yaz yerine sonbahar, sonbahar yerine kış, kış yerine de ilk bahar olurdu. Fakat bilginlerin kitapları feleğin bütün gezegenleri ve yıldızlarıyla birlikte zamanda herhangi bir değişikliğe neden olmadan durduğunu kanıtlıyor.

Adem'den Nun oğlu Yuşa'ya, Musa'nın ölümüne kadar arada 27 nesil bulunmaktadır. Nun oğlu Yuşa, yönetiminin onuncu yılında Allah'ın kendilerine miras olarak verdiği toprakları rahip kabilesi olan Levi kabilesi hariç olmak üzere Yahudi kabileleri arasında böldü. O, Allah'ın emrettiği gibi topraktan onlara herhangi bir şey vermedi. Onların payının Rab olduğunu söyledi. Allah, diğer 11 kabilenin tamamına her yıl hasatlarının onda birini Levililere vermelerini emretti.

Bu zaman diliminde Yunanlı Erihthonios dört atın çektiği ve dokuz miktarlık hareketli bir tahta benzeyen ilk arabayı yaptı. İçerisine on kişinin binebildiği bu araba tekerlekler üzerinde hareket ediyor ve dört at tarafından çekiliyordu. İçerisine kral en sevdiği seçkinler ile oturarak istediği yere gidiyordu. Yapmayı bilen başka kimse olmadığı için bu aracın yok olduğu söylenmektedir. Fakat bazı kişiler Rumların bu aracı bugün bile kullandıklarını belirtmektedirler.

Bu yılda Lut oğulları olan Ammonitler ve Moablılar, Kenanlılarla savaştılar. Ancak Kenanlılar onlardan beş bin kişiyi öldürdü. Nun oğlu Yuşa da onlardan 7 kabile ve 31 adet kral öldürdü. Nun oğlu Yuşa'dan sonra münafık Kuşan, İsrailoğullarının lideri oldu ve onları sekiz yıl boyunca yönetti.

Bu zaman diliminde Küretler ve Koribantlar, Knossos şehrinde kendilerini tanıttılar. Müzik, dans, şarkı ve çeşitli müzik türlerini farklı enstrümanlarla ilk icat edenler onlardı. Daha sonra 40 yıl boyunca İsrailoğullarını Kenaz oğlu Otniel yönetti. Yönetiminin ilk yılında, Atina şehrinde Kekrops 49 yıl boyunca hüküm sürdü. Homeros'un Şiirleri Kitabında Kekrops ve onunla aynı inanca sahip olan haleflerinin, kötü şeyleri ve Yunanlılar arasında kabul görmüş olan çirkin hikayeleri ortaya çıkaran kişiler oldukları yazmaktadır. Homeros'un şiirlerinde yazılanlar bunlardır.

Bu yılda Otniel, Aram (Naharayim) Kralı münafık Kuşan'ı öldürdü ve İsrailoğullarını onun elinden kurtardı. Bu zamanda, Deukalion'un günlerinde başka bir tufan

gerçekleşti. Bir süre sonra Aristoteles'in hocası olan Platon, bu tufanın tarihini ve oluşumunu kitaplarında anlattı. Bu zaman diliminde, Zeus'un kıyı ülkesi olan Girit'in kralı olarak bilindiğinden bahsedilir. Ömrü 107 yıldır. Her tür çirkinliği yaptı ve Yunanlıların ahlaksızlıklarıyla kirlendi. Bu zamanda cesaretinden dolayı İsis olarak adlandırılan İo Mısır ülkesine vardı.

Ardından Lut soyundan olan Moablılar İsrailoğullarını mağlup ederek 14 yıl boyunca onları yönettiler. Bu zamanda Korint olarak bilinen Korisos şehri inşa edildi. Bu zamanda Korintliler ne sürüngenlerin ne de haşeratların yaklaşabileceği bakır yaptılar. Moabluların saltanatının yıkılma sürecinde, Atina'da, Kekrops'tan sonra adı Zuhal (Satürn) anlamına gelen Kronos 9 yıl boyunca hüküm sürdü. Bu vakitte, Atina şehrinde hakimlerin ve bilginlerin meclisi anlamına gelen Areopagus (Ares Tepesi) meclisi kuruldu. Bu zamanda Deucalion oğlu Dionysos'un üzüm ekerek şarap sıkmaya başladığı, insanların içtiği söylenir. İnsanların cehaletlerinden dolayı ilk olarak şarap içmeyi ortaya çıkaranın ve bu konuda işaretler verenin şeytan olduğunu söylemeleri doğru değildir. Biz, kutsal kitaplarda bu vakitten önce Nuh'un üzüm ekip şarap sıktığının ve bunu da içtiğinin söylendiğini gördük.

Hara (Gera) oğlu Ehud, İsrailoğullarını 80 yıl boyunca yönetti ve Lut soyundan gelen Moabluların kralı Eglon'u öldürdü. Onu şu şekilde öldürdü: Ehud uyluğuna iki uçlu bir kılıç bağlayarak Eglon'un huzuruna geldi. Ona "Seninle benim aramda bir sır var ve onu sana söylemek istiyorum" dedi. Bunun üzerine Eglon orada bulunan maiyetine dışarı çıkmalarını ve kendisini Ehud ile yalnız bırakmalarını emretti. Ehud, kılıcı uyluğundan çıkartarak Eglon'un karnına sapladı. Böylece Eglon'un bağırsakları döküldü ve Ehud tarafından öldürülmüş oldu. Ardından Ehud oradan ayrılarak İsrailoğullarını yönetti ve Moablulara üstün geldi. Ehud'un yönetiminin 25. yılında, dünya tarihi kronolojisinin dördüncü binyılı sona erdi. Bunun kanıtı şu şekildedir: Biz, daha önce Adem'in zamanından ve yaratılışın başlangıcından Allah'ın peygamberi Musa'nın vefat ettiği yıla kadar geçen sürenin 3886 yıl olduğunu apaçık bir şekilde açıkladık ve kanıtladık. Bu sürenin üzerine Musa'nın vefat ettiği günden Nun oğlu Yuşa'nın İsrailoğullarını yönettiği yıla kadar geçen 27 seneyi, ondan sonra münafık Kuşan'ın 8 yılını, Kuşan'dan sonra Otniel'in 40 yılını, ondan sonra Lut neslinden Moabluların 14 yılını eklediğimizde, bu yılların üzerine de Ehud'un yönetiminin 25 yılını eklediğimizde -ki İsrailoğullarını 80 yıl boyunca yönettiğini daha önce belirtmiştik- eklediğimiz bütün yılların toplamı 114 yıl etmektedir. Daha sonra da bunu, Adem'den

Musa'nın vefatına kadar geçen süreye, yani 3886 yıla eklediğimizde daha önce açıkladığımız üzere, dünya tarihinin 4000. yılı Ehud'un İsrailoğulları üzerindeki yönetiminin 25. yılının sonunda tamamlanmış olmaktadır.

Bu zaman diliminde Nikomedes yani Konstantin tarafından Nikomedia inşa edildi. Ancak bir süre sonra bu şehir toprağa gömüldü. Daha sonra Kral Bizas tarafından tekrar inşa edildi ve onun ismi ile Bizantion olarak adlandırıldı. Bir süre sonra Helen oğlu Konstantin tahta geçerek şehri genişletip büyüttü ve artık şehir onun adıyla Konstantinopolis olarak anılmaya başlandı.

Bu zaman diliminde Poseidon, Lysianasse ile evlendi ve ondan Douknitis'e ve Busiris'e baba oldu. Bir süre sonra Busiris, Nil nehri üzerinde bulunan ülkeleri ele geçirdi. Bu yollardan geçen yabancılar ile yolcuları katlederek onları yedi. Ehud'dan sonra (Samgar) İsrailoğullarını 22 yıl boyunca yönetti. Bu zaman diliminde meşhur olan Phrixus hakkında, çevikliği ve hızı sayesinde, bir kuş gibi uçabildiği ve ne atların ne de ceylanların onu yakalayabildiği söylenmekteydi. Daha sonra İsrailoğullarını Naftali kabilesinden Barak 40 yıl boyunca yönetti. Sisara ile savaştı. Bütün ordusu ve sahip olduğu 500 adet demir arabası ile birlikte onu yok etti. Bu zaman diliminde Achaeus, kendi adıyla anılan şehri inşa etti. Bu vakitte insanların düşüncelerini ilhamıyla haber veren kadın peygamber Sibylla yaşadı. O sırada mesele/problem ...nin ilahlara ...Zeus hitap eden duaları ve niyazlarıydı; Tritone gölü kıyısındaki ...ailesinin bir kölesini tanıyordu. Adının anlamı Zühre (Venüs) olan Afrodit'e baba oldu. O sırada büyücü Melampus, Tantalos ve Tityus gizli şeyleri sihirleriyle açığa çıkararak tanınmışlardır. Böylece insanları kendilerine hayran bırakmışlardır. Zeus'un Leto ile birlikte olduğu ve ondan Apollon ile Herakles'e baba olduğu söylenir. Bu zaman diliminde Homeros'un şiirleri kitaplarında anlatılan krallar hüküm sürdüler. Barak'tan sonra İsrailoğulları'nı 7 yıl boyunca Arap olan Medyenliler yönetip bütün topraklarını harap ettiler.

Bu dönemde sihirbaz Femonoe ortaya çıktı ve geleceği heksametre ölçeğinde görerek insanların aklını karıştırdı. Bu vakitte Yoaş oğlu Gideon, kendisini İsrailoğullarını kurtarmaya teşvik eden rabbin meleğini gördü. Bunun üzerine ayaklandı ve İsrailoğullarını 40 yıl boyunca yönetti. Bu zamanda Perseus Pers ülkesine geldi ve bilgin Didymus'un kitaplarında bahsettiği, güzelliği ve çekiciliği ile kendisine bakan herkesi sanki taşla dönmüşler gibi etkileyen fahişe Gorgon'un kafasını kesti.

Gideon'un İsrailoğulları üzerindeki yönetiminin 31. yılında, Helios'un Klytia'dan doğan 7 adet kızı ortaya çıktı ve tanındı. Sihirbaz olan bu kızların isimleri şu şekildedir: Kirke, Merope, Hirka, Zirka, Kirda, Midya ve Pasife (Basofya). Renklerinin güzelliğinden dolayı insanların kendi yüzlerini onların yüzünde görebildikleri söylenmektedir. Onlardan biri karanlıkta ayağa kalktığında yer aydınlanmaktaydı.

Bu zamanda Kirene ve Milet şehirleri inşa edildi.

Bu zamanda Fasouniyos Apollon hüküm sürdü. Onun Kitara çaldığı söylenmektedir. Kendisine taştan bir ud yaptı. Sesini duymak için vahşi hayvanlar onun etrafına toplanıyorlar ve sesinin, çalışının, şarkısının güzelliğinden dolayı birbirlerine zarar vermiyorlardı. Bazen o şarkı söylediği sırada vahşi hayvanların uykuya daldıkları da söylenmektedir.

Gideon'un otuz bin asker toplayarak Medyenlilere karşı sefere çıktığı yazılıdır. Ancak Allah büyük bir orduyla kazanmasını istemeyerek yanına 300 kişi almasını emretti. Böylece Gideon, İsrailoğullarını Medyenlilerden kurtardı. Gideon'dan sonra oğlu Abimelek İsrailoğullarını 3 yıl boyunca yönetti. Kral olduğu zaman, babası Gideon'dan olan 70 kardeşini öldürdü. Abimelek savaşmak üzere Tebek adlı kasabaya gittiğinde bir kadın kalenin üzerinden ona bir değirmen taşı parçası fırlatarak onu öldürdü. Böylece Allah, kardeşlerine karşı giriştiği kötü davranışından dolayı onu derhal cezalandırmış ve karşılığını vermiş oldu. Ardından İsrailoğullarını Abimelek'in amcaoğlu Tola 22 yıl boyunca yönetti.

Bu zamanda Zeus'un kızı Kora (Proserpine) kaçırıldı. Bu zamanda flüt çalan çoban Marsias (Silenus) Apollon'u geride bırakmaya çalıştı. Böylece aralarında bir anlaşma ve iddialaşma gerçekleşti. Marsias, Apollon'a mağlup olunca aralarındaki anlaşma gereği bir ağacın üzerinde asıldı.

Tola'nın yönetiminin 21. yılında, Kral Perseus tarafından Tarsus şehri inşa edildi. Bu zamanda Apollon bir kadınla evlendi ve bu kadından Asklepios'a baba oldu. Dionusius Hindistan'ı ele geçirerek oranın yöneticisi oldu ve İndus nehri kıyısına Nysa şehrini inşa etti.

Tola'dan sonra bu dönemde İsrailoğullarını Gilad'lı Yair 22 yıl boyunca yönetti. Kendisiyle birlikte otuz adet taya binen otuz adet oğlu oldu. Bu dönemde deniz kıyısında Kizikos şehri inşa edildi. Burası daha önce aktardığımız üzere yedi harikadan birisi olan tapınağın inşa edildiği kent Kizikos'tur. Yair'in ardından Lut soyundan olan Ammonitler 18 yıl boyunca İsrailoğulları üzerinde hakimiyet kurdular. Bu zamanda Herakles'in hocası Linus, kendini ilk büyük kral olarak tanıttı. Kendisi daha önce zikrettiğimiz üzere denizcileri

batmaktan korumak amacıyla denize 3 adet harika heykel dikmişti. Ki bu heykeller kitabımızın başında açıkladığımız yedi harikadan biri sayılmaktadır.

Ammonitler'in iktidarının ilk yılında Sur şehri inşa edildi.

Ammonitler her durumda İsrailoğullarına zulmederken Gilad sakinleri, kendisini sürdükten ve kendilerinden uzaklaştırdıktan 15 yıl sonra Yiftah'ı bulmaya gittiler. Onu çağırarak geri getirip başlarına geçirdiler. İsrailoğullarını 6 yıl boyunca yönetti. Savaştan döndükten sonra eğer Allah kendisine zafer bahşetmiş olursa evinde rast geleceği ilk kişiyi, Allah'a kurban edeceğine dair yemin edip ant içerek kurban nezretti. Sefere çıkıp düşmanlarına galip olarak geri döndüğünde tek kızı karşısına çıktı. Yaptığı adağına göre onu keserek Allah'a kurban etti.

Daha sonra Beytullahimli Ebsan (Abisan) yani Mahsub/Hesbon 7 yıl boyunca İsrailoğullarını yönetti. 30 erkek ve 30 kız çocuğu oldu. 30 oğlu birden evlenince bir günde 30 gelin sahibi oldu. 30 kızı da evlenince bir günde 30 damat sahibi oldu. Daha sonra İsrailoğullarını Zebulun kabilesinden Elon 10 yıl boyunca yönetti.

Bu dönemde büyücü Medea meşhur oldu. Sihriyle Karun'u ve Aluka'yı (Glaucus) yaktı. Bir öfke nöbetinde bütün oğullarını öldürdü.

Daha sonra Labdon yani Abdon, İsrailoğullarını 8 yıl boyunca yönetti. Kendisiyle birlikte 70 taya binen 40 oğlu, 30 da torunu oldu.

Bu zamanda Kral Herküles şiddetli bir hastalığa yakalandı ve kendini ateşe atarak 52 yaşında öldü.

Bu zamanda Apollon, Daphne'ye aşık olarak aklını kaybetti ve delirdi.

İsrailoğulları büyük günahlar işleyince Allah onları 41 yıl boyunca Filistinlilerin eline yani Filistin'de yaşayan halkın eline teslim etti. Filistinlilerden sonra, babası tarafından Allah'a adanmış olan, Dan kabilesinden Samson 20 yıl boyunca İsrailoğullarını yönetti. Yönetiminin 3. yılında Filistinlilere karşı savaşa girişti. Yönetiminin 5. yılında ise Moablı yani Moab kabilesinden Ruth'un kıssası başladı. Şöyle ki; Boaz onunla evlendi ve ondan Peygamber Davud'un dedesi Obed'e baba oldu. Ruth'un kıssası 246 ayet içermektedir. O kadar güzel bir kitaptır ki Yunancadan Arapçaya çevrilmiştir.

Samson'un yönetiminin 8. yılında, İlion kralı Priam oğlu Alexander Paris kurbanlar aldı ve 33 yaşındayken onları kurban etmek üzere Hellas (Yunanistan) ülkesinde Tanrı

Apollon'a gitti. Çünkü babasına bir oğlu olacağını gösterenin tanrı olduğunu söylüyordu. Ayrılıp Menelaos olarak adlandırılan Sparta Kralının huzuruna girince orada Helen'i gördü. Güzelliği ve zarafetinden çok etkilendi ve onu arzulamaya başladı. Kocasını gittiği yerden dönmekte geç kalınca ve onlardan uzaklaşınca Paris kurbanlarını sunmadan genç kadını kaçırdı ve onu Frigya ülkesindeki Troya'ya, babasına götürdü. Menelaos geri dönüp olanları öğrenince elçiler göndererek 20 kralı gemileriyle birlikte yardıma çağırdı. Gemilerin sayısı 2250'ye ulaşıyordu. Deniz üzerinden hareket ettiler. Priam ile ve güzel Helen'i kaçıran oğlu Paris ile savaştılar. Kendilerine karşı 10 yıl boyunca yani Samson'un yönetiminin 18. yılına kadar savaşan bütün ülkeyi ve Helen'i ele geçirdiler. Bu zamanda İlion şehri Homeros'un kitaplarında ve şiirlerinde yıkılmış olarak betimlenmektedir.

Samson'un idaresinin 19. yılında Girit Kralı Zeus öldü ve Agrathi'ye yani sahile defnedildi. Ömrü 780 yıldır. Uzun yaşamından dolayı Zeus olarak adlandırıldı. Daha önceden ise Dios olarak adlandırılmaktaydı.

Bu zamanda Samson çok sayıda Filistinliyi öldürdükten sonra, onların kadınlarından biri yüzünden gözleri ellerinin içinde onlara teslim oldu. Samson bu kadına aşık olmuştu. Bu kız arkadaşı, onun gücünün saçında olduğunu öğrenene kadar Samson'u kandırmaya devam etti. Samson bu kadının odasında uyuduğunda kadın, Samson'un Allah'a adanmış olan saçlarını kesti. Böylece Samson gücünü kaybetti ve kadın onu bağlayarak Filistinlilere haber verdi. Samson'dan sonra İsrailoğulları 12 yıl boyunca yöneticisiz kaldı.

Nun oğlu Yuşa'nın ilk Hakimler kitabı 1953, ikinci kitabı ise 2880 ayetten oluşur.

Bundan sonra rahip Heli gelerek İsrailoğullarını 40 yıl boyunca yönetti. Onları yönetmeye başladığında 38 yaşındaydı. Rahip Heli'nin yönetiminin 18. yılında, babası tarafından Allah'a adanan Samuel (Şemuil) Peygamber doğdu. Heli'nin yönetiminin 20. yılında Samuel, iki yaşındayken annesi Hanna onu Allah'a adadı. Böylelikle Samuel, rahip Heli'nin yönetiminin sonuna kadar onunla birlikte mabette kaldı. Heli'nin vefatından sonra Samuel Peygamber, onun yerine geçti ve 20 yıl boyunca İsrailoğullarını yönetti. Heli'nin vefat ettiği ve Samuel'in başa geçtiği gün Samuel 22 yaşındaydı. Bu yıl aynı zamanda Filistinlilerin Rabbin sandığını ele geçirdikleri yıldır. Ancak arkalarından kendilerini yakalayan acıya dayanamadıkları için beraberinde bolca kurbanlar göndererek onu geri verdiler. Samuel'in 20 yıllık yönetiminden sonra İsrailoğulları, ondan kendilerine bir kral atmasını isteyerek Allah'ın hakimler ve idareciler aracılığıyla üzerlerinde uyguladığı idaresinden ayrılmak istediler. Böylece Kiş oğlu Saul onların üzerinde kral oldu.

Nun oğlu Yuşa'nın onları yönettiği günden ve onun sonrasındaki idarecilerden Kiş oğlu Saul'un kral olduğu güne kadar 505 yıl geçmiştir. Adem'den bu yıla kadar ise 4391 yıl geçmiştir. Bu hesabın açıklamasını daha önce yapmıştık. Adem'den Tufana kadar yılların 2256 yıl, Tufandan Reu'nun doğumuna kadar 670 yıl, Adem'den Reu'nun doğduğu bu yıla kadar ise 2926 yıl, Reu'nun doğumundan İbrahim'in doğumuna kadar 416 yıl, Adem'den bu yıla kadar ise 3342 yıl, İbrahim'in doğumundan Musa'nın doğumuna kadar 424 yıl, Adem'den Musa'nın doğumuna kadar ise 3766 yıl, Musa'nın doğduğu yıldan İsrailoğullarını Mısır ülkesinden çıkarttığı ve Allah'ın dağı olan Tur dağına çıktığı yıla kadar 81 yıl, Adem'den bu yıla kadar ise 3847 yıl geçtiğini söylemiştik. Musa, İsrailoğullarını Mısır ülkesinden çıkarttıktan sonra onları 39 yıl boyunca çölde yönetti. Adem'den ve yaratılışın başlangıcından Musa'nın vefat ettiği seneye kadar 3886 yıl geçmiştir. Eğer buna İsrailoğullarını yöneten idarecilerin yıllarının toplamını yani 505 yılı da eklersek Adem'den ve yaratılışın başlangıcından itibaren dünya tarihi yılları 4391 yıla ulaşır ve Hakimler kitabı olarak adlandırılır.

Benyamin kabilesinden Kiş oğlu Saul, İsrailoğulları üzerinde hüküm sürerek 40 yıl boyunca onları yönetti. Onun hükümdarlığının başlangıcından itibaren geçen yıllar sayılarak -daha önce açıkladığımız üzere- Saul'un hükümdarlığının ilk yılına kadar 4391 yıl eden dünya tarihi yıllarına eklenir. Bundan sonra da Kral Buhtunnasr onları esir edene kadar bir kraldan diğerine İsrailoğullarının krallarının yılları eklenir. Kralların ve Buhtunnasr'a olan esaret döneminin sonrası da dünya tarihi yıllarına eklenir ve bir kraldan diğerine Pers ve Doğu Krallarının yılları, sonuncusuna kadar hesaplanır. Böylece hesaplamamızın toplamı, batı kralları olan ve ilk kralları Ptolemaios Aleksander yani Zülkarneyn olan Ptolemaios Krallığının ilk yılına kadar ulaşılır.

Bunların hepsini aktaracağız. Bu süreç içerisinde gerçekleşen bütün tarihi, olayları, haberleri ve harikaları yazacağız. Ardından İskender Zülkarneyn'in hükümdarlığının ilk yılından kendi yılımıza, günümüze kadar olan yılları aktaracağız. İnşallah bu süreçte neler olduğunu size haber verecek, açıklayacak ve bildireceğiz.

İSRAİLOĞULLARINI SON YÖNETİCİSİ VE HAKİMİ OLAN SAMUEL PEYGAMBER İLE İSRAİLOĞULLARININ İLK KRALI KİŞ OĞLU SAUL'UN TARİHİ

Samuel Peygamberin İsrailoğullarını 20 yıl boyunca yönettiği yazılıdır. Daha önce söylediğimiz üzere ne Samuel'e ne de Rablerine itaat ettiler. Onların idaresinden kaçınarak diğer milletleri örnek göstermek suretiyle bir krallık kurmak üzere ondan, kendileri için Rabden izin almasını talep ettiler. Böylece arzularının ve hazlarının peşinden gitmek üzere Allah'a kulluktan ve onun Samuel Peygamber aracılığıyla üzerlerinde kurduğu idaresinden kaçındılar. Samuel onlara nasihatlerde bulundu, uyardı, ikaz etti. Hatta kralların, kızlarının ellerinden alarak dokumacı, kilimci, ekmekçi, aşçı yapacağını ve onları köleler haline getireceğini ifade ederek kralların kendilerine karşı nasıl davranacaklarını onlara haber verdi. Samuel, onları bu şekilde uyararak kendilerine yardım edebileceğini umut etti. Fakat itaat etmeyip isteklerinden vazgeçemediler. Tam tersine Samuel'in oğlunu yalancılıkla itham etmek üzere harekete geçtiler ve onlara yanlış olduklarını söylediler. Samuel'e "Size gelince! Sizin idarenizden ayrılmak istiyoruz" dediler. Cüretlerini, arsızlıklarını ve günahkarlıklarını gören Samuel, Rabbinden onlara bir kral atamak üzere kendisine izin vermesini istedi. Bu durumun üzerine rabbi, Benyamin kabilesinden Kiş oğlu Saul'u, İsrailoğulları için meshetmesini ve onlardan intikam almak üzere üzerlerine kral olarak atamasını emretti.

Yaşanan bu durum Mısır'dan çıkışlarından 545 yıl sonra gerçekleşti. Bu rakam yöneticileri, hakimleri ve bunların aracılığıyla Rableri tarafından yönetildikleri bütün yılları içermektedir. Saul'dan sonra Davud Peygamber, ondan sonra da oğlu Süleyman hükmettiler. Süleyman'dan sonra oğlu, daha sonra oğlunun oğlu, sonrasında ise aynı şekilde en son krallarına kadar böyle devam etti. Ardından da Buhtunnasr onları esir ederek Babil'e sürdü.

Krallıkları boyunca İlyas Peygamber, Obadiyah Peygamber, Eleazar Peygamber, Miha (Micaiah) Peygamber, Yahuda Peygamber ve Hosea Peygamber yaşadılar. İlyas göğe yükseldiğinde yerini öğrencisi Elyesa aldı. Kral Oziya (Yoşiyahu) zamanında İşaya peygamber, Yoel peygamber ve Berahya oğlu Zekeriya Peygamber Mesih hakkında haber verdiler.

Yahudiler, yaptıkları iğrençlikler dolayısıyla kendilerini eleştiren Berahya oğlu Zekeriya'yı mabette taşladılar ve mabet ile sunak arasında öldürdüler. Bu yüzden Allah, kendilerine karşı öfkeleni ve onları kabilelerinden 10 tanesini esir eden kral Salmaneser'in

saltanatı altında bıraktı. Yahudiler, bunların Gozan nehrinin ötesinde bulunan kişiler olduklarını iddia ederler. Kutsal kitap Kiş oğlu Saul'un İsrailoğullarını 40 yıl boyunca yönettiğini söyler. Bu durum Allah'ın onlardan intikam almak için onları çarptırdığı cezasıydı. Saul, hükümdarlığının üçüncü yılında Amalekliler ile savaşarak onları mağlup etti. İktidarının 10. yılında ise Yahuda kabilesinden Yesse oğlu Davud, annesi Nahsa'dan doğdu.

Bu zamanda Lakedemonian ile Korisnayin (Corinthias) krallığı hüküm sürdü ve Nileus şehri inşa edildi. Şaul'un krallığının 23. yılında Davud peygamber Samuel peygamber tarafından meshedildi. Bu sırada Samuel 65, Davud ise 13 yaşındaydı. Şaul'un krallığının 28. yılında Davud 18 yaşındayken dev Golyat'ı öldürdü. 33 yılında peygamberlerin Ramah şehri Nayot'ta haccı gerçekleştirdi. Bu sırada Kral Saul onlara liderlik etti. Saul'un krallığının 35. yılında Samuel Peygamber vefat etti. Davud'un doğumunun otuzuncu, mesh edilmesinin de on yedinci yılında, Samuel'in vefatından 5 yıl sonra Saul Filistin sakinleri olan Filistinlilere karşı savaşta öldü. Bunun üzerine Yahudi kabileleri Hebron'da toplanarak Davud'u kendilerine kral seçtiler. Bunun üzerine Davud tekrar meshedildi ve İsrailoğullarının bütün kabilelerini yönetmeye başladı. 33 yılı Kudüs'te olmak üzere krallığı toplamda 40 yıl sürdü. Samuel'in kitabının tamamı 3436 ayet içerirken Davud'un kitabı yani Mezmurlar, 4830 ayet içermektedir.

Davud'un krallığının 10. yılında bütün İsrailoğulları bir araya toplandı ve Rabbin sandığını onun için inşa edilen Mişkan'da bulunan Aminadab'ın evinden çıkardılar.

Bu zamanda Gad, Natan ve Asaf peygamberler peygamberlik görevinde bulundular. Natan, Davud'a gelerek ona: "Allah'ın evini sen değil fakat senin oğlun Süleyman inşa edecek" dedi. Ayrıca Uriya'nın karısı nedeniyle Davud'u azarlayan da odur. Natan Peygamber Gibeon şehrindeyken öldü ve buraya defnedildi. Asaf, Davud'un Rabbin Sandığının önünde Tanrı'yı yüceltmek amacıyla yerleştirdiği kişilerdendi. Allah'ın Davud'a, Ornan çevresinde Allah için bir sunak yükseltmesini ve inşa etmesini söylemesini emrettiği kişi Gad'dı. Davud'un, nübüvveti, krallığı ve rahipliği bünyesinde birleştirdiği söylenir. Onun bir kral ve bir peygamber olduğuna dair tanıklık etmeye ihtiyacımız yoktur. Çünkü bu herkesin bildiği, apaçık ve ortada olan bir durumdur. Geriye onun aynı zamanda bir rahip olduğunu göstermemiz ve ispatlamamız kalıyor. İncil'de Mesih'in bu duruma şahitlik ettiğini ileri sürüyoruz. O şöyle dedi: "O (Davud), sadece rahiplerin yiyebildiği ve

onlardan başka kimsenin yemeye hakkı olmadığı mayasız ekmeği yedi". Ayrıca her zaman rahiplerin elbiselerini giymekteydi.

Bu dönemdeki ünlü kişilerden biri baş rahip Abiathar idi.

Bu yılda, yani onun hükümdarlığının 10. yılında sandığı kaldırdı. Mişkan'a, yani onun için inşa ettiği odaya yerleştirdi. Mişkan'da Rabbin sandığının önünde Mezmurlar söyleyen, Tanrı'yı öven ve yücelten kantolar kurdu. Burada Asaf ve arkadaşlarını kastediyoruz.

Bu zamandan itibaren sabah, akşam, gündüz ve gece yarısındaki ibadetleri saymadan saat üçte, altıda ve dokuzda ibadet etme geleneği başladı. Bu, gece ve gündüz olmak üzere toplamda 7 ibadet yapar. Aynı şekilde bu ibadetlerin yapılma geleneğinin, Adem oğlu Şit oğlu Enoş zamanında başladığı söylenmektedir. Çünkü Enoş, Rabbin adını bilen ve adıyla çağırılmaya başlayan ilk kişiydi. Adem ve Şit de Rabbin ismi olan Allah'ı biliyorlardı. Fakat onu Rab olarak isimlendiren ve Allah adını anan Enoş'tu. Şöyle diyordu: "Allah'ım! Rabbinim!". Rabbin adını ilk bilen oydu.

Davud'un krallığının 16. yılında, Ammonitler'in kralı Nahaş öldü. Davud, oğlu Hamnon'u baş sağlığı için Ammonitler'e gönderdi. Hamnon onların yanına varınca aralarında bir tartışma çıktı. Hamon onlara karşı adaletsiz davrandı ve orayı terk etti. Davud'un krallığının 18. yılında Hamnon, babası Davud'a karşı isyan etti. Harran, Nusaybin ve Aram krallarını bin kikir¹⁸ gümüş karşılığında yanına çekti. Kikir çok miktarda paradır. Hamnon, onları Davud ile savaşmaya hazır 32 bin kişilik büyük bir orduyla birlikte getirdi. Davud'un ordusunun liderleri olan Davud'un kız kardeşinin iki çocuğu Saroya oğlu Yoab ve erkek kardeşi Abişay, Hamnon ile savaşmak üzere onların karşılıklarına çıktılar. Hamnon'u ve ordusundaki herkesi öldürdüler. Yok edip hezimete uğrattılar. Aynı zamanda Ammonitler'in bir şehri olan Rabat'ı fethettiler.

Bu zamanda Davud, Hitili Uriya'yı öldürerek karısını aldı.

Bu zamanda Asya'da Magnesia ve Myrina şehirleri inşa edildi.

Davud, krallığının 30. yılında Filistinlilerle savaştı ve Gat'ın dört devini öldürerek devlerin soyunu kuruttu.

Bu zamanda Efesos şehri inşa edildi.

---

¹⁸ Antik Yunan, Roma ve Ortadoğu'da kullanılan bir ağırlık ve para birimi.

Bu zamanda Yunan şair Homeros yaşadı.

Davud, krallığının 39. yılında rahip kabilesi olan Levililer'i bölerek onlardan Rabbin sandığı önünde ezgiler çalarak Allah'ı övüp yüceltecek olan 288 adet rahip yerleştirdi. Bu rahipleri de her birinde 12 rahip olacak şekilde 24 gruba ayırdı. 12 rahipten oluşan bu gruplar, 24 saatlik bir günün her saatinde sırayla olacak şekilde bir saat boyunca ezgiler çaldılar. Rahip kabilelerini biri diğerini takip edecek şekilde atadı.

Davud 40 yıl hüküm sürdükten sonra 70 yaşındayken vefat etti. Davud'un yaşamı sırasında Yahudiler, Anannias'ın ve diğerlerinin kitaplarına göre olan ve Chema'sa'nın kitabı olan Mişna'nın bir kısmı ile iyi olmayan ve kitabımızda tekrarlayarak bilinmesi tavsiye edilemeyecek kadar acayip aptallıkları kabul ettiler. Aptalların, bu aptallıkları seven ve öğrenmek isteyen diğerlerinden bahsetmeden, seçkin alimleriyle birlikte bugüne kadar inandıkları başka aptallıklar da vardır.

İncil'de de belirtildiği üzere Davud'dan sonra oğlu Süleyman, İsrailoğullarını 40 yıl boyunca yönetti.

Süleyman, hükümdarlığının ilk yılında rahip Abiathar'ı ve onun erkek kardeşi Adoniah'ı kovup sürgüne gönderirken Saroya oğlu Yoab'ı öldürdü. Hükümdarlığının 4. yılında, Amoranin yani Kudüs dağında ilahı olan Rab için mabedi inşa etmeye başladı. Adem'den ve yaratılışın başlangıcından bu yıla kadar yılların toplamı 4175 etmektedir. Süleyman, hükümdarlığının 11. yılında Rabbi için inşa ettiği mabedi tamamladı. Süleyman, hükümdarlığının 4. yılının Ayar (Mayıs) ayında, Davud'un Amoranin dağında Aran'dan Yebusanlıları satın aldığı yerde mabedin yapımına başladı. Böylece mabedi yedi yılda inşa etti. Bu inşaat, saltanatının 11. yılında son Tişrin ayının (Kasım) ikinci gününde tamamlandı. Allah'ın Davud'a bu yeri satın almasını ve oğlu Süleyman'a oraya Allah'ın evini, mabedi inşa etmesini emretmesini vahyettiği söylenir. Çünkü daha önce de belirttiğimiz üzere orası İbrahim'in, oğlu İshak'ı Allah'a kurban olarak sunduğu yerd. Burasını daha önce ayrıntılarıyla birlikte tanımlamış ve açıklamıştık.

Süleyman'ın azlettiği Rahip Abiathar'ın yerine Zadok peygamber rahip olarak görevlendirildi. Onun Harun'dan sonraki sekizinci rahip olduğu söylenir. Saroya oğlu Yoab yerine ise Yehoyada oğlu Benaya ordunun başına getirildi.

Bu zamanda Yunan şairleri Hesiodos ve Homeros tanındılar.

Süleyman, hükümdarlığının 24. yılında, Antakya'yı yıkarak Tedmür'ü harap ve ıssız bir yerde inşa etti.

Süleyman'ın hükümdarlığının 29. yılında, Şiloh'lu Ahiya peygamberlik yaptı.

Süleyman'ın, hükümdarlığının 34. yılında Kudüs'ün karşısında bulunan dağda Moablılar'ın tanrısı Kamoş ve Ammonitlerin tanrısı Malkum için bir sunak inşa ettiği yazılıdır. Böylece kendisini saptıran ve yoldan çıkararak bazı eşlerine uymuş oldu.

Bu zamanda Nabat oğlu Yarovam Mısır'a, Kral Şeşak'ın yanına kaçtı. Süleyman'ın ölümüne oğlu Rehoboam'ın geçmesine kadar orada kaldı.

Süleyman'ın atasözleri kitabı 1762 ayetten oluşmaktadır. Büyük Hikmet kitabında ise 1550 ayet bulunmaktadır. Süleyman'ın kendilerini yönetirken İsrailoğullarını bir araya toplayarak onlara karşı verdiği vaazları ifade eden Vaiz Kitabı da 427 ayet barındırmaktadır. Ezgiler Ezgisi kitabında ise 256 ayet bulunmaktadır.

Süleyman'ın oğlu Rehoboam, Süleyman tahta çıkmadan bir yıl önce, Ammonit'li Naama adlı bir kadından doğmuştu. Süleyman oğlu Rehoboam, 17 yılı hükümdarlık olmak üzere 58 yıllık bir ömür sürdü.

Tahta çıktığı ilk yılda, kendisine dürüst olmasını ve İsrailoğullarına karşı yumuşak olmasını tavsiye eden yaşlıların tavsiyesini dinlemeyip onlara babasından daha fazla sertlik gösterdi. Bunun üzerine İsrailoğulları bir araya gelerek ona karşı ayaklandılar ve vergi görevlisi Adoram'ı taşladılar. Böylece Ahiya peygamberin sözüne uygun olarak krallık ikiye bölündü.

Mısır'a kaçan Nabat oğlu Yarovam, on kabile üzerinde 22 yıl boyunca hüküm sürdü. Rehoboam ise sadece Yehuda kabilesi üzerinde hükmetti. Yarovam, Efrayim dağında Şekem'i (Sichem) inşa etti. Yarovam, yönetiminin ikinci yılında, İsrailoğullarının tapınması için altından bir buzağı yaptı. Rehoboam'ın yönetiminin beşinci yılında, Mısır kralı Şeşak, Kudüs'e yürüdü ve Süleyman'ın yaptırdığı mabedin içerisinde bulunan bütün altın kalkanları aldı. Rehoboam bu yüzden onların yerini bronzdan yapılmış diğerleri ile değiştirdi. Rehoboam ölünce 3 yıl boyunca oğlu Abiya onun yerini aldı. Tahta çıktığı yıl Yarovam ve İsrailoğulları ile savaşmak üzere dört yüz bin asker topladı. Yarovam da sekiz yüz bin atlı asker toplayınca aralarında savaş gerçekleşti. Yarovam mağlup oldu ve kaçtı. Bu savaşta İsrailoğullarından beş yüz bin kişi hayatını kaybetti. Abiya bu dönemde 14 kadın ile evlendi ve onlardan 26 erkek, 16 kız çocuk sahibi oldu.

Abiya vefat edince yerine oğlu Asa tahta çıktı ve 41 yıl boyunca hüküm sürdü. 60 yaşına geldiğinde vefat etti. Saltanatının üçüncü yılında, Yarovam'dan sonra Nadab, iki yıllık süreyle İsrailoğulları üzerinde hüküm sürmeye başladı. Asa'nın iktidarının beşinci yılında baş rahip Abimelek büyüdü.

Daha sonra Ba'aşa, İsrailoğulları'nın on kabilesi üzerinde 24 yıl boyunca hüküm sürdü. Asa, iktidarının onuncu yılında putları topladı ve onları yaktı. Krallıktaki bütün hayat kadınlarının izlerini sildi. Putların bayramında görev alan annesini iktidardan uzaklaştırdı. Asa'nın iktidarının 29. yılında Ba'aşa oğlu Ela, İsrailoğulları iki yıl boyunca yönetti. Onun ardından Kral Ela'nın kölesi Zimri, 7 günlüğüne başa geçti. Daha sonra İsrailoğullarının on kabilesinin krallığı bölündü. Bazıları Tibni'nin bazıları da Omri'nin sancağı altında toplandılar. Omri'nin ordusu oldukça büyüktü. Tibni bundan dolayı çok korkmuş durumdaydı. O kadar dehşete düştü ki bundan dolayı hastalandı ve öldü. Omri ise kabileler üzerindeki iktidarına 6 yıl boyunca devam etti. Omri bu dönemde, Şamir'e ait olan Şomron dağı satın aldı. Burada dağın ismi ile adlandırılan Samiriye şehrini inşa etti. İsrailoğullarının on kabilesinin krallığının yerleşim yeri burasıydı. Yehuda kabilesinin krallığının yerleşim yeri ise Kudüs'tü. Amri, inşa ettirdiği kraliyet şehrinde bir altı yıl daha hüküm sürdü.

Yahuda kabilesi kralı Asa'nın iktidarının otuzuncu yılında, Hint kralı Zarah on bir yüz bin kişilik bir ordunun başında karadan ve denizden Kudüs'e doğru sefere çıktı. Şehrin önünde kamp kurarak kenti kuşatmaya aldı. Kral Asa, kraliyet elbiselerini çıkarıp çul¹⁹ giydi ve Rabbine yakardı. Kül üzerinde yalvararak Allah'a dua etti. Ondan, Hint kralı Zarah'a ve ordusuna karşı yardımını ve desteğini istedi. Allah azze ve celle, onun bu duasını ve yakarışını kabul etti. Kendisiyle konuşarak gücünü göstermesi için askerlerini toparlayıp ordusuyla birlikte onların karşısına çıkmasını emretti. Allah Asa'ya, ordusunda kılıç sallayanların ve ok atanların bulunmamasını emretti. Asa ordusu ile onların karşısına çıktığı zaman Zarah'ın askerleri karşısında askerlerinin dizleri titredi. Zarah'ın ordusundaki askerler yaylarına kirış bağladılar. Bu yayların kirışlerinin sesi arı kovanı sesi gibiydi. Oklarını fırlattılar. Ancak oklar tam hedeflerine ulaşacağı sırada Allah okları onları fırlatan binicilerin ellerime geri gönderiyordu. Bu yüzden bu oklarla yaralanmaya başladılar. Yaşanandan şikayet edip başlarına geleni Kral Zarah'a bildirdiler. Kral arkadaşlarına: "Bu İsrailoğullarının Mısır ülkesinden çıkarken oradan aldıkları bir sihirdir" dedi. Bunun üzerine

---

¹⁹ Tövbe elbisesi. Dini nedenlerle kendine eziyet için giyilen elbise. Rahip cübbesi.

kılıçlarını kullandılar ancak birbirlerini öldürdüler. Çünkü Allah onlardan bazılarını diğerlerine İsrailoğullarından birileri gibi göstermişti. Böylece yavaş yavaş birbirlerini yok ettiler. Buradan kurtulanları ise denizde boğuldular. Üç günün sonunda deniz onları kıyıya bıraktı. Allah da onların mallarını yağmalamaları için Kral Asa'ya, ordusuyla denize doğru gitmesini söyledi. Hiç kimse Allah'ın Kral Asa'ya verdiğini söyleyemeyecekti. Çünkü akıl sahipleri bilir ki zafer ve yardım Allah katındandır. Zarah'ın Kudüs'e karşı yürüttüğü seferin tarihi ve Zarah'ı bunu yapmaya iten sebep biraz uzun zaman alacaktır. Kudüs Kralı Asa'dan sonra Yahuda kabilesini 25 yıl boyunca oğlu Yehoşafat yönetti. Yönetiminin ikinci yılında, Omri'nin yerine geçen oğlu Ahab, Samiriye'de İsrailoğullarının on kabilesine hükmetmeye başladı. Daha sonra Sayda kralı Etbaal'in kızı olan ve İzebel olarak adlandırılan kadınla evlendi. Nun oğlu Yuşa tarafından lanetlenmiş olan melun şehir Eriha'yı yeniden inşa etti. İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıktığı zaman orayı fethettiğinde yeniden inşa edecek kişiyi de lanetlemişti. Böylece Eriha, yıkılışından 700 yıl sonra tekrar inşa edildi. Bu sırada Harun soyundan İlyas Peygamber peygamberlik görevinde bulundu. Yaşadığı yer Gilad şehriydi. İlyas doğduğu gün babası bir rüya gördü. Rüyasında onu, alevler ile çevriliyken göğe yükselirken gördü. Bir diğer peygamber ise Kral Ahab'ın onları öldüreceğinden korkarak yüz peygamberi saklayan ve Efrayim kabilesinden olan Ovadya peygamberdi. Bunların dışında bu zamanda, Kral Ahab'a düşmanlarını mağlup edeceğini söyleyen Mika peygamber; aralarında Kenanlı bir kadının oğlu olan Sıdkiya'nın da bulunduğu Keldani peygamberler ve Kraliçe İzebel'in şehrinde onun heva ve hevesine karşı peygamberlik yapan dört yüz peygamberle birlikte bulunan Eleazar da bulunmaktaydı.

Yahuda kabilesi kralı Yehoşafat'ın iktidarının sekizinci yılında Ahab, Samarya kentinde putlar için bir mabet ve bir sunak inşa etti. Yehoşafat, iktidarının on ikinci yılında Ber-Hadad olarak adlandırılan Kral Rama ve beraberindeki 32 krala karşı savaştı. Onları mağlup edip yedi bin kişiyi öldürdü.

Bu zamanda peygamberlik yapan kişilerin arasında Hazayyal (Oziel) ve Eleazar da bulunmaktaydı.

Yahuda kabilesi kralı Yehoşafat'ın iktidarının yirmi dördüncü yılında, İsrailoğullarının on kabilesi üzerinde Ahab oğlu Ahaziya hüküm sürmeye başladı. Saltanatı iki yıl sürdü. Yehoşafat altmış yaşında ölünce oğlu Yoram başa geçti. Kudüs'te Yehuda kabilesini 8 yıl boyunca yönetti ve kırk yaşındayken öldü.

Bu dönemde İlyas peygamber semaya yükseldi.

Yahuda kabilesi kralı Yoram, İsrailoğulları kabilelerinin kralı olan Ahab'ın kız kardeşi Atalya ile evlendi. Bu zamanda Yoram, Yehoşafat'ın oğulları olan bütün erkek kardeşlerini öldürdü. Daha sonra hastalandı. Bütün bağırsakları dübüründen çıktı. Böylece karnı bomboş kaldı ve öldü. Yoram'dan sonra Yahuda kabilesini oğlu Ahaziya bir yıllığına yönetti. Yirmi üç yıl ömür sürdü. Bu yılda, 15 yılı kocasının ölümünden sonra olmak üzere 36 yıl boyunca hüküm sürmüş olan İzebel öldü.

Ahab'ın kız kardeşi Atalya'nın, oğlu Ahaziya öldüğü zaman, Ahaziya oğlu Yoaş hariç Yahuda kabilesinin bütün şehzadelerini yakalayarak öldürdüğü yazılıdır. Çünkü Yoaş, teyzesi Jehoşeba tarafından süt annesi ile birlikte saklanmıştı. Atalya'nın politikası ve amacı Yahuda kabilesi krallığını yıkıp, İsrailoğullarının on kabilesinin kralı olan erkek kardeşi Ahab'ın krallığı ile birleştirmek suretiyle tek bir krallık oluşturmaktı. Yehuda kabilesine ait olan ve üzerinde Yehuda kabilesinden Mesih'in geleceğini bildiren kraliyet esasını yok etme fikri, Allah'a isyan eden şeytan tarafından, sanki Mesih'in gelişini bizzat kendisi engellemek istiyormuş gibi onun kalbine ekilmişti. Çünkü şeytan, Allah'ın peygamberlere Mesih'in gelişine dair ilettiği vahyi geçersiz kılmak istiyordu. Bu yüzden de Atalya'yı amaçları için bir araç olarak kullandı ve ona yerleşti.

Atalya'nın iktidarının yedinci yılında baş rahip Joiada bütün Yahuda kabilesini bir araya topladı. Burada Ahaziya oğlu Yoaş'ı yedi yaşındayken kral ilan ettiler. Yoaş kırk yıl boyunca Yahuda kabilesini yönetti. Kırk yedi yaşında hayatını kaybetti.

Bu zamanda kanun koyucu Likurgus tanındı.

Bu zamanda Elyesa ve rahip oğlu Zekeriya peygamberlik yaptılar.

Yahuda kabilesi Kralı Yoaş, rahip Yoyada oğlu Zekeriya peygamberin öldürülmesini emretti. Rabbin mabedinin avlusunda öldürdüler. Yoyada'nın bütün çocuklarını da öldürdü. Bu yüzden Allah ona karşı öfkelenildi.

Ahaziya oğlu Yoaş'ın krallığının yirmi beşinci yılında, rahip Yoyada vefat etti. Bu yılda Yehu oğlu Yehoahaz İsrailoğullarının on kabilesinin başına geçti. On yedi yıl boyunca onları yönetti.

Yahuda kabilesi kralı Yoaş'ın iktidarının otuzuncu yılında, İlyas'ın göğe yükselmesinden sonra 50, mesh edildiği günden sonra 67 yıl yaşayan Elyesa peygamber vefat etti.

Yahuda kabilesi kralı Yoaş, hizmetkarları tarafından sefilce öldürüldü. Ondan sonra oğlu Amatzya 19 yıl boyunca hüküm sürdü. Amatzya'nın ömrü 54 seneydi.

Amatzya'nın iktidarının ikinci yılında, İsrailoğullarının on kabilesinin başına Yoaş olarak çağırılan bir kral geçti. Yoaş bu on kabiledendi. Yahuda kabilesini yöneten Yoaş değildi. On altı yıl boyunca hüküm sürdü.

Yahuda kabilesinin kralı Amatzya'nın iktidarının on üçünü yılında, İsrailoğulları kabileleri kralı Yoaş onunla savaştı. Yoaş, Kudüs'ün önüne mancınıklar yerleştirdi. Şehrin duvarlarına dört yüz ziralık tahribat vererek şehre girdi. Rabbin evinde (mabette) bulunan bütün elbiseleri, mukaddes kapları ve kraliyet hazinelerini alarak krallığının şehri Samarya'ya geri döndü.

Bu zamanda İssakar kabilesinden Hoşea peygamber ve Amatzya'nın öldürdüğü Tuku'dan (Tuqu) Amos peygamber, peygamberlik görevinde bulundular. Bu zamanda Peygamber Matta (Amittay) oğlu Yûnan yani Yunus peygamber Ninova şehri sakinlerine karşı peygamberlik görevinde bulundu. Yunus'un dul bir kadının oğlu olduğu ve İlyas peygamber gibi öldükten sonra dirildiği söylenmektedir.

Yahuda kabilesi kralı Amatzya'nın saltanatının on sekizinci yılında, İsrailoğullarının on kabilesine Rehoboam (II. Yerovam) hükmetmeye başladı. 41 yıl boyunca onları yönetti. Amatzya, Yehuda kabilesini yirmi dokuz yıl boyunca yönettikten sonra hizmetçileri tarafından sefil bir şekilde öldürüldü. Onun ardından Yehuda kabilesinin başına oğlu Uzziya geçti ve 52 yıl boyunca hüküm sürdü. Hayatı 68 yıldır.

Tarihlerini yazdığımız ve anlattığımız üzere Krallar kitabı, Uzziya'nın Amatzya'nın oğlu, Amatzya'nın Yoaş'ın oğlu, Yoaş'ın Ahazy'a'nın oğlu ve Ahazy'a'nın da Yehoram'ın oğlu olduğunu gösterir. Alimlerden hiçbirinin bundan şüphesi yoktur. Fakat bu krallardan üçü İncil yazarı Matta'nın -aleyhi's-selam- İncilinde Mesih'in soy ağacı kısmında yazılmamıştır. Çünkü Matta, Yehoram'ın Uzziya'nın oğlu olduğunu söyleyerek üç kralı yani Amatzya'yı, Yoaş'ı ve Yoaş'ın babası Ahazy'a'yı atlamıştır. Bunları Mesih'in soy ağacında zikretmemiştir.

EFENDİMİZ MESİH'İN SOYUNDAN GELDİĞİ YEHUDA KABİLESİNİN KRALLARI AMATZYA, AMATZYA OĞLU YOAŞ VE YOAŞ OĞLU AHATZYA'NIN ŞAŞIRTICI TARİHLERİ

Müjdeci Matta'nın İncil'de, Mesih'in soyağacında bu üç kralı zikretmemesinin nedenini anlatacağız ve belirteceğiz. Yehoram'dan Uzziya'ya, onları neden atladığını açıklayacağız. Çünkü Matta İncilinin ilk başında yazıldığı şekilde şunları söylemiştir: “İbrahim oğlu, Davud oğlu İsa Mesih'in doğumunun tarihi.” Daha sonra şu şekilde devam etmiştir: “İbrahim İshak'a, İshak Yakup'a, Yakup Yehuda'ya ve kardeşlerine, Yehuda Tamar'dan Perez'e ve Zerah'a, Perez Hezron'a, Hezron Aram'a, Aram Aminadab'a, Aminadab Nahşon'a, Nahşon Salmon'a, Salmon Rahab'dan Boaz'a, Boaz Ruth'tan Obed'e, Obed İşay'a (Jesse), İşay Kral Davud'a, Davud Uriya'nın karısından Süleyman'a, Süleyman Rehoboam'a, Rehoboam Abiya'ya, Abiya Asa'ya, Asa Yoşafat'a, Yoşafat Yehoram'a, Yehoram da Uzziya'ya baba oldu.” Matta, bu şekilde Mesih'in soyağacını Meryem'in sözlüsü Yusuf'a kadar götürür. Fakat daha önce de belirttiğimiz gibi Matta, Yehoram ve Uzziya arasında bulunan ve bizim hesabımıza göre Mesih'in soyunu almış olduğu üç kralı atlar. Matta'nın Mesih'in soy ağacına dahil etmediği üç kişi Amatzya, Uzziya ve Yoaş'dır.

Hristiyan bilginler ve alimler, Yehoram'ın Allah'ı kızdıran bir fiilde bulunduğunu belirtiyorlar. Bu fiil şuydu: O, İsrailoğulları kabileleri kralı Ahab'ın kız kardeşi Atalya ile evlenmişti. Kral Ahab'da peygamberlerin katili Kraliçe İzebel ile evlenmişti. Böylece Allah, peygamberleri öldüren ve putlar için mabet ile sunak inşa eden Kraliçe İzebel ile evlenmiş bir adamın kız kardeşiyle evlenmesi dolayısıyla Yehoram'a öfkelenmişti. Kral Ahab ne yaptıysa buna dayanarak yaptı.

Kutsal Kitap bu konuda, onun hakkında şunları söyler: “Yehuda kabilesi kralı Ahazyia öldüğünde, Ahazyia oğlu Yoaş teyzesi Jehoşeba tarafından süt annesi ile birlikte saklanması sayesinde tek kalmıştı.” Daha önce söylediğimiz gibi Yehoram ve Yahuda kabilesinin krallığını ve onların Mesih'in de soyu olan nesillerini yok etmeyi isteyen, Yahuda kabilesinin soyu ile onların krallığını ortadan kaldırarak kendisinin ve erkek kardeşinin yapmayı hedefleyen, hatta mümkünse Mesih'in kabilesi olan Yehuda neslini ortadan yok ederek Yahuda kabilesi krallığı ile İsrailoğulları'nın on kabilesinin krallığı olan iki krallığı birleştirmeyi hedefleyen bir kadın olan Ahab'ın kız kardeşi Atalya ile evlenmesi dolayısıyla Allah, Yehoram'a öfkelenmişti. İzebel'in kocası Ahab'ın kız kardeşi Atalya, rahip Yoyada'nın bütün çocuklarını öldürdü. Yehoram, Ahab'ın kız kardeşi ile

evlenmesinden dolayı tatmin olmadı. Babası Yehoşafat'ın çocukları olan diğer tüm kardeşlerini öldürmesi nedeniyle Allah'ı kendisine karşı tekrar öfkelenirdi. Böylece Allah ona gazabını indirdi -cezasını verdi- ondan intikamını aldı. Böylece hastalandı ve bağırsakları dübüründen çıktı. Karnının için tamamen boşaldı ve sefil bir şekilde öldü.

Daha sonra oğlu Yoaş tahta çıktı ve Zekeriya peygamberin öldürülmesini emretti. Zekeriya'yı Rabbin evinin avlusunda öldürdüler. Aynı şekilde rahip Yoyada'nın bütün çocuklarını da öldürdü. Allah da onun başına hizmetçisini musallat etti. Hizmetçisi tarafından sefil bir şekilde öldürüldü.

Oğlu Amatzya, Yehuda kabilesinin başına geçtikten sonra iktidarının son günlerinde Peygamber Amos'u öldürdü. Bunun üzerine Allah ona öfkeleni ve ona hizmetçisini musallat etti. Hizmetçisi tarafından sefil bir şekilde öldürüldü.

Bu kıssalardan dolayı müjdeci Matta, yaptıkları iğrenç fiiller dolayısıyla zikrettiğimiz bu üç kralı, İncilinde Mesih'in soyağacı kısmından çıkartmıştır. Bunlardan en çirkini şeytanın içinde yaşamak suretiyle Mesih'in gelişini engellemeye ikna ettiği Atalya'nın, Yehuda kabilesini yok etmeyi hedefleyen hikayesidir. Bunu size açıklamıştık. Şimdi de göstererek anlamanızı sağlıyoruz. -Allah seni/sizi korusun- Sevdiğiniz alimlere, bilginlere ve ilimde derinleşenlere soylarından Mesih'in geldiği bu üç kralın tarihini sorabilirsiniz. Bunu size açıkladım ve haber verdim. Bu, sayılamayacak kadar çok olan diğer gizemleriyle birlikte İncil'in gizemlerinden biridir.

Amatzya oğlu Uzziya'nın Yehuda kabilesini 52 yıl boyunca yönettiğini söylemiştik.

Onun saltanatının altıncı yılında Asurluların yani Musulluların krallığının yıkıldığı ve Babil kentiyle birlikte Medlerin eline geçtiği yazılıdır. Asurluları yöneten ilk kral Sa oğlu Phoul'du ve onları 35 yıl boyunca yönetti.

Bu zamanda Ninova kenti sakinleri tövbe ettiler.

Bu zamanda Hoşea, Amon, Matta oğlu Yunus ve Kudüs halkından olup bir testereyle kesilen ve Menaşe'nin emriyle öldürülen İşaya, peygamberlik yaptılar. İşaya, Şilo mezarlığına defnedildi. Otuz beş yıl peygamberlik yaptıktan sonra 28 yıl yani söz konusu dört kralın tüm hükümdarlığı boyunca peygamberlikten men edildi. Ömrü 113 yıldı. İşaya peygamberin 28 yıl boyunca peygamberlikten men edilmesinin nedeni şuydu: Yehuda kabilesi kralı Uzziya, rahip olmadığı halde Allah'a tütsü sunmak üzere mabede girmeye kalkıştı. Peygamber İşaya ondan korktu ve uyarmadı. Onu bilgilendirmeyip cüretinden

dolayı onu azarlamadı. Böylece İşaya, Uzziya'nın ölümüne kadar yirmi sekiz yıl boyunca peygamberlikten mahrum kaldı. Bütün vücudu cüzzam ve uyuz ile kaplandı, cildi kar gibi bembeyaz oldu. Bütün bunlar göz açıp kapatıncaya kadar gerçekleşti. Kral Uzziya ölünce oğlu Yotam, Yehuda kabilesini 16 yıl boyunca yönetti. Allah İşaya'ya vahyetti ve böylelikle tekrardan 61 yıl boyunca peygamberlik görevinde bulundu.

Aynı şekilde peygamberliği hakkında Kutsal Kitapta şöyle dediği yazılıdır: “Kral Uzziya'nın öldüğü yıl, rabbi mabette yüce ve yüksek bir minberin üzerinde otururken gördüm. Seçkin Seraflar önünde duruyorlardı. Her birinin altı adet kanadı vardı. İki kanatlarıyla yüzünü, iki kanatlarıyla ayaklarını sarıyorlardı ve iki kanatlarıyla da uçuyorlardı. Birbirlerine karşılıklı olarak “Kuddüs, Kuddüs, Kuddüs orduların Rabbi! Yer ve gök onun yüceliği ve şanı ile doludur” diyorlardı. İşaya peygamberin kitabı 3926 ayetten oluşur.

Yehuda kabilesinin kralı Kral Uzziya'nın iktidarının 29. yılında Zekeriya, İsrailoğullarının on kabilesinin başına geçti ve altı ay boyunca onları yönetti. Onun ardından ise Yaveş oğlu Şallum 30 gün, onun ardından da Gadi oğlu Menahem, on yıl boyunca başta kalarak onları yönettiler.

Bu zamanda Karanos isimli Makedonyalıların yani Rumların ilk kralı başa geçti.

Aristoteles'in kitabının yorumcusu ve Sur şehrindeki bir kilisesinin diyakozu olan Porfirios kendisiyle eşit derecede olmalarına rağmen bütün diyakozlara karşı kibirleniyordu. Bir gün sunakta üzerine atlayarak onu dövmelelerinin nedeni de buydu. Bunun üzerine isyan ederek Hristiyanlıktan ayrıldı ve Mesih'i inkar etti. Dinden döndü ve İncil'i yalanladı. Porfirios, filozof ve bu zamandaki Rum şiirleri kitabı yazarı Homesos'un savaşlarını anlattığını iddia etti.

Bu zamanda Baraşıya oğlu Zekeriya tanınmaya başlarken İsrailoğullarının baş rahibi de Anoniya idi. Yahudilerin Baraşıya oğlu Zekeriya'yı mabette recmettikleri yazılıdır. Böylece o öldü.

Aynı şekilde Yunanlıların kanun koyucusu Likurgus, bu zamanda tanındı.

Yehuda kabilesi kralı Uzziya'nın krallığının 23. yılında, Babil kralı Phoul, İsrailoğullarının on kabilesinin kraliyet şehri olan Şomron'a bir sefer düzenledi. Galip gelerek şehri fethetti. Şehrin hakimi ona on bin dirhem eden bin talant gümüş verdi. Böylece Phoul doğuya geri döndü.

Bu zamanda ölçü ve ağırlık üreten Argoslu Phidon tanındı.

Yehuda kralı Uzziya'nın hükümdarlığının kırkıncı yılında, İsrailoğullarının kabilelerinin başına dört yıllığına Menahem oğlu Pekahya geçti.

Babil ve Ninova'ya 35 yıl boyunca Tiglat-Pileser hükmetti.

Bu zamanda Ardysus ilk (Lidyalıların kralı) olarak hüküm sürdü. Korintlilerin kralları sona erdi. Yunanlıların ilk kralı Atina ya da Kekrops şehrinde yirmi üç yıl boyunca hüküm sürdü.

Uzziya'nın krallığının beşinci yılında, artık yıllar sayılmaya başlandı. Her dört yılda bir gelen yıl artık yıl sayıldı.

Bu tarihten itibaren İbrasini (Prasini) ve Baneti (Veneti) yani yeşilin taraftarları ile mavi rengin taraftarları arasında savaş başladı. Renkler, krallarının taraflar arasında savaş çıkartmak için kullandıkları bir bahaneydi. Kitaplardan bulduğumuza göre savaşa hayatını kaybedecek olan beş yüz bin kişiden daha fazla ya da daha az kişi katıldı. Çoğalmalarını ve kendilerine isyan etmelerini engellemek için kralları bu hileyi kullandılar. Onların tarihi şaşkıncı ve biraz uzundur. Bunu duymaya hazır olduğunda dinleyebilirsiniz. Bu kadim ve eski zamanın piskoposlarının bu (prensibi) anlayıp bağlı kaldıklarını gördük. Onlardan bazılarının “Bir piskoposun sürüsü sağlık ve selamet içinde olursa piskopos mutsuz olacaktır” dediğini duymuştum. Onların çoğunun bu prensibe bağlı kaldığını düşünüyorum. Bundan dolayı da sürülerini iki kısma ayırdılar.

Adem'den ve yaratılışın başlangıcından ilk olimpiyata kadar geçen yılların toplamı 4725 yıldır. Tufandan bu yıla kadar 2469, İsrailoğullarının Mısır ülkesinden çıkışından bu yıla kadar 878, İsrailoğulları üzerinde hüküm süren ilk kral Saul'un hükümdarlığından itibaren ise 334 yıl geçmiştir.

Yehuda kabilesi kralı Uzziya'nın iktidarının ellinci yılında, İsrailoğullarının on kabilesinin başına Remalya oğlu Pekah geçti ve yirmi yıl boyunca tahtta kaldı. Onun döneminde Babil kralı Tiglat-Pileser saldırıya geçerek İsrailoğulları ile savaştı. Birçoğunu esir ederek Babil'e götürdü.

Uzziya, 52 yıllık iktidarının sonunda ölünce yerine, Yehuda kabilesinin başına oğlu Yotam geçti ve on altı yıl boyunca onları yönetti. Ömrü 41 yıl sürdü.

Bu zamanda Reuben kabilesinden Yoel peygamber ve Efrayim kabilesinden Mika peygamber, peygamberlik yaptılar.

Bu zamanda denizde bir ada olan Rodos şehri inşa edildi. Batlamyus, Kanun kitabında burasının dördüncü iklimin ortasında bulunduğunu belirtmiştir. 1405 yıl ayakta kaldıktan sonra Araplar burayı yıktı ve halkını esir etti.

Yotam öldüğü zaman yerine oğlu Ahaz geçti ve on altı yıl boyunca iktidarda kaldı. Ömrü 36 yıldır. Diğer milletlerin ilahlarına tapıp putlarına kulluk ederek Rabbine karşı geldi. Bunun üzerine Allah, Suriye ülkesi kralı Rasan'ı ve Yehuda kabilesinden yüz yirmi bin savaşçıyı öldüren ve birçoğunu esir eden Remalya oğlu Pekah'ı ona musallat etti. Yehuda kabilesi kralı Ahaz, Babil Kralı Tiglat-Pileser'e hediyeler göndererek ondan yardım ve destek talep etti. Bunun üzerine Tiglat-Pileser, Dimaşk'a vardı ve Şam ülkesinde Suriye kralı Rasan ile savaştı. Onu mağlup edip öldürdü. Ülkesinin halkının büyük bir kısmını esir etti.

Ahaz'ın hükümdarlığının ikinci yılında, İsrailoğullarının on kabilesinin başına Ela oğlu Hoşea geçti ve dokuz yıl boyunca onları yönetti. Bir sonraki yıl Mısır kralı Kuşlu Adramelek'ten yardım istedi.

Bu zamanda bilgin Thales, ilk bilge olarak tanındı.

Ahaz'ın saltanatının sekizinci yılında Kral Salmaneser'in on dört yıl sürecek olan saltanatı başladı.

Aynı yılda Rumların yani Frankların (Avrupalıların) -Yunanlıların değil- ilk kralı tahta çıktı. Remus ve Romulus, Frank (Avrupalı) Rumların başına geçtiler ve harika şehir Roma'yı inşa ettiler. İki kardeş birlikte hüküm sürdüler. Roma kentini Remus'un adına göre isimlendirdiler. Romulus, 38 yıl boyunca hüküm sürdü ve kardeşine saldırarak onu öldürdü. Remus ve Romulus'un lifkenna'nın (λύκαινα) yani dişi kurtların çocukları oldukları söylenir. İşte bugüne kadar onların Roma şehrinde çizilen resimleri ve yapılan heykelleri bu durumu anlatmaktadır. Ancak bilginler, dedeleri Amulius'un, onların bir zinadan doğduklarını düşündüğü için hemen ormana terk edilmelerini emrettiğini iddia ederler. Ormana terk edildiler. Annelerinin adı Helen'di ve o Ares'in yani Merih'in (Mars'ın) rahibesiydi. Dedeleri Frank Avrupalı bir Rum süvarinin onunla zina ettiğini düşündü. Rum bilginleri ve şairleri ise onu Ares'in hamile bıraktığını ve ondan Remus ve Romulus'un doğduğunu ileri sürdüler. Remus ve Romulus ormana bırakılınca koyun sürüsü güden bir kadın tarafından bulundular. Kadın acıyarak onları yanına alarak kendi sütüyle büyüttü. Bu

ülkenin halkının dilinde, sürüyü güdenlere Liqoniyos deniyordu ki bu da Yunancada bir kurt anlamına gelmekteydi. Liqoniyos yani papaz Frank/Batılı diline aittir ve Yunancada bir kurt anlamına gelir. Bu şekilde adlandırılıyorlardı. Çünkü onlar sürülerini her zaman çöllerde ve kırlarda güdüyor; vahşi ve yırtıcı hayvanlar gibi oralarda ikamet ediyorlardı.

Bazı bilginler, Helen'in kocasının onunla bir gece geçirip birlikte olduğunu, o gece Helen'in iki kardeşe hamile kaldığını, kocasının onu iki çocuğa hamile bırakarak aynı gecede öldüğünü söylüyorlar. Onları doğurduğunda dedeleri Amulius onların zinadan doğduklarını düşündü. İşte bu yüzden ormana, vahşi hayvanların arasına bırakılmalarını emretti. Yol ayrımında, Yehuda'nın Tamar ile birlikte uyuduktan sonra Tamar'ın ondan hamile kalışını ve ondan Perez ile Zerah'ı doğurduğunu bildiğimizden dolayı Helen'in bir gecede hamile kalması garipsenecek bir şey değildir. Aynı şekilde Helen'in kocasının bir gecede ölmesine de şaşırıyoruz.

Remus ve Romulus daha önce söylediğimiz gibi on yıl boyunca iktidarda kaldılar. Ardından aralarında düşmanlık ve savaş patlak verdi. Birbirleriyle çatışmaya girdiler. Romulus, kardeşi Remus'un üzerine atılarak onu öldürdü ve tek başına hüküm sürdü. Remus'un ölümünden sonra Roma şehrinde durmadan depremler yaşandı. Şehir sakinleri savaşarak birbirlerini öldürmeye devam ettiler. Bunun üzerine Romulus Allah'a yalvararak depremleri durdurmasını istedi. Bunun üzerine Allah, rüyasında ona göründü ve şöyle dedi: "Kardeşini kendi yanında tahta oturtmadığın sürece krallığının başkentinde depremler durmayacaktır. Başkentinde öldürmeler, depremler ve halkın birbirine olan düşmanlığı ancak bu şekilde duracaktır." Bunun üzerine Romulus, kardeşinin imajında olan altından bir heykel yaptı ve tahta onunla birlikte oturdu. Bir şey emrettiğinde veya yasakladığında çoğul konuşarak "Biz emrettik, biz yasakladık, biz yaptık" diyordu. Bu şekilde konuştuğunda kendisi adına ve kardeşi adına konuşmuş oluyordu. Bu nedenden dolayı Rum kralları, Romulus'tan itibaren günümüze kadar bu geleneği sürdürerek emir ve yasaklamalarında "emrettik", yasakladık", "yaptık" vb. gibi ifadeler kullanarak iki kişi adına konuşurlar. Romulus'un kardeşinin heykeliyle birlikte tahta oturduğu an şehirdeki depremler durdu ve halk birbiriyle savaşmayı bıraktı.

Roma şehrinin yedi surunu inşa ettikten sonra çarşı ve pazarları düzenleyip süsledi. Ardından büyük bir festival düzenleyip içerisinde bulunduğu, Nisan'ın hilali olan ve ekinoks gerçekleştiğinde her zaman Adar ayına karşılık bu ayı Martius (Mart) olarak adlandırdı. Bu ay daha önceden Primus olarak adlandırılıyordu. Martius'un kelime anlamı Ares'in yani

Merih'in ayı demekti. Mars ise frenk dilinde çiçeklerin güzelliği anlamına gelmekteydi. Çünkü bu ayda yeryüzü çiçek açıyor ve çok güzel renkler ortaya çıkıyordu. Romulus'un başlattığı bu festivali Romalılar günümüze kadar her yıl kutladılar. Bugünü Martius'un kalends'i (kalends: Roma takviminde ayın ilk günü) olarak isimlendiriyorlar. Bugünde krallarına ve birbirlerine hediyeler takdim ediyorlar. Bu doğuluların bayramı olan Nevruz'un özünü oluşturur.

Bundan sonra Romalılara büyük ikramlarda bulunduğu bir başka büyük festival daha düzenledi. Onlar için, yani halk idarecileri için ὕπατοι (konsüller) oluşturdu.

O zamandan beri krallar, tebaalarının kendi aralarında savaş ile meşgul olmalarını sağlayarak dikkatleri kendilerinden uzaklaştırmak ve tebaalarının birbirlerini yok etmeleri için tebaaları arasında kargaşa, savaş ve ihtilaf uygulamasını benimsediler. Romulus, kardeşinin üzerine atılarak onu öldürmesi nedeniyle Roma halkından kendisine karşı muhalefet eden ve çatışma içerisinde olan kişileri etkisiz hale getirmek amacıyla Roma'da, firqus (circus) yani harika bir oyun alanı inşa etti. Romulus, güneşin onuruna bir festival düzenledi. Elementleri savaşlarda kullandığı, dört at tarafından çekilen bir arabaya koydu. Bu elementlere şu isimleri verdi: Yere, otlarından dolayı yeşil anlamına gelen Frasinon (Prasinus); denize, suyun rengi gök rengine benzediği için gök rengi anlamına gelen Beneton (Venetus). Ateş'in rengini kırmızı, havanın rengini beyaz yaptı. Bu dört şey Roma şehrinde bugüne kadar var olmuştur. Şehir sakinleri iki kısma ayrıldı. O zamandan şimdiye dek aralarında ki savaş ve muharebe devam etmektedir. Bu durum kralların hilelerinden biriydi. Böylece tebaaları birbirlerini yok ederken krallar onlardan emniyette olacaklardı. Krallar, her zaman iki taraftan güçlü olana yönelir.

Roma şehrinin kuruluşunun on yedinci yılında kralları, sakinlerin sayısını hesapladı. Nüfusları 950 bin erkeğe ulaşıyordu. Sekiz yıl sonra onları tekrar sayım yapıldığında nüfusları 7.000.000'a ulaşıyordu.

Pisa kralı Oinomaos da güneşin onuruna Adar'ın yirmi beşinci gününde bir festival düzenleyerek kutladı. Karada ve denizde, savaş ve muharebe organize etti. Bu dört elementi yani ateş, hava, su ve toprağı güneşe tabi kıldı.

Yehuda kabilesi kralı Ahaz'ın hükümdarlığının sekizinci yılında, İsrailoğullarının on kabilesinin kralı Hoşea'nın hükümdarlığının dokuzuncu yılına ve Babil kralı Salmaneser'in hükümdarlığının ilk yılına denk gelen yılda Salmaneser, İsrailoğullarının on kabilesinin krallığının başkenti olan Samarya şehrine sefer düzenledi. Şehrin önlerine gelip kuşattı. Üç

yıllık kuşatmanın ardından şehri ele geçirdi ve İsrailoğullarının on kabilesini Babil'e sürgün etti. Babil kralı Salmaneser, içerisinde İsrailoğullarının yaşadığı beldeleri korumak için onların büyük bir kısmını Musul ülkesi civarlarına ve diğer yerlere gönderdi. Bu insanlar İbranicede korucu ve gözcü anlamına gelen Samiriler olarak adlandırıldılar. Aslanlar ve vahşi hayvanlar bu insanlara saldırarak onları öldürdü. Bu durum Salmaneser'e bildirilince o: "Belki de bu durum gönderdiğim insanların, bu ülkenin ilahına tapınmayı bilmediklerinden dolayı olmuştur" dedi. Kendilerine yalnızca Tevrat'ı öğretmeleri için onlara İsrailoğulları rahiplerinden birkaçının gönderilmesini emretti. Bunun üzerine vahşi hayvanlar onlardan uzaklaştı. Yaşanan bu durumdan dolayı Samiriler peygamberlerden sadece Tevrat'ı kabul eder oldular. Gerçek İsrailoğulları olduklarını iddia ederler. Ancak bu konuda yanılmaktadırlar. Çünkü onlar, doğudan gelen insanların soyundan bir kavimdirler.

Yehuda kabilesi kralı Ahaz öldükten sonra oğlu Hezekiya 29 yıl boyunca hüküm sürdü. Yaşamı 54 yıldır. Hükümdarlığının altıncı yılında Sanherib Babil Kralı oldu ve dokuz yıl boyunca tahtta kaldı. Bu zamanda kral Sanherib, Kudüs'e doğru sefere çıktı. Katibi Buhtunnasr idi. Kral Hezekiya'nın rabbine karşı yakarışı ve duasıyla Allah onun askerleri ve ordusundan 185.000 kişiyi yok etti. Onun tarihi İsrailoğulları kralları kitabında yazılıdır. Sanherib, mağlup olarak geri çekildiğinde askerlerinin ve ordusunun yok edilmiş olduğunu gören oğlu Esarhaddon tarafından yakalanarak öldürüldü. Ardından oğlu üç yıl boyunca iktidarda kaldı.

Hezekiya'nın hükümdarlığının on beşinci yılında Merodak-Baladan kırk sekiz yıl boyunca hüküm sürdü.

KRAL HEZEKİYA 'NIN TARİHİ

Kral Hezekiya'nın bütün amellerinde Allah'ı razı ettiği yazılıdır. O, halkının arasından putları ve onlara tapımı kaldırdı. Rabbin evini bütün necisliklerden ve pisliklerden arındırarak onu kutsadı ve Davud peygamberin yaptığı gibi oraya rahipler atadı.

Onun zamanında İşaya Peygamber ve Mika Peygamber yaşadılar. İşaya, Mesih'in gelişini haber verdi. Ayrıca ömrü boyunca İsrailoğullarına nasihat eden, onları putlara tapmaktan ve putlara ibadetten alıkoyan, halkını Sanherib'den uzaklaştırmak için kendisini Rabbine ibadete ve duaya adayan Hoşea Peygamber de bu dönemde yaşadı. Onun bu duasını duyan Allah Babil Kralı Sanherib'in öfkesini yıktı.

Allah, Hoşea Peygamberin İsrailoğullarının katı kalpliliğini ve kendisine karşı desiselerini bilmesini istedi. Allah, Hoşea Peygambere dedi ki: “Git ve reddedilmiş olan ve alenen zina eden bir kadınla ve de gizlice zina eden başka bir kadınla daha evlen.” Hoşea Peygamber, Allah’ın kendisine söylediği bu sözlere şaşırды ve bundan dolayı büyük bir üzüntü duydu. Ancak Allah, kendisinin İsrailoğullarına karşı olan sabrına kıyasla Hoşea Peygamberin sabırsızlığını kendisine göstermek istiyordu. Hakikat şuydu ki; Hoşea Peygamberin çevresindekilerden bazıları aleni bir şekilde bazıları ise gizlice putlara tapıyorlardı. Bundan dolayı da Allah ona reddedilmiş ve alenen zina yapan bir kadınla ve gizlice zina eden bir kadınla evlenmesini söyledi ki onlar için rabbine daha fazla ısrarda bulunmayı sürdürmesin.

Kral Hezekiya’nın, Allah’ın Davud peygambere verdiği, zürriyetinin ve neslinin yüzyıllar sonra bile onun tahtına oturmaya devam edeceğine dair vaadini ve yeminini hatırladığı için evlenmeyip bakir kalarak kendisini Allah’a adadığı yazılıdır. Kral Hezekiya kendi kendine düşündü ve şöyle dedi: “Allah’ın Davud Peygambere verdiği bu kutsama ve verdiği söz yani zürriyetinin ve neslinin onun tahtından yüzyıllar boyunca kalkmayacağına dair söz, vaadinden ve verdiği nimetinden asla dönmeyecek olan Allah’ın katından verilmiş sapasağlam bir kutsamadır. Babalarım ile dedelerim, evlendikleri ve çocuk sahibi oldukları için bu kutsama birinden diğerine, babadan oğula intikal etti. Böylelikle Davud Peygamberin tahtı miras olarak kaldı.” Böylece evlenmeyip bakir olarak tahtta oturursa, yüzyıllar boyunca Davud Peygamberin tahtında kalabileceğini düşündü. Hezekiya Peygamber, Allah’ın Davud Peygambere verdiği bu sözü kendi düşündüğünden daha farklı bir şekilde yorumlaması gerektiğini anlamamıştı. Bu yüzden Allah, İşaya Peygambere “Git ve Kral Hezekiya’ya isteğini yapmasını söyle. Çünkü o ölecek ve daha fazla yaşamayacak” diyerek onu Hezekiya’ya gönderdi. Bununla sanki şöyle dedi: “İnsanlar ölür ve kıyamet günü tekrar yaşarlar. Ancak o (Hezekiya) ölecek ve tekrar yaşamayacak. Çünkü o, yüzyılların sonuna kadar kendisinin yaşayacağını düşündü.” İşaya peygamber bunları söyleyip Rabbin sözünü ona iletmişti an Kral Hezekiya hastalandı. Üzüntü içerisinde, yatağında şiddetli göz yaşları dökmeye başladı. Duvara tükürerek şöyle dedi: “Kökenimi aldığım bu pis toprağa Tü! Yüzyılların sonuna kadar yaşayabileceğimi sandım.” Daha sonra, kendisini razı etmek üzere, yaptıklarını rabbine hatırlattı. Allah da onun duasını kabul ederek İşaya peygambere “Git ve Kral Hezekiya’ya şunları söyle: ‘Rab senin hayatına on beş yıl daha ekledi. Bunun alameti de şu olacaktır: Baban Ahaz’ın güneş saatindeki güneşini, dilersen on beş derece ilerlemesini, dilersen de on beş derece geri gelmesini iste” diyerek onu ikinci kez

Hezekiya'ya gönderdi. Kral Hezekiya kendi kendine dedi ki: “Güneş’in ilerlemesinde şaşırtıcı bir durum olmaz. Çünkü onun seyri ve yolu bu şekildedir. Bu yüzden de on beş derece geri gelsin.” İşıya Peygambere “Güneşin on beş derece geriye doğru gelmesini istiyorum” dedi. Bunun üzerine güneş günün yarısında, öğle vakti, göğün ortasında bulunurken altı saat sonunda sabah ibadeti vaktinde, doğuşundaki gibi doğuya doğru göğün ortasına geri döndü. Ancak iki nedenden dolayı güneş geriye doğru döndüğü sırada, Kral Hezekiya'nın ne düşündüğünü anlamıyorum. Birincisi bu onun hareketinin yolu ve rotasının çizgisi değildir. İkincisi ise insanlar genellikle uğraşları, işleri ve günlük konuşmaları sırasında günün saatlerini farkına varmadan geçirirler. Güneşin göğün ortasında durduğu vaktin üzerinden altı saat geçtikten sonra yani işçilerin, yöneticilerin, çalışanların ve diğer bazı insanların yemek yemeye ve dinlenmeye ihtiyaç duydukları vakitte güneş geri dönerek doğduğu vakte, sabah ibadetinin vaktine geri döndü. Sonra bütün insanlar bu durumu fark etmek ve anlamak hatta insanlardan önce hayvanlar hissetmek durumundaydı. Ancak kimsenin, tüm felek dönmeden, güneşin orta derecesinden doğduğu yere döndüğünü düşünmesi gerekli değildir. Ancak biz feleğin bütünüyle hareket edip tüm yıldızları ve gezegenleriyle beraber -yerlerinde sabit kalan yıldızlar- göğün orta derecesinden doğuya doğru geri döndüğünü söylüyoruz. Şunu da ekliyoruz: Şayet güneş göğün orta derecesinden doğduğu dereceye dönseydi üç burçta dönerdi ve zaman ile yılın dört mevsimi değişirdi. İlkbahar olacağı zaman yaz, yaz olacağı zaman sonbahar, sonbahar olacağı zaman kış, kış olacağı zaman ilkbahar mevsimi olur ve böylece dört mevsimin vakitleri değişirdi.

Senin (Allah seni korusun) ilmin sırlarından ve hikmetin gizemli hazinelerinden olan bu tür şeyleri ezberlemen ve bilmen gerekir. Bu noktada alimlere; kitapları, ilimleri ve edebiyatı okumaya dalanlara bir sorun olduğunda kesin bir bilgiye sahip olman gerekir. O zaman içlerinde bunun gibi gizemleri bilen birilerinin olup olmadığını bileceksin. Senden başka hiçbir bilginin, patriğin, piskoposun veya diğerlerinin bilmediği, ilmin gizli hazinelerinden öğrendiğin bu bilgilerden dolayı mutlu olacaksın.

Babil kralı Merodak-Baladan'ın güneşin göğün ortasından doğuya doğru geri dönüşünü fark ettiği zaman, Kral Hezekiya'ya hediyeler, armağanlar ve kurbanlar gönderdiği yazılıdır. Mecusiler güneşe, ateşe, suya ve diğer ışıklı cisimlere taparlar. Bu nedenle güneşin geri dönüşünü gören Kral Merodak, çevresine şöyle dedi “Ben, ilahımızın yenilgiye uğradığını görüyorum. Onu iten, ona karşı koyan ve geriye doğru hareket ettiren başka ve daha büyük bir ilah olması gerekir.” Bu konuda araştırmalar yaptı. Böylece Kral

Hezekiya'nın haberini ve sihirbaz Balam'ın "Yakup'tan bir yıldız, İsrailoğullarından bir lider zuhur edecek" şeklinde ifade ettiği kehanetini öğrendiğinde korktu ve Kral Hezekiya'dan ürktü. Bu yüzden ona olan saygısını ve yakınlığını göstermek amacıyla kurbanlar ve hediyeler gönderdi. Çünkü ondan korkmuş durumdaydı. Merodak'ın elçisi, hediyelerle ve kurbanlarla birlikte Kral Hezekiya'ya geldiğinde kral gururlandı ve mabedin bütün eşyaları ile içerisinde bulunan harikaları elçiye göstermek üzere çıkardı. Bunun üzerine Allah ona öfkeleni ve şöyle dedi: "Şüphesiz Rab diyor ki: 'Göstererek övündüğünüz her şey yağmalanacak ve doğu ülkelerine götürülecek. Züriyetiniz ve nesliniz oraya esir olarak götürülecek.'" Bundan sonra Kral Hezekiya evlendi ve Menşe'ye baba oldu. Oğlu Menşe 13 yaşına gelince babası Hezekiya'nın vefatının ardından tahta çıktı. Saltanatı 55 yıl olan Menşe'nin ömrü 68 yıldır.

Bu zamanda Roma kentinde Pompilius, 43 yıl boyunca hükümdarlık yaptı. O, Romalıların aylarına Kanun-i Ahir (Ocak) ve Şubat aylarını ekledi. Bu vakte kadar Romalılar yalnızca on ay biliyorlardı. Bunu bir düşünün. Bu aylardan her biri 36 gün çekiyordu. O, yedi harikadan ilki olan Kapitol'u Roma şehrine inşa etti. Ardından dar olduğu için duvarlarını ve odalarını genişleterek daha da sağlamlaştırdı.

Menşe krallığının 18. yılında, büyük zulmü, Rabbine karşı münafıklığı ile muhalefeti ve putlara ibadeti yeniden başlatması gibi nedenlerle Babil'e esir olarak götürüldü. Babil'de 39 yıl boyunca hapiste tutuklu olarak kaldı. Rabbine dua edip yalvardı ve krallığına geri döndü. Geri dönünce daha önce rabbin mabedine yerleştirdiği ve dört adet yüzü bulunan putu dışarı attırarak yaktırdı. Menşe'nin Rabbine karşı hüznü ve alçakgönüllülükle güzelleştirdiği duası, Hristiyanların ve Yahudilerin kitaplarında yazılıdır.

Menşe'nin krallığının 39. yılında genç Sanherib 31 yıllık saltanatına başladı.

Yehuda kabilesi kralı Menşe'nin krallığının 52. yılında, daha önce Nikomedyaya olarak adlandırılan ve batan Bizantion, Kral Bizos tarafından inşa edildi. Kral Bizos tarafından Bizantion şehrinin kurulmasından 970 yıl sonra Helen oğlu büyük Kral Konstantin şehri restore ettirdi, genişletti, saraylar ve stadyumlar inşa etti, surlarını dikti ve burayı Konstantiniyye olarak adlandırdı.

Menşe'nin ölümünden sonra onun yerine 12 yıl boyunca başta kalan ve ömrü 24 yıl olan oğlu Amon tahta çıktı.

Bu zamanda Araplar tarafından Lokman olarak adlandırılan bilgin Alkman tanındı.

Amon'un saltanatının beşinci yılında oğlu Yoşiyahu doğdu.

Bu zamanda, 348 yıl sonunda sunak üzerindeki kehanet gerçekleşti.

Kral Amon öldüğünde oğlu Yoşiyahu yerine geçti ve 31 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yılda Magus Babil tahtına çıktı ve 33 yıl başta kaldı.

Yoşiyahu'nun krallığının altıncı yılında Şimon kabilesinden Kûş oğlu Sefanya Peygamber peygamberlik görevinde bulundu. Yeremya peygamberin babası rahip Hilkiya da aynı dönemde yaşadı. Yoşiyahu'nun krallığının 13. yılında Yeremya Peygamber peygamberlik görevine başladı.

Yoşiyahu'nun krallığının 31. yılında total firavun Mısır tahtına çıktı ve 6 yıl boyunca tahtta kaldı. Yoşiyahu'yu öldürdü. Yoşiyahu'dan sonra oğlu Yehoahaz tahta çıktı ve üç aylığına tahtta kaldı. Daha sonra Mısır kralı Firavun geri dönerek onu da öldürdü ve yerine Eliakim olarak adlandırılan erkek kardeşi Yehoyakim'i atadı. Ömrü 18 yıl olan Yehokayim on iki yıl boyunca tahtta kaldı.

Yehoyakim'in saltanatının üçüncü yılında Buhtunnasr Babil tahtına çıktı ve 45 yıl boyunca başta kaldı. Krallığının ilk yılında, Kudüs'e doğru sefere çıktı. Halkının bir kısmını esir etti. Kral Hezekiya'nın mabedin eşyalarıyla övündüğü ve kral Merodak'ın elçisine gösterdiği sırada Allah'ın kendisine söylediği sözüne uygun olarak mabedin bütün malzemelerini ve eşyalarını alıp götürdü. Buhtunnasr'ın bu yıl esir ettiği bu ilk esirler arasında Danyal ve arkadaşları Hananya, Azarya ve Mişaye de bulunmaktaydı. Buhtunnasr, onları yanan bir fırına attırdı. Ancak elbiselerine hiçbir duman izi bulaşmadan kurtuldular.

Yehoyakim'in saltanatının beşinci yılında Buhtunnasr Mısır kralı total firavunu öldürdü. Ondan sonra tahta Samizis (Psamtik) çıktı ve on yedi yıl orada kaldı.

Bu zamanda Firavun, Fırat kıyısında bulunan Menbiç şehrini yıktı. Şehir ikinci kez inşa edildiğinde rahiplerin şehri anlamına gelen Hierapolis şeklinde adlandırıldı. Buhtunnasr'ın saltanatının beşinci yılı olan Yehoyakim'in saltanatının sekizinci yılında, Buhtunnasr Kudüs'e doğru ikinci bir sefere çıktı. Yehoyakim'i tahtında bıraksa da şehir üzerine vergi koydu.

Buhtunnasr'ın krallığının sekizinci yılında, Yehokayim öldü ve yerine İncil'de Yekoniya olarak adlandırılan oğlu Yehoyakin tahta çıktı. Yehoyakin 3 ay boyunca tahtta kaldı. Rabbine karşı itaatten sapınca Kral Buhtunnasr ona saldırdı ve esir ederek Babil'e

götürdü. Amel-Marduk Buhtunnasr'dan sonra tahta çıkana kadar 37 yıl boyunca orada mahpus kaldı. Amel-Marduk, Yekoniya'yı hapisten çıkarttı, onu kendi sofrasına oturttu ve birlikte yemek yediler. Yekoniya'nın oğlu, Rahip Hilkiya'nın kızı ve Yeremya Peygamberin kız kardeşi olan Soşana (Suzanne) ile evlendi.

Yehoyakin esir olduğu sırada Buhtunnasr, Matanya olarak adlandırılan amcası Sıdkiya'yı onun yerine atadı. Yohanya olarak da adlandırılan bu kral, otuz iki yıllık ömründe 11 yıl hüküm sürdü.

Aynı yılda Babil'e sürülen esir İsrailoğulları ile beraber, Hezekiel peygamber de esir düştü. Buhtunnasr'ın saltanatının dokuzuncu yılı olan Sıdkiya'nın saltanatının beşinci yılında, Hezekiel Peygamber peygamberlik görevine başladı.

Aynı yılda Pers ülkesinin başına Astyages geçti ve 38 yıl boyunca başta kaldı.

Yeremya Peygamber, peygamberliği sayesinde mabedin yakılacağını ve İsrailoğullarının Babil'e sürgün edileceğini bildiği için Musa'nın çölde diktiği Mişkan'ı ve Rabbin sandığını alarak bugüne kadar kimsenin yerini bilmediği bir mağaraya gizledi.

Bu zamanda Mısır tahtına Hofra geçti ve yirmi beş yıl boyunca hüküm sürdü.

Sıdkiya'nın saltanatının dokuzuncu yılında, onuncu ayın onuncu gününde Buhtunnasr Kudüs'e doğru dördüncü seferine çıktı. Yahudilerin kralı Sıdkiya'nın saltanatının on birinci yılına kadar şehri kuşatma altında tuttu. Buhtunnasr bu yılda yani saltanatının yirmi birinci yılında Kudüs'ü ele geçirdi ve mabedi yaktı.

Mabedin Davud oğlu Süleyman tarafından inşa edildiği dönemden yakılmasına kadar geçen süre 534 yıldır. Yine bu yıla kadar Yehuda kabilesine 22 kişi hükmetmiştir. Bütün bu kralların hükmettiği toplam süre 518 yıl 6 aydır.

İsrailoğulları Babil'e esir olduklarında Nebuzaradan baş rahip Sefanya'yı, halkın diğer liderleri ile büyük adamlarını ve Yehuda kabilesi kralı Sıdkiya'yı yakalayıp onları Babil'e götürüp orada öldürdü. Sıdkiya'nın gözlerini kör etti. Oğullarının boğazlarını kesti ve değirmende ezdi. O gün otuz iki yaşındaydı. Öldüğünde cesedi surların arkasına atıldı. Böylece Rabbin Yeremya aracılığıyla onun üzerine yaptığı kehanet gerçekleşmiş oldu.

Kudüs'te kalan Yahudilere gelince; onlar Yeremya peygamberi alıp Mısır kralı Hofra'ya gittiler. Orada Yeremya peygamberi öldürdüler. Orada öldü ve gömüldü. Böylece

38 yıl boyunca peygamberlik yapmış oldu. Yeremya Peygamberin kitabı 4252, Krallar kitabı 1113 ve Paralipomen kitabı 3503 ayetten oluşur.

Aynı şekilde esaret altında bulunan Yahudiler de Hezekiyel Peygambere saldırarak onu öldürdüler. Nuh oğlu Sam'ın kabrine gömdüler. 28 yıl peygamberlik yapmış olan Hezekiyel'in kitabı 4376 ayetten oluşur.

Kısa bir süre sonra Buhtunnasr Sur şehrine doğru sefere çıktı. Ordusuna şehre ulaşmak için denize taş yığmalarını emretti. Ancak Sur halkı bu durumu görünce ellerinde bulunan her şeyi denize atarak onları gemileriyle kaçırdılar. Buhtunnasr, Sur kralı Hiram'ı yakalayıp geri döndü. Hiram, Yehuda kabilesinin 21 kralının saltanatı sırasında elli yıl yaşadı. Buhtunnasr'ın ordusu Sur şehrinde ayrıldıktan sonra Mısır ülkesini ele geçirdi. Buhtunnasr, Kudüs'ü yıktıktan ve mabedi yaktıktan sonra 24 yıl daha hüküm sürdü. İsrailoğullarının Babil'de esir olduğu 70 yıllık süreci hesaplamaya Buhtunnasr'ın saltanatının yirmi ikinci yılında başlıyoruz.

Sürgünün on üçüncü yılı olan Buhtunnasr'ın saltanatının otuz yedinci yılında, Buhtunnasr altından büyük bir heykel yaptırdı. Altmış zira yüksekliğe sahipti. Bu heykel sayesinde, yanan büyük bir ateşe atılan ancak Allah Teala'nın ateşten koruması sayesinde kurtulan Hananya, Azariya ve Misayel tanınmış oldular.

Bu zamandan itibaren Yunanlılar arasında Joseph yani masalcı Yosfas (Ezop) tanındı.

Buhtunnasr ölünce yerine, bir yıl boyunca hüküm sürecek olan oğlu Evilmerodak geçti. Sürgünün beşinci yılında, Baltasar tahta çıktı. Baltasar'ın saltanatının ilk yılında, Danyal Peygamber rüyasında denizden çıkan bir hayvan gördü. Baltasar, saltanatının ikinci yılında büyük bir şölen düzenledi. Yüksek bir yerde oturduğu sırada Rabbin mabedinden yağmalanan kutsal eşyaları getirip onlardan içti. Onlardan içtiği an karşısındaki duvarda bir el ortaya görüldü. Bu yüzden başına gelen durumu ve kendisini bekleyen gazabı yazdı. Yazdıkları şu şekildedir: "Saç adedini sayan Allah saydı ve onun krallığını sıraladı. Örtüsünü yırttı²⁰. Aynı gece Medli Pers Daryus mekanına girerek onu öldürdü ve krallığını Pers Medlerin krallığına kattı.

Ahaşveroş oğlu Darius, sürgünün yirmi sekizinci yılında hüküm sürmeye başladı. Darius'un krallığının ilk yılında, Danyal Peygamber dua etti. Çünkü yılların yaklaştığı ve

---

²⁰ "Onu savunmadan mahrum etti" (Alexander Vasiliev'in notu).

Allah'ın onlara Babil'de köle olarak belirlediği yetmiş yılın sona doğru gittiği kendisine gösterildi. Yoşiyahu'nun hükümdarlığının on üçüncü yılında ve Yeremya Peygamberin nübüvvete başladığı dönemde başlamışlardı. Allah, Danyal'ın duasını ve yakarışını kabul ederek ona Baş Melek Cebrail'i gönderdi. Bu şekilde haftalar, Kudüs'm yıkılışı ve Danyal peygamberin kitabında yazılı bulunan dönemin hüküm süren kralları hakkında ona bilgilendirmelerde bulundu. Danyal bu dönemde bir aslanla birlikte kuyuya atıldı.

Pers Kiros, ayaklanarak Med Kralı Astyages'i ve Babillilerin kralı Darius'u öldürdü. İsrailoğullarının esaretinin seksen birinci yılında Pers İmparatorluğunu kurdu. Pers Kiros otuz yıl boyunca hüküm sürdü. Saltanatının ilk yılında Yahudilerden tutsak edilmiş elli bin İsrailoğlu'nun salıverilip serbest bırakılmalarını emretti. Onları Kudüs'e gönderdi. Bu zamandan itibaren onlara rabbin evini inşa etmelerini emretti. Fakat onlar, kendilerini çevreleyen kavimler yüzünden, sürgünlerinin kırk altıncı yılı olan Hystaspes oğlu Darius'un saltanatının altıncı yılına kadar bu inşayı gerçekleştiremediler. Bu durum Yuhanna İncilinde yazılıdır. Dolayısıyla Yahudilerin bu tapınağı yeniden inşa etmelerinin kırk altı yıl sürdüğünü kimse düşünmesin.

Darius'un saltanatının ikinci yılında Danyal tekrar aslan inine atıldı. Çünkü o, put tapınağında put rahiplerini eleştirmiş, entrikalarını ortaya çıkarmış ve onları küçük düşürmüştü. Ayrıca ejderhayı da öldürmüştü.

Darius'un saltanatının üçüncü yılında Danyal Peygamber üç hafta yani yirmi bir gün boyunca oruç tuttu. Orucuna ilk ay olan Nisan'ın dördüncü gününde başladı. Allah Melek Cebrail'i ona gönderdi. Danyal, rehavete ve korkuya kapıldı. Bu yılda İsrailoğulları henüz sürgünde iken Danyal Peygamber öldü ve Babil'e defnedildi. Yehuda kabilesinden olan Danyal'ın kitabı 1550 ayetten oluşmaktadır.

Bu dönemde Şimon kabilesinden Habakkuk Peygamber, peygamberlik görevinde bulunur. Habakkuk hasat zamanı bir eşeğin üzerinde işçilere öğünlerini götürdüğü sırada meleğin perçeminden aldığı kişiydi. Rabbin meleği onu Kudüs'ten alarak Babil'e, kuyuda bulunan Danyal Peygamberin yanına kadar götürdü. Habakkuk yanında bulunan azıklardan Danyal'e sıcak yiyecekler verdi. Daha sonra Rabbin meleği, Habakkuk'u Kudüs topraklarına geri götürdü.

Bu zamanda Levi kabilesinden Haggai Peygamber ve Berahya oğlu Zekeriya Peygamber peygamberlik yaptılar.

Aynı bu dönemde suya, ateşe, elementlere ve burada kitabımızda açıklanması uygun olmayan diğer rezil şeylere tapınmadan ibaret olan Mecusilik'in öğretilerini ortaya koyan Mecusi Azerdeheşt yaşadı.

Bu dönemde Pisagor öğretileri ortaya çıktı. Yine bu dönemde ud ve tambur mucitleri Simonides ile Anakreon tanındı.

Pers Kiros'un onuncu yılında, Elikayim'in üçüncü yılında başlamış olan ilk sürgünün yetmiş yılı tamamlandı.

Kiros öldükten sonra Kambises, İbranilerin deyimiyle ikinci Buhtunnasr tahta çıktı ve sekiz yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu dönemde entrikaları ile Babil kralı Holofernes'i öldüren Judith ortaya çıktı. Kitabında 1268 ayet bulunmaktadır.

İsrailoğulları ile birlikte Yozadek oğlu baş kahin Yeşu, Kudüste ise İlyakim bulunmaktaydı.

Kambises, iktidarının altıncı yılında Mısır'a saldırarak ele geçirdi. Mısır kralı Magnosiyos'u (Amasis) öldürdü. Böylece Mısır krallığı Darius'un iktidarının on beşinci yılına kadar etkisiz hale geldi.

Bu zamanda Fansamos, içerisinde sihrin esrarlarının bulunduğunu düşündüğü konuşan taşı parçaladı.

Kambises'ten sonra Magus tahta çıktı ve üç yıl yedi ay boyunca hüküm sürdü. Onun ardından Hyspastes oğlu Darius tahta çıktı ve otuz altı yıl boyunca başta kaldı. Hükümdarlığının ikinci yılında yetmiş yıl tamamlandı. Yine Darius'un iktidarının altıncı yılında, Adar ayının üçüncü gününde Rabbin mabedinin inşası tamamlandı.

Bu zamanda filozof Demokritos yaşadı.

Darius öldükten sonra yerine oğlu Serhas yani Ahasuerus tahta çıktı ve yirmi altı yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda ressam Zeuxis yaşadı.

Bu zamanda Yahudi Ester ve baş rahip Barahya oğlu Yeremya Peygamberin kardeşinin oğlu Mordekay yaşadı. Mordekay, Ester'in amcasıydı. İkisi de Babil'de esirdi.

Bu zamanda on iki peygamberden biri olan Malaki Peygamber, Yehuda ülkesinde peygamberlik yaptı. Malaki öldükten sonra İsrailoğulları arasında bilinen bir peygamber kalmadı. On iki peygamberin kitapları toplamda 3643 ayet içerir. Ester'in kitabı ise 654 ayetten oluşmaktadır.

Kral Serhas, saltanatının on birinci yılında Atina şehrini ve diğer birçok şehri ele geçirdi. Serhas'tan sonra oğlu başa geçti ve iki buçuk yıl boyunca hüküm sürdü. Bundan sonra ise Ariyoh olarak adlandırılan uzun kollu Artaserhas tahta çıktı ve kırk bir yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda adı Afsis olan Augos nehrine gökten bir taş düştü.

Kral Artaserhas, saltanatının yedinci yılında yazıcı Ezra'ya Yehuda ülkesine gitmesini ve Yehozadak oğlu baş rahip Yeşu'nun başkanlığında Kudüs'ü yeniden inşa etmesini emretti. Bu durum Ezra'ya bildirildi ve vahyedildi. Ezra, ezbere bildiği için tüm Tevrat'ı ve bütün peygamberleri ezberden yazdı. Harun'dan sonra on dördüncü baş rahip olan Ezra, ayrıca halkın Babil'den nasıl ayrıldığını da tanımladı ve bildirdi. Ezra'nın kitabı 2808 ayeti ihtiva etmektedir.

Bu zamanda Sicilya'lı bilgin Empedokles yaşadı. Bir mağaradan dışarı sızan ateşi görmeye ve incelemeye gitti. Bu şekilde bir şey anlayamayınca kendisini içeri attı ancak ayakkabılarını dışarıda unuttu. Böylece afişe oldu ve çevresi tarafından kendisine verilen niteliklere sahip olmadığını anladı.

Bu zamanda iki doktor, Demokritos ve Hipokrat ile Zenon ve Heraklitos tanındılar.

Bu zamanda Romalılar Atina kentine elçiler gönderdiler. Bu elçiler Atinalıların kanunlarını kopyalayıp bunlara dayanarak on iki adet kanun yazdılar.

Kral Artaserhas, hükümdarlığının yirminci yılında kendisinin şarap kabı taşıyıcısı olan Nehemya'yı, Kudüs'ü yeniden inşa etmek üzere gönderdi. Nehemya, Artaserhas'ın iktidarının yirmi beşinci yılının sonuna kadar Kudüs'te kaldı. Daha sonra Kral Artaserhas'ın veziri Amalek'li Haman yaşadı. Haman, İsrailoğulları ile Amalekliler arasındaki eski düşmanlığı ve savaşları aklında tutarak onlara karşı olan düşmanlığını sürdürdü. Kraldan onları öldürmesini ve Yahudi halkını yok etmesini istedi. Bu yılda, Elişa' oğlu baş rahip Yoyada başkanlığı altında çarşıları, sarayları ve kaleleriyle birlikte Kudüs'ün inşası tamamlandı. Nehemya, Kudüs'e gittiğinde Yahudilerin kutsal bir ateşi yoktu. Başka bir ateşle de Allah'a kurban sunmaya cesaret edemediler. Çünkü Babil'e esir olarak

götürüldükleri sırada rabbin sunağının kutsal ateşini almışlar ve Epemiye kentinin köylerinden birinde bulunan bir kuyuya atmışlardı. Bu köy Ashin olarak adlandırılıyordu. Şarap kabı taşıyıcısı Nehemya, ateşin bu kuyuya atılmasından 64 yıl sonra bu kuyudan getirdiği bir adet vazo ve kaseyi sunağın üzerindeki odunların üstüne koyarak ateşi yaktı.

Bu zamanda Eflatun doğdu ve sofist Sokrates Atina şehrinde tanındı. Gençleri saptırması nedeniyle zehir içirildi ve öldü. Onun ardından Eflatun, onun fiillerini ve rezil öğretilerini yaymaya başladı.

Bu dönemde kralın veziri Haman, tüm gücüyle İsrailoğulları'nın tamamını yok etmeyi, onları ortadan kaldırmak üzere çalıştığı ve hileler düşündüğü sırada Ester ve Mordekay, çul giyerek Allah'a dua edip yakardılar. Allah, onların bu duasına cevap verdi ve Amalekli Haman'ın tuzaklarını onun boynuna geçirdi. Böylece Artaserhas tarafından öldürülerek çarmlıha gerildi.

YEREMYA PEYGAMBERİN KARDEŞİNİN OĞLU OLAN MORDEKAY'IN KARDEŞİNİN KIZI ESTER'İN VE KRAL ARTASERHAS'IN VEZİRİ AMALEKLİ HAMAN'IN TARİHİ

Kral Artaserhas'ın, bütün eşrafını, akrabalarını ve ordusunun liderlerini topladığı, büyük bir ziyafet tertiplelediği yazılıdır. Amalekli Haman onun baş veziri konumundaydı. Kral, ziyafette bulunan nimetlerden ve çeşitli lezzetlerden istediği kadar yiyip doyduktan sonra kendi kendine düşündü ve Kraliçe Vaştı'nın hazırlanıp kendisine ve arkadaşlarına içecek bir şeyler sunmasından başka bir lezzet kalmadığını söyledi. Bundan dolayı kral, hazırlanıp süslenerek kendisinin ve arkadaşlarının meclisine gelmesi için kraliçeye haber gönderdi. Ancak kraliçe ona olabilecek en kötü ve kırıcı yanıtı verdi. Bu duruma çok üzülen kral, o gün ve bütün saltanatı boyunca yaşadığı bütün lezzetleri unuttu. Bu gamını ve hüznünü gören bütün konukları ile arkadaşları onu yalnız bıraktılar. Kraliçe Vaştı'nın ülkesinden kovulmasını ve kendisi için de ülkenin dört bir tarafından bin adet kadının seçilerek getirilmesini emrettiği söylenir. Ülkesinde kontrolü altında bulunan 127 şehir bulunuyordu. Güzellik, zarafet ve zeka açısından olabildiğince en üstün kadınları kendisi için seçmeleri üzere elçilerini buralara gönderdi. Seçilen kadınlar arasında Yahudi Ester de bulunuyordu. Bu bin kadın arasından da yine en güzel, en zarif ve en akıllı olanlarından yüz tanesinin seçilmesini istedi. Ester de seçilen bu yüz kadın arasında bulunuyordu. Kral bu seferde bu yüz kadın içerisinde en güzel, en zarif ve en akıllı on tanesinin seçilmesini emretti. Bu on kişi seçildiğinde Ester yine seçilmiş durumdaydı. Daha sonra da bu on kişiden

üç kişinin daha seçilmesini emretti. On kişi içerisinde üç kişi daha seçildi ve Ester yine onların içerisinde bulunuyordu. Kral bu kez de bu üç kişi içerisinde güzellik, zarafet ve zeka açısından en üstününün seçilmesini emretti. Üç kişi içerisinde Mordekay'ın kardeşinin kızı Ester seçildi. Çünkü kadınlar içerisinde ondan daha güzel, zarif ve akıllısı yoktu. Kral, Ester'e otuz gün boyunca hazırlanmasını ve süslenmesini emretti. Bu sürenin sonunda Ester krallığa ve saraya girdi. Ester saraya girip Vaşti'nin yerine kraliçe olduğu andan itibaren Mordekay kralın kapısında kaldı ve oradan ayrılmadı. Yaşanan bu durumlardan dolayı Haman üzüntüye kapıldı ve çok endişelendi. Kral Artaserhas'ı kandırmak istedi. Aklına girmek için ona "Ey Kral! Senin ülkende İsrailoğulları halkından küçük bir asker birliği var" dedi. İmparatorluğun şehirlerinde bulunan İsrailoğullarından her biri için önceden belirlediği miktarı kraldan alana kadar da durmadı. Böylece kral ile aralarında bir anlaşma imzalayarak bunları uygulamak üzere belirli ve sınırlı bir zaman belirlediler. Haman bu anlaşmayı ülkede bulunan bütün şehir yöneticilerine gönderdi. Anlaşma ellerine ulaştığı zaman, belirlenen vakte uygun olarak şehirlerinde bulunan İsrailoğullarını öldürmelerini emretti. Ardından Mordekay'ı asmak için 120 zira uzunluğunda bir darağacı hazırlatarak bunu evinde sakladı.

Bu sırada kralın hizmetkarlarından onun özel korumasına atanan ve isimleri Ba'san ile İtnah olan iki Türk hizmetkar hazırlanarak gece kralı öldürmeye kalkıştılar. Kraliçe Ester'in amcası Mordekay, dikkati ve saraya bağlılığı sayesinde bu planı öğrendi ve net kanıtlar buldu. Gidip kralı uyardı ve ikisinin hazırlıklarına dair delilleri sundu. Gece olunca kral bu ikisinin başına gözcü koydu. Hizmetkarların ise kralın planlarını öğrendiğinden haberleri yoktu. Kral kendisine sunulan delilleri gördüğü an durumu anladı. Hizmetkarlar da niyetlerini kabullenince kral öldürölmelerini emretti.

Mordekay'ın yaptığı bu uyarılar Kralların Tarihi kitabında yazılıdır. Kralın uykusunun kaçtığı ve dolayısıyla uykusuz kaldığı bir gecede kendisine, Kralların Tarihi kitabının okunmasını emrettiği yazılıdır. Katip, Mordekay'ın tarihine ve uyarılarına gelene kadar krala kitabı okumaya devam etti. Bu noktada Kral katibe "Bu adama ne ödöl verdik?" diye sordu. Katip hiçbir ödöl verilmediğini kendisine bildirdi. Bunun üzerine kral Mordekay'ı ödüllendireceğini yarın sabah kendisine hatırlatmasını katibe emretti. Böylece uykusu geldi ve uyudu.

Sabah olduğu zaman kralın yanına ilk olarak veziri Haman girdi. Kral, veziri Haman'a "Sence kralın onurlandırmak ve şereflendirmek istediğı bir adamın ödölü ne olmalıdır?" diye sordu. Haman, kralın indinde kendisinden daha özel birisinin

olamayacağını düşünerek “Ey Kral! Onun ödülü kraliyet atına bindirilip kralın tacını da başına geçirmesidir. Atın dizginini tutan kişi ‘İşte bu, kralın kendisini onurlandırmak ve şereflendirmek istediği adamın ödülüdür’ şeklinde bağırarak ona şehri gezdirmelidir” dedi. Bunu duyan kral Haman’a: “Hemen kalk ve Mordekay’ı kraliyet atına bindir, boynunda bir işaretle krallık tacını onun başına geçir ve atın dizginini tutarak dediğin şeyi yap” dedi. Haman, kralın huzurundan ayrıldı ve kralın kendisine emrettiği şeyleri Mordekay’a yaptı. Evine döndüğü zaman üzgün ve kederliydi. Eşi ona “Ne oldu? Neden böyle üzgün ve kederli görünüyorsun?” diye sordu. Haman, yaşananları eşine anlattı. Eşi “Bu adam hangi halktan, hangi millettendir?” diye sorduğunda Haman İsrailoğullarından olduğunu söyledi. Kadın Amalekliler’in karşısında Allah’ın İsrailoğullarına vaktiyle yaptığı yardımı hatırladı ve Haman’a şöyle dedi: “İsrailoğulları kavminden olan bu adamın karşısında düşmeye ve titremeye başladın. O halde başınıza gelen bu aşağılanmaları alın!” Daha sonra Mordekay kral ile Haman arasındaki anlaşmaya göre İsrailoğullarının öldürüleceği vaktin yaklaştığının hatırladı. Kraliçe Ester’e giderek kral ile konuşma talebini ilettili. Bu konudaki talebini ara ara tekrarladı.

Pers krallarının kanunu, davet edilmeden kralın huzuruna giren kişilerin başlarının, kral esasını onlara atmadığı/doğrultmadığı müddetçe, cellatlar tarafından kesilmesini emrediyordu. Kralın esasıyla yaptığı bu fiil ölümden korunmanın işaretiydi. Ester kralların bu kanununu hatırlayınca canı adına dikkatli davranmaya başladı. Ancak amcası Mordekay ısrarlarına devam ediyordu. Ester’in bu yavaşlığını görünce ona “Eğer sen canını Rabbin halkı ve ümmeti olan İsrailoğulları’nı kurtarmak üzere kullanmazsan onların ilahı olan Rab lütfuyla onları kurtaracaktır. Aksi takdirde sen de kralın satacağı ve Haman’ın öldüreceği kişilerden biri olacaksın. Bu yüzden kurtulabileceğini düşünme” dedi. Kraliçe Ester, amcası Mordekay’dan oruç tutmasını, dua etmesini ve İsrailoğullarının bütün bakirelerine kendisiyle birlikte üç gün üç gece boyunca oruç tutmalarını emretmesini istedi. Kraliçe Ester, üç gün üç gece oruç tuttu ve dua etti. Ardından çul giyerek küller üzerinde secde edip dua etti. Kendisini kraldan, halkını da Haman’ın şerrinden kurtarması için Allah’a yalvarıp yakardı. Orucunun bitişinden sonraki dördüncü gün, kral tahtında otururken Kraliçe Ester krallık elbiselerini giyerek onun huzuruna çıktı. Bundan dolayı cellatlar en güzel ve en zarif kadınlardan biri olan Ester’i öldürmeye hazırlanırken Kral esasını ona doğru attı/yöneltili. Ki bu hareket Pers krallığının ölümden koruma işaretiydi. Ester bayılarak yere yığıldı. Kral, Ester’e doğru koştu. Kral tahtından kalkarak Ester’i aldı ve onun başını kucağına koyarak yüzünü okşamaya başladı. Kaldırdı ve tahtında yanına oturttu.

Ardından Ester'e şöyle dedi: "Kralına ne dilediğini söyle." Ester "Kraldan isteğim yarın veziri Haman ile birlikte benimle yemek yemesidir" şeklinde yanıtladı. Kral bu isteği kabul etti ve veziri Haman'ı da yanına alarak Ester'e yemeğe gitti. Yemek yendikten sonra Kral Ester'e "İsteğini söyle." dedi. Ester de "İsteğim yine kralın ve veziri Haman'ın benimle yemek yemesidir" dedi. Kral yine kabul etti. Sonraki gün tekrar o ve veziri Haman Ester ile birlikte yemek yediler. Yemek bitince kral Ester'e "İsteğini söyle" dedi. Ester krala "Talebim yine kralın ve veziri Haman'ın benimle yemek yemesidir" şeklinde cevap verdi. Kral bunu yine kabul etti ve veziri Haman ile birlikte gidip Ester ile yemek yediler. Kralın kalbine veziri Haman'a karşı bir soğukluk ve kıskançlık yerleşti. Yemek yendikten sonra kral Ester'e "İsteğini söyle" dedi. Kraliçe Ester krala "Öldürülmek üzere olan, hayatını yitirmek üzere olan ve halkı yok edilecek olan birinin nasıl bir isteği olabilir ki?" dedi. Bu sözler karşısında kederlenen ve hüzne kapılan kral Ester'e "Peki bunu yapacak kişi kim?" diye sordu. Ester krala "O kişi benim yüzümden seni kıskanan, benim gibi bir eşin olmasını istemeyen işte burada bulunan vezirin Haman'dır" dedi. Kral o anda hissettiği gam ve kederden dolayı ishal oldu ve aceleyle çıktı. Tuvaletten geri döndüğünde Haman'ın kraliçe Ester'e yalvardığını ve onun ayaklarını öptüğünü gördü. Kral bunu görünce kıskançlığa kapılarak Haman'a: "Sen hala bizi lekelemek mi istiyorsun?" diye bağırdı. Böylece Allah, Mordekay'ın duasını duymuş oldu. Onun orucunu, kraliçe Ester ile birlikte bütün İsraili kadınların dualarını kabul etti. Kral, veziri Haman'ın asılmasını emretti. Haman'ın Mordekay'ı asmak için 120 zira uzunluğunda bir darağacı hazırladığı krala bildirilince kral, Haman'ın bu darağacına asılmasını emretti. Böylelikle Allah İsrailoğullarını kurtardı ve Amalekli Haman'ın tuzaklarından korudu.

Uzun kollu Artaserhas'tan sonra İkinci Artaserhas tahta çıktı ve iki yıl boyunca hüküm sürdü. Ondan sonra da Sogdianos tahta çıkarak bir yıl tahtta kaldı. Daha sonra ise Darius Notos (Piç Darius) tahta çıktı ve on dokuz yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda geometrici Öklid yaşadı.

Darius'un saltanatının beşinci yılında Mısır halkı Perslere karşı ayaklandılar. 124 yıllık boyunduruğun ardından kendi krallarını atadılar.

Bu zamanda Etna dağından yükselen alevler çok sayıda şehri yaktı.

Bu zamanda Yunanlılar yirmi dört harf belirlediler. Bundan önce sadece on altı harf kullanıyorlardı. Mısırlı Kadmos ve Agenor, Atina şehrine gelerek oraya Yunanlıların ilk olarak kullandıkları on altı adet harfi getirmişlerdi. Bu harfler aşağıdaki gibidir:

A B Γ Δ E I K Λ N Π P
el-Alfa el-Bita el-Gama ed-Delta Yûta Kaba Lambd Nû Bi Rau

ر ف ن ل ك ى ذ ج ب ا

C T Y Φ Ω
Sigma Tau

ط س

Bu harfler Fenike harfleri olarak adlandırılmaktadır. Daha sonra Argos kentinden Palamedes dört başka harf daha buldu. Bu harfler şunlardır: Z, Θ, H, X. Daha sonra ise Simoniden dört başka harf daha buldu. Bunlar ise şunlardır: M, Ξ, O, Ψ. Yazıyı ilk bulanların Mısırlılar olduğu, ardından da Fenikelilerin onlardan aldığı söylenir. Fenikelilerin aldığı bu harfler Kadmos'un oraya daha önceden getirdiği harflerdir. Buradan da Yunanlılara geçmiştir.

Bu zamanda Sokrates'e zehir içirilerek öldürüldü. Onun ardından öğrencileri Platon ve Epiküros tanınarak farklı öğretiler yaydılar.

Kral Artaserhas'ın saltanatının on beşinci yılında Afrikanos, Kartaca ülkesine saldırarak ele geçirdi. Bu ülke onun ismine nazaran Afrika olarak isimlendirildi.

Daha sonra ikinci Artaserhas yirmi yedi yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda Roma halkının ve orada yaşayanların sayımı yapıldı. Bu sayım üç yıl sürdü. Sayım yapanların yorulması sonucu sayım durduruldu.

Bu zamanda Mısır kralı Fasto (Nektanebo) Etiyopya'ya kaçtı. Çünkü kendisine doğru birçok ordunun geldiğini gördü. Bazı insanlar, onun İskender'in babası olduğunu söylüyorlar.

Mısırlıların saltanatı 42 yıl boyunca, Filip oğlu İskender'in kölesi Ptolemaios'a kadar ortadan kalktı.

Kral Artaserhas'ın saltanatının dördüncü yılında Aristoteles, 17 yaşındayken Platon okuluna girdi.

Bu zamanda Makedonya tahtına annesinin ismi Olympias olan İskender babası Filip geçti. Kral Artaserhas'ın on üçüncü yılında Filip oğlu İskender doğdu ve Platon öldü.

Bu zamanda Yehuda kabilesi kralı Hezekiya oğlu Menaşe, Gerizim dağında, Kudüs'te bulunan mabede benzer bir mabet inşa etti.

Daha sonra Arşak oğlu Darius altı yıl boyunca hüküm sürdü. Saltanatının ilk yılında Filip oğlu Makedonyalı İskender tahta çıktı. Başlangıçta Yunanistan üzerinde on iki yıl boyunca hüküm sürdü. Bu sırada on iki yaşındaydı. Yaşam süresi ise 32 yıldır. Birçok ülke zapt etti. Otuz beş adet kralı yok ederek onların ülkelerini ele geçirdi. Başlığında üç adet boynuz bulunan İskender'in ordusu yüz yirmi bin kişiden oluşuyordu.

Ye'cüc ve Me'cüc'ün saldırılarını durdurmak için baraj yapan da oydu. Daha sonra birlikler topladı ve bunları bir araya getirerek diğer ülkelere karşı sefere çıktı. Bütün kralları öldürdü ve Sind ülkesine kadar olan ülkeleri ele geçirdi. Sind'de Hindistan'a sefere çıkmak üzere hazırlandı. Hindistanlıları kendisine itaate çağırarak üzere başlarında Selevkos isimli komutanı bulunacak şekilde ordusunun bir kısmını onlara gönderdi. Selevkos'a önce davette bulunmasını, kabul etmez iseler o zaman savaşmasını emretti. Selevkos, Hint ülkesi sınırına ulaştığında kış başlangıcıydı. Onlara İskender'in kendisine emrettiği şeyleri yazdığı bir mektubu, askerlerinden ileri gelen üç nefer ile birlikte gönderdi. Hintliler mektubu okuduklarında korkuya kapılıp afalladılar Ancak Selevkos'un mektubuna olumsuz cevap vererek kendisinin ve ordusunun savaşacak gücü olmadığını söylediler. Ordularını hazırlayana kadar Selevkos'un elçilerini alıkoydular. Ardından öncesinde kimsenin benzerini görmediği büyük bir sayıyla harekete geçtiler. Beraberlerinde, savaşmak üzere kullandıkları birçok fil getirdiler. Henüz kampından ayrılmamış ve birliklerini savaş düzenine sokmaya vakti olmayan Selevkos ile karşılaştılar. Buna rağmen Selevkos, savaşmak üzere askerleriyle birlikte dışarı çıktı. Çarpışma sonucu iki taraf ta darbe aldı. Selevkos'un ordusundaki atlar fillerden korktukları için dağıldılar ve kamplarına geri döndüler. Selevkos, İskender'e buldukları durumu, Hintlilerin durumunu, filleri ve atlarının bu fillerden korkuşunu yazarak tekrar savaşa dönüp dönmeyeceklerini sordu.

İskender, Selevkos'un mektubunu okuduğu zaman filozoflarını çağırarak mektubu onlara okudu ve bu konudaki görüşlerini sordu. Filozoflar daha sonra kendisinin üstlenmesi üzere kışın geri kalanında savaştan kaçınılması görüşü üzerinde birleştiler. Bunun üzerine İskender, ordu komutanı Selevkos'a mektup yazarak kışın geri kalanında Sind ülkesinde

bulunduğu yerde kalmasını emretti. Bu haberi alan ve kendilerini rahat bırakmalarını isteyen Hintliler de geri çekildiler.

Böylece İskender hemen hazırlıklara girişti. Bakır ustalarını bir araya toplayarak onlara Hintlilerin fillerine benzeyecek şekilde bakırdan kırk adet oyuk fil yapmalarını ve içlerini kömür ile doldurmalarını emretti. Bu bakır fillerin ayakları söküp takılabilecek ve altlarına hareket eden tekerlekler monte edilmiş bir durumdaydı. İskender, bu filleri insanlardan gizlemek istediği için kimsenin fillerin yanına girmemesi ve üzerlerine binmemesi adına bunların başına nöbetçiler yerleştirdi. Nöbetçilere faaliyetlerini kesintiye uğratmadan birbirlerini takip etmelerini, işçilere ise fillerin ayaklarını sağlam yapmalarını ve ateşin içeriye girebilmesi için sırt kısmında delikler açmalarını emretti.

Hintliler, uzun süre kendilerini rahat bıraktıklarını görünce barış umuduna kapıldılar. Korkularını göstermeden ona yazdılar ve İskender filozofları ile birlikte konuşmaya başladılar. Hint kralı, ona harika bir hediye sundu. Yanından bulunan Hintli filozofları övgülerle doldurduğu bir mektubu ona gönderdi. Bunun üzerine İskender, filozoflarına mektuba cevap vermelerini emretti. Böylece aralarında bir yazışma başladı. Sonrasında ise aralarına bir ihtilaf girdi. İki kral filozoflar için bir toplantı düzenlemek üzere yazıştılar. Yazışmalarında açıkladığımız üzere Sokrates ile Hipokrat, Demokritos, Aristoteles ve onların takipçileri arasındaki anlaşmazlığın nedenlerini konuştular. Filozofların toplantısı için bu tartışmaları açıklamak adına belirli bir gün ve zaman belirlendi. Bu amaçla bir araya geldiler.

Hint Kralının İskender'e bu konudaki mektubu aşağıdaki gibidir:

“Hint kralından kralların en büyüğü İskender’e ve tüm halkına selam olsun! Ey kral! Nimet etrafını sarsın, bilgeliğin kemale ersin, her daim selamette kalasın, yer yüzü sana boyun eğsin, statün yükselsin, felsefen bollaşsın, halkın sana boyun eğsin, belanın kapadığı senin için açık, belanın açtığı senin için kapalı olsun, dünyanın arzulanen şeyleri eline geçsin, kötü felaketler senden uzak olsun, şerlerden emin olasın, krallığının savunması örgütlenmiş olsun, tebaanızın umutları sizinle olsun, asil evlatlar çevrenizi kuşatsın, hayatı sevdiğin sürece hayatın huzur içinde güçlensin ve hayatın, dünyanın sonuna kadar zekanın bolluğuyla dolsun, ömrün sağlıklı uzasın, ordun krallığın sınırlarında muzaffer olsun, kelamın hikmetin parıltısıyla ışılsın, bütün keyifleriyle birlikte dünyanın neşesi seninle olsun, izzet ile kudretin güçlensin, Allah’ın kutsaması ve desteği seninle olsun, doğru görüş ile sizi başarılı kılsın, iktidarın tecrübesiyle kaygılarınız son bulsun, kaderin belalarından

emin olasin! Tebaamızla birlikte sizin için olan dileklerimiz bunlardır. Size karşı olan düşüncelerimizden dolayı selamlarımızla birlikte bunları size iletiyoruz. Dünyanın her köşesine hükmettiğin, bütün insanların sana boyun eğdiği, iktidarının yeryüzünde bulunan çağdaşların olan krallardan üstün olduğu, yaptığımız bu şeylerin sonucunda düşmanlarımızın çekememezliğini yatıştırdığı, böylece iktidarımızın azaltılmadığı, dört krallığın halkına hükmettiğin, Acemlerin neslinden neşet edip yükselen krallar gibi, Kenan oğlu Nemrut'un kudreti gibi, diğer krallar gibi asrın sonuna kadar hükmedeceğin ve böylece krallığının bir yıldırım gibi parlayacağı, temellerinin dağlar gibi sağlam olacağı, kurbanlarının ateş gibi yanacağı, gücünün demir gibi sağlam olacağı ve diğer kralların arasında zamanın sonuna kadar dört element olan su, ateş, toprak ve hava gibi yaşayacağı söylenmektedir.”

Mektup bu şekildeydi.

İskender'in emriyle filozofları mektuba bir cevap yazdılar. Ancak aralarında anlaşmazlık meydana geldiği için Hint kralının unvanının bir kısmını çıkardılar.

İskender'in cevabı şu şekildeydi:

“Çağın ve yeryüzünün en büyük kralı, dünyanın idarecisi İskender'den Hint kralına! Saf bir ihtişam elde ettiniz, krallığın saygınlığıyla süslendiniz, erdemliliğin yüksek derecelerine ulaştınız, gücünüzün büyüklüğü ile ünlendiniz. Üzerinizde sizi koruyacak bir el olsun, krallığınız uzun ömürlü olsun, dünya toprakları karşında zelil olsun, geçmiş krallardan kurtulasın, güç zamanın sonuna kadar size verilsin!”

İki kral da birbirleriyle yazışmakla meşgulken ve dolayısıyla savaşmaktan imtina etmişken birbirlerine karşı tetikte olmaya, durumun gidişatına göre ihtiyatı elden bırakmamak adına entrikalardan vazgeçmediler.

Hint kralı, İskender'in düzenlemiş olduğu seferi ve aralarında yaşanan durumları Çin kralına yazdı. İskender'in kendisine karşı zafer kazanmasından sonra kendisine saldırabileceği konusunda Çin kralını uyardı. Ondan yardım, destek ve birliktelik talep etti. Böylece İskender'in karşısında, onun gücünü ve direncini kırarak, saldırıdan caydıracak ve aralarında anlaşma gerçekleşip de bir araya gelirse onu uzaklaştıracak bir güce ve kuvvete sahip olacağını umut etti.

Çin kralı, Hint kralının mektubunu ve planını okuyunca yazmış olduğu düşüncelerinin ve isteklerinin doğruluğunu anlayıp ona olumlu yanıt verdi. Çünkü o da durumdan çıkar elde etmeyi umuyordu. Mektupta bulunan Hint kralının görüşlerinin

doğruluğuna kanaat getirmişti. Hint kralına hazırlık çalışmalarına başladığını ve tüm gücüyle hemen işe başlamaya hazır olduğunu haber verdi. Kendisinin yardımına ihtiyaç duyduğu zaman kendisine bildirmesini istedi.

İskender, bu yaşananları haber aldığı vakit hazırlıklarını yapmış ve çalışmalarını tamamlamıştı. Yola çıkacağını duyurduktan birkaç gün sonra birlikleriyle birlikte ayrılarak Hint ülkesine vardı ve komutanı Selevkos'un kampına indi. Hint kralına bir mektup yazarak onu bilgilendirdi ve teslim olmaya çağırdı. Aksi durumda kendisiyle savaşaacağını bildirdi. Mektubu göndermek için elçiler hazırladı. Düşman kampını görüp incelemek, ülkelerinden geçerken onlarla savaşılabilmek, konumlarını ve durumlarını kendi gözleriyle görmek istediği için kendisi de gizlice bu elçilerin içerisine karıştı.

Hint kralı onları iyi bir şekilde karşılayıp lütufta bulundu. İskender'in isteğinin aksine onları gelir gelmez karşıladı. Verdiği cevabında İskender'in gelişini beklemeyeceğini, aksine birlikleriyle ona karşı ilerleyeceğini bildirdi. Böylece Hint kralı, Çin kralına bir mektup yazarak onu, üzerine gelen İskender'in niyeti hakkında bilgilendirdi. Daha önce kendisine bildirdiği üzere acilen yardıma gelmesini talep etti. İskender ise onların kampında keşfe çıkarak ordusu için Hint kralından otuz fersah uzakta bulunan avantajlı bir yer seçti. Kampına geri döner dönmez oyalanmadan bol miktarda erzak ve yiyeceklerle birlikte aceleyle harekete geçti ve seçtiği bu yere ulaştı. Böylece Hint kralı, hala Çin kralının yardımını beklerken onu hareket etmeye zorladı. İskender'in bu manevrası Hint kralına ulaşınca İskender'e bir tehdit mektubu yazdı. Ardından harekete geçerek İskender'in kampına bir mil uzaklıkta kamp kurdu. İskender'in kamp yeri daha yukarıda iken Hint kralının kampının konumu İskender'in kampından daha aşağı bir noktadaydı.

İskender, ertesi gün kendisiyle görüşmek istediğini Hint kralına bildirdi. Bakır fillerini hazırlatarak içlerine kömür doldurttu. Gece vakti olunca içlerinde ateş yaktırdı. Yakılan ateş henüz sıcaklığının derecesinden dolayı kimsenin yaklaşmadığı ölçüde ısınmış ve tutuşmuş bir değildi. Sabah olup gün doğunca askerleriyle birlikte harekete geçen Hint kralı, İskender'in taktiği karşısında şaşkınlığa düşmüş bir şekilde İskender'in kampına doğru yaklaştı. Beraberinde getirdiği, üzerlerinde savaşçıların bulunduğu filler ordusunun ön kısmındaydı. Filler yaklaşıp İskender'in fillerini görünce onlara saldırmaya başladılar. Çünkü fillerin üzerinde bulunan biniciler, bu Hint fillerinin savaşmakta yeterli olmadıklarını düşünüyorlardı. Dolayısıyla dikkatsizce saldırıya geçtiler. İskender, fillerinin arka taraftan onlara doğru sürülmesini emretti. İskender'in kampının yüksek, Hintlilerin kampının ise

alçak konumu nedeniyle filler yüksek hıza sahip tekerlekleri üzerinde ilerleyerek harekete geçtiler. Hint filleri çarpışma sırasında yapmaya alıştıkları gibi bu fillerin üzerine atılıp boynuzlarıyla vurdular. Ancak alev alıp tutuştular. Böylece arkalarına bakmadan, bozguna uğramış bir şekilde ne binicilerini ne de Hintlilerden birini dinlemeden ürkmüş bir halde ve yanmanın verdiği şiddetli acıyla askerleri ezerek kaçtılar. Yaşanan bu kargaşadan dolayı Hint kralı ve askerleri kaçtılar. İskender'in askerleri, her vadi ve tepede onları takip edip büyük bir kısmını öldürdüler.

Ardından bitkin ve ürpermiş Çin yardımcı birlikleri bitkin yük hayvanları ile birlikte Hintlilere geldiler. Hareketsiz ve erzaksız bir şekilde Hintlilerin kampına yerleştiler. Onların bu durumundan habersiz olan İskender, kamplarını görünce bunun kendisi için bir hile olduğunu düşündü. Filozoflarını toplayarak onlara "Takviye birliklerinin geliş hızını bizim ne kadar yorgunluk içinde bulunduğumuzu ve onlardan daha az kaynağa sahip olduğumuzu görüyorsunuz. Dün akşam karanlığında onları öldürdük ve yok ettik. Ancak daha gün doğmadan orduları öncekinden daha fazla olarak geri döndü. Bu durum, halimiz ve vaziyetimiz hakkında neler düşünüyorsunuz? Görüşünüz nedir?" diye sordu. Filozoflar bu durum üzerinde düşünürken en büyükleri: "Önümüzdeki salı günü onlara saldırıp savaşmamız gerektiğini düşünüyorum." dedi. Bunu söylediği gün salı gününden yedi gün önce, Çarşamba günüydü.

Hint kralı, Çinliler ile onların binek hayvanlarının bitkin ve harap hali dolayısıyla üzgün durumdaydı. Müneccimlerini bir araya toplayarak İskender'in sormuş olduğu aynı soruyu yani savaştan geri çekilme konusunu onlara sordu. Hangi durumun savaştan daha iyi ve daha kolay olabileceğini araştırmalarını istedi. Mektupları ve talepleri, İskender'in savaştan kaçınma arzusuyla uyumluydu. Çünkü İskender onların durumunu kendi gözleriyle görmüştü. İskender, filozoflarını çağırarak onlara "Gidip düşmanı ziyaret edin. Onları dinleyin, tartışın ve düşüncelerini öğrenin. Daha sonra ne düşündüğümüze karar verir ve gerçekleştiririz" dedi. Filozoflar, İskender'in emrettiği şekilde yapıp Hintlileri dinledikten sonra onları da davet ederek oradan ayrıldılar. Hintli filozoflarda İskender'in bu konudaki yanıtını duymak için onlarla birlikte geldiler. İskender, düşüncelerini ve söyleyeceklerini gelenlere iletmeleri için bazı önde gelen adamlarını ve süvarilerini onlar için hazırlamıştı. Buluşma bu şartlar altında gerçekleşti. Hintlilere İskender'in yaptığı yürüyüşten, saldırıdan ve krallıklarına yaptığı taarruzdan dolayı üzgün olduklarını belirttiler. Çünkü iki tarafta bu

iki kral yüzünden birbirlerini öldürmek suretiyle apaçık bir hatanın içerisindeydi. İskender'in kendilerine emrettiği gibi davranarak onlara bu cevabı verdiler.

Hintliler onların bu konuşmalarını ve düşüncelerini duyunca kendilerinin de aynı bu görüşte olduklarını belirttiler. İskender'in adamları onlara şöyle dediler: "Sizin kralınız iri yarı, güçlü ve iyi bir binicidir. Bizim kralımız ise kısa ve zayıftır. Biniciliği de bilmez. Eğer sizde aynı düşünceye ve fikre sahipseniz kralınızı bizim kralımızla mübadereye davet edin. Bizde kendi kralımıza aynısını yapacağız. İkisinden biri kaçınılmaz olarak galip gelecektir. Böylece siz de biz de bu savaştan ve beladan kurtulmuş olacağız." Hintliler, bu koşulları kabul ettiler. Herhangi bir şüphe duymadan onlara güvenerek; "O halde hep birlikte işe koyulalım!" şeklinde yanıt verdiler. İskender'in mektuplarına yazdığı cevabı dinlemeden alıp oradan ayrıldılar.

Kamplarına döndüklerinde yakınlarını bu plan hakkında bilgilendirdiler. Çoğunluk bu düşünceyi onayladı. Buluşmanın gerçekleşmesi durumunda efendileri olan Hint kralının galip geleceğinden hiçbir şüphe duymadılar. İskender'i bu plana iten ve cüret ettiren şey; döndükten ve Roma'ya vardıktan sonra öleceğine olan inancıydı. Bundan hiçbir şüphe duymuyordu. Bundan dolayı bu işe girişmişti. Hintliler, krallarını İskender ile yapacağı ve kazananın krallığın sahibi olacağı bire bir mücadeleyi kabul edene kadar rahat bırakmadılar. Böylece bu konuyla ilgili yazışmalara başladılar. Aralarındaki görüşmeler sonucu çarpışmanın bizim hesabımıza göre salı günü, yedinci günde gerçekleştirilmesine karar verdiler.

İskender, askerlerine kendisi için atına bindiği zaman, ıskalamadan kullanabileceği bir mızrak hazırlamalarını emretti. Daha sonra askerleriyle birlikte harekete geçti. Karşı tarafta askerleriyle birlikte geldi İki ordu yerlerini aldılar. İki kral meydana çıktı. İskender Hintçe konuşarak Hint kralına: "Sen iri yarı iken ben kısa ve zayıfım. Buna rağmen benden korkuyorsun ve konumum seni ürkütüyor. Bana karşı başkasından yardım istedin" dedi. Bu sözlere sinirlenen Hint kralı "Sana karşı yardım istemek için kime ihtiyacım var?" şeklinde yanıt verdi. Bunun üzerine İskender "İşte arkada bulunan şu süvarilere" dedi. Hint kralı arkasına bakmak için dönünce İskender mızrağıyla ensesine bir darbe indirdi. İskender'in indirdiği bu ölümcül darbe ile hayatını kaybetti ve atından düştü. Askerleri cesedini alıp götürdüler. Böylece iki ordu da kamplarına döndü.

İskender, Hintlilere kendisine gelmelerini emretti ve onlara hitaben şu konuşmayı yaptı: "Ülkenizde kalmak veya mallarınızı almak gibi bir niyetim yok. Sizden bana itaat

etmenizden başka bir şey istemiyorum. Bundan sonra her yıl aynı bugün, bana içerisinde ülkenizin toprağı bulunan bir torba getirmeniz nazarımda bana olan itaatinizin bir alameti olacaktır. Şimdi gidin ve kendinize üzerinizde hükmedecek bir kral seçin.” Bu konuşmanın ardından İskender, onların yanından ayrıldı. İskender’in sözlerine şaşırın Hintliler onun bu konuşmasından dolayı mutlu ve memnun olmuş bir şekilde arkadaşlarının yanına döndüler. Bütün herkes onların getirdiğı haberle mutlu oldu. İskender’e hediyeler sundular. Ülkelerinin nadide eşyalarını onun önüne yığdılar. Birçok görkemli alaylar gönderdiler. İskender’i hediyelere boğdular. İskender’e Çinlilerin ülkelerindeki kamp yerini bildirip kendilerine nasıl muamele ettiyse onlara da aynı şekilde davranmasını istediler. Yine ondan, kendi içlerinden bir kralın yönetimine izin vermesini istediler. İskender bu isteğı kabul etti ve onlara, kral olarak seçtikleri kişiyi atadı. İskender ardından onların yanından ayrıldı ve ülkenin sınırlarına varacak kadar çevre bölgelere gitti. Ardından da Babil’e döndü. Çöl yolculuğı sırasında güneşin hararetinden dolayı kendini rahatsız ve zayıf hissederek atından indi. Arkadaşları onu altından yapılan kalkanlarının gölgesine aldılar. Ancak herhangi bir gelişme göstermedi. Gün sonuna doğru kendisini en yakın köye götürmelerini emretti. Onun emrettiğı gibi yaptılar. Geceyi orada geçirdi. Gün ağarınca rahatsızlığı daha da şiddetlendi. Çevresindekilere buldukları köyün ismini sordu. Ona köyün adının Rûmiyye el-Medain olduğunu söylediler. Bunu duyunca tüm umudunu yitirdi. Böylece ölümün kendisine Rumiyye’de, altın bir evde ulaşacağıının, kaderi olduğunu anladı. Bundan iyice emin olunca vasiyeti hakkında konuşmaya başladı. Herhangi bir varisi olmayan İskender vasiyetini Selevkos’a bırakarak, onun Babil’de kendi yerine geçmesi gerektiğini söyleyerek onu halef bıraktı. Ardından ölüm bu yerde kendisine ulaştı. Bu dünyada otuz iki yıl yaşayan İskender on iki yıl da hüküm sürdü. Ayrıca hizmetkarlarından birinin, ona bu yerde zehir içirerek öldürdüğü de söylenmektedir. İskender’den sonra tahta geçen Ptolemaios, onun naaşını alarak İskenderiye’ye taşıdı ve buraya defnetti.

İskender’in ölüm haberi kurmaylarına ulaşınca her biri yönettiğı bölgeyi ele geçirdi. Bunların arasında Mısırdaki kırk yıl hüküm süren Lagos oğlu Ptolemaios, Makedonya ve Antigonía’da hüküm süren Filip, Şam ve Asya üzerinde hüküm süren Demetrius bulunmaktaydı. Lagos oğlu Ptolemaios’un on üçüncü yılında Mısır’a ilerleyen Selevkos, Şam’ı ele geçirerek Demetrius’u Asya ülkesine kadar takip etti ve öldürdü. Şam ve Babil’in de içerisinde bulunduğu topraklara otuz iki yıl boyunca hükmetti.

Bu zamanda Antiokhos, Antakya kentini inşa ederek kendi adını verdi.

Bu zamanda Selevkos Epemiye, Halep, Kınnesrin, Urfa, Seleukya ve Laodikeia şehirlerini inşa etti.

O vakitlerde Yahudilerin başrahibi olarak Yehoniya oğlu Simon meşhur olmuştu. Onun ardından yerine erkek kardeşi Eleazar geçti.

Ptolemaios'un hükümdarlığının dokuzuncu yılında, Büyük Antiokhos Yahudiler'in yaşadığı Yehuda ülkesine gelerek Yahudileri itaat altına aldı ve onları yönetmeye başladı. Ptolemaios Epifanes, on birinci yılda ordu komutanı Skopas'ın idaresinde bir saldırı düzenleyerek Suriye şehirlerini ve İsrailoğullarının kentlerini ele geçirdi. Ptolemaios'un hükümdarlığının on birinci yılında, Büyük Antiokhos onun karşısına çıktı. Antiokhos Romalılarla savaşmış ancak mağlup olmuştu. Bunun sonucunda Romalılar, ondan oğlu Antiokhos Epifanes'i, Roma şehrine rehin olarak götürmek üzere aldılar. Bu yüzden onlara her yıl bin talant gümüş vermek zorunda kaldı.

Ptolemaios'un hükümdarlığının 13. yılında O ve Antiokhos bir barış antlaşması yaptılar. Bu suretle Antiokhos, kızı Kleopatra'yı Ptolemaios'a verirken Suriye ve Fenike'yi çeyiz olarak ondan aldı.

Ptolemaios'un on yedinci yılında Büyük Antiokhos, Pers ülkesinde, ilaha adanan bir tapınakta taşlanarak öldürüldü. Onun ardından oğlu on iki yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda Simeon olan Simon, Fenike ordu komutanı Apollonius'tan çok fazla altın vermeyi vaat ederek yardım istedi. Selevkos, ordu komutanı Apollonius'un kendisine bildirmesi sonucu Kudüs'teki mabette çok fazla altın bulunduğunu öğrenince bir ordu gönderdi. Bundan dolayı Allah onu cezalandırdı ve öldürdü. Yunanlıların 131. yılında Ptolemaios Philometor tahta çıktı ve otuz beş yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda kral Philometor için Tevrat'ı tefsir eden Aristobulus tanındı.

Yunanlıların 137. yılına denk gelen Ptolemaios'un altıncı yılında, indiktion döneminde, Roma kentinde rehin tutulmuş olan Antiohos oğlu Antiohos hüküm sürmeye başladı. Ardından savaşmak amacıyla Mısır kralı Batlamyus'un üzerine yürüdü. Romalılar tarafından engellenince Yehuda'ya geri döndü. Rahiplik giysisini Yehoniya oğlu Honiya (Onias) kardeşi Simon'a verdi. Daha sonra ondan alarak Menelaus olarak adlandırılan Honiya'ya (Onias) verdi. Aralarında gerçekleşen bu ihtilaf Yahudiler için kötülüğün ve ızdırabın sebebi oldu.

Yunanlıların 145. yılına denk gelen Ptolemaios'un hükümdarlığının on dördüncü yılında ve ikinci indiksiyon döneminde, Antiokhos Epifanis tahta çıktı ve sekiz yıl boyunca hüküm sürdü. Antiokhos, kurmaylarından bir komutanı büyük bir orduyla Kudüs'e gönderdi. Kanun-u evvelin yirmi beşinde kurnazlık ile kenti ele geçirdi ve mabede girerek orayı kirletti. Danyal Peygamberin hakkında konuştuğu yıkıntıyı ve harabeyi mabedin sunağına yerleştirdi. Bu, Olimpos'lu Zeus'un bir putuydu. Zeus Kesnios'un bir başka putunu da Gerizim dağına yerleştirdi. Kanun kitaplarını yaktırdı. Kendi yanlış itikatlarına uyana kadar bütün İsrailoğullarına zulmetti.

Mod'imde yaşayan Yonadab oğullarından rahip Simon oğlu Yuhanna oğlu Matatyahu ayaklandı. Hafis olarak adlandırılan Yuhanna, Tarsi olarak adlandırılan Simon, Makabe olarak adlandırılan Yehuda, Hauran olarak adlandırılan Eleazar ve Hifûs olarak adlandırılan Yonatan olmak üzere beş adet oğlu vardı. Rabbin kanununu savunmak üzere gayret ettiler. Çul giydiler ve büyük bir üzüntüye kapıldılar. Onlardan biri kesmek üzere bu putun yanına geldiğinde Yahudilerden bu puta kurban sunmak için yaklaşan bir adam gördü. Buna çok sinirlendi ve adamı yakalayarak öldürdü. Onları kurban kesmeye zorlayan lideri öldürdü. Putu parçalayarak yasayı korumak isteyenlerle dağa kaçtı. Rahiplerin lideri olan Eleazar isimli yaşlı bir adam, yakalandıktan sonra yasayı korumak istediği ve kurban kesmeyi reddettiği için çok şiddetli işkencelere maruz kalarak öldü.

Aynı şekilde Aşmonis adında bir kadın da yedi oğluyla birlikte yakalanarak Kral Antiokhos'un huzuruna çıkartıldı. Oğullarından her birisi işkencelere maruz kaldı. İlkinin bütün organlarının uçları kesilerek kızgın bir tavaya atıldı. İkincisinin başının derisi yüzüldü. Üçüncüsünün dili kesildi. Dördüncüsü ise krala "Ölüm benim için daha hayırlıdır. Çünkü yeniden dirilmeyi umuyorum. Putlara kurban kesmeyeceğim" dedi. Bu yedi kardeş öldükten sonra peşlerinden anneleri Aşmonis de öldü. Cenazeleri Antakya'ya gömüldü. Burada, onlar için büyük bir kilise inşa edildi. Onların anısına her yıl büyük bir panayır kurulur. Yine onlar için her yıl büyük bir festival düzenlenir. Burada onların kıssasını ve çilelerini aktardık. Çünkü Efendimiz Mesih'e itaatleri dolayısıyla ilk şehit olanlar onlardır.

Şabat gününde, Yahudilere saldırmak isteyenler nedeniyle bu dönemde Şabat'a uymamak Yahudilere helal kılındı.

Yunanlıların 148. Ptolemaios'un 17. yılında Matatyahu öldü. Onun ardından Yahudiler'in üç yıl boyunca idaresine güçlü olan ve İsrail halkı için mücadele eden oğlu Yehuda Makkabi geçti.

Yehuda bu yılda mabedi, içerisini kirleten putlardan ve şerlerden temizledi.

Yunanlıların 149. Ptolemaios'un ise 18. yılında Antiokhos Epifanis şiddetli bir hastalığa yakalanarak Pers ülkesinde öldü. Onun ardından Antiokhos Eupator başa geçti ve iki yıl boyunca hüküm sürdü.

Bir sonraki yıl Antiokhos, Yahudi halkını sürmek için sayısı yüz yirmi bine ulaşan büyük bir orduyu Kudüs'e gönderdi. Hauran olarak adlandırılan Eleazar, büyük bir fil gördü. Kralın onun üstünde oturduğunu düşünerek filin altına girdi ve kılıcıyla karnını yarı. Filin karnının yarılıp Eleazar'ın üstüne düşmesi sonucu Eleazar öldü. Savaş durulunca cesetler toplanarak Kudüs'e gömüldü. Cesetler toplanırken bir adamın kıyafetlerinde, altından olan bu putlar bulundu. Yehuda Makkabi, ölümlerin dirileceğini umduğu için Kudüs rahiplerine üç bin dirhem göndererek ölenler için bir kurban kesmelerini ve onlar için şefaatchi olmalarını istedi.

Bu zamanda Romalılar ve Yahudiler bir barış antlaşması yaptılar.

Yunanlıların 151. yılında Selevkos oğlu Dimitrius Soter Roma'dan kaçıp Suriye'ye gelerek atalarının tahtını on iki yıl boyunca zapt etti. Antiokhos'u ve onun sırdaşı Lysias'ı öldürttü.

Bu dönemde baş rahip Menelaus'un ölümünün ardından Yahudi ırkından olmayan Alkimus, rüşvet ile baş rahip oldu ve onun yerine geçti. Onias oğlu Onias, bu durumu görünce Mısır'a kaçarak orada Kudüs'teki gibi bir şehir ve bir mabet inşa etti. Allah'ın dinsiz Alkimus'u cezalandırması sonucu öldü. Yerine Yehuda Makkabi geçti. Onun ölümünün ardından da yerine erkek kardeşi Yonatan (Jonathan) geçti. O hem halkın idarecisi hem de başkahin konumundaydı. Demetrius'un ordu komutanı Bakhides'e karşı savaşarak onu mağlup etti.

Yunanlıların 160. yılında Demetrius, Mısır'a giderek orayı ele geçirdi. Mısır kralı, kızı Kleopatra'yı ona verdi. Bazıları onun Ptolemaios Eurgetes'in en büyük kızı olduğunu söylemektedirler. Roma piskoposu Anastasius, böylece Danyal peygamberin şu sözünün yerine geldiğini söylemektedir: "Güney kentinin kızı kuzeye verilecek." Kiros piskoposu Teodoret dedi ki: "Ptolemaios Epifanes'in büyük Antiokhos ile evlendirdiği o kişide Danyal Peygamberin sözü tamamlandı."

İskender'in saltanatının 165. yılında Ptolemaios Eurgetes tahta çıktı ve 29 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda Yûnan baş rahip ve Yahudiler'in idarecisi oldu.

Yunanlıların 167., Ptolemaios'un 3. yılında Demetrius oğlu Demetrius Siderites üç yıl hüküm sürdükten sonra öldürüldü. Baş rahip Yonatan, 170 yılında, Demetrius'un ordu komutanı Tripon tarafından hileyle öldürüldü. Onun yerine erkek kardeşi Simon geçti ve üç yıl boyunca başta kaldı.

Bu zamanda Ptolemaios, Demetrius'a kızını ve İskender ülkesini verdi.

147 yılında (Yunanlılar'ın) Sidetes olarak adlandırılan Demetrius'un erkek kardeşi Antiokhos, Suriye tahtına çıkarak dokuz yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu dönemde Simon, Roma kralına altından tabletler göndererek onunla bakır bir tablet üzerinde antlaşma yaptı.

Bu zamanda baş rahip Simon, oğlu Yuhanna'yı Antiokhos'un ordu komutanı Kandûbyûs'un karşısına gönderdi. Kandûbyûs'un ordusunu yok edip Yahudileri 28 yılın ardından diğer milletlere kölelikten kurtardı. Aynı şekilde onlar da vergiden kurtulmuş oldular. Selevkos Nikator'un hükümdarlığı ve Yunan döneminin başlangıcından beri Yahudilerin Suriye krallarına haraç ödediği kesindir.

Bu yılda Makkabiler'in ikinci tarihi tamamlandı.

Yunanlıların 177. Ptolemaios'un 21. yılının şubat ayında, Onias oğlu Simon öldürüldü. Ardından yerine oğlu Yuhanna geçti. Ancak Ptolemaios onu öldürdü. Yuhanna, Hirkanos olarak adlandırılan ve 28 yıl boyunca baş rahiplik yapan biriydi.

Bu zamanda Urfa'da yöneticiler, Urfa kralı Abgar ailesinden olan diğer kralların vaktine kadar yönetimde kaldılar.

Yunanlıların 182. Ptolemaios'un 17. yılında Partlı Arşak, Antiokhos Sitedes'i öldürdü. Erkek kardeşi Demetrius oğlu Demetrius onun yerine geçerek dört yıl boyunca hüküm sürdü. Onun ardından da Gripus tahta geçerek on iki yıl boyunca hüküm sürdü.

Antiokhos Kudüs'ü kuşattı ve şiddetli bir kıtlığa maruz bıraktı. Yuhanna Hirkanos, yaşanan bu zorluğu görünce bütün krallardan daha zengin olan Davut peygamberin kabrini açarak üç bin talent altın çıkardı. Bundan üç yüz talenti Kudüs'ten uzaklaşması için Antiokhos'a verdi.

Bu zamanda Hirkanos, Samarya şehrini yıkarak tekrar inşa etti ve adını Sebastia koydu.

Yunanlıların 186. yılı olan, Antiokhos'un tahta çıktığı ve Kudüs'ü kuşattığı bu yıl, Surluların yıllarının sayımına başlanır.

194 yılında Ptolemaios Soter tahta çıktı ve 17 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu sırada Yahudilerin yöneticisi Hirkanos ile Antiokhos beraber savaşa gittiler ve Part kralının ordu komutanı İndates'i öldürdüler.

198 yılında Suriye'de Antiokhos Kizikenos tahta çıktı ve 18 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu zamanda Rodos kentinde bir panik ve deprem yaşanması sonucu Kolossus viran oldu.

205 yılında Yuhanna Hirkanos öldü. Yerine oğlu Aristobulus geçerek bir yıl başta kaldı. O baş rahipti. Aynı zamanda mabedin yanışından ve krallığın yıkılışından 484 yıl sonra Yahudilerin ilk kralıydı. Aristobulusun İskender olarak adlandırılan Yuhanna adlı ve Antigonus adlı erkek kardeşleri vardı. Antigonus'u hile ve kıskançlık ile öldürdü. Ancak tam da kardeşinin kanını döktüğü yerde kendi kanı da döküldü. Çünkü babaları Yuhanna, yönetimde başarılı olamayacaklarına dair kehanette bulunmuştu. Babaları vahiyden konuşan dürüst bir adamdı.

207 yılında Aristobulus'un ölümünün ardından Yuhanna el-İskender başa geçti ve 27 yıl boyunca devam etti. İsrailoğulları kavmini şiddet, baskı ve güç ile yönetti.

Bu zamanda Ptolemaios Soter, annesi kraliçe Kleopatra tarafından sürülerek iktidardan uzaklaştırıldı. Onun sonrasında yerine Ptolemaios İskender geçti ve 10 yıl boyunca hüküm sürdü.

Yunanlıların 211. yılında, Yunanlıların 208. yılından itibaren Aşkelonluların yıllarının sayımı başlar.

Yunanlıların 216. Ptolemaios'un 5. yılında ordu komutanı Epiphanes, hediyelerini yaktıktan sonra Antiokhos Kozikos'u öldürdü. Onun ardından Suriye'de Philip tahta geçti ve iki yıl hüküm sürdü.

Daha sonra 207 yılında Suriye Krallığı yıkıldı.

Onların döneminin 222. yılında Ptolemaios tahta çıktı. Bu, sekiz yıl daha yaşayan kişidir.

Onun döneminde Roma halkının nüfus sayımı yapıldı. Sayım sonucunda 470.300 kişi sayıldı.

Orada bulunan Ptolemaios da Traklar tarafından yakıldı.

230 yılında Mısır tahtına Ptolemaios Dionsios geçerek 30 yıl boyunca hüküm sürdü. Onun iktidarının beşinci, Yunanlıların ise 234. yılında Yuhanna el-İskender öldü. Salina olarak adlandırılan Aleksandra onun yerine geçerek dokuz yıl başta kaldı. Kanun hükümlerini çok iyi koruyup uymayanları cezalandırdı. Daha sonra oğlu Hirkanos'u baş rahip yaptı. Ancak bunu yaptığı zaman Yahudiler arasında anlaşmazlık patlak verdi. Pek çok kargaşadan sonra Hirkanos'un baş rahip, Aristobulus'un da kral olması konusunda anlaşılabilir. Romalıların ordu komutanı Pompeius, gelip Aristobulus'u yakaladı ve onu elleri bağlı bir şekilde Roma'ya sürgün etti. Yerine de baş rahip Hirkanos'u bıraktı. Yunanlıların 243. yılına denk gelen Ptolemaios'un 14. yılında Hirkanos hüküm sürmeye başladı ve otuz üç yıl boyunca baş rahip olarak hüküm sürdü.

Bu dönemde Romalılar, Suriye kenti olan Antakya'yı harap ettiler. Bunun sonucunda Yahudilere boyun eğdirerek tekrar onlardan haraç almaya başladılar. Bununla birlikte başka birçok kente de boyun eğdirdiler. Yahudilerin idaresine ilki Antipater olarak adlandırılan yöneticiler atadılar. Bu Antipater, Yahudi olmayan diğer milletlerden, Herodes adında bir adamın oğluydu. İdumeyanlar yani Lut'un soyundan gelen Edom'un çocukları, bir sefer sırasında Askalon kentinin surlarına yakın olan bir Apollon tapınağına saldırmışlar ve Antipater'i esir almışlardır. Babası Hirodes'in onlara verip oğlunu geri alacak hiç parası olmadığı için oğlu Antipater onların ellerinde kalmış ve onlarla birlikte gitmek durumunda kalmıştır. Bu genç (Antipater) özgürlüğüne kavuşunca Aritas olarak adlandırılan Arap kralı Arit'in (Arethas, Al-Harith) Kifrida (Cyprisi) isimli kızıyla evlendi. Ardından Yahudi baş rahip Hirkanos'un arkadaşı oldu. Onun için çok fazla mücadele ederek kardeşi ile aralarında yaşadığı anlaşmazlıklarda onu destekledi. Onun adına Roma ordu komutanı Pompeius'u bulmaya peşinden gitti. Bundan dolayı aynı şekilde kendisini seven ve Yahudi temsilcisi olarak aralarına alan Romalıların da arkadaşı oldu. Kifrida'dan Yusuf, Ferorah (Pheroah), Fsalaes (Phasaes) ve Herod adlarında erkek ve Salome adında kız İbrani çocukları oldu. Fsalaes (Phasaes) ve Yusuf kısa bir süre sonra Yahudilerin idarecileri oldular. Babaları Antipater ise şarap garsonlarından birinin kendisine zehir içirmesi sonucu öldü. Oğlu Hirodes, Roma'ya giderek oradan Yahudiler üzerinde hakimiyet hakkını alarak geri döndü.

Bu Hirodes, kurtarıcımız Mesih'in zamanında yaşamıştır. Kendisi ve ailesi hakkında az sonra bilgilendirme yapacağız.

Yunanlıların 259. Ptolemaios'un ise otuzuncu yılında isimleri Caius, Julius ve Marcus Antonios olan konsüller göreve başladılar.

Bu yıl Ptolemaios'un ölümünün ardından Kleopatra tahta geçti ve 22 yıl boyunca hüküm sürdü.

İktidarının ikinci yılında Roma ordu komutanı Pompeius, savaşta öldürüldü.

Ardından Makkabiler'in işleri tamamlandı. Yahudiler, Romalılar ile bir anlaşma yaparak onlara boyun eğdiler. Makkabiler'in kitabının ilk bölümü 2766 ayetten oluşmaktadır. İkinci bölüm ise 5600 ayetten oluşmaktadır.

Makkabiler'in başlangıcından yani Yunanlıların 93. yılından yıkılışlarına kadar geçen süre 168 yıldır.

Yunanlıların 264. yılı olan Kleopatra'nın saltanatının beşinci yılında Antakyalıların yıllarının sayılması başlar. Bu yıl, artık yılın ardından pazartesi günü ile başlamıştır.

Adem'den bu yıla kadar 5461 yıl geçmiştir.

Aynı yıl, Romalılar 320 kişiden oluşan ve Bula (βουλή) olarak adlandırılan senatolarını toplamanın uygun olduğunu düşündüler. Sözünü ettiğimiz bu konsillerden birini gerçekleştirdiler. Caius Julius dört yıl boyunca hüküm sürdü. Romalıların dilinde Kayser olarak da adlandırıldı. Çünkü annesi öldüğünde henüz cenin halindeydi. Annesinin karnını yarararak içerden çıkartıldı ve büyüyene kadar yetiştirildi. Vajinadan çıkmadığını ima etme amaçlı olarak krallar gibi doğmadığını, onların çıktığı gibi çıkmadığını söyleyerek krallar üzerinde yükselmiş ve Roma'da Romalılara hükmetmiştir.

Mısırî ayı olan Quintilis yani temmuz ayı, o dönemde Kral Julius tahta çıktığı için o dönemden beri Julius olarak da adlandırılır.

Julius Yunanlıların 268. yılında ölünce yerine Kayser Augustus tahta çıktı ve 56 yıl altı ay hüküm sürdü.

Şubat ayında iki günün eksik olmasıyla ilgili olarak Roma ordu komutanı Manlius Capitalinus zamanında bir saldırı gerçekleştiği ve Capitalinus onları mağlup ettiği yazılıdır. Ancak Februarius adında bir Roma generali ve onunla birlikte diğer bazı başıbozuk kişiler Capitalinus'a karşı ayaklanarak onu Romalıların idaresinden uzaklaştırdılar. Bu baskın

duyuldu ve Capitalinus'un azledildiği haberi düşman birliklerine ulaştı. Bunun üzerine gece vakti gelip Roma'yı ele geçirdiler. Bunun üzerine generaller ve Februarius kaçarak putların tapınağı olan Kapitol'e sığındılar. Daha sonra Capitalinus'a haber vererek "Biz size karşı hata işledik ve bundan dolayı suçluyuz. Romalıları Kapitol'u alabilecekleri bir tarafta toplayın. Bizi kurtarın, bizde sizin kral olmanızı destekleyeceğiz" dediler. Geceleyin Roma şehrinde, üç noktada Romalılardan oluşan birlikler toplayıp saldırıya geçti ve düşmanları ortada hapsetti. Düşmanı ve ordu komutanlarını öldürerek tekrar Romalıların idaresine geçti. Şehri düşmana teslim etmek isteyen Februarius yakalanıp bir ağ içinde eşeğe bindirildi. Sopa ve değneklerle vurularak kendisine "Defol ey Şubat" dendi. Ardından denize atıldı. Bunun üzerine kral bu ayın Februarius'un adıyla adlandırılmasını emretti. Böylece onun kötü hatırası her yıl aşağılanma vesilesi olarak hatırlanacaktı. Roma'ya karşı yapılan beklenmedik saldırının gerçekleştiği ve ayın 28'ine denk gelen iki günlük süre çıkartılarak bir gün Fabin'e yani Temmuz ayına, diğer gün ise Kanun-i Ahir'e eklendi. Böylece bu iki ay 32 gün olmuş oldu. Bir süre sonra Romalıların başına geçen başka bir kral: "Şubat yani Februarius ayının yılın ortasında olması uygun değil" diyerek bu ayı yıl sonuna Mısrî yani Adar ayından öncesine yerleştirdi. Ayrıca bir ayı kendi ismi Julius ile ve diğer bir ayı da dayısının ismi Augustus ile adlandırdı. Bu sebepten dolayı Şubattan iki gün çıkartıldı. Romalıları o vakitten beridir halen daha Şubat ayını uğursuz saymaya, şeytanın bu ayda ortaya çıktığına ve kötü ruhların bu ayda yaratıldığına inanmaya devam etmektedirler.

Yunanlıların 275. yılına ve olimpiyatların 146. denk gelen Kayser Augustus'un saltanatının sekizinci yılında, Yahudilerin krallığı ve rahipliği ortadan kalktı. Dolayısıyla daha önce Yahudi olmadığını söylediğimiz Antipater oğlu Hirodes onları yönetmeye başladı ve otuz yedi yıl boyunca hüküm sürdü. Yahudilerin baş rahibi Hirkanos, Partların ülkesine sürülüp esaretten dönünce oğlu Jonathan ile birlikte Hirodes tarafından öldürüldü. Böylece patriklerin lideri Yakup'un "Krallığın kendisine ait olduğu ve ulusların gelmesini beklediği kişi gelene kadar Asa Yehuda'dan kaybolmayacak. Ne de kanun koyucu Yehuda'nın ayaklarının arasından ayrılmayacak" dediği sözü yerine gelmiş oldu. Hayatım üzerine yemin olsun ki bu vakitten kısa bir süre sonra Mesih'in zuhuru gerçekleşti. Aynı zamanda 433 yılı oluşturan Histaspes (Viştaspa) oğlu Darius'un saltanatının altıncı yılında sona eren ve onun saltanatı sırasında gerçekleşen beşinci ve altıncı olimpiyatların vaktinde rabbin mabedinin tamamlandığı yedi ve altmış iki hafta hakkında, baş melek Cebrail tarafından kendisine bildirilen Danyal'in kehaneti gerçekleşmiş oldu. Bu vakitten Hirodes'in saltanatına kadar Yahudilerin bütün yöneticileri Mesihyyin (Meshedilmişler) yani baş rahipler olarak

adlandırılıyorlardı. Ancak bu vakitten itibaren, rahiplik müessesesi ve kendi içlerinden kendilerine yönetici seçtikleri idare ortadan kalktı.

Hirodes, krallığı Romalılardan alınca Yahudilerin ülkesine indi. Yahudiler ise ona karşı çıktılar. Bunun üzerine Hirodes onlarla savaşarak Kudüs'ün bütün surlarını yıktı ve şehirdeki birçok Yahudi'yi kıyımdan geçirdi. Rahiplik müessesesine ait ve sadece baş rahibin giyebildiği rahip elbisesini aldı. Mühür altına alarak kendi kontrolünde tuttu. Bir yıl boyunca hiç kimseyi başrahipliğe atamadı. Kısa bir süre sonra ise karısının erkek kardeşi Hirkanos oğlu Aristobulus'u baş rahip olarak atadı. Daha sonra Aristobulus'u öldürdü ve yerine Hananiel'i yerleştirdi.

Hirodes'in saltanatının 7. yılına denk gelen Kayser Augustus'un saltanatının 14. yılında kral Augustus, kendisine isyan eden ve Mısır kraliçesi Kleopatra'nın hakimiyetinde olan, ordusunun komutanı Antonius ile savaşmak üzere sefere çıktı. İkisine karşı yaşadığı şiddetli savaş sonucu onları mağlup etti. Kleopatranın “Güneş” ve “Ay” olarak isimlendirilen iki oğlunu yakalayarak öldürdü. Augustus'dan kaçmayı başaramayan bu iki oğlun kendi elleriyle kendilerini öldürdükleri söylenmektedir. Bu yaşananlar üzerine Mısır krallığı yıkıldı ve o vakitten beri Romalıların idaresinin altına girdi.

Bu dönemde Roma kentinde bir nüfus sayımı yapıldı. Yapılan sayım sonucu kent sakinlerinin nüfusu dört milyon yüz altmış dört bin bulundu.

Augustus, saltanatının 18. yılında Roma generali Tiberius'u Ermenistan'a gönderdi. Aynı zamanda Partları da itaat altına aldı. Samoslulara da özgürlüklerini verdi.

Bu dönemde Romalılar, her dört yılda bir gelen artık günü “artık yıl” yani “ιδος πρὸ ἕξ καλανδῶν Μαρτιῶν” olarak isimlendirmeye başladılar. Yunanlılar ise Bisexton (Βίσεξτον) olarak adlandırdılar.

Augustus'un saltanatının 18. yılında Hirodes şehirler, surlar ve birçok kaleler inşa etti. Ayrıca Kayser'in onuruna Kayserya olarak adlandırılan bir şehir inşa etti. Burası daha önceleri “Strato'nun Kulesi” olarak adlandırılmaktaydı.

Bu zamanda Pisagor yanlısı filozof Sextus tanındı. Celile kentinden olan Celileli Yahuda ve Sadok iki müfteri idiler. İkisi isyan edip şöyle dediler: “Vallahi size cizye ödemek ve bize ölümlü hakimler atamanız caiz değildir”.

Hirodes'in saltanatının 35. yılına, Antakyalıların 46. yılına, Yunanlıların 309. yılına denk gelen Kayser Augustus'un saltanatının 42. yılında ve 19. Olimpiyatın ikinci yılına denk

gelen ilk indiksiyonun yılında, efendimiz ve kurtarıcımız İsa Mesih, Yehuda kasabası olan Beytlehem’de, προ` οκτω` καλανδων Ιανουαριων, Kanun-i Evvel’in 25’inde doğdu. Ademden bu yıla kadar bütün yılların toplamı 5,566 yıl etmektedir. Bu yılın ilk günü Pazartesi idi. Yunanlıların hesabına göre ayın on ikinci, Romalıların hesabına göre ise on altıncı günüydü. Mart ayının 25’inde, Mesih’e hamile kalınan bir önceki yıl pazartesi günü ile başlamıştı. Yunanlıların ay hesaplamasına göre o gün, yılın ilk günüyken Romalıların hesaplamasına göre beşinci gündü. Bu yıl artık bir yıldı.

Mesih’in doğumundan önceki yıl, ülkeyi yöneten bir meclisin ήγεμω της συγκλήτου (senato başkanı) olan Cyrinus, Yahudiye ülkesinde cizyeye tabi olanları saymak için gönderildi. Çünkü doğrusu o Hifatos υπατος konsül idi ve Bula’da/βουλή’da (senato) toplananlardan idi. Herkes kendi şehrinde kaydedileceği zaman, Meryem’in nişanlısı Yusuf da yazılmak için kendi şehri Beytlehem’e gitti. İşte bu sırada Mesih’in doğumu gerçekleşti.

Rum bilgin Longinus da Romalıların Suriye’nin bir kenti olan Antakya’daki savaşlarını ve kazandıkları zaferi anlattığı kitabının üçüncü bölümünde, Kayser’e aşağıdaki bilgileri vererek bu dönem hakkında bilgilendirmiştir: “Doğudan gelen bazı Pers’ler krallığınızın şehirlerine girerek Beytlehem’de doğan küçük bir çocuğa hediyeler sundular. Çocuğun kim olduğunu ve kimin oğlu olduğunu henüz bilmiyoruz.” Bunu göndermesinin ardından Augustus, Longinus’a cevap yazarak şöyle dedi: “Yahudilerin idaresi için oraya atadığımız satrap Hirodes, mektup yazarak bütün her şeyi bize bildirecek.”

Müneccimleri²¹ gönderen Pers kralının adı Pharansoun idi. Bu müneccimler Augustus’un iktidarının 44. yılında Mesih’e geldiler. Kimilerine göre Mesih, bu sırada iki yaşındaydı. Cyril ve Afrikanus gibi diğer bazı kişiler ise müneccimler kendisine geldiği sırada Mesih’in yedi yaşında olduğunu ifade ettiler. Bu görüş daha olasıdır. Çünkü birçok kilisenin resimlerinde ve heykellerinde, müneccimler ile papazları, Mesih’in ve annesi Meryem’in yanında resmedilmiş bir şekilde bulduk. Ayrıca Mesih’in 37 yıl boyunca hüküm süren Hirodes’in saltanatının 35. yılında doğduğunu ifade ettik. Mesih iki yaşında olsaydı Hirodes ölmüş olacaktı. İncil Yusuf’un Mesih ile birlikte Mısır’a kaçışını, Hirodes’in ölümüne kadar iki yıl boyunca orada kalışını ve Hirodes’in ardından oğlu Archelaus’un tahta çıkışını anlatır. Hirodes, müneccimlerin sözlerinde durmadıklarını görünce müneccimler

---

²¹ Magi, Magû, Muğ vb. şekillerde adlandırılan ve Hz. İsa’nın doğumu için gelen İranlı müneccimler.

tarafından sağlanan belirtilere göre Beytlehem ve çevresinde bulunan iki yaş ve altındaki tüm çocukları öldürmek için gönderdi.

Kurtarıcımız Mesih'i doğurduğu sırada on üç yaşında olan iffetli Meryem, Mesih'in yükselişinden beş yıl sonra elli bir yaşındayken öldü.

Yunanlıların 307. yılında, Eylül ayının 24. gününde Zekeriya oğlu Yuhanna'ya hamile kalındı ve o Yunanlıların 308. yılında, Haziran'ın yirmi dördünde doğdu.

Meryem, Yuhanna'ya hamile kalınmasından altı ay sonra, mart ayının yirmi beşinci gününde müjdelendi. Böylece dokuz ay sonra Yunanlıların 309. yılında, Kanun-i Evvel'in (Aralık) yirmi beşinci gününde Mesih, Beytlehem'de doğdu ve sekiz günlükken sünnet edildi. Kırk günün sonunda mabede götürüldü. Yaşlı Simon mabette onu kucakladı. Oradan da Yusuf, Mesih ile birlikte Mısır'a kaçtı.

Daha önce Mesih iki yaşındayken Hirodes'in öldüğünü bildirdik. Yine Mesih'in otuz yedi yıl boyunca hüküm süren Hirodes'in saltanatının 35. yılında doğduğunu ifade ettik. Eğer müneccimler geldiğinde Mesih iki yaşında olsaydı Hirodes ölmüş olacaktı. Müneccimlerin vizyonu gördükleri yılda, Mesih'in iki yıl kaldığı Mısır'a gittiği söylenir. Yusuf, Hirodes'in öldüğünü duyduktan sonra Mesih dört yaşındayken Mısır'dan ayrıldı. Bu bazıların görüşüdür. Doğrusu ise şöyledir: Mesih henüz kırk günlükken Mısır'a gitti. Çünkü Hirodes'in, Mesih'in doğumundan iki yıl sonra öldüğünü belirtmiştik. Bu durum, Mesih'in Mısır'da yalnızca Hirodes'in hayatının son iki yılında kaldığına dair delildir. Çünkü İncil şöyle demektedir: "Yusuf, Hirodes'in öldüğünü duyunca Mısır'dan ayrıldı ve Mesih'in büyüdüğü Nasıra'ya gitti." Ayrıca İncil, müneccimlerin Kudüs'e gelerek Mesih'in doğumunu öğrendiklerini, Yahudi rahiplerin de Mesih'in Beytlehem'de doğacağını öğrendikten sonra bunu Hirodes'e bildirdiklerini, Hirodesin de Mesih hakkında bilgi toplamak amacıyla müneccimleri gönderdiğini ifade ediyor. Yine İncil bu konuyla ilgili olarak, müneccimlerin ülkelerine başka bir yoldan döndüklerini, Hirodes'e gitmediklerini belirtiyor. Bu durum, müneccimlerin Mesih'i Kudüs'te görmediklerine dair kanıttır. Mesih'in, Hirodes'in saltanatının 35. yılında, hükümdarlığının bitmesinden iki yıl önce doğduğunu ifade ediyoruz. Mesih'in doğduğu yıl, Yusuf ve annesi Meryem onu alarak Mısır'a gittiler. Orada Hirodes'in ölümüne kadar iki yıl boyunca kaldılar. Bu Hirodes yetmiş yıl yaşayıp otuz yedi yıl hüküm sürdükten sonra Yunanlıların 311. yılına denk gelen Kayser Augustus'un iktidarının 44. yılında öldü. Bu durum Mesih'in Mısırda iki yıl kaldığının ve Ruhü'l-Kudüs tarafından verilen ilhamla Rabbimiz Mesih'i görmeden ölümü tatmayacağını

söyleyen yaşlı Simon'un onu kucaklamasından hemen sonra Yusuf'un Mesih'i Mısır'a götürdüğüünün kanıtlardan biridir. Simon, Mesih'i mabette kolları arasına aldı ve rabden izin vermesini isteyerek şöyle dedi: "Ya Rabbi! Şimdi bu kulunun huzur içinde ölmesine izin ver. Çünkü gözlerim bütün uluslar için hazırladığın, onları aydınlatacak ışık olan ve senin halkın İsrail'in ihtişamı olacak olan kurtuluşu gördü." Bunun dışında, İncil'de sözü edilmeyen başka kıssalar da bulunmaktadır. Yaşlı Simon ayakta ve Mesih kucağında iken ruhunu teslim etti. Simon'un ayakta durduğu ve kollarında Mesih bulunduğu haldeki mucize ölümünü gören insanlar şahit oldukları durum hakkında konuştular.

Müneccimler, Beytlehem'den ayrıldıktan sonra haber Hirodes'e ulaştı. Şayet Mesih Mısır'a gitmeden önce iki yaşında olsaydı Hirodes ölmüş olurdu ve müneccimlere şunu söyleyemezdi: "Gidin ve çocuk hakkında bilgi toplayın. Onu bulduğunuz zaman buraya geri dönerek bana bildirin ki ona secde edebileyim." Bundan dolayı müneccimlerin Kudüs'te Mesih'i gördüğünü iddia edenlerin görüşü doğru değildir. İncil'in aktardığımız bu bilgileri aktarmasına gerek yoktur. Bu ve benzeri durumlar atalarımızın kiliselerde gösterdikleri gibi müneccimlerin ve çobanların Mesih'in doğumu vaktinde geldiklerini kanıtlar.

Hirodes şiddetli ağrılar ve sızılar içerisinde öldü. Öncesinde ise aralarında yaşanan bir tartışmadan dolayı yatakta birlikte yattıkları sırada karısını öldürdüğü söylenir. Aralarındaki kavga dinmedi. Hatta karısı onunla o kadar tartıştı ki aklını kaçıran Hirodes yerinden fırladı, yastığını aldı, karısının yüzüne koydu ve üzerine oturdu. Karısı ölene kadar da öylece kaldı. Ardından kızını ve yakın akrabalarından bir kısmını öldürdü. Çünkü o şiddetli bir cinnet geçirmekteydi. Bağırsaklarında şiddetli ağrılara neden olan ülser vardı, ayakları gut hastalığı ile şişmişti, kasıkları ve penisi dağılmış ve kurtlanmıştı. Korkunç ve kalıcı ülserler bedenini kaplamıştı. Hirodes ağrı ve sızılarının şiddetinden dolayı bir bıçak ve elma almış ve elma keserken etrafındakilerin dikkatsizliğinden yararlanarak kalbine saplamak suretiyle kendisine saldırmak istemişti. Ancak bunun farkına varıp ona engel oldular. Daha sonra kız kardeşi Şalome'ye ve onun eşine "Ölümümün Yahudiler için büyük bir bayram ve büyük sevinç olacağını biliyorum. Öyleyse burada toplanan bütün herkesi bir araya getirelim ve onları hapsedip öldürelim ki Yahudiler toplandıklarında seve seve ya da zorla benim için hüznünlensinler" dedi. Hirodes bu şekilde daha önce görülmemiş büyük acılar içerisinde öldü. Böylece Allah kendisine isyan etmek suretiyle masum çocuklara yaptığı katliamın intikamını kendisinden almak için onu böyle cezalandırdı.

Bu bilgiler bu zamanda yaşayan bilginlerin söylediklerine göre yazılmıştır. Diğer bazı bilginler ise bütün bu belalar çocukları katletmesinden, Allah'a karşı haddi aşmasından ve cüretkarlığından önce başına gelmişti demektedirler.

Hirodes'in dokuz adet eşi ve çocukları vardı. Doris'ten kardeşlerini öldüren ve sonunda babası tarafından öldürülen Antipater'e, öldürülen baş rahip Hirkanos'un kızı Meryem'den kardeşleri Antipater'in desiseleriyle ölen Aristobulus ve Alexander'a baba oldu. Bunun dışında Antipas olarak adlandırılan, kardeşinin karısı Herodias ile evlenen ve bu evlilik dolayısıyla kendisini uyaran ve kınayan vaftizci Yahya'yı öldüren Hirodes adlı başka bir oğlu daha vardı. Herodias Yahya'dan nefret etmekte ve onu öldürmek için çareler düşünmekteydi.

Hirodes doğum gününde maiyetindeki bütün önemli kişiler için bir kutlama düzenledi. Herodias da kralın önünde dans etmek üzere kızını gönderdi. Kral ve bütün haziran onun dansına hayran kaldılar. Hirodes daha önce Yahya'nın (Yuhanna) ölümünü isteyeceği konusunda onunla anlaşmaya varmış ve onun kafasını bir tabak üzerinde kendisine sunacağına dair söz vermişti. Hirodes böylece ona ne isterse vereceğine dair krallığının yarısı üzerine yemin etti. Herodias ondan Yahya'nın başını isteyince cellatlarından bazılarını hapishaneye göndererek vaftizci Yahya'nın başını kestirtip getirtti. Getirilen başı kızına sundu. Kızı da taşıyarak annesine götürdü.

Hirodes Antipas, Samiri Malkous'tan kendisinden sonra tahta geçecek olan Archelaus'a; Kudüslü Kleopatra'dan halktan uzak yalnız olarak yaşayan başka bir Hirodes'e ve karısını kaçıran kardeşi tarafından öldürülen Filip'e; Pallas'tan da Phasaël'e baba oldu. Bunların yanında onun, Alexander'ın kardeşi Aristobulus, Halkis kralı Hirodes ve Hirodes olarak adlandırılan, efendimiz Mesih'in kardeşi Yakup'u kılıçla öldüren, kurtlanan ve de amcası Hirodes'ten hırsızlıkla krallığı alan Agrippa adlarında üç adet torunu oldu. Bu Hirodes Agrippa'nın kendisinden sonra tahta geçen Agrippa adında oğlu ve Berenika ile Drusilla adlarında iki kızı oldu. Drusilla αι Πράξις'te (Elçilerin İşleri) sözü edilen maliye memuru Feliks ile evlendi.

Şimdi şunu açıklamaya geri dönüyoruz: Cezalandırılan Hirodesin ölümünden sonra, daha önce açıkladığımız üzere, Yunanlıların 312. yılına denk gelen Kayser Augustus'un saltanatının 45. yılında, yerine oğlu Archelaus başa geçti. Daha sonra Augustus, Archelaus'un kardeşi olan ve Antipas olarak adlandırılan Hirodes'i Yahudiler'in tetrarkı olarak atadı. Aynı zamanda Felix'i Trahonitis, Lisaniyas'ı ise Abilene valisi olarak atadı.

Bu zamanda Roma kentinde bir nüfus sayımı yapılarak Roma'da yaşayan insanlar sayıldı. Sonuç dört milyon yüz bin olarak bulundu.

Bu zamanda Archelaus, birçok nedenden ve despot yönetiminden dolayı Galatya'nın bir kenti olan Vienne'ye sürüldü. Onun yerine Hirodes, tetrark olarak Yahudilerin başına geçti ve 28 yıl boyunca hüküm sürdü.

İmparator Kayser Augustus, saltanatının 54. yılında, 75 yıl ömür sürdükten sonra öldü. Ondan sonra yerine 78 yıllık ömründe 23 yıl hüküm süren Kayser Tiberius geçti.

Bu zamanda büyük bir korku ve 13 kentte hissedilen şiddetli bir deprem yaşandı.

Tiberius'un saltanatının yedinci yılında Tetrark Filip, bir şehir inşa ederek Kayserya Philippi olarak adlandırdı. Hirodes de Kayser Tiberius'un adını verdiği Tiberias'ı inşa etti.

Yunanlıların 357. yılına denk gelen Kayser Tiberius'un saltanatının on dördüncü yılında Euxine ülkesinin Pontus kentinden olan Pilatus, Yahudiye'ye gönderildi. Ardından Yahudileri Kayser Tiberius'un bölgesinden çıkarmaya başladı.

Adem'den ve yaratılışın başlangıcından itibaren beş bin beş yüz otuz beşinci, Antakyalıların yetmiş beşinci yılı olan, 201. olimpiyatın tamamlandığı, Kayser Tiberius'un saltanatının 15. yılı olan, 15. indiksiyona denk gelen bir sonraki yılda efendimiz Mesih, otuz yaşındayken, Ürdün nehrinde, Kanun-i Ahir'in altısı olan pazar gününde Zekeriya oğlu vaftizci Yahya tarafından vaftiz edildi. Mesih'in doğumu ise bir Salı günüydü.

Efendimiz ve Mevlamız Mesih, vaftizin ardından çölde kırk gün kırk gece oruç tutup sahtekar tarafından kışkırtılmasından sonra üç buçuk yıl boyunca harikalar ve mucizeler yaratmaya başladı. Efendimiz Mesih'in gerçekleştirdiği ilk mucizesi Celile'deki Kana'da, bir düğünde suyu lezzetli bir şaraba dönüştürmesi ile gerçekleşti. Sonra on adet güzelliği verdi: Öğrencilerine duayı öğretti, cüzzamlı bir adamın cüzzamını giderdi, hastalara şifa verdi, delileri iyi etti, körlerin gözlerini açtı, dilsizleri konuşturdu ve ölüleri diriltti.

Böylece Mesih'in yardımı ve desteğiyle Eski Ahit'in kıssaları, haberleri ve öyküleri tamamlandı. İçerisinde kıssalar, olaylar ve dünyanın ilk asrı ile birinden diğerine geçmiş yüzyıllardan bilgiler barındıran, tüm çağlardaki oluş ve bozuluştan söz eden, yani yaratılışın ilk başlangıcından ve Adem'den, ta Eski Ahit kıssalarının sonuna, Mesih'in peygamberlerin kitaplarında kendisi hakkında bildirilen tüm alametleri tamamlamasına ve de Efendimiz Mesih'in semaya yükseldiği zamana, aya ve güne kadar yaşanan şeyleri aktaran, bildiren ve tanımlayan, yaratılışın başlangıcını anlatan kitabın ilk bölümü tamamlanmış oldu. Ki

Mesih'in göge yükselmesi Iyar (Mayıs) ayının üçüncü günü olan perşembe günü gerçekleşti. Çünkü Fısıh bu yılda Adar ayının 24. günü olan cumartesi gününe denk gelmişti. Ayrıca göge yükseliş de bu ayın 25'i pazar günü gerçekleşmişti.

Yeni Ahit'in tarihini aktarmaya bu noktadan, Efendimiz Mesih'in göge yükseldiği vakitten başlayacağız. Yeni Ahit'in bütün kıssalarını bildireceğiz ve aktaracağız. Bu vakitten günümüze kadar dünyada yaşanan ihtilafları zikredeceğiz. Daha sonra bazı var olması gereken belirli durumları aktaracağız, zikredeceğiz ve tanımlayacağız. İnşallah akli tatmin edecek ve kıyasa uygun olacak şekilde, peygamberlerin ve Allah tarafından indirilmiş kitapların aktardıklarına göre kıyamet vaktine ve dünya tarihi yıllarının sonuna kadar bahsetmeye devam edeceğiz.

MENBİC KENTİNİN PİSKOPOSU OLAN, KONSTANTİN OĞLU MENBİCLİ MAHBUB'UN TARİHİNİN İKİNCİ BÖLÜMÜ

Abdulmesih Oğlu Ebu'l-Bedri Yuhanna Oğlu Said -Allah Ona, Anne ve Babasına, Soyuna ve Hristiyanlara Rahmet Etsin -Tarafından Kendisi İçin Yazıldı

Bir ilah olan Baba, oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla.

Kayser Julius 4 yıl 4 ay, Kayser Augustus ise 56 yıl 6 ay boyunca hüküm sürdüler. Augustus'un saltanatının sekizinci yılında Yahudilerin kendilerine ait olan ancak Romalıların sömürgesi haline gelen krallığı ve rahiplik müesseseleri yıkıldı. Daha önce Yahudi olmadığını aktardığımız Antipater oğlu Hirodes 34 yıl boyunca Yahudileri yönetti. Bu sırada üzerlerine vergi koydu ve baş rahip Hirkanos ile oğlu Jonathan'ı öldürdü. Yahudilerin bütün baş rahipleri Hirodes onlara hükmetmeden önce Mesihîyyin (meshedilmişler) olarak adlandırılıyorlardı. Ancak Hirodes'in onlara hükmetmeye başlamasından sonra nübüvvetleri ve krallıkları sona erdi. Böylece Yakup'un şu sözü yerine gelmiş oldu: "Krallık ve nübüvvet, her şeyin kendisine ait olduğu ve uluslar tarafından beklenen kişi gelene kadar Yehuda'dan kaldırılmayacak." Aynı şekilde Danyal'in, Melek Cebrail kendisine geldiği sırada toplamı 483 yıl yapan o vakitte yani Hystaspes oğlu altıncı Darius'un ilk yılında ve Rabbin mabedinin tamamlandığı sırada tamamlanan yedi ve altmış iki hafta hakkında söylemiş olduğu sözü de yerine gelmiş oldu.

Kısa bir süre sonra Hirodes, Yahudiler üzerindeki egemenliğini Romalılarından elde ettiğinde Yahudiler ona itaat etmeyip idaresini kabul etmediler. Bunun üzerine Kudüs'ün iki surunu yıktı, şehrin halkından birçok kişiyi öldürdü ve rahiplik cübbesini alarak bir yıldan fazla süre boyunca kimsenin baş rahip olmasına izin vermedi. Aynı şekilde bu uygulama ondan sonra Yahudileri yöneten kişiler tarafından uygulanmaya devam ettirildi. Daha sonra Babil'den Hananiel'i getirterek onu Yahudiler üzerine bir yıl boyunca baş rahip olarak atadı. Bir yılın sonunda karısının erkek kardeşi, Hirkanos oğlu Aristobulus'u bir yıl süreyle baş rahip olarak atadı. Daha sonra Hirkanos oğlu Aristobulus'u öldürdü ve tekrar Hananiel'i baş rahip olarak Yahudiler'in üzerine atadı.

Kayser Augustus'un saltanatının on dördüncü, Hirodes'in ise dördüncü yılında Augustus, Mısır kraliçesi Kleopatra'ya aşık olması dolayısıyla kendisine isyan eden, baş kaldıran, itaat etmeyen ve karşı çıkan komutanı Antonius'a karşı sefere çıktı. Augustus, Mısırlılar ile savaşı sonucu Kleopatra'nın Şems (güneş) ve Kamer (ay) adlarındaki iki oğlunu yakalayarak öldürdü. Yine bir gece kendilerini öldüren Kleopatra ve Antonius'u da

yakaladı. Böylece o günden beri Mısır krallığı yıkılmış ve Romalıların hakimiyeti altına girmiştir.

Augustus, saltanatının on sekizinci yılında komutanı Tiberius'u Ermenistan'a göndererek orayı fethedip ele geçirdi. Aynı günde Romalılar dört yılda bir gerçekleşen artık aya yani idus πρὸ ἑξ καλανδῶν Μαρτιῶν'a girdiler. Yunanlılar ise "Bisekston" olarak adlandırdılar.

Augustus'un yirmi sekizinci yılında Hirodes, Kayser'in ismine nazaran Kayserya olarak adlandırdığı bir şehir inşa etti. Yine bu dönemde alimlerden biri olan Pisagorcu filozof Sextus, Yehuda ve Celile bölgesinde tanındı. Hirodes'in otuz ikinci, İskender'in ise üç yüz dokuzuncu yılında, Kanun-i Evvel'in yirmi beşinci günü olan çarşamba günü Efendimiz Mesih -övgüler onadır- doğdu. Rumların hesabına göre ayın on ikinci günü idi. Adem'den bu noktaya kadar 5506 yıllık bir süre söz konusudur.

Bu yıldan önce Romalılar, hakim Cyrinus'u vergiye tabi nüfusu tesbit etmesi için gönderdi. Memleketindeki herkes kayıt olmaya giderken Meryem'in sözlüsü Yusuf da kayıt olmak için gitti. Efendimiz Mesih -övgüler onadır- doğunca müneccimler doğu yönünden gelerek Efendimiz Mesih'e -övgüler onadır- altın, mür ve buhur gibi hediyeler sundular. Rum bilgin Longinus bu durumu Romalıların Suriye'nin yani Şam'ın bir kenti olan Antakya'ya karşı savaşlarını anlattığı kitabında, Kayser'e şunları söylediği sırada, üçüncü bölümde anlatır: "Doğulu Persler, ülkene girerek kim olduğunu ve kimin oğlu olduğunu henüz öğrenemediğim, Filistin'de doğmuş olan bir çocuğa hediyeler sundular." Bu konuyu Augustus'a yazarak ona bir mektup gönderdi. Augustus, Longinus'un mektubuna cevaben şunları yazdı: "Mektubunu, Filistin'de Yahudiler arasında doğan bir çocuk hakkında verdiğin bilgileri, doğudan gelen müneccimler hakkında anlattıklarını ve çocuğa hediye sunmalarını, çocuğun kim olduğunu ve kimin oğlu olduğunu bilmediğini okudum. Ben gerçeği öğrenip doğru bir şekilde hareket edeceğim. Yahudiler üzerindeki idarecimiz Hirodes yazarak onun kim olduğunu, durumunu ve tarihini bize bildirecek." Augustus, Yahudiler üzerindeki yöneticisi Hirodes'e şu sözlerle bir mektup yazdı: "Kralların kralı Augustus'tan Yahudiye yöneticisi Antipater oğlu Hirodes'e selam! Bilgin Longinius yazmak suretiyle bana aranızda Perslerin kendisine hediyeler sunduğu bir çocuk doğduğunu bildirdi. Çocuk ile ona gelen müneccimlerin durumunu, gelme nedenlerini ve çocuğa neler sunduklarını dikkatli bir şekilde araştır. Bu konuda hiçbir şeyi benden gizleme ki Allah'ın izniyle bilgi sahibi olabileyim."

Hirodes müneccimler ile görüşerek ne yaptıklarını sordu.

Ona şöyle cevap verdiler: “Yüce Nemrut bize içerisinde şunları bildirdiği bir kitap kaleme aldı: ‘Birkaç yüzyıl içerisinde Filistin’de bir çocuk doğacak. Bu çocuk yüce olacak ve bütün alem ona boyun eğecek. Onun bir işareti olarak bildiğimiz üzere şu ve bu yönden birer yıldız bulacaksınız. Onu arayıp gördüğünüz zaman mür, altın ve buhur götürerek bütün bunları ona sunun. Önünde saygıyla secde ettikten sonra geri dönün. Eğer bunu yapmazsanız başınıza büyük bir bela gelecektir.’ Biz de atalarımızdan bu yana bu yıldız bize görüne kadar bu kehaneti aklımızda korumaya devam ettik. Ulu liderimizin bize ilettiği bu yıldızı bulduğumuz zaman onu görmeye gidip itaat ettik, hediyeler götürüp sunduk ve ona secde ettik.”

Hirodes onlara dedi ki: “Yaklaşımınız doğru. Şimdi dönün ve çocuğu detaylıca araştırın. Onu bulduğunuzda benimde hediyeler sunabilmem ve secde edebilmem için beni de bilgilendirin.”

Müneccimler oradan ayrılınca önlerinde hareket eden ve kendilerini çocuğun içerisinde bulunduğu mağaraya götüren bir yıldız gördüler. Yıldız ile müneccimler, birlikte bu yere ulaştıklarında yıldız durdu ve hareketsiz kaldı. Müneccimler bu durumu görünce mağaraya girdiler ve çocuk ile annesini burada buldular. Bundan dolayı çok büyük bir sevinç içerisinde girdiler. Çantalarını açıp çocuğa hediyeler sunarak ona secde ettiler. Ardından Hirodes’e geri dönmeden başka bir yoldan giderek oradan ayrıldılar.

Hirodes müneccimlerin kendisine karşı olan ihmalkarlıklarını gördüğünde çok fazla öfkeleni ve Beytullahim’de bulunan iki yaş ve altındaki bütün çocukları öldürmek üzere gönderdi. Çünkü Mesih bu sırada iki yaşındaydı.

Yusuf ve Meryem, Allah’ın vahyiyle çocuğu alarak Beytullahim’den ayrıldılar.

Bütün ömrü 51 yıl olan Mesih’in annesi Meryem o sırada on üç yaşındaydı. Efendimiz Mesih’in semaya yükselişinden sonra ise altı yıl yaşadı. Bu yıl kayser Augustus’un kırk dördüncü yılı idi.

Hirodes, kendisine yazmış olduğu mektuba cevaben Romalıların kralı Kayser’e şunları yazdı: “Kulu Hirodes’ten, Romalıların kralı Kayser’e selam! Kralların kralı bana, Yehuda’da doğduğunu haber aldığı bir çocuğu ve ona hediyelerle birlikte gelen müneccimlerin durumunu araştırmamı emrettiği bir mektup yazdı. Bende onlara durumlarını itiraf ettirdim. Bana, antik çağlardaki bir büyükleri olan Nemrut’un kendilerine bir görevi

vasiyet bıraktığını ve şunları söylediğini bildirdiler: ‘Bir zaman sonra Yehuda topraklarında bütün dünyanın kendisine boyun eğeceği bir çocuk doğacak. Bu çocuğun alameti, gökte diğer yıldızlardan farklı olarak göreceğiniz bir yıldız olacak.’ Böylece onlara çocuğun alametlerini bildirdi. Onlara, alametleriyle birlikte yıldızı gördükleri zaman mür, altın ve buhur alarak bunları götürüp çocuğa sunmalarını ve ona secde etmelerini emretti. Ayrıca bunu yapmazlarsa başlarına büyük bir bela geleceğini de onlara bildirdi. Bundan dolayı atalarından bu yana, bugün yıldız kendilerine görünene kadar bu konuyu akıllarından çıkarmadılar. Yıldızı gördüklerinde ulularının kendilerine emrettiği gibi yaparak altın, mür ve buhur alıp çocuğa götürdüler ve ona secde ettiler. Ben de hem çocuğun yerini öğrenmek hem de müneccimlerin bana dönmeleri için onlarla birlikte elçi gönderdim. Böylece onları kralların kralı Kayser’e gönderebilecektim. Ancak elçime para verip kaçtılar. Bunun üzerine ben de orada bulunan iki yaş ve altındaki bütün çocukları öldürmek için Beytlehem’e gönderdim. Söz konusu çocuğu da onlarla birlikte öldürdüm. Böylece bu açıklamayla birlikte kral bilgi sahibi olmuş olsun. Selam!”

Kayser Augustus, Hirodes’in mektubunu okuduğunda memnun oldu ve ... bu onun düşüncesi.

Daha önce zikrettiğimiz Elizabet hamileydi ve haziran ayında doğum yaptı. Meryem’in müjdesi mart ayının yirmi beşinde, Elizabet’in hamileliğinden altı ay sonra gerçekleşti. Meryem Kanun-i Evvelin 15’i çarşamba günü doğum yaptı. Efendimiz sekiz günlükken sünnet evine getirildi. Doğduktan kırk gün sonra ise Mabel’e getirildi. Burada yaşlı Simon, efendimiz Mesih’i kollarına aldı. Doğumundan iki yıl sonra ise müneccimler kendisine geldiği gece Mısır’a götürüldü ve orada kaldı. Dört yaşına geldiğinde memleketi Nasıra’ya döndü ve oraya yerleşti.

Hirodes kendi şehrinde 70 yıl yaşadıktan sonra öldü. Kayser’in kırk dördüncü yılında, otuz dört yıl hükmetti. Ölümünden önce eşini ve kızını da öldürdü. Bağırsakları ve ayakları oldukça şişmiş, yine bağırsakları kurtlanmış bir halde zor nefes alıp verir bir haldeydi. Hirodes hastayken çektiği ağrı ve sızılardan dolayı elinde bir elma ve elmayı kesip yemesi için bir bıçak bulunurken bıçakla kendini öldürmek istedi. Daha sonra ise yattı, karnı patladı ve öldü. Ölmeden önce kız kardeşi Şalome’ye ve onun eşine “Ölümümün Yahudiler için büyük bir bayram ve büyük sevinç olacağını biliyorum. Öyleyse burada toplanan bütün herkesi bir araya getirelim ve hapsedip öldürelim ki Yahudiler toplandıklarında seve seve ya

da zorla benim için hüznünlensinler.” Hirodes’in dokuz karısı ve on üç çocuğu bulunmaktaydı.

Hirodes ölünce Kayser Augustus’un kırk beşinci, İskender’in ise 312. yılında Archelaus onun yerine geçerek dokuz yıl boyunca hüküm sürdü. Daha sonra ise Augustus, Archelaus’un kardeşi Hirodes’i onun yerine göreve getirdi. Filip’i de Filan, Trahhoma ve ... üzerinde idareci olarak atadı.

Daha sonra Augustus, Athroudis’i Ermenistan’da bulunan Alanya’ya sürgün etti. Onun yerine yirmi sekiz yıl hüküm sürecek olan Hirodes’i getirdi.

Augustus, 75 yıl yaşayıp, 56 yıl 6 ay hüküm sürdükten sonra öldü.

78 yıl ömür süren Kayser Tiberius 23 yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında şiddetli bir deprem yaşandı. Bunun sonucunda birçok yer yıkıldı. Birçok insan ve hayvan yaşamını yitirdi.

Yine onun saltanatının yedinci yılında Hirodes, bir şehir inşa ederek İmparator Tiberius’un adına burayı Tabariye olarak adlandırdı. 14. yılda Pilatus, Yahudilere yönetici olarak gönderildi.

Tiberius’un 15. yılında Efendimiz Mesih -övgüler ona olsun- Zekeriya oğlu Yahya tarafından vaftiz edildi. Ve döndü bu ... Efendimiz Mesih -övgü ona olsun- 30 yaşındaydı. Onun vaftizi Kanun-i Evvel’in altısında gerçekleşti.

Körlerin gözlerini açma, ... ruhları kovma, günahları bağışlama gibi ve bunlardan başka Mukaddes İncil’in zikrettiği diğer mucizeleri gerçekleştirdi.

Kayser Tiberius’un on dokuzuncu, İskender’in ise 342. yılında Efendimiz Mesih çarmıha gerildi...

Adem’in cennetten çıkartıldığı gün Efendimiz Mesih -övgüler ona olsun- öldü ve gömüldü. Ölümünden sonra dirildi ve göğe yükseldi. O yıl Fısıh bayramı Adar’ın (Mart) yirmi biri perşembe günü gerçekleşti. Efendimiz Mesih’in -övgü ona olsun- ümmeti olan Hristiyanların Fışı ise Adar’ın yirmi dördü pazar günü, yükseliş 3 İyar (Mayıs) perşembe günü, Pentakost ise İyar’ın on üçü pazar günü gerçekleşti.

H.r.l....s (?)’in görüşüne göre Adem’den bu vakte kadar 5539 yıl geçmiştir. Bu konuda her bir alim, ... ilminin yettiği kadarıyla kendi görüşlerini söylemiştir. Onların ilki olan Eusebius, Adem’den ... Efendimizin çarmıha gerilişine kadar -övgüler ona olsun- 5350

yıl olduğunu söylemektedir. İbraniler sadece 4000 yıl olduğunu söylerken, Samiriler ise 4365 yılın geçtiğini söylemektedirler. Filozoflar, Mesih'in -övgüler ona olsun- çarmıha gerildiği günü kitaplarında ... bölümünde ... (üç satır okunaksız) zikrediyorlar, krallar, Kayserin hükümdarlığı sırasında, güneş karardı ve dokuzuncu saatte gece oldu. Yıldızlar zuhur etti. Nikea'da ve çevresindeki tüm şehirlerde şiddetli bir deprem yaşandı ve olağanüstü olaylar gerçekleşti. Filozof Ursinus, kralların savaşları ve seferleri hakkında yazdığı kitabının beşinci bölümünde şöyle demektedir: "Başımıza büyük bir felaket ve uzun bir gam geldi. Güneş karardı, yeryüzü sarsıldı. İbranilerin ülkesinde büyük ve korkunç şeylerin yaşandığı bize ulaştı. Yaşananların sebebini, Filistin valisi Pilatus'un Kayser Tiberius'a yazdığı mektupta söylediği şu sözlerden öğrendik: "Yaşanan bütün bu olaylar, Yahudilerin çarmıha gerdiği bir adamın ölümünden sonra gerçekleşti." Kayser bunu duyunca Pilatus'a emir göndererek onu Yahudilerin/Yehuda'nın valiliğinden azletti. Çünkü o, Yahudilere boyun eğmiş ve Mesih'i çarmıha geren Yahudileri tehdit etmiş onları sindirmişti.

Böylece İbrani Josephus Yahudilerin savaşları hakkında yazdığı kitaplarında şöyle demiştir: "Bu zamanda İsa olarak adlandırılan, hayırlı bir hayatı olan, faziletleri öğreten, Yahudilerden ve diğer milletlerden birçok kişinin öğrencisi olduğu bilgin bir adam yaşadı. Vali Pilatus onu çarmıha gererek öldürdü. Ardından öğrencileri onun öğretisini vaaz ettiler. Haça gerilmesinden üç gün sonra canlı olarak kendilerine göründüğünü iddia ettiler. Belki de o peygamberlerin mucizelerinden bahsettiği Mesih'tir." İşte bu Josephus'un ve ashabının Efendimiz Mesih -övgüler ona olsun- hakkındaki tanıklığıdır.

Aynı şekilde Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- hayatının ve vaazının, Annas ve Caiaphas'ın idareciliğinde yaşandığı söylenir. Çünkü o ikisi bu yıllarda, yani Annas'ın riyasetinin başlangıcından Caiaphas'ın riyasetinin başlangıcına kadar baş rahipler idiler. Onların aralarındaki zamana gelince, aralarında dört yıllık bir zaman yoktu. Çünkü Hirodes, onların başına vali olarak atandığında, kendisinin değer vermedikleri bir kabileden olduğunu bilmemeleri için Yahudi kabilelerinin ensab kitapları yakmıştı. Rahiplik cübbesini alarak mühür altına aldı. Baş rahiplerin sadece bir yıl boyunca baş rahiplik yapmalarına izin verdi. Bundan dolayı Annas'ın riyaseti ile Caiaphas'ın riyaseti arasında dört adet baş rahip göreve geldi. Annas, baş kahinlikten ayrılınca yerine Yahya oğlu İsmail geldi. Bir yılı tamamladıktan sonra ayrıldı ve yerine Annas oğlu Eleazar baş rahip olarak geçti. O da yılını tamamlayınca yerine Kamîhûd oğlu Simon geçti. Onun ardından da Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- onun döneminde çarmıha gerildiği Caiaphas başa geçti. Kayserya

piskoposu Eusebius'un belirttiği üzere Annas ve Caiaphas arasında dört yıldan az bir süre bulunmaktadır.

Kayser Tiberius'un on yedinci, İskenderin ise 341. yılında, Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- çarmıha gerilmesinden bir yıl önce Urfa kralı Kara Abgar, ihtiyaçlar için bazı şehirlere elçiler gönderdi. Geri dönerlerken Kudüs'e girdiler. Orada Yahudilerin Efendimiz Mesih'e -övgüler ona olsun- karşı yaptıkları bazı fiillere ve çarmıha girmek için yaptıkları hazırlıklara şahit oldular. Efendimiz Mesih'in fiillerini öğrendikleri, mucizelerini ve hastaları ilaç kullanmadan iyileştirmesini kayda geçirdiler.

Urfa'ya döndükleri zaman, Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- fiilleri hakkında gördükleri ve öğrendikleri şeyleri, Yahudilerin ona karşı yaptıkları eziyeti ve ona karşı planlarını efendilerine bildirdiler. Abgar, bunları duyunca Mesih'e hayran kaldı. Ona giderek fiillerine ve ilahi mucizelerine şahit olmak istedi. Ancak düşmanlarının korkusundan dolayı krallığının sınırlarından dışarı çıkması mümkün olmadı. Bu yüzden, şunları yazdığı bir mektupla birlikte ressam Hannan'ı Mesih'e gönderdi:

“Kara Abgar'dan Kudüs'te ortaya çıkan tabip İsa'ya! Tıbbınızın, ilahi ilminizin ve ağrılar ile hastalıkları ilaç veya deva kullanmadan iyi etmeniz bilgisi bana ulaştı. Bütün bunlara hayran kaldım ve çok büyük bir mutluluk yaşadım. Bu fiilleri yaptığımızdan dolayı, kendi kendime sizin ya Allah ya da Allah-u Teala'nın oğlu olmanız gerektiğini düşündüm. Sizden bana gelmenizi istiyor ve talep ediyorum. Belki şiddetli hastalığımı iyileştirebilirsiniz. Yahudilerin sizi çarmıha girmek ve öldürmek istediği bilgisi bana ulaştı. Benim yaşamak için ikimize de yetecek kadar nezih ve güzel bir şehrim var. Orada huzur, afiyet ve selamet içerisinde olursunuz. Eğer size ilettiğim talebimi kabul etmeyi düşünürseniz, öyle yapın. Bu yaptığımızla beni çok mutlu etmiş olacaksınız.”

Efendimiz Mesih, -övgüler ona olsun- onun bu mektubunu aldı, okudu ve şu cevabı yazdı:

“Kutsan! Çünkü beni görmeden bana iman ettin. Beni görenlerin bana inanmayacağı yazılmıştır. Yanına gelmeme dair isteğine gelince; gönderildiğim işi tamamlamam gerekir. Onu tamamlayıp yükseldiğimde, sana, ağrıların ile hastalıklarımı iyileştirecek, seninle birlikte bulunanları sonsuz hayata ulaştıracak bir öğrencimi göndereceğim.”

Ressam Hannan, Efendimiz Mesih'ten -övgüler ona olsun- cevap mektubunu alınca, kare bir tahta alarak, parlak ve çekici renklerle bu tahtanın üzerine Efendimiz Mesih'i -

övgüler ona olsun- çizdi. Mesih'e bakmaya başladı ve resmini bu tahta üzerinde çizdi. Ardından bu resmi alıp Urfa'ya götürdü ve efendisi Kara Abgar'a sundu. Abgar, büyük bir saygıyla resmi aldı ve hazinelerinden birine koydu. Günümüze kadar halen daha orada bulunmaktadır.

Efendimiz Mesih, babasına yükseldiğinde 70 havariden biri olan Havari Tomas'ı Urfa'ya gönderdi. Oraya vardığında Tomas'ın yüzünün ilahi bir nurla parıldaması nedeniyle Kara Abgar, Tomas'ı görünce ona secde etti. Havari Tomas ona "Eğer beni gönderene inanırsan, ihtiyacın olanı bulur, istediğini elde edersin" dedi.

Kara Abgar da ona "Ben zaten ona iman ettim. Romalılarla benim aramda var olan anlaşmalar ve kıramayacağım bana olan güvenleri olmasaydı, ona olan hayranlığım ve sevgimden dolayı çok sayıda adamımla birlikte sefere çıkar, onu çarمیha gerip helak eden Yahudilerle savaşırdım."

Ardından Tomas ona yaklaştı ve rahatsızlığını iyileştirdi. Birçok mucizeler gösterdi. Bunun üzerine Athûr kralı Musa bunu haber aldı ve onu görmek istedi.

Ardından Abgar, Romalıların İmparatoru Kayser Tiberius'a bir mektup yazarak şunları belirtti:

"Urfa kralı Abgar'dan Roma İmparatoru Kayser Tiberius'a! Ey imparator! Bil ki hakimiyetin altındaki Yahudiler Mesih'i haksız yere çarمیha gerdiler. Bunu hak edecek hiçbir şey yapmamıştı. O çarمیha gerildiğinde güneş kakardı, yeryüzü sarsıldı, birçok ölü dirilerek kalktı ve benzeri daha önce yaşanmamış çok büyük olaylar yaşandı." Kayser Tiberius, Abgar'ın mektubuna cevap olarak bir mektup yazdı ve şunları söyledi:

"Roma İmparatoru Tiberius'tan Urfa kralı Abgar'a! Bil ki ben, Yahudilerin anlattığın adama yaptıkları her şeyi öğrendim. Onları cezalandırmak istiyorum. Ancak bana isyan eden ve ayaklanan İspanyalılarla içerisinde bulunduğum savaşlar nedeniyle buna güç yetirebilecek bir durumda değilim. Onlarla mücadele etmekle meşgulüm. Biraz müsait olduğumda, gazabımı onlara gönderip, ibretlik bir ceza vereceğim. Onların valisi olan Pilatus'a gelince, onu zaten büyük bir aşağılama ve küçük düşürme ile yönetimden aldım. Çünkü o, Yahudilere uyararak onların isteklerine göre hareket etti. Bende onun yerine başkasını görevlendirdim."

Abgar mektubu okuyunca sevindi ve memnun oldu. Kısa bir süre sonra Kayser'in Yahudi baş rahiplerini öldürdüğü haberi ona ulaştı ve bu duruma çok sevindi.

Havari Tomas, İyar'ın (Mayıs) ortasında vefat edince, havariler onun yerine ipekçi Adday'ı gönderdiler.

On bir havari, Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- göğe yükselişinden sonra Yahuda İskaryot'un yerine Matthias'ı seçtiler. Dirilişten elli, göğe yükselişten on gün sonra toplandıkları sırada meclislerinde Ruhü'l-Kudüs ile karşılaştılar. Ellerini Yakup'a, başka bir kadından baba olmuş olan Yusuf'un oğlu Yakup'un üzerine koyarak onu otuz yıl boyunca yöneteceği Kudüs piskoposluğuna getirdiler. Yedi adet diyakoz atadılar. Bu kişilerden biri Yahudilerin recmettiği Stephen iken diğerleri Samarya halkına vaaz eden Filip, Nikanor, Timon, Prochoros, Parmenas ve Antakyalı Nikolas idi.

Bu dönemde Etiyopya emiri, havari Filip tarafından vaftiz edildi.

Elçi Pavlus Stephen'ın taşlandığı, Tiberius'un saltanatının son yılı olan ve Kornelyus'un Kayserya kentinde Simon Cephas (Peter, Petrus) tarafından vaftiz edildiği yılda vaftiz edildi.

Matthias dahil olmak üzere on üç havarinin isimleri, vaftiz oldukları yerler aşağıdaki gibidir:

Simon Cephas (Peter, Petrus), aslen Bethsaida'dan, Naftali kabilesindedir. Antakya'ya ilk giden ve orada Klaudius'un saltanatının ilk yılında, bir sunak inşa eden kişidir. Daha sonra Kayser Neron'un 13. yılına kadar 25 yıl boyunca piskoposluk yaptığı Roma'ya geçti. Neron onu ve onunla birlikte Pavlus'u öldürdü. Peter baş aşağı edilmiş şekilde çarmıha gerildi.

Erkek kardeşi Andreas, yamyamların diyarına gitti ve orada tebliğde bulundu. Daha sonra İznik'e, Nikomedia'ya ve tamamını vaftiz ettiği Ahaya'ya gitti. Andreas, İstanbul'da liderlik yapan, orada tebliğde bulunan ve onları vaftiz eden ilk kişidir,

Bethsaidalı Zebulun kabilesinden Zebedi oğlu Yakup, Hirodes Agrippa tarafından öldürüldü.

Onun erkek kardeşi Yuhanna, Efes'e ve Asya ülkesine gitti. Domitian, saltanatının dokuzuncu yılında onu deniz adalarından bir adaya sürgün etti. Saltanatının son yıllarında ise onu, ölüp defnedildiği yer olan Efes'e geri çağırdı.

İssakar kabilesinden Bartalmay büyük Ermenistan'a gitti ve orada çarmıha gerilerek öldürüldü.

Yehuda kabilesinden Tomas, Sind'e ve Hind'e gitti. Orada hayatını kaybetti. Ardından mumyalanmış cesedi Urfa'ya taşındı.

Nasıralı, İssakar kabilesinden, İncil yazarı Matta, yamyamların ülkesine giderek orada tebliğde bulundu. Sonra İbranilere vaaz vermeye geri döndü ve onlar için İncil'i yazdı. Daha sonra ise Hind'e gitti. Burada öldü ve gömüldü. Bu ... (Bazı kelimeler okunaklı değil)

Efrayim kabilesinden Kenanlı, Celileli Yurtsever Simun Hemat ülkesinde vefat etti.

Tadday (Thaddeus) olarak adlandırılan Yakup oğlu Yuhanna, Simon kabilesinden idi. Bilgin bir adam olduğu için Lebbey (Labbai) olarak adlandırılıyordu. Beyrut'ta öldü ve buraya defnedildi.

Menşe (Manasseh) kabilesinden Alfay oğlu Yakup, Kudüs'te recmedildi.

Simon oğlu Yehuda İskaryot, Dan kabilesinden idi. Efendimiz Mesih'i -övgüler ona olsun- teslim ederek yaptığı ihanetinin büyüklüğünü anladığında kendini boğdu ve bütün bağırsakları döküldü. Onun yerine Matthias seçildi.

Matthias ise Reuben kabilesindendi. Havariler, Yehuda İskaryot'un yerine onu seçtiler.

Yetmiş havarinin isimlerinin listesi ise aşağıdaki gibidir:

Abgar oğlu Severos tarafından öldürülen Famaslı (Paneas) Adday. Şam'da öldürülen Hananya (Ananias). İskenderiye'de recmedilen Miliya. Antakya'da recmedilen Safa (Capha). Kıbrıs adasında ölen Barnaba. Denize atılan Sontanis. İskenderiye'de açlıktan ölen ve buraya defnedilen Keriskûs (Qeisqueus). Mesih'in vaaz ettiği ve Kudüs'te hapiste ölen Aramatyalı Yusuf. Mesih'e gelip onunla konuşması ardından kendisine vaaz ettiği makbul/sevilen Nikodemus. Katiplerin reisi Nataniel. Pavlus'un sözünü ettiği Yustus (Justus). Mesih'in kardeşi olan Yakup'un kardeşi Yehuda. Yine Pavlus'un sözünü ettiği Silas. Barşeba (Barsabas) oğlu Yehuda. Luka'nın Elçilerin İşlerinde diğerleriyle birlikte sözünü ettiği Markos. Kara (?) olarak adlandırılan Yuhanna. İyason (Jason), Menail (Manael), Hirodes, Rufus, İskenderos, Kireneli Simon, Kireneli Likyos. Meryem'in sözlüsü Yusuf'un kardeşi Kleofa (Cleophas), Kudüs piskopos olan ve çarmıha gerilen oğlu Simon. Yusuf oğlu Yosiya (Joses). Yusuf oğlu Yakup. Büyük Yakup. Simon olarak adlandırılan Yehuda. Yolculuğunda Kleofa (Cleophas) ile birlikte olanlar şunlardır: Havarilerin emrinde bulunan hizmetçiler Tûrmis ve Fastûriyus. Pavlus'un sözünü ettiği kişiler: Andronikûs, Titus, Hermas, Belehon (Phlegon), Patroba, Asyneritus, papaz olarak adlandırılan Hermas.

Petrus ile birlikte Kayserya’da olan altı kişi: Crescens, Milikas, Kiriton (Crito), Simon, Gaius, Apollos. Mesih’in ilahlığını inkar eden iki kişi: Kafir olan Cerinthus ve Kleon (?). Onların yerine müjdeci Luka ve Urbanus getirildi. İstichaus, Arıstobulus, Stephen, Herodion, Markus, Rufus, Olympas, Maris (?), S.m.lu...s (?), M.rula. (?) Hymenaeus, İskenderos, ...rus...laoun.

Yalancı havariler: Simon r.k.r.bn d.la..

İşte bu noktada havariler toplanarak, kendi zamanlarında ortaya çıkan ve kendileriyle aynı fikirde olmayanlara karşı kanonları belirlediler. Havariler, onlara izin vermeyen ... ve her birinin kendi başına uydurduğu şeyi gerçek olarak ilan etmeyen kişilerdi. Toplandıkları zaman birçok kişiyi Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz ederek onları küfürden ve dalaleten çıkardılar. Allah’a doğru ibadete yönelttiler.

Matta, İbraniler için İbranice, Markos, Büyük Roma kentinin sakinleri için Latince, Luka İskenderiyeliler için Yunanca, Yuhanna da Efesliler için Yunanca İnciller kaleme aldılar. Daha sonra Luka, Havarilerin tarihini anlatan Elçilerin İşlerini yazdı. Pavlus da on dört mektup yazdı.

Kayser Tiberius’un yirmi ikinci yılında Hirodes Agrippa, Tetrark Hirodes’e karşı entrika çevirmek için Roma’ya gitti. Caius’un (Caligula) hükümdarlığına kadar orada kaldı. Tiberius’un yaşam süresi 78 yıl iken Caius, İskender’in 347. yılından itibaren dört yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında, Mısır valisi Flaccus, Yahudilere karşı bir sefere çıktı ve yedi yıl boyunca onları boyunduruk altında tuttu. Mihraplarını heykeller, putlar ve adaklarla doldurdu. Elçiler olanlardan kendisini haberdar etmek için Caius’a yöneldiler. Onlardan biri de kendi zamanında Yahudilerin ülkesinde gerçekleşen felaketler üzerine birçok bilimsel eser kaleme almış olan İbrani filozof Filon (Philo) idi. Kral Caius’a karşı, onun bilgisizliğini ve aptallığını ifade eden bir hiciv yazdı. Mısır’da bulunan imanlılara bir övgü yazdı. Tevrat’ın ilk bölümünü tefsir etti. O uyanırken ve uyurken yazar. Kanun ile alakalı beş, İsrailoğulları’nın çıkışı ile ilgili beş ve kanunda zikredilen konular üzerine dört eser yazdı. Onun eserleri, Claudus döneminde Roma mahfillerinde okundu, övüldü ve Roma krallık hazinelerine yerleştirildi.

Caius’un saltanatının ilk yılında, Hirodes Agrippa Yahudilerin valisi olarak atandı ve yedi yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yılda Pilatus kendini öldürdü. Bu Pilatus iman inancında zikredilen Pilatus'tur.

Saltanatının dördüncü yılında Caius, Suriye Valisine Yahudilerin mihraplarına ve bütün mabetlerine putlar yerleştirmesini emrederek Romalıların Kudüs'te taptığı Zeus heykelini koydurdu. Böylece Danyal peygamberin şu sözü yerine gelmiş oldu: "Necasetin/hürmetsizliğin alameti bulunmaması gereken yerde kaim olmasıdır."

Bu zamanda büyük musibetler ile sarmalandılar. Yahudiye yöneticisi olan Petronius, Yahudilerin mabetlerine putlar yerleştirmek istedi. Yahudi liderleri toplandılar ve ondan bunu yapmamasını istediler. Eğer bunu gerçekleştirirse bütün Yahudilerin mahvolacağını belirttiler. Petronius, Kral Caius'a yazarak bütün kabilelerin ölüme hazır olduklarını ve atalarının şeriatını ihlal etmeyeceklerini ona bildirdi. Bunun üzerine Caius, yöneticisi Petronius'a onu tehdit ettiği bir mektup yazarak Yahudiler ile ilgili emrini yerine getirmesini emretti. Petronius, durumu onlara bildirdi. Dolayısıyla hizmetçilerinin saldırması sonucu öldürülen Caius'un vefat haberi Yahudiye ulaştığı vakit onlara sert davranıyordu. Aynı zamanda beraberlerinde tehditkâr mektupları taşıyan elçiler geldi. Yahudiler de putlara saldırarak onları mabetlerinden dışarı çıkardılar.

Claudius, on dört yıl boyunca hüküm sürdü. Saltanatının ilk yılında Yahudilerin yöneticisi Agrippa, Zebedi oğlu Yakup'u öldürüp, Simon Cephas'ı hapse attı. Ancak melek, Simon Cephas'ı hapisten kurtardı. O da Antakya'ya giderek burada Kassiyen adıyla bilinen bir kilise inşa etmeye başladı. Ayrıca orada bir sunak dikti. Claudius'un üçüncü yılında Simon Cephas, Roma'ya ulaştı. Orada piskoposluk yaparak 25 yıl boyunca yönetti. Protonice olarak adlandırılan kraliyet ailesinden bir kadın, Kudüs'e giderek Yahudiler'in elinde bulunan ve Hristiyanların yaklaşmasına izin vermedikleri Efendimiz Mesih'in çarmıha gerildiği haçı buldu. Onlara yönelerek haçı ellerinden aldı. Böylece Hristiyanların konumu güçlendi. Haçı, Kudüs'te bırakarak oradan ayrıldı.

Havariler, sihirbaz Simon'un kötü davranışlarını açığa çıkardılar. Sahtekarlığını Samiriye halkına duyurdular. O da Roma'ya ve Nikea'ya gitti. Yahudilere baba tanrı, Samiriyelilere ise oğul tanrı, uluslara (Yahudi olmayanlara) ise tanrının ruhu olduğunu söylüyordu. Roma'ya ulaştığında güzel bir şekilde karşılandı. Sihriyle onları büyülemesi sonucu Roma halkı kendisinin bir heykelini dikti ve üzerine "Bu heykel yüce tanrı Simon'un heykelidir" yazdılar.

Simon Cephas, Claudius'un üçüncü yılında Roma'ya, Simon'un yaşadığı eve vardı ve kapının önünde yatan bir köpek buldu. Simon Cephas'ın Roma'ya geldiği haberi Simon'a

ulaştı. Simon Cephas, köpeğe içeri girmesini, Simon Cephas'ın kapıda olduğunu ve kendisini çağırdığını Simon'a bildirmesini emretti. Köpek içeri girerek orada bulunan bütün topluluğun önünde, İbrani Simon Cephas'ın kapıda olduğunu ve kendisini çağırdığını Simon'a söyledi. Köpeğin konuştuğunu gören şehir halkı hayretler içerisinde kaldı. Bunun üzerine sihirbaz Simon onlara şaşırılmalarını, kendisinin de aynı şekilde köpeğe konuşmasını emredeceğini söyledi. Köpeğe konuşmasını emrettikten sonra şunları söyledi: "Simon'a içeri gelmesini söyle." Köpek yine konuşarak kapıdaki Simon'a "Adam sana içeri gir diyor" dedi. Bunun üzerine Simon içeri girdi.

Simon, canlı bir boğa getirilmesini emretti. Ardından boğanın kulaklarına yaklaşarak bir şeyler söyledi. Bunun üzerine boğanın karnı yarıldı. İnsanlar bu durum karşısında şaşkınlığa düştüler. Onların şaşkınlığı henüz devam ederken Petrus, boğaya yaklaştı, dua etti ve ayağıyla boğaya bastı. Bunun ardından boğa canlı ve sağlıklı bir şekilde ayağa kalktı.

Daha sonra Simon, beraberinde bulunan şeytanların gücüyle havada uçtu. Simon ise (Peter) şeytanları kovdu. Bunun üzerine Simon yere düştü ve bacaklarını kırdı.

Daha sonra Simon (Cephas), bütün Roma halkının gözleri önünde ölü adamları diriltti. Sonra hastalıkları iyileştirdi ve birçok mucizeler gösterdi. Roma halkı bu mucizeleri görünce, Simon hakkında şüpheye düşüp ondan uzaklaştı. Roma halkından birçok kişi vaftiz olarak Allah'ın oğlu Mesih'e iman etti. Bunlardan ilki, Simon Cephas'ın dirilttiği ölü adamın babası olan Cyripan idi. Vaftiz edildi ve Hristiyan oldu. Petrus'u evine alarak ona ikramda bulundu ve hürmet gösterdi.

Daha önce sözünü ettiğimiz Claudius'un karısı Protonice de iman etti. Vaftiz edilip Kudüs'e hacca gitti. Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- çarmıha gerildiği haçı araştırdı. Mesih'in kardeşi Yakup'un Kudüs piskoposu olduğu ve Yahudilerin bu konulara karıştıkları söylenir. Protonice, Yahudi liderlerine toplanıp kendisini görmelerini emretti. Toplanan kişiler arasında başrahip Onias, Caiaphas oğlu Gedaliah ve daha birçok kişi bulunmaktaydı.

Onlara şöyle dedi: "Golgota'yı, kabri ve Mesih ile iki haydutun asıldıkları haçları Piskopos Yakup'a teslim edin." Bu emri verdikten sonra Mesih'in kabrine gitti. İçeri girdiği sırada kızı önüne düştü ve öldü. Bundan dolayı büyük bir hüzne ve kedere kapıldı. Hizmetkarlarından biri, ona yaşanan durumun tesadüf ve önemsiz olmadığını, kurtarıcımız Tanrı Mesih'in kuvvetini kanıtlayacak bir durum olduğunu söyledi. Hizmetkarın bu sözlerini duyan kadın az da olsa rahatladı. Sözlerini kabul etti ve haçların kendisine getirilmesini emretti. Daha sonra birinci ve ikinci haçları kızının üstüne koydu, ancak kızında herhangi

bir hareketlenme olmadı. Üçüncü haçı koyduğunda ise kızı kıpırdandı, canlandı ve ayağa kalktı. Ardından bu haçı piskopos Yakup'a teslim ederek orada bir kilise inşa etti ve Roma'ya döndü. Dönünce kocasına ve orada bulunanlara yaşadıklarını anlattı.

Daha sonra İmparator Claudius, Yahudilere baskı yapmaya ve zulmetmeye başladı. Özellikle de şehit Stephen'i reemetmelerinden sonra.

Diğer havariler Antakya'ya gittiler ve orada birçok kişiye tebliğde bulundular. Mesih'in takipçileri orada "Mesihyyin" (Hristiyanlar) olarak isimlendirildiler.

Bu zamanda şiddetli bir kıtlık yaşandı. Havariler çok miktarda yiyecek alarak bunları mümin erkek ve kadınlara dağıttılar.

Yahudilerin yöneticisi Agrippa öldü ve yerine oğlu Agrippa geçerek 26 yıl boyunca hüküm sürdü. Kudüs yıkıldığı ve sakinleri kovulduğu için kendisinden sonra bir halef yoktu.

Bu zamanda Hirodes Agrippa, krallığında bulunan Yahudilerin sayılmasını emretti. Yapılan sayım sonucunda Yahudilerin nüfusu 6.944.000 olarak bulundu.

Bu zamanda Cerinthus olarak çağrılan bir adam tanındı. O, Allah'ın melekutunun (Tanrının krallığının) yer yüzünde ortaya çıkacağını ve insanların orada yiyip, içip nikahlanacaklarını söylüyordu.

Bu dönemde Elçilerin İşlerinde adı geçen bir Mısırlı ortaya çıktı. İnsanlardan bir kısmını ifsat etti. Bu kişi Kudüs'ü zor kullanarak istila etmek istedi. Feliks olarak adlandırılan Romalı generallerden biri ona karşı yürüdü ve öğretilerini kabul etmiş olan birçok kişiyi öldürdü. Bu olaylar Kayser Claudius'un sekizinci yılında gerçekleşti.

Bu dönemde Yahudiler yedi adet fırkaya bölünmüş durumdaydılar. Yazar olan birinci fırka, Kanun'un yazarları ve bilginleri olarak adlandırılıyordu. İkinci fırka rahiplerin yolunu takip eden Levililer idi. Üçüncüsü ise yeniden dirilişe inanmayan ve melekler ile ruhların var olmadığını söyleyenleri kapsamaktadır. Üçüncüsü ise yeniden dirilişe inanan, melekler ile ruhların var olduğunu söyleyenleri kapsar. Adlarını kendi aralarında bulunan ve Zadok olarak adlandırılan bir rahipten aldılar Dördüncü grup, her gün kendilerini arındıran, her gün suyla vaftiz edilmediği sürece kimsenin yaşamayacağını söyleyen vaftiz edilmişler idi. Beşincisi hayvanlar ile ilgili bir şey yemeyen, Musa'nın ve peygamberlerin kitaplarını kabul etmeyen fakat kendi garip kitapları bulunan Nazoreanlar idiler. Altıncısı ise Allah'a inanan, kanunu koruyan, Musa'nın ve diğer peygamberlerin kitaplarını kabul eden bir Yahudi

cemaatiydi. Yedincisi ise Musa'nın Tevrat'ı dışında diğer kutsal kitapları kabul etmeyen ve alegorik olarak yorumlayan Samiriler/Samiriyeliler idi.

Havariler bir gün Roma'da toplantılar ve bugün Clemens sayesinde insanların elinde bulunan ilahi konular hakkında kanunlar belirlediler. Orada cemaatler tarafından kabul edilmesi ve okunması gereken ilahi kitapların sayısını düzenlediler. Bunların dışında diğerlerinin kabul edilmemesi gerektiğini ifade ettiler. Eski kitaplar arasından kabul edilmesi gerekenleri şu şekilde ifade ettiler: Daha önce zikrettiğimiz Musa'nın beş kitabından oluşan Tevrat, Nun oğlu Yuşa'nın kitabı, Hakimler kitabı, Re'u'nun (Ruth) hikayesi, Yudit'in hikayesi, Kralların Dört Kitabı, İki Tarihler Kitabı, Makabilerin üç kitabı, Ezra kitabı, Ester'in hikayesi, Sadık Eyyub'un kitabı, Davud peygamberin Mezmurlar kitabı, Davud oğlu Süleyman'ın beş kitabı, peygamberlerin on altı kitabı, Sirak'ın oğlunun bir kitabı. Yeni olanlar ise dört kitaptan oluşan İncil, Havari Petrus'un iki mektubu, Pavlus'un on dört mektubu, Elçilerin İşleri kitabı, Zebedi oğlu Yuhanna'nın üç mektubu, Zebedi oğlu Yakup'un bir mektubu, Yehuda kitabı, Clement'in iki mektubu ve Clement'in sekiz mektubu. Daha sonra Clement ayrıca Elçilerin işlerini, fiillerini, emrettiklerini ve yasakladıklarını sekiz kitapta yazdı. Elçiler, onun kitaplarının tamamının kabul edilmesini emrettiler.

Bu zamanda Bizantiniyye piskoposu olan havari Andreas, iki yıllık piskoposluktan sonra vefat etti. Onun yerine Stihûs Stychus adında bir adam on beş yıl boyunca piskoposluk yaptı. Onun ardından da 13 yıl boyunca Onesimus bu göreve devam etti.

Sonra kayser Claudius, on dört yılında hüküm sürdüğü 65 yıllık ömrünün ardından hastalanarak öldü. Onun ardından yerine Claudius oğlu Neron geçti ve on dört yıl boyunca hüküm sürdü.

Neron'un ikinci yılında, Yehuda yöneticisi Feliks vefat etti. Halefi olarak Pavlus'un vaftiz ettiği ve Pavlus'u mahkemesinin önüne getiren Festus bulunmaktaydı.

Bu zamanda Roma'da şiddetli bir deprem yaşandı, güneş karardı. Kudüs'te ve Kayserya'da Yahudiler ayaklandı. Yahudi baş rahibi Yonatan öldürüldü.

Neron'un beşinci yılında, Yahudiye valisi Festus öldü ve yerine Albinus geçti.

Neron'un sekizinci yılında, Kudüs'teki Yahudiler, zahit, münzevi ve Allah'a itaat eden bir adam olan Mesih'in kardeşi Yakup'un üzerine saldırarak onu öldürdüler. Yahudiler onu alarak mabedin tepesine koydular. Ona "Halka Mesih inancından vazgeçtiğinizi söyle"

dediler. Bu teklifi kabul etmeyince aşağı attılar. Yüzü üzerine düştü ve şöyle dedi: “Allah’ım! Onları bu hatalarından dolayı cezalandırma! Çünkü onlar ne yaptıklarını bilmiyorlar.” Ardından onu taşladılar. İçlerinden biri, elbise dövdüğü sopasını alarak Yakup’a vurdu. Bu şekilde öldürülen Yakup mabedin yakınlarına gömüldü. Ardından kiliseyi yıkıp, Mesih’in ve iki haydutun haçlarını aldılar. Çukur kazıp yerin altına gömdüler. Daha sonra Tevrat’ı alıp Adem’in, Nuh’un, İbrahim’in ve diğerlerinin yıllarından iki bin yıllık çıkartma yaptılar. Her birinin doğumundan çocuklarının doğumuna kadar geçen süreden de yüz yıl çıkarttılar. Ancak onların toplam ömürlerinden bir eksiltme yapmadılar. Bununla Hristiyanlara Mesih’in henüz gelmediğini ispatlamak istediler. Aynı zamanda Efendimiz Mesih’in eylemlerini gerçekleştirdiği ifade edilen kasaba ve yer adlarını, çarmıha gerildiği yerin adını ve diğer yerlerin adlarını da değiştirdiler.

Bu sırada Neron, şiddetli bir şekilde Hristiyanlara zulmediyordu. Yakup’un ölümünün ardından yerine amcası oğlu Kleofa (Cleophas) oğlu Simon geçti ve Kayser Tiberius’un dokuzuncu yılından Müjdecî Yuhanna’nın vefatından iki yıl sonrasına kadar, on yılı Kudüs’ün yıkılmasından önce, otuz iki yılı yıkımdan sonra olmak üzere 42 yıl boyunca halkı yönetti.

Müjdecî Yuhanna’nın ölmediği, bir şehir halkı tarafından dağa çıkarken takip edildiği, gözlerinden kaybolduğu ve ona ne olduğunun bilinmediği kabul edilmektedir.

Neron, Simon Cephas’ın ve Pavlus’un başlarını kesti. Ancak Simon hakkında, boynunun vurulmayıp, sakalının kesildiğini ve baş aşağı olarak çarmıha gerildiğini söyleyen bazı kişilerde bulunmaktadır. Pavlus’un başı ise, yönetiminin on üçüncü yılında baş aşağı olarak çarmıha gerilen Simon yani Petrus ile aynı vakitte vurulmuştur.

Yahudilerin valisi Albinus, Mesih’in -övgüler ona olsun- kardeşi Yakup öldürüldüğü sırada orada değil, Roma’da bulunmaktaydı. Geri dönüp de Yahudilerin Yakup’a yaptıklarını görünce, Sadduki olan başrahip Anianus’u azletti ve yerine Danai oğlu Yeşu’yu getirdi.

Petrus Cephas, müjdecî Matta’yı İskenderiye’ye gönderdi ve o şehrin piskoposu yaptı. Matta iki yıl orada ikamet ettikten sonra öldü. Yerine geçen Ananius 22 yıl boyunca başta kaldı.

Neron’un döneminde Musonius ve Plutarhos isimli filozoflar tanındılar.

Deliliğin kendisini yakalaması sonucu Neron aklını kaybetti. Bu yüzden annesini, halasını ve akrabalarından birçoğunu öldürdü. Ayrıca daha önce zikrettiğimiz üzere Petrus'u ve Pavlus'u da baş aşağı çarpmıha gererek öldürdü. Bu İskender'in 377. yılında 28 Temmuz Perşembe günü yaşandı.

Roma'da Petrus'un yerine, Pavlus'un Timoti'ye ikinci mektubunda zikrettiği Linus geçti ve insanları 11 yıl boyunca yönetti.

Pavlus, Timoti'yi Efes'e halefi olarak bırakırken, Titus'u da Girit'e atadı. Havarilerin dostu Luka o sıralarda Antakya'da tabiplik yapmaktaydı.

Bu yılda Kayser Neron, askerlerinin lideri Vespasianus'u oğlu Titusla birlikte isyan etmiş ve ayaklanmış olan Filistinli Yahudilerle savaşmak üzere gönderdi. Bunun üzerine Vespasianus Kudüs'e giderek kamp kurdu ve uzunca bir süre şehri kuşatma altında tuttu. Kenti fethetmeye yaklaşmışken cinnet geçirerek kendini öldüren Neron'un ölüm haberi kendisine ulaştı. Yahudiler Vespasianus ile savaşmak istiyorlardı ancak o Roma'ya döndü. Daha öncesinde Aeliya (Yodafata) kentini fethetmişti. Çünkü rahip Matta oğlu Josephus'un orada olduğu haberi kendisine ulaşmıştı. Alimlerden bazıları Josephus'un Mesih'in -övgüler ona olsun- ölümü hakkında kehanette bulunan ve çarpmıha gerilen Caiphas ile aynı kişi olduğunu iddia ettiler. Şehri fethedince Josephus'u aldı ancak öldürmedi. Çünkü komutanı ve Nero'dan sonra imparator olacağını tahmin etmişti.

Evodius, Antakya'da yirmi beş yıl boyunca piskoposluk yaptı. Vefat ettikten sonra yerine İgnatius geçti ve Traianus'un onuncu yılına kadar, otuz sekiz yıl boyunca başta kaldı. Vahşi hayvanlar Roma'da onu yuttu.

Vespasianus, İskenderin 381. yılından itibaren dokuz buçuk yıl hüküm sürdü. Saltanatının ilk yılında Mısır'a doğru sefere çıktı ve burayı fethetti. Ardından deniz yoluyla Roma'ya geri döndü. Saltanatının üçüncü yılında ise Oğlu Titus'u, büyük bir orduyla birlikte Kudüs'e gönderdi. Oğlu Kudüs'e giderek şehri kuşatma altına aldı. Altmış bin kişiyi öldürürken yüz binden fazla kişiyi de esir etti. Halkın birçoğu ise açlıktan dolayı öldü. Kenti harap edip, Mabedi ve kitapları ateşe verdi. Halkı da dünyanın dört bir tarafına dağıttı.

Böylece İsrail'in bütün kanunları hükümsüz hale geldi. Yakup'un şu sözlerle belirttiği kehaneti yerine gelmiş oldu: "Kraliyet asası ve peygamberlik, zafer sahibi gelene ve insanlar ona itaat edene kadar Yehuda kabilesinden ve zürriyetinden asla alınmayacak." Öte yandan Babil'deyken Danyal da şöyle demişti: "Mesih'in -övgüler ona olsun-

öldürülmesinden sonra, Kudüs yıkılacak, kanun hükümsüz hale gelecek.” Efendimiz Mesih, -övgüler ona olsun- İncil’de şöyle dedi: “Düşmanlarının, seni ve rahimdeki çocuklarını kuşatacağı, öldüreceği ve öleceğiniz günler gelecek.” Yine o “İnsanlar üzerinde şiddetli bir kıtlık ve büyük bir felaket yaşanacak” dedi.

Bütün bunlar onun çarmıha gerilip öldürülmesinden 39 yıl sonra gerçekleşti. Öylesine bir kıtlık yaşandı ki kadınlar çocuklarını yemeye başladı.

Josephus’un anlatımlarına göre, Kudüs’te kılıçla öldürülenlerin ve Vespasianus’un saldırısı ile üç yıllık şehir kuşatması sırasında açlıktan ölenlerin sayısının 1.200.000’e ulaştığı, 110,000 kişinin de esir edildiği söylenir.

Kudüs’te böylesine bir insan yığılımının nedeni Vespasianus oğlu Titus’u savaşmak üzere Yahudilere gönderdiğinde Fısıh bayramı dolayısıyla Yahudilerin Kudüs’e gelmiş olması ve birçok farklı kentten insanın orada bir arada bulunmasıydı. İşte bu sırada yaşananlar yaşandı.

Adem’den Kudüs’ün yıkıldığı bu yıla kadar 5570 yıl geçmiştir. Adem’den, İbrahim’in 50. yılında Kudüs’ün inşasına kadar 3376 yıl geçmiştir. Böylece Kudüs’ün ilk inşasından Vespasianus dönemindeki son yıkılışına kadar ise 1191 yıl geçmiştir.

İbrani Josephus Kudüs’ün yıkılışı hakkında yazdığı kitabında şehrin yıkılışından önce yıkıma işaret eden farklı işaretlerin ve alametlerin ortaya çıktığını anlatır. Bunlardan biri şehrin üstünde parıldayan, ateşten, kılıca benzeyen uzun bir yıldızın görünmesidir. Başka bir örnek olarak Yahudilerin Fısıh bayramını kutlarken kurban etmek için bir inek getirdikleri sırada ineğin mabedin ortasında bir kuzu doğurması gösterilebilir. Sağlam bakırdan yapılmış olan ve 20 kişinin birlikte açıp kapatabildiği mabedin kapıları, gece yarısı kendiliğinden açıldı. Bütün yıl boyunca mabedin içerisinde, “Hadi buradan ayrılalım” diyen çeşitli sesler duyuldu. Bunlar gibi şehrin yıkılışını haber veren daha birçok olay yaşandı.

Kaç kişinin öldüğünü öğrenmek isteyenler, kitaplara göre hesaplamalarda bulunmuşlardır. Onlardan biri 12 Nisan gecesini kutlanan Fısıh bayramında, Yahudilerin 240.000 koyun kurban ettiklerini, her koyun için aralarında bulunan necis kişilere ve çocuklara karşılık olarak on temiz kişinin bir araya geldiğini ifade etmiştir.

Romalılar Kudüs’ü fethettiği zaman Josephus, Kudüs’ün yıkımından önce halkını uyardı ve onlara şöyle dedi: “Romalılara itaat edin ve krallarına boyun eğin. Yaptığınız bu davranıştan dolayı kendinizi öveceksiniz.” Ancak onu küçümseyip, hakaret ettiler. Hatta

darpedip taşladılar. O da kendisini mahkum eden ve sarayında kalmaya mecbur eden Romalılara geldi. Yahudilerin idaresi, sürgünleri, başrahipleri, Romalılarla olan savaşlar ve Kudüs kuşatması hakkında 20 kitap yazdı. Agrippa, Josephus'un kitaplarını, ilmini ve ferasetini övdüğü 62 mektup yazdı. Romalılar Josephus'un ölümünden sonra onuruna Roma kentinde bir heykelini diktiler.

Vespasianus bu dönemde Yahudiler üzerindeki baskısını arttırarak, Davud soyundan olan herkesin ortadan kaldırılmasını emretti.

Roma'da büyük bir veba salgını yaşandı.

Vespasianus on yılında, hüküm sürdüğü yetmiş yıllık ömrünün arından öldü. İskender'in 389. yılında Vespasianus oğlu Titus onun yerine geçerek iki yıl üç ay hüküm sürdü.

Saltanatının ikinci yılında Roma'da piskoposluk makamına Linus'un ardından Anacletus'u getirdi. Anacletus 12 yıl boyunca bu görevde kaldı.

Bu yılda dağ yarıldı ve içerisinden parlak alev çıktı ve birçok şehirde yangına sebep oldu. Roma'da da büyük bir yangın çıktı.

Titus hastalanarak 40 yaşında öldü. Yerine Vespasianus oğlu Domitianus İskender'in 391. yılında başa geçti ve on altı yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının dördüncü yılında İskenderiye'de, Anianus'tan sonra Aemilius başa geçti ve on üç yıl boyunca idarede kaldı.

Kral Domitianus hiçbir tahta kullanmadan bir mihrap inşa etti.

Bütün filozofların ve müneccimlerin şehirden sürülmesini emretti. Roma'da üzüm dikimini kesin olarak yasakladı.

Saltanatının dokuzuncu yılında Hristiyanlar üzerinde çok büyük baskı kurdu ve müjdeci Yuhanna'yı Yafa (Batnaz, Patmos) olarak adlandırılan denizdeki adalardan birine sürdü. İrinaios, Bouttius ve Hippolytus, Yuhanna'nın İnci'in ardından yazdığı kitabında ispat ettiği üzere, orada büyük mucizelerin gerçekleştiğini ifade ettiler.

Bu zamanda Pavlus'un öğrencisi Areopagus meclisi üyesi Dionysius (Dionysius the Areopagite) filozofların kenti Atina'da piskopos oldu. Müjdeci Yuhanna'ya içerisinde şunları belirttiği bir mektup yazdı: "Yorgunluk ve bitkinlik sana uğramasın! Çünkü

Patmos'ta kalışın çok uzun sürmeyecek. Mesih kurtuluşunu hızlandıracak. Sabredin ve Mesih'i yüceltin.”

Bu dönemde Mesih'e iman etmiş olan Hristiyanlardan birçok kişi öldürüldü.

Bu zamanda sihirli sözlerin ustası Apollonius ünlendi. O Mesih'in takipçilerine engel olan fiilleriyle Mesih'in takipçilerinin aleyhine çalıştı. Şöyle demektedir: “Yazıklar olsun bana Meryem oğlu benden önce geldi”.

Bu vakitte filozof Patrophilus hocası Ursinus'a şöyle dedi: “Efendim! Bana bildirin. Bütün ulusların ve farklı dillere sahip insanların inandığı bu adam kimdir? Onun hakkında çarmıha gerilip öldüğü ve kendisine iman eden arkadaşlarının ifadelerinde görüldüğü gibi dirildiği, ardından da göğe yükseldiği iddia ediliyor. İskenderiyeli Afrikanus ile birlikte Atina bilginlerinin başı Theodore'nin, drourusah'tan Martianus'un ve Madfon'un (Mark'ın) kendi tanrılarını terk ettiklerini ve ona tapıp dua ettiklerini görüyoruz. Dünyanın işlerinden kurtulmuş durumdadır. Ne malları ne zenginlikleri var. Sözde ve çalışmada gayret sahibiler.” Ursinus öğrencisine şöyle cevap verdi: “Bütün uluslar onun öğrencisi olarak Nasıralı olan Celileliye taptılar. Onu gördükten sonra kendi ilahlarını inkar edip ona tapan bilginlerin adlarını zikrediyoruz. Bana gelince, bütün ulusların gelecek nesilleriyle birlikte onun öğrencisi olacaklarını düşünüyorum. Onun müritlerinin güzel davranışlarda bulduklarını söyledin. Güzel olan bir diğer şey ise kendilerini bedende gizlenmiş kötülüğe teslim etmemeleridir.”

Domitianus'un 12. yılında Clement Roma'da piskopos oldu ve dokuz yıl boyunca bu görevde kaldı. Havari Pavlus'un “Clement ve yardımcıların” dediğini bulduk. Yine Pavlus birçok kitap ve mektup yazmıştır. Aralarında çıkan düşmanlık nedeniyle Korintlere bir mektup yazmıştır. Bu mektup diğerlerinin tamamıyla birlikte kilise kitaplarından biri olarak kabul edilmiştir. Bu zamanda Kayser Domitianus sarayındaki halısının üzerinde öldürüldü. Küçük Neron İskender'in 407. yılında bir yıl boyunca hüküm sürdü. Sürgüne gönderilen kişilerin Roma'ya geri çağırılmalarını emretti. Müjdecî Yuhanna da on altı yıllık sürgünün ardından Efes'e döndü.

Bu zamanda Yahudi bilgin Tiberyalı Justus tanındı.

Daha sonra Neron öldü. İskender'in 408. yılında yerine geçen Kayser Traianus on dokuz yıl boyunca hüküm sürdü. Saltanatının ilk yılında İskenderiye'de piskoposluğa Cerdon geçti ve on bir yıl boyunca bu görevde kaldı. Saltanatının dördüncü yılında Roma'da

piskoposluğa Evaristus geçti ve sekiz yıl boyunca bu görevde kaldı. Bizantiniyye’de Elsemidis on yedi yıl boyunca piskoposluk yaptı. Ardından yerine Plutarchus geçti ve on beş yıl boyunca bu görevde kaldı. Onun ardından da Cedekion başa geçerek sekiz yıl boyunca devam etti. İmparator Traianus’un altıncı yılında Mardiogenes piskoposluğa gelerek on dört yıl devam etti. Bu yılda müjdecî Yuhanna Efes’te vefat etti. Efendimiz Mesih’in -övgüler ona olsun- göğe yükselişinden sonra 71 yıllık bir ömür sürmüştü. ... Matta (Markos eserde var) ve Luka’nın yazmasının ardından İncil’i yazmıştı. Onların nüshaları eline ulaştığı zaman okudu ve şöyle dedi: “Ne kadar güzel yazmışlar! Ancak Efendimiz Mesih’in, -övgüler ona olsun- Zekeriya oğlu Yuhanna’nın hapsedilmesinden önce yaptıklarının tarihini kısaltmışlar.” Bu yüzden de insanlar, kendilerine İncil’i yazmasını ve Yuhanna’nın hapsedilmesinden önce yaşanan olayları aktarmasını istediler. Bunun Efendimiz Mesih’in -övgüler ona olsun- gerçekleştirdiği ilk mucize olduğunu ve Yuhanna’nın henüz hapse atılmamış olduğunu söyledi.

Traianus’un dokuzuncu yılında Kudüs piskoposu Cleophas oğlu Simon 120 yaşındayken şehit oldu. On yılı Kudüs’ün yıkılmasından önce 32 yılı da yıkılışından sonra olmak üzere toplam 42 yıl boyunca piskoposluk yaptı. Ardından yerine Justus geçerek beş yıl bu görevde kaldı. Onun ardından Zachaeus iki yıl, sonrasında Tobias üç yıl, sonrasında Benyamin bir yıl, sonrasında Yuhanna üç yıl ve son olarak da Matta iki yıl boyunca bu görevi ifa ettiler.

Onuncu yılda Antakya piskoposu İgnatius vahşi hayvanlar tarafından öldürülerek Roma’da şehit oldu. Antakya’da onun yerine Heron geçti ve on sekiz yıl kaldı.

Traianus’un on ikinci yılında Roma’da, Ahsedoros dokuz yıl boyunca bulunacağı piskoposluk makamına geldi. İskenderiye’de ise Primus olarak adlandırılan bir adam piskopos oldu ve on iki yıl boyunca görevini sürdürdü.

Bu vakitte Menbiç’te, birçok eserin sahibi olan, seçkin bir alim Papias yaşıyordu. İncil üzerine beş adet eser kaleme aldı. Yuhanna İncil’i üzerine yaptığı bir çalışmasında şunları kaydeder: “Müjdecî Yuhanna’nın kitabında zina etmiş bir kadının bahsi geçmektedir. Kadını Efendimiz Mesih’e -övgüler ona olsun- getirdiklerinde, kadını getiren Yahudilere şöyle dedi: ‘Aranızdan her kim kadının suçlandığı şeyden kendisinin beri olduğundan emin ise sahip olduğu delillerle ona karşı şahitlik etsin.’ Mesih onlara böyle dediğinde, içlerinden hiçbiri cevap vermedi ve oradan ayrıldılar.”

Traianus iktidarının on beşinci yılında bütün yabancıların Roma'dan çıkarılmasını emretti. Çünkü onlar halk için fiyatların pahalılaşmasının nedeni konumundaydılar. Orada bulunan yabancı Hristiyanların da çıkarılmalarını istedi. Hristiyanlar da ayrılmaya karar verdiler. Ayrılırken Petrus'un ve Pavlus'un kemiklerini yanlarına alabilmek için imparatorun kendilerine izin vermesini istediler. Çünkü o ikisi de Roma'da bulunan yabancıydılar. İmparator onların bu isteklerine izin verince götürmek istediler. Ancak bir deprem yaşanması sonucu bütün şehir sarsıldı ve yabancılar geri çağırılmaya kadar etraf karanlıkla kaplandı. Ardından yaşanan bu olaylar duruldu.

Bu dönemde sihirbaz Menandros tanındı. O Samarya bölgesinde bulunan bir kasabandı. Sihirbaz Simon'un talebesiydi. İnsanları vaftiz ediyor ve kendi eliyle vaftiz ettiği bütün insanların meleklerden daha üstün olacaklarını söylüyordu. Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- kilisesi bu zamana kadar necis ilimlerden, kirlilikten, sapkınlardan, şeytanlardan ve batıl hurafelerden beriydi.

Bu zamanda Antakya'da Saturninus, İskenderiye'de ise Basilides isimli kişiler ortaya çıktılar.

Saturninus yedi meleğin bir araya gelerek alemini yarattığını, Allah'ın onlara "Bize benzer ve bizim suretimizde olacak şekilde insanı yaratalım" şeklinde seslendiğini ve yasayı bunların koyduğunu ifade etmekteydi. Ayrıca "Evlilik şeytandır. Şeytanlar insanları kötülüğe sürükler ve kötülük üzere yardım eder. Böylece kurtarıcı iyileri kurtarmak için geldi" demektedir.

Basilides dedi ki: "Yılanı onurlandırmamız ve ona hürmet göstermemiz gerekir. Çünkü o, Havva'ya kocasıyla ilişkide bulunmasını emretti. Eğer o olmasaydı alem olmazdı." İleri sürdüğü birçok görüşün yanında 360 adet sema bulunduğunu ve her gün yeni bir sema ortaya çıktığını söyledi.

Çirkinlikleri nedeniyle bunlar zikredilmeyecektir.

Korint kentinden olan Cerinthus adında başka bir adam daha ortaya çıktı. Alemin meleğinin yarattığını ve Mesih'in bedenden oluştuğunu söyledi. Bilgin İrenaeus "Müjdeciler Yuhanna ölümünden iki yıl önce hamama girdi. Orada günahkar Cerinthus ile karşılaşınca yıkanmadan çıktı ve onun orada bulunması nedeniyle kendisinin ve binanın batma tehlikesi altında olduğunu söyledi" demiştir.

Trasianus'un saltanatının son yılında Mısır, Suriye, Filistin ve el-Cezire Yahudileri isyan edip Lucua adında bir adamı kendilerine kral seçtiler. Trasianus onlara bir ordu göndererek kendilerini her yerde takibe aldı. Böylece onlardan on binlerce kişiyi öldürdü.

Sonrasında Kral Trasianus 66 yaşındayken öldü.

Hadriyanus'un dördüncü İskender'in 427. yılından itibaren Adriyanus 21 yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının üçüncü yılından itibaren, Sixtus Roma'da on yıl boyunca piskoposluk yaptı. İskenderiye'de Justus 11 yıl, Kudüs'te Filip 4 yıl, ardından Senkos (Seneca) 2 yıl, ardından Justus 1 yıl, ardından da Efrayim 1 yıl boyunca piskoposluk yaptılar. Antakya'da Cornelius 17 yıl, Bizantiniyye'de Eleutherius 6 yıl, ardından Polikarp 16 yıl piskoposluk yaptılar. Roma'da Telesphorus 11 yıl, İskenderiye'de Eumenius 13 yıl piskoposluk yaptılar. Efes'te Timoti'den sonra Onesimus, ardından Gaius, ardından Philologus, ardından Lucius, ardından Apollonius, ardından da Posidus piskoposluk yaptılar.

Hadriyanus'un dördüncü yılında Urfa krallığı yıkıldı ve Romalı valiler tarafından yönetilmeye başlandı.

Hadriyanus Atina şehrinde Baslul olarak adlandırılan bir ev inşa etti. Orada birçok bilgini bir araya getirdi. Kendilerine Solon ve Draco yasalarını verdi.

Bu zamanda Sofya ve üç kızı şehit oldu.

Adriyanus saltanatının on sekizinci yılında fil hastalığına yakalandı. Bütün krallıkta kendisini iyi edebilecek birilerini aradı ancak kimseyi bulamadı. Bunun üzerine birini bulabilmek için Mısır'a gitti. Astrolog, sihirbaz ve kahin olan Aquila'yı da yanına aldı. Antakya'dan geçerek Suriye'ye gitti. Oradan da yıkılışından 47 yıl sonra Kudüs'e ulaştı. Şehrin durumunu ve ne kadar yıkıldığını incelediğinde, havarilerin kilisesi dışında mamur hiçbir şey görmedi. Bunun üzerine maiyetine şehri tekrar inşa etmelerini emretti. Aquila bu görevi üstlendiğinde, havarilerin yaptığı mucizelere iman etti ve Hristiyan olmak istedi. Vaftiz olarak Hristiyan oldu. Ama sihri, astrolojiyi ve batıl inançlarını terk etmedi. Havariler bunu yasaklasalar da onları dinlemedi. Bu yüzden onu aforoz edip kiliseden uzaklaştırdılar. Bunun üzerine öfke, hiddet ve kibir onu Bartalmay ile Yehuda'nın yazdığı mushafları kopyalamaya itti. Dikkatli bir şekilde Süryanice ve İbranice mushaflar yazarak içerisine Efendimiz Mesih'in -övgüler ona olsun- gelişinin geçersizliğini ifade eden yanlışlar yerleştirdi. Onun yazdığı bu kitaplar günümüze kadar Yahudilerin elinde buluna gelmiştir.

Bu yılda Kudüs'teki Yahudiler isyan ettiler. Barkoba olarak adlandırılan bir adam kendilerine gelerek onları yoldan çıkarttı. Onlara, kendilerini kurtarmak için yıldızlar gibi gökten indiğini söyledi. Birçok kişi onun ardınca gitti. Kendisine uymayanlar ile savaştı ve onları öldürdü. Bu haber Adriyanus'a ulaşınca üzerine bir ordu gönderdi. Ordu Kudüs'e karşı saldırıya geçerek bütün Yahudileri öldürdü. Böylece son kez Kudüs'ü yıktılar. Ardından orada Kral Adriyanus'un onuruna, Aelia olarak adlandırılan başka bir şehir inşa edilerek yabancı kavimler iskan edildi. Savaşta öldürülmeyip geriye kalan Yahudilerin kulakları delindi ve ana vatanlarının zenginliğine bakmaları kesin olarak yasaklandı.

Kudüs'te Markos isimli piskopos 4 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Adriyanus 65 yıl ömür sürdükten sonra, vücudunda sıvı toplanması sonucu öldü. Onun ardından, Pious (?) olarak adlandırılan Titus Antoninus İskender'in 448. yılında tahta geçti ve 22 yıl üç ay hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında Roma'da Hyginus piskoposluğa geldi ve 4 yıl boyunca görevine devam etti. Onun ardından Pius geçerek on dört yıl boyunca piskoposluk yaptı.

İskenderiye'de Marcianus 10 yıl, ardından da Celadion 14 yıl boyunca görevlerini icra ettiler.

Antakya'da Orthus (Orus, Eros) on altı yıl boyunca piskoposluk koltuğunda oturdu. Onun ardından Theophilus ve 14 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Bizantiniyye'de Athenodorus göreve gelerek 14 yıl boyunca devam etti.

Kudüs'te Markos'tan sonra, ilk defa gentile (Yahudi olmayan) biri olarak Cassianus piskopos oldu ve üç yıl boyunca görevine devam etti. Ardından yerine Publius geçerek 14 yıl görevde kaldı. Ardından sırasıyla Maksimus 5 yıl, Julianus 6 yıl, Gaius 2 yıl, Matousous 4 yıllık sürelerle piskoposluk yaptılar.

Roma'da Anicetus göreve gelerek 10 yıl boyunca devam etti.

Bu zamanda Roma kentinde Valentinus isminde ve Marcion'un hocası olan Cerdon isminde iki kişi ortaya çıktı. Valentinus, Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- semadan beraberinde bir beden indirmediğini ve onun kendisinden herhangi bir şey almadan bakire Meryem'de akan bir su gibi olduğunu ifade etmiştir.

Cerdon birçok tanrının bir araya gelerek alemi yarattıklarını ifade etmiş, aynı zamanda yeniden dirilişi de inkar etmiştir.

Roma'da, ezeli 360 tanrının bulunduğunu, bunların hepsinin bir araya gelerek alemi yarattıklarını, her birinin sırayla alemi yönettiğini, yönetimin yılda bir gün tek başına olacak şekilde her birine geçtiğini, içlerinden bazılarının hayrı, bazılarının da şerri sevdiğini söyleyen ve Markos olarak adlandırılan bir adam ortaya çıktı. Bir araya geldiklerinde, hayrı ve şerri yapabiliyor, bu ikisi arasında seçim yapabiliyorlardı. Böylece tanrıların en büyüğünün, insanları yalnızca kendisine ibadet etmeye ve boyun eğmeye çağırması için kendi özünden bir parça olan Rab Mesih'i -övgüler ona olsun- gönderdiğini; ancak bunu öğrenen diğer tanrıların, insanları ona karşı kıskırttığını ve böylece onun çarmıha gerildiğini ifade etti.

MARKİON'UN TARİHİ

Pontus bölgesindeki piskoposlardan birinin oğlu olan ve Markion denilen bir adam ortaya çıktı. Orada gece gündüz kilisede kalan ve bakire olan dindar bir kız bulunmaktaydı. Markion kandırarak onu ifsat etti. Babası bunu öğrenince oğlunu aforoz ederek kiliseden kovdu. Bu yüzden Roma'ya gitti ancak oradaki müminler kendisini kabul etmeyip onu aşağıladılar. Bunun üzerine Asya'ya döndü ve orada Aristinus olarak adlandırılan bir piskoposun yanına girdi. Burada halkın içine çıkararak tebliğde bulundu ve din üzerine tartışmalar yaptı. Piskopos vefat ettiği sırada Markion orada değildi. Geldiği zaman, piskopos Aristinus'un yazdığı ve içinde istekleri bulunan vasiyeti kendisine verildi. Markion aldı ve okudu. Ancak içerisinde kendisine uygun bir şey göremeyince sinirlenerek ayrıldı ve yakaladığı bütün insanları öğretileriyle bugüne kadar ifsat etti.

Rab Mesih -övgüler ona olsun- hakkında şöyle dedi "Şimdiye kadar size söylediğim gibi yaratıcının oğlu değildir. Aksine o, ona yabancısıdır. Üç tanrı bulunmaktadır; birincisi üstte bulunan iyi, diğeri aşağıda bulunan kötü, üçüncüsü de ortada bulunan ve adil olanıdır. Adil tanrı aşağıda-alçakta bulunan maddeyi yarattı ve kötü varlık olarak adlandırdı. Orada fiillerini izhar etti. Semayı, dört elementi, cenneti ve gökteki yıldızları yarattı. Ardından cennet çamurundan aldı. İnsan bedenini oluşturarak içine kendi zatından ve özünden bir ruh üfledi ... kendi gibi. Sonra alçak cehennem maddesinin tortusundan dünyayı ve onun büyük cansız varlıklarını yarattı. Ardından yeryüzünün bütün hayvanlarını yarattı ve içlerine yaratılmış bir ruh koydu. Sonra Adem'i yaratmayı tamamladı ve onu evlendirdi. Böylece çoğaldılar ve birçok nesilleri oldu. Yeryüzü insanlarla dolunca onlara, içerisinde emirleri ile yasakları, vaat ile vaatleri bulunan Tevrat'ı ve diğer bütün antik kitapları gönderdi. İyi tanrı bunu görünce kendi ihmalkarlığından dolayı telaşlandı. Yaratıcı, Adil varlığı kıskanmaya

çekememeye başladı. Bunun üzerine kendilerini babasına ibadete çağırması ve kaniyla onları kurtarması için kendi özünden ve zatından olan oğlunu, Adil'in yarattıklarına gönderdi. Adil varlık farkına varmadan maddenin yerleşik olduğu yeryüzüne ulaşana kadar onun bölgesini seyahat ederek geçti. Orada yaratılmışların bozulmuşluğunu ve ibadetten uzaklaşmalarını gördü. Onları babasına boyun eğmeye çağırdı. Yaratıcı bunu öğrenince kullarını ona karşı kışkırttı. Oğul, kendi özünden yaratıcının kullarına kendisini öldürme imkanı verdi. Böylece onları kendi gücü ve kaniyla kurtarmış oldu. Ardından ölümden dirildi ve onları babasına ibadete döndürdü. İyi tanrıya ibadete dönerek Adil Yaratıcı varlığı zayıflattılar. İyi Tanrı, onlara Adil Yaratıcının verdiği kitaplarla, onun emirleriyle, yasaklarıyla, vaat ve vaatleriyle uyuşmayan yeni kitaplar verdi. Cenneti Yaratıcıdan alarak emirlerine itaat edenleri oraya yerleştirdi. İtaat etmeyenleri ise sonsuza kadar kalacakları şekilde cehenneme attı. Müjdecilerden yalnızca Luka'yı kabul etti.”

Markion bu necis öğretisini yayınca piskoposlar uzunca bir süre hakka dönmesi için ona öğütlerde bulundular. Ancak azgınlığında ısrar etmeye devam edince onu aforoz ederek cemaatten kovdular.

Bütün bunlar Titus Antoninus'un döneminde İskender'in 449. yılına denk gelen saltanatının ilk yılında yaşandı. İskender'in 470. yılında Markos, iki oğlu Antoninus ve Lukiyus ile birlikte 19 yıl boyunca hüküm sürmeye başladı.

Saltanatının sekizinci yılında Soter isimli kişi Roma'da piskopos oldu ve 8 yıl boyunca görevine devam etti. Onun ardından Eleutherius 30 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

İskenderiye'de Agrippinus 12 yıl, onun ardından Julianus 10 yıl boyunca piskoposluk yaptılar.

Antakya'da Maksimus 18 yıl piskoposluk yaptı.

Bizantiniyye'de Protonikos (Pertinax) 10 yıl ardından da Olypianus 12 yıl piskoposluk yaptılar.

Kudüs'te Gaius 3 yıl, ardından başka bir Gaius 4 yıl, ardından da Symmachus 3 yıl boyunca piskoposluk yaptılar.

Markos'un saltanatının 12. yılında Korint piskoposu olan ve birçok kitap kaleme alan Diyonsiyos tanındı.

Markos'un 16. yılında Hristiyanlara karşı baskı uygulanmakta ve ziyadesiyle eziyet edilmekteydi. Birçok piskoposun şehit olmasının yanında filozof Justus da Roma'da şehit oldu.

Bu zamanda, şehit olduğunu ifade ettiğimiz Justus'un öğrencisi olan ve Tatianus olarak adlandırılan bir adam ortaya çıktı. Hocası ayrıldıktan sonra dinden çıkararak birçok bidata başladı. Birçok tanrı ile görülemeyen birçok varlığını var olduğunu, çifti bulunduğu için her şeyin hayır ile şerrin karışımı olduğunu ifade etti. Yerleşik kabilelerin şecerelerini bozdu ve ifsat etti. Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- ... Davud soyundan olduğunu söyledi. Bu ...'dan farklı olan bir İncil kaleme aldı. Şunu ifade etti: "Ölümden sonra ... yemek." Hataları birçok meseleye neden oldu.

Sonra Paraklit olduğu iddia edilen ve Montanus olarak adlandırılan bir adam ortaya çıktı. Rab Mesih -övgüler ona olsun- onun hakkında şöyle söyledi: "O dünyaya gönderildi ve bazı havariler onun çevresinde toplandı. Küfür ve dalalet içerikli bir öğreti yaydı. Bunun sonucunda aforoz edilerek kovuldu. Ancak ölümüne kadar yanından ayrılmayan bazı takipçileri de bulunmaktaydı."

Roma'da papaz olan ve Florinus olarak bilinen başka bir adam ortaya çıktı. İnsanların öfkesini üzerinde topladı ve papazlıktan atıldı. Bunun üzerine bazı öğrencilerini de yanına alarak öfkeyle kiliseden ayrıldı.

Oradayken şu iddialarda bulundu: Kendi aralarında anlaşılan üç tanrının bulunduğunu; birinin yukarıda, diğerinin onun aşağısında olacak şekilde ortada, sonuncusunun da ikincisinin aşağısında olacak şekilde en altta bulunduğunu söylemişti. Altta bulunanlardan her biri kendi üstünde bulunana hürmet gösterir ve kendisinden üstün tutar. Ortada bulunan ilah, üstünde bulunan tanrıyı baba olarak adlandırır. Aşağıdaki tanrı da aynı şekilde üstündekini baba şeklinde adlandırır. Böylece onlardan her biri, kendisinden üstün olanın oğlu gibi olmuş olur. Bütün yaratılmışları birlikte yarattılar. Başlangıçta saf bir öz yarattılar. Ardından insanı yaratarak onu gök ve yer arasındaki bölgeye yerleştirdiler. Burayı nurlarla ve ışıklarla süslediler. İnsan için lezzetli meyve çeşitleri dikerek bir cennet yapmalarının ardından onu bu yeni dünyaya yerleştirdiler. Bazı melekler bunu görünce insanı kıskandılar. İlahların izni olmadan oraya inerek bazı arkadaşlarıyla birlikte yerleştiler. Kendilerini insanın karşısında konumlandırıdılar ve cennetten atmak istediler. İnsan cennetten kovulana kadar ona karşı olmaktan ve onunla mücadele etmekten vazgeçmediler. Böylece cenneti ele geçirdiler. İnsan ise çoğaldı ve birçok nesilleri oldu. Ancak cennete dönemediler. Tanrılar

bu durumu görünce evine dönmeye çağırması için insana birini gönderdiler. Böylece insan ve nesli cennete geri dönebilecekti. Ancak melekler bunu reddettiler. Bunun üzerine tanrılar meleğe ve arkadaşlarına öfkeleniler. En altta bulunan tanrı görevlendirildi. Kendisini bir hile ile insana benzeterek isyan eden şeytana ve arkadaşlarına göründü. Onları cennetten atana ve ilk insanı yerine geri getirene kadar çabalamaya devam etti. Florinus bu öğretilerine ek olarak ölümlerin dirilişini de inkar etti. Bunun dışında ortaya koyduğu başka küfür öğretileri de bulunmaktadır.

Bu zamanda Menbiç'te, buranın piskoposu olan ve Apollonarius olarak adlandırılan bilgin bir adam yaşadı. Bu bidat ehliyle mücadele etti. Onların görüşlerini geçersiz kıldı. Ayrıca bu konuda birçok eser kaleme aldı.

MELUN BARDESANES'İN (BAR-DAİSAN) TARİHİ

İskender'in 465. yılı olan Pers kralı Narses oğlu Souhouq'un 15. yılında, Pers kralı Souhouq'a karşı halkından bir grup tuzak kurarak onu öldürmek istediler. Kral bu durumdan haberdar oldu ve onların yakalanmalarını emretti. Bu kişiler arasında Nahsiram olarak adlandırılan karısı ile birlikte Nohama adlı bir adamda bulunmaktaydı. Kralın bu konuda kendisi hakkındaki emrini haber alınca -ki toplumun arasında yaşıyordu- karısıyla birlikte kralın şehrinden kaçtı. Urfa'ya gidip oraya yerleşti. O sırada karısı Nahsiram hamileydi. Nohama bir süre sonra Urfa'ya gelen Persli tacirlerden birinin kendisini ve karısını fark edebileceği konusunda endişe duymaya başladı.

Böylece Urfa'dan ayrılarak Fırat'a doğru ilerledi. Bu sırada karısı doğum yapmak üzereydi. Urfa'dan ayrılıp Daysan olarak adlandırılan kentin biraz yukarısındaki nehre ulaştı. Karısı Nahsiram nehrin kıyısında bir erkek çocuğu doğurdu. Kıyısında doğduğu bu nehrin adına nazaran, çocuğa İbn Daysan adını verdiler. O ve karısı yola yakın olan bir mağaraya sığınarak yerleştiler. 25 gün boyunca orada kaldılar. Daha sonra ayrılarak Fırat'ı geçtiler ve gelip Menbiç'e yerleştiler. Menbiç'te bulunan ve çocuğu olmayan, yaşlı, eski bir pagan rahip ile yaşamaya başladılar. Oğlu burada rahibe bağlandı ve rahip tarafından evlat edinildi. Çocuk yürümeye ve büyümeye başlayınca rahipten pagan öğretilerini ve gizemlerini öğrenmeye başladı. Böylece ergenlik çağına kadar geldi. Sonra kendisini eğiten rahip, gerekli bazı eşyalar ile taptığı ilahların tapımında ihtiyaç duyduğu şeyleri alması için onu bir gün Urfa'ya gönderdi. İbn Daysan Urfa sokaklarında yürürken elçi Adday tarafından yaptırılan bir kilisenin önünden geçti. İnsanlara kutsal kitaplardan vaaz verdiği sırada Urfa piskoposunun sesini duydu. Bunun üzerine kalpten bir tefekküre daldı ve nefisini gördü.

Böylece Hristiyanlığın gizemlerini öğrenmeye karar verdi. Kiliseye girip aralarına karıştı. Yaşadığı şeyi onlara bildirdi. Bunun üzerine piskopos ona Hristiyanlığın delillerini açıkladı. Ardından kendisini vaftiz ederek diyakoz yaptı ve kilisede görevlendirdi.

Delikanlı eğilerek çıktı. Ailesini ve annesini unuttu. Orada güncelliğini koruyan yanlış görüşleri çürüttüğü bazı incelemeler yapmaya başladı. Bir grup putperest kendisiyle bir görüşme yapana kadar buna devam etti. Böylece ifsat ettiler ve tohumlarını onun kalbine ektiler. Böylece Menbiçli rahibin kendisine öğretmiş olduğu putperestliğin gizemlerini hatırladı. Anatsos'un (Abathousois, Scuthinus) öğretilerini kabul etti. Kendisinden önce hiç kimsenin sahibi olmadığı bir sapkınlığın mucidi oldu. Üçü ulu ve yüce, dördü ise daha aşağı olan yedi unsur olduğunu söyledi. Üç ana unsurun akıl, kuvvet ve ruh; diğer dördünün ise ateş, su, ışık ve hava olduğunu ifade etti. Bu yedi unsur birbirleriyle birleşebilmektedir. Bu birleşmeden 360 alem meydana gelir. İnsan da aynı şekilde bu yedi unsurdan yaratılmıştır. Özü ise üç yüce ve latif unsurdan meydana gelmektedir. Bu söylediklerine karşın başka bir kitabında, insan bedeninin dört alt unsurdan meydana geldiğini ifade etmektedir. Ayrıca yedinin ve on iki ilkelerin varlığını kabul etmektedir. İnsan beyninin güneşten, kemiklerinin Zuhâl'den (Satürn), damarlarının Merkür'den, kanının Merih'ten (Mars), etinin Müşteri'den (Jüpiter), saçının Zühre'den (Venüs), derisinin ise aydan geldiğini iddia etmektedir.

Onun bu öğretilerine göre insan bu yedi şeyden oluşmaktadır. Ayrıca şöyle söylemektedir: Ay nasıl ki 30 gün içerisinde önce büyür sonra da küçülüyorsa aynı şekilde yaşamın annesi de her ay elbiselerini çıkarır ve yaşamın babasının yanına gider. Onunla birleşir ve yedi çocuk doğurur. Çocukları her yıl 84 çocuk olur. Bu iddialarının yanında bedenlerin dirilişini de inkar etti. Ayrıca kadınlarla cinsel ilişkiye girmenin onlar için bir arınma olduğunu, içlerinde bulunan katılığın yumuşatılması olduğunu ve bu sayede daha iyi olduklarını ifade etti.

Bütün bunlar Markos'un ve iki oğlu Lucius ile Antoninus'us döneminde yaşandı.

Antoninus oğlu Commodus, İskender'in 489. yılından itibaren 13 yıl boyunca hüküm sürdü.

Hükümdarlığının ilk yılında İskenderiye'de kendisine Julianus denilen kişi piskopos oldu ve 10 yıl boyunca görevine devam etti. Ardından yerine Demetrius geçti ve 24 yıl görevde kaldı.

Commodus'un 10. yılında Roma'da Victor piskopos oldu ve on yıl boyunca devam etti.

Antakya'da Serafon 21 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Bizantiniyye'de Pertinax 18 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Kudüs'te Maksimus 4 yıl boyunca piskoposluk yaptı. Ardından yerine Antoninus geçerek 3 yıl başta kaldı. Ardından Valens geçerek 4 yıl, onun da ardından Dolichianus geçerek 4 yıl boyunca piskoposluğa devam ettiler.

İmparator Commodus vefat ettikten sonra yerine Pertinax geçti ve 6 ay hüküm sürdüktan sonra kendi sarayında öldürüldü.

İskender'in 502. yılından itibaren İmparator Severus 18 yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının dokuzuncu yılında Roma'da Narcissus piskopos oldu.

Saltanatının onuncu yılında Roma'da biri Artemon diğeri Theodotus olarak adlandırılan iki adam ortaya çıktı. Mesih'in normal biri ve yaratılmış bir kul olduğunu, tanrı olmadığını, ancak Kutsal Ruhun Tanrı'nın özünden ve zatından olduğunu, tanrının oğlu yoktan yarattığını ifade ettiler.

Aynı bu yılda Severus Hristiyanlar üzerimde büyük bir baskı kurdu. Onları paganizme girmeye ve putlar için kurban kesmeye zorladı.

Bu zamanda alim bir kişi olan, İskenderiyeli bilgin ve hoca Origenes tanındı. Birçok öğrencisi bulunmaktaydı. Bu öğrencileri arasında keramet sahibi Gregorius, Tarsus piskoposu Teodoros (Theodor), İskenderiye'de piskopos olan Herakles gibi isimlerin yanında daha başka kişiler de yer almaktaydı.

13. yılda Yahudiler ve Samiriler arasında problemler yaşandı. Aralarında yaşanan savaş sonucunda iki taraftan da birçok kişi hayatını kaybetti.

İskender'in 520. yılında Antoninus Kontus'un yedi yıllık saltanatı başladı.

Saltanatının ilk yılında Antakya'da Asclepiades piskopos oldu ve 12 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Bizantiniyye'de Markos piskopos olarak üç yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Efes'te ise Onesimus 10 yıl, ardından da sırasıyla Lucius ve Proclus piskoposluk yaptılar.

Kudüs'te piskopos olan Narkissos, makamını terk ederek çöle döndü. Onun yerine Dius geçerek 3 yıl piskoposluk yaptı. Onun ardından Germanus 7 yıl, onun ardından da Gordius 2 yıl piskoposluk yaptılar. 12 yılın sonunda Narkissos tekrar ortaya çıktı. Piskoposlar ondan makamına geri dönmesini ve görevini tekrar yapmasını istediler. Ancak o, onların bu teklifini reddetti. Çünkü ilerlemiş yaşı ve ihtiyarlığı nedeniyle hareket etmeye takati yoku. Onun yerine İskender'i yerleştirdiler.

Macrinus bir yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu vakitte Roma'da Calixtus piskoposluğa gelerek ve beş yıl piskoposluk yaptı.

İskender'in 528. yılında Antoninus'un saltanatı başladı ve 4 yıl boyunca devam etti.

Saltanatının ilk yılında Filistin topraklarında, Kutsal kitapların Emmaus olarak adlandırdığı Nicopolis adlı kent inşa edildi.

İskender'in 532. yılında Mamma oğlu İskender'in saltanatı başladı ve 13 yıl boyunca devam etti.

Saltanatının ilk yılında Roma'da Urbanus, piskopos koltuğuna geçerek 8 yıl piskoposluk yaptı. Onun ardından Pontianus geçti ve 6 yıl bu görevde kaldı.

Saltanatının sekizinci yılında İskenderiye'de Demetrius'un ardından yerine Herkül geçti ve 16 yıl boyunca göreve devam etti.

Antakya'da Philetus 9 yıl, ardından Zebennus 12 yıl piskoposluk yaptılar.

Bizantiniyye'de Cyrillianus 15 yıl piskoposluk yaptı.

Alekander Severus'un saltanatının dokuzuncu yılında, Sasani soyundan olan ilk Pers kralı Babek oğlu Erdeşir başa geçti ve 14 yıl boyunca hüküm sürdü. Bu yıl İskender'in 541. yılıydı.

Sonra Maximinus 3 yıl boyunca hüküm sürdü. Ardından halkı tarafından saldırıya uğrayarak öldürüldü. Hristiyanlara karşı bir zulüm politikası başlatmış, şehit Sergius ve Bacchus gibi daha birçok şehidi öldürmüştü.

Gordianus, İskender'in 547. Yılında imparatorluğun başına geçerek 6 yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında Roma'da piskoposluk koltuğuna Anterus geldi ve bir ay bu görevde kaldı. Ardından Fabianus gelerek 14 yıl boyunca başta kaldı

Bizantiniyye’de ise piskoposluğa Kontstantin gelerek 6 yıl boyunca görevde kaldı.

Bu vakitte Pontus Kayseryasında (Neokayserya) keramet sahibi Gregory ortaya çıktı.

Antakya’da Babylas piskopos oldu. Kiliselere girip kendileriyle alay etmesini yasaklamak suretiyle, kendi dönemindeki Antakya valisi ile mücadele etti. Bu yüzden vali onu ve üç öğrencisini öldürdü.

Bu vakitte tarih kitaplarının yazarı Afrikanus tanındı. Kralların ve başkalarının çağları ve tarihleri ile ilgili olarak birçok kitap yazdı.

İskender’in 554. yılında Filip tahta geçerek yedi yıl boyunca hüküm sürdü. Kendisi Hristiyan öğretilerini savundu. Kiliseye girmek istediğinde piskopos kendisini engelleyerek günahlarında ısrar ettiği müddetçe kiliseye girmesinin mümkün olmadığını, kendisinin bir günahkar olduğunu, belirli ve sınırlı bir zamanda günahlarını Allah’a itiraf etmesi gerektiğini işte o zaman müminlerle birlikte girebileceğini söyledi. Bu şekilde kral tövbekarlarla birlikte dışarıda kaldı.

Onun saltanatının ilk yılında Erdeşir oğlu Şapur tahta geçerek Persler üzerinde 31 yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının üçüncü yılında, İskenderiye’de Origenes’in öğrencisi olan Dionsios piskoposluğa gelerek 18 yıl piskoposluk yaptı.

Bu yılda, diliyle inkar edenin (dinden çıkanın), Allah’ı tanımayı reddedenin ve imanı kalbinde gizleyenin kafir olmadığını; çünkü iman ile küfrün kalpte ve niyette gizli olduğunu ileri süren bidat ehlinde bir grup ortaya çıktı. Bu konuya dair bir kitap yazdılar. Bu kitabı okuyan ve dinleyen kişinin günahlarının bağışlanacağını iddia ettiler. Hiçbir peygamber ve elçiyi kabul etmediler.

Bu zamanda manastırlar ve keşiş toplulukları kuruldu. Mısırlı keşiş Antoninus ile yün giymeyi ve çölde yalnız yaşamı başlatan keşiş Pavlus tarafından çölde ortaya çıkarılmışlardır.

İskender’in 561. yılında Decius tahta geçti ve bir yıl üç ay hüküm sürdü. Hristiyanlığa meylettği için Kral Filip’i öldürmek üzere plan yaparak onu öldürdü. Decius, Hristiyanlar üzerinde büyük bir baskı uygulayan, Roma piskoposu Fabianus gibi onlardan birçoğunu öldüren bir Hristiyan düşmanıydı. Onun ardından Roma’da yerine Cornelius geçti ve üç yıl boyunca hüküm sürdü.

Antakya'da Babylas'ın yerine Flavianus geçerek dört yıl piskoposluk yaptı.

Kudüs piskoposu Alexander öldürüldü. Ardından yerine Mazabanus geçti ve on beş yıl piskoposluk yaptı.

Bu zamanda Roma'da "Sapkın Novatus" olarak adlandırılan bir papaz ortaya çıktı. Vaftiz edildikten sonra günah işleyenler için tövbe ve mağfiretin bulunmadığını, çünkü vaftiz edilen kişinin Mesih'e -övgüler ona olsun- benzemesi ve onun gibi temiz olması gerektiğini ifade etmiştir. Novatus aforoz edilerek sürüldü. İskenderiye piskoposu Dionsios, Novatus'a içerisinde kendisine öğütlerde bulunduğu, kendi görüşlerinden vazgeçip çoğunluğun görüşüne dönmesini istediği, aksi takdirde isyan etmiş olacağı ve kiliseden kovulacağını ifade eden bir mektup yazdı. Ancak o kabul etmedi. Bunun üzerine altmış piskopos onun hakkında görüşmek için toplandılar. Toplantı sonunda onu aforoz ettiler.

Decius'un zamanında gençlerin yani Ashab-ı Kehf'in olayı vuku buldu. Onların başına gelenler aşağıdaki gibidir: Decius'un onları araması üzerine kaçarak bir mağaraya sığındılar. Decius bu haberi alınca mağaranın kapısının üzerlerine kapatılmasını emretti. Allah uyanacakları güne kadar üzerlerine uyku indirdi.

İskender'in 562. yılından itibaren Gallus ve Valusius iki yıl boyunca hüküm sürdüler.

Onun saltanatının ilk yılında bilgin Origenes vefat etti.

Bu yılda Roma'da Lucius 8 ay piskoposluk yaptıktan sonra Stefanus iki yıl piskoposluk yaptı.

Antakya'da Demetrianus iki yıl piskoposluk yaptı.

Bizantiniye'de Titus 30 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Bu zamanda, Mısır'da Sabellius olarak adlandırılan bir adam ortaya çıktı. Baba ve oğulun -övgüler ona olsun- bir özün ve onu donatan bazı sıfatların isimleri olduğunu söyledi. Efendimiz Mesih -övgüler ona olsun-, eski kitaplarda (Eski Ahit'te) babanın sıfatlarıyla ilişkilendirildi. Ardından dünyada görüneceği bedeni aldı. Kendisini oğul olarak tanımlayarak Yeni Ahit'i ortaya koydu. Elçilerle ve Ruh ile konuştu. Ancak yine de O, tek bir öz, tek bir kişi, üç hal/görünüm olarak tanımlanan ancak bir tek tanrı idi. İskenderiye piskoposu Dionsios onu reddetti. Babalar da aforoz ederek sürdüler.

İskender'in 564. yılında Valerianus, oğlu Gallienus ile birlikte kral oldu ve on beş yıl boyunca hüküm sürdü. Hristiyanlara karşı büyük bir baskı uygulayarak şiddetli bir şekilde zulmetti ve yüce Kıbrıslıları şehit etti.

Onun saltanatının dokuzuncu yılında Fars Kralı Babek oğlu Erdeşir oğlu Şapur, Valerianus'a karşı sefere çıktı. Yapılan savaş sonucunda onu hezimete uğratarak esir aldı ve Babil'e götürdü. Dolayısıyla Valerianus yerine oğlu tahta geçti. Gallienus, Valerianus'un başına gelenleri görünce Hristiyanlara yönelik yapılan zulme son vererek onlara güven sağladı. Yönetim konularında kendisine yardım etmelerini istedi.

Bu vakitte Roma'da 4 yıl süreyle Sixtu, ardından da öğrencisi Dionsios 9 yıl süreyle piskoposluk yaptılar.

Antakya'da Samsatlı Pavlus 15 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Kudüs'te Hymenaeus 24 yıl piskoposluk yaptı.

Samsatlı Pavlus Allah'ın bir ve tek olduğunu, doğmadığını ve doğurmadığını, baba ve oğul şeklindeki tanımlamanın mecaz olduğunu, Mesih'in -övgüler ona olsun- Meryem'den önce var olmadığını ve onun bir ilah değil bir insan olduğunu iddia etti. Bunun üzerine birçok piskopos onun hakkında görüşmek amacıyla bir araya geldiler ve onu afroz ettiler.

Gallienus'un ikinci yılında Gar...ous iman etti.

Bu yılda İskenderiye'de Maksimus piskopos oldu ve on sekiz başta kaldı. Aynı dönemde heretik ve melun Nepos tanındı. Bu Nepos şunları söylüyordu: ...

İskender'in 579. yılında Claudius tahta çıktı ve bir yıl dokuz ay hüküm sürdü.

İlk yılında gökte ateşten bir taca benzeyen dört adet yıldız görüldü.

İskender'in 580. yılında Aurelianus tahta çıktı ve 6 yıl hüküm sürdü.

Bu vakitte Samsatlı Pavlus afroz edildi. Daha önce onun hakkında bir sinod (rahipler meclisi) toplanmıştı. Bir tövbe ve Allah'a dönüş gösterisi yapmıştı. Ancak sinod yanından ayrılınca eski düşüncelerine geri döndü. Bunun üzerine bu yılda, hakkında tekrar toplantı gerçekleştirerek onu afroz ettiler. Ancak o cemaatten ayrılmayı reddetti ve sultana başvurdu. Hristiyanlar da İmparator Aurelianus'tan yardım istediler. Bunun üzerine kral da onun cemaatten kovulmasını emretti. Kralın bu emriyle Samsatlı Pavlus sürülmüş oldu. İstemeye istemeye sürgüne gitti ve ölene kadar da sürgünde kaldı.

MELUN MANİ'NİN TARİHİ

Mani'nin babası, Foutbaq olarak adlandırılan aslen Ahvazlı olup Susa'dan olan bir adamdı. Yousit isimli karısı kendisine Qourbiqous adında bir erkek çocuğu doğurdu. Çocuk büyüüp yedi yaşına gelince esir alınıp Mısır'a götürüldü. Susannah olarak adlandırılan Mağribli bir kadın onu satın aldı. Kadının kocası da Sakousi olarak çağrılmaktaydı. Sakosi Mısır'ın ileri gelenleriyle birlikte bir araya gelip Pisagor'un ve Empedokles'in öğretilerini paylaşırdı. Terbintos olarak bilinen, Bardourous isimli bir öğrencisi bulunmaktaydı. Kadının kocası Sakosi vefat edince, adının Bardoruos olduğunu söylediğimiz öğrencisi kadımla evlendi. Ardından kadını ve kadının satın aldığı genci alarak yolculuğun ardından Babil'e gitti. Perslere bir bakireden doğduğunu ve dağların arasında büyütüldüğünü söyledi.

Dört adet kitap kaleme aldı. Birini "Kitab el-Esrar" (Sırlar Kitabı), diğerini "İncil", üçüncüsünü "Kitab el-Kenz" (Hazine Kitabı), dördüncüsünü de "Kitab el-Cedel" olarak isimlendirdi. Çok fazla para kazanıp sefil bir şekilde ölene kadar büyüleriyle, küstahlığıyla ve kurnazlığıyla insanları kandırmaya devam etti. Defnedildikten sonra karısı Susanna gencin yanına giderek ona destek oldu. Ölen kocasının, daha önce sözünü ettiğimiz paralarını ve yazmış olduğu kitaplarını ona verdi. Onunla yani artık üçüncü kocası olan genç adam Qourbiqous ile birlikte oldu. Delikanlı öğrenmek için bu kitaplar üzerinde çalışma yaptı. Dönemin edebiyatını öğrenecek kadar da ilerledi. Daha sonra yaşanan kadının ölümünün ardından mallar ve kitaplar genç adama kaldı. O da malları ve kitapları yanına alarak Susa'ya, doğduğu kente geldi. Kendisine "Mani" adını verdi ve bu kitapların yazarı olduğunu iddia etti.

Hristiyan olduğunu ifade ettikten sonra Ahvaz piskoposu kendisini papaz ilan ederek kendisine eğitim verip Kutsal Kitapların açıklamasını yaptı. Ardından putperestlere, Yahudilere, Mecusilere, heretik öğretilere sahip kişilere ve Hristiyanlığa karşı olan herkese karşı mücadele etmeye başladı. Biri Adday, diğeri Toma, üçüncüsü M.radi (Hermeas) olarak isimlendirilen öğrencileri yanına aldı. İnsanları kendi görüşlerine davet etmesi için, öğrencisi Adday'ı Yemen'e, Tomas'ı Hind'e gönderdi. Hermeas ise onunla birlikte Susa'da kaldı. İki öğrencisi yanına dönünce, kimsenin görüşlerine tevessül etmediğini ve kabul etmediklerini kendisine bildirdiler. Bunu duyunca öfkeleni ve yaydığı alegorik Hristiyanlık öğretisini terk ederek batıl görüşlerin başlatıcısı oldu.

Kendini Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- öğrencilerine göndermeyi vaat ettiği Paraklit olarak tanıttı. Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- havarilerine yaptığı gibi o da on iki öğrenci seçerek üzerlerine üfledi. Ardından dünyayı ifsat etmek için ayrıldılar.

“Allah'ın bir olduğu ve üç uknumda tanımlandığını söylerken ciddi değildim” dedi. Yazmaya ve telkin etmeye devam ettiği diğer şeyler ise şu şekildedir: Ezeli olan iki varlık vardır. Birincisi iyiliğin kaynağı ve ışık ile doğruluğun membaı Allah'tır. Diğeri ise kötülüğün özü, cehaletin, karanlığın ve fesadın membaı olan heyuladır (maddedir). Allah yüce ve sınırsızdır. Ortadaki iki maddeye gelince ise bunlar sınırlı, dokunulabilir ve cismanidirler. Bir vakitte rahatsız edilen kötü varlık çocuklarını birbirine düşürdü. Bu çocuklar şeytanlar, ifritler, ateş ve de sudur. İyiliğin beldesine ulaşana kadar birbirleriyle savaşmaya devam ettiler. Burada, onun ışığını çalıp geldiler ve “Haydi saldıralım! Eğer yenilecek bir şey ise onu yeriz. İçilecek bir şey ise içeriz.” dediler. Böylece saldırmaya karar verdiler. İyiliğin özü Tanrı, bu durumu görünce kendisinden bir parça alarak onlara fırlattı. Kötü varlık Allah'ın bu parçasını emerek sarhoş oldu. Böylece onunla birleşti ve karıştı. Onunla bu karışmasından alem oluştu. Allah Teala iki sevgilisini kötü varlığın hükümdarlığının sonuna yerleştirdi. Allah, kötülüğe fırlattığı parçasını geri alacak ve yavaş yavaş onu kendi özüyle birleştirecektir. Kötülüğe karşı öylesine bir güvende olacak ki kötülüğün onunla ikince defa savaşmaya gücü olmayacaktır.

Bu görüşlerinin yanında ölümlerin dirilişini de inkar etti. Rab Mesih'in, zatı ve özü itibarıyla Tanrı oğlu olduğunu, Tanrının onu kendi özünden kötülüğe geçen parçalara, onları kötü varlıktan kurtaracağını müjdelemesi için gönderdiğini, Tanrının kötülüğün tarafında olan ve bunu bilmeyenlerle birlikte parçalarının da kendisine geri döneceğini söylediğini iddia etti. Mesih'in özünün hiçbir şeyle bağlantılı olmadığını yalnızca bir hayal olduğunu söyledi. Ayrıca, Mesih'in hakikatte çarmıha gerilmediğini ve ölmediğini, bunun yalnızca bir görünüm olduğunu ifade etti. Çünkü kötü varlığın, ifritleri ona karşı harekete geçirdiğini ve onu çarmıha gerip öldürdüklerini zannettiler. Hakikatte ise bu olmamıştı. Mesih kurtuldu ve ilahi bütünlükle yeniden bir araya geldi. Bunların yanında ruhların reenkarne olabileceğini (beden değiştirebileceklerini) iddia etti. Mesih'in elçisi olduğunu, Allah'ın saf zatından olduğunu ve sahip olduğu bedeninin yalnızca bir hayalden ibaret olduğunu söyledi.

Pers kralı Erdeşir oğlu Şapur öldürüldü. Derisini yüzdüler, kazığa oturtup çarmıha gerdiler.

Aurelianus'un altıncı yılında Hürmüz Pers tahtına geçerek bir yıl hükmetti.

Aynı bu yılın içerisinde imparator Konstantin doğdu.

Aynı bu yılda Laodikeia piskoposu Eusebius, alimler arasında tanınır bir hale geldi.

Sonra Aurelianus, krallığındaki bütün Hristiyanlara karşı bir baskı uygulamak istedi. Ancak henüz bunu düşünme aşamasındayken yıldırım düştü ... ve ona çarptı.

Tacitus altı ay hüküm sürdükten sonra öldürüldü.

Florianus altı yıl hüküm sürdükten sonra Tarsus'ta öldürüldü.

Probus, İskender'in 586. yılında tahta geçerek yedi yıl boyunca hüküm sürdü.

Onun saltanatının ilk yılında Varahran oğlu Varahran Pers tahtına geçerek üç yıl hüküm sürdü. Onun ardından da onun oğlu Varahran tahta geçerek 17 yıl boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının dördüncü yılında Roma'da, altı yıl piskoposluk yapan Felix'ten sonra Eutychianus bir yıl, ardından da Gaius on beş yıl piskoposluk yaptılar.

İskenderiye'de Theonas on dokuz yıl piskoposluk yaptı.

Antakya'da Timaeus on beş yıl piskoposluk yaptı.

Bizantiniyye'de Domitianus 23 yıl piskoposluk yaptı.

Kudüs'te Hermanus piskoposluk yaptı.

Kral Probus savaş sırasında öldürüldü.

Onun ardından İskender'in 593. yılında Carus, onun oğulları olan Carinus ve Numerianus ile birlikte tahta geçerek 3 yıl boyunca hüküm sürdü. Üçü de bir sefer sırasında öldürüldüler.

Onun saltanatının ikinci yılında şehitler Cosmas ve Damianus öldürüldüler.

Diocletianus İskender'in 596. yılından itibaren 20 yıl hüküm sürdü. Diocletianus'un hesabı bu yıldan itibaren başlamaktadır.

Onun saltanatının ilk yılında Roma'da Marcellinus piskoposluğa gelerek 16 yıl devam etti. Ardından da Eusebius gelerek beş yıl piskoposluk yaptı.

Antakya'da Cyrillus 11 yıl piskoposluk yaptı. Ardından Marthis 3 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

İskenderiye’de Petrus 11 yıl piskoposluk yaptı. Ardından da Tyrannus gelerek on yıl piskoposluk yaptı.

Bizantiniyye’de Probus piskopos oldu.

İskenderiyeli Petrus’tan sonra diptikte ne olduğuna göre, Archelaus (Achillas) geldi ve 11 yıl piskoposluk yaptı.

Kudüs’te 24 yıl piskoposluk yapan Hermanus’tan sonra yerine Vitalius geçti ve sekiz yıl boyunca piskoposluk yaptı. Onun ardından da Heraklius dokuz yıl piskoposluk yaptı.

Bu zamanda dört ortak kral bulunmaktaydı: Diocletianus, Diocletianus’un damadı Maksimianus, Diocletianus’un oğlu Maksentius ve Konstantin. Diocletianus ve Maksimianus doğuyu, yani Ermenistan’ı, Mısır’ı, Şam’ı ve Filistin’e kadar el-Cezire’yi yönettiler. İdareleri ise bireysel idi. Diocletianus oğlu Maksentius, yalnız olarak Roma’yı ve çevresindeki bölgeyi yönetiyordu. Konstantin ise Konstantiniyye’yi yani Bizantniyye’yi yönetiyordu.

Bu zamanda Mısırlılar ve İskenderiyeliler isyan ettiler. Bunun üzerine Diocletianus üzerlerine büyük bir ordu göndererek onları mağlup etti.

Diocletianus’un 11. yılında Pers tahtına Narses geçerek 7 yıl, ardından da Hürmüz geçerek 5 yıl hüküm sürdüler. Diocletianus 19. yılında Hristiyanların kiliselerinin yıkılmasını emretti. Bu emir üzerine zemininden çatısına kadar bütün kiliseler yıkıldı. Ardından Hristiyanlara karşı şiddetli bir baskı politikası başlattı ve bu durum sekiz yıl kadar devam etti. Bu süreçte Hristiyanlardan birçok kişi öldürüldü.

Bu yılda, İskenderiye piskoposu Petrus şehit oldu. O, Arius’un sapıklığını ilk fark eden ve onu aforoz eden kişiydi. Çünkü Arius o dönemde fitne çıkarmıştı. Rab Mesih’in - övgüler ona olsun- tanrı olmayıp insan olduğunu iddia etmişti. Petrus onun aforozunu kaldırmadan öldü. Petrus öldürüldükten sonra Archelaus onun yerine geçerek bir yıl, onun da ardından patrik İskender 23 yıl piskoposluk yaptılar.

Bu yılda o kadar şiddetli bir kuraklık yaşandı ki bir ölçü buğday 2500 dirheme satıldı.

Sonra Diocletianus iktidardan ayrıldı ve evine çekilerek ölüm anına kadar kendini kaybetmiş bir şekilde kaldı. Damadı Maksimianus da aynı şeyi yaptı. Onların ardından gelen halefleri Severus ve diğer Maksimianus da Hristiyanlar üzerinde büyük bir baskı uygulayarak birçoğunu öldürdüler.

Severus bir yıl hüküm sürdü ve ardından öldürüldü.

Büyük Konstantin İskender'in 627. yılından itibaren 33 yıl boyunca hüküm sürdü. O, Romalıların ve Yunanlıların hükümdarlarının içerisinde vaftiz olup Hristiyanlığa geçen ilk kişiydi.

Saltanatının üçüncü yılında Bizantiniye surlarının inşa edilmesini emretti. Burayı Konstantiniye olarak adlandırarak krallığın merkezini buraya taşıdı.

Mitrophanus 13 yıl piskoposluk yaptı ve onun ardından İskender 23 yıl göreve devam etti.

Antakya'da Vitalius piskoposluğa gelerek 6 yıl, ardından Philogonius 5 yıl, ardından Eustathius 8 yıl, ardından Paulinus 1 yıl, ardından da Eulalius 6 yıl piskoposluk görevinde bulundular.

Kudüs'te Macarius 24 yıl, ardından Maksimus 15 yıl piskoposluk yaptılar.

Bu vakitte Mısır rahibi Papaz Pachomius, Mısır'da cemat ve manastırlar inşa etmeye başladı.

Konstantin'in beşinci yılında Perslerin başına Hürmüz oğlu Şapur geçti ve yedi yıl hüküm sürdü.

Yine onun saltanatının beşinci yılında Maksimianus öldürüldü.

Aynı bu yılda Kostantin, Maksimianus'un oğlu, Diocletianus'un damadı olan Maksentius'a karşı savaşmak üzere hazırlıklara girişti. Çünkü o, kendisine karşı isyan etmiş, Roma ile çevresindeki bölgeleri ele geçirmiş ve buradaki halka kötü muamele ile zorbalıkta bulunmaya başlamıştı. Konstantin düşündü ve Tanrının bu savaşta kendisine yardım etmesi durumunda ona iman edeceğine karar verdi. Bu düşünceler içerisindeyken, gün ortasında yüzünü göğe kaldırdı ve orada, üzerinde "Bu görünüm ve sembol ile galip geleceksin" yazan ateş gibi bir haç sureti gördü. O sırada yanında bulunan bütün herkes de bu mucize işareti gördüler. Yine o gece Rab Mesih'i -övgüler ona olsun- kendisine şunları derken gördü: "Mücevher ustasına git ve ona, sana gökte gördüğün suretin bir benzerini altından olacak şekilde yapmasını söyle. Onunla düşmanlarını mağlup edecek, boyun eğdirecek ve bütün rakiplerine karşı zafer kazanacaksın." Gün aydıığında bunları yaptı. Bu faziletli sebep dolayısıyla Roma Kralları ordularının içine ve savaşlara bu haç ile çıkar oldular.

Ardından Konstantin Roma'ya doğru yürüdü. Onu karşılamak üzere Maksimianus oğlu Maksentius da dışarı çıktı. Ancak Maksimianus oğlu Maksentius mağlup oldu, nehre düştü ve boğuldu ... Roma'yı 12 yıl boyunca. O gün içerisinde İmparator Konstantin Roma'yı fethetti ve şehre girdi. Orada bulunan Hristiyanlar korkuyla ondan kaçtılar. Piskopos Eusebius da aynı şekilde kaçtı.

Konstantin Diocletianus'un Maksimi adlı kızıyla evlenmişti.

Konstantin'in bedeninde cüzzam görülmeye başladı. Paganlardan bazıları ona gelerek "Ey İmparator! Cüzzamından kurtulmayı dilersem bu şehirdeki çocukları öldürerek onların kanlarıyla yıkan" dediler. Bunun üzerine İmparator çocukların öldürülmek üzere yakalanmasını emretti. Böylece şehirde ve çevresinde büyük bağırış bir kargaşa yaşanmaya başladı. İmparator bu sesleri işitince insanlara acıdı ve çocukları serbest bırakıp ailelerine vermelerini emretti. Gece boyunca rüyasında kendisine "Cüzzamından kurtulmayı istiyorsan, senden gizlenip dağların arasında kaçan Roma piskoposu Eusebius'u bulmaya gönder ve onu getirt. O senin cüzzamını iyileştirecektir" diyen iki adam gördü. Sabah olunca piskoposu bulmak üzere adamlarını gönderdi. Onu bulup getirdiler. İmparatorun yanınca girince kral ona şöyle dedi: "Ey tanrının adamı! Bu gece uykumda gördüğüm iki dindar adamın kim olduklarını bana açıkla." Bunun üzerine piskopos ona "Ey kral! Gördüğün kişiler tanrı değil, ancak onlar da senin gibi beşer olan, Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- öğrencileri Petrus ve Pavlus'tur" dedi. Piskopos, o ikisinin resimlerinin getirilmesi için kiliseye adamlarını gönderdi. Kral resimleri görünce: "Doğru! Bu ikisini rüyamda gördüm" dedi. Daha sonra piskopos krala vaazda bulundu ve ona Hristiyanlığın delillerini açıkladı. Bunun üzerine kral iman etti ve vaftiz oldu. Vaftiz edildiği sırada cüzzamı kaybolarak bir balık pulları gibi vücudundan döküldü.

Vaftiz olduktan sonra, bütün kentlerdeki yıkılmış olan Hristiyanların kiliselerinin tekrar inşa edilmelerini emrederek hepsini restore etti. Onlar için iyi ve faydalı kanunlar koydu. Bu vakitte paganlardan ve Yahudilerden kadınlar ve çocuklar hariç olmak üzere, yaklaşık olarak 12.000 kişi vaftiz oldular. Allah'a hamdedip krala ve piskoposa dualar ettiler.

Bütün bunlar İskender'in 628. yılına denk gelen Konstantin'in 11. yılında yaşandı.

Vaftizi kabul etmeyen Yahudiler bu yaşanan durumu gördüklerinde haset tarafından yoldan çıkarıldılar. Kralın cüzzamını iyileştirenin Mesih değil Yahudilerin taptığı tek tanrı olduğunu söylediler. Bunu duyan kral, gerçeği bilme arzusu dolayısıyla bu söylemden rahatsız oldu. Bunun üzerine 12 Yahudi liderinin ve 12 piskoposun getirilmesini emretti.

Onlara huzurunda tartışmalarını emretti. Tartışmaları bitene kadar büyük bir istekle onları dinlemeyi ve aralarında hakemlik yapmayı bırakmadı. Ardından onları evlerine gönderdi ve Hristiyanlığa bağlı kalmaya devam etti.

Ardından annesi Helena da Hristiyanlığı kabul etti. Vaftiz olup hac için Kudüs'e gitti ve Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- inayetini talep etti. Orada ve bütün ülkede Yüce Allah'ın kiliselerinin inşa edilmesini emretti. Bunlar Kudüs piskoposu Macarius'un yardımıyla yapıldı. Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- ellerinin ve ayaklarının çivilendiği çivileri alarak, çivilerden bineği için gem yapan oğlu Konstantin'e götürdü. Bazılarının iddiasına göre haçın yarısını da alarak İstanbul'a getirdi. Diğer yarısı ise Epemiyede kaldı. Beraberinde getirdiği yarım parçayı altın ile kapladı ve İstanbul'da bir kiliseye yerleştirdi. Epemiyede bir şey bırakmadığını ve tüm haçı İstanbul'a getirdiğini iddia eden bazı kişiler de bulunmaktadır.

MELUN ARIUS'UN TARİHİ

Kral Konstantin'in döneminde, İskenderiye'de Arius isimli bir adam bulunmaktaydı. İskenderiye piskoposu Petrus onu diyakoz ilan etmişti. Ancak haktan saptığını öğrenince onu aforoz etti. Ardından Petrus öldürüldü ve yerine piskopos olarak Archelaous (Achillas) geçti. Arius ona yakın insanların aracılığıyla yardımını diledi. Bunun üzerine Achillas öldürülen Petrus'un Arius'a karşı yaptığı aforozu kaldırarak onu tekrar papaz ilan etti. Ancak çok bir süre geçmeden münafıklığını tekrar gösterdi ve kalbinde gizlediklerini ortaya koydu. Arius ilmi, eğitimi ve nüfuzu dolayısıyla Aleksandros'u kıskanıyordu. Aleksandros başka bir yazısında şunu emretmişti: "Aleksandros hata yaptı. Çünkü Petrus'tan sonra Achillas idi... Achillas yıl ..." Bayram vakti olan bir gün Arius vaaz vermeye kalktı. Minbere çıkarak vaazına başladı. Vaazında Davud oğlu Süleyman'ın kitabında söylediği şu sözünü hatırlattı: "Rab, yarattıklarından önce beni yarattı." Orada bulunanlardan biri Arius'tan bu sözü yorumlamasını istedi. Bunun üzerine Arius, "Buradan Oğul Rab Mesih'in bütün yaratılmışlardan önce yaratıldığını anlıyorum" şeklinde yanıt verdi. Sonra başka bir gün daha Arius minbere çıkarak tekrar vaaz verdi. Vaazında yine aynı düşüncelerinden söz ederek oğulun yaratılmış olduğunu ileri sürdü. O günden sonra İskenderiye'de minbere çıkarak vaaz vermesi papazlar tarafından yasaklandı. İnsanlar öğretilerini öğrenmek isteyince görüşlerini onlara aktardı. Onlara Rab Mesih'in -övgüler ona olsun- yaratılmış bir insan olduğunu, oğulun bir başlangıcı olduğunu ve Kutsal Ruh'u yaratmış olduğunu öğretti. Aleksandros onun bu görüşlerini öğrenince, Mısır'ın yaklaşık olarak 100 piskoposunu bir

araya topladı. Bunun sonucunda orada bulunanlar oy birliğiyle Arius'u aforoz ettiler. Ardından piskopos Aleksandros, patrik Konstantin'e bir mektup yazarak durumu bildirdi. Arius da Nikomedia piskoposu Eusebius'a bir mektup yazarak ondan yardımını istedi ve bazı piskoposların da kendisiyle aynı görüşlere sahip olduğunu bildirdi. Bunlar arasında; Filistin'de bulunan Kayserya piskoposu Eusebius, Laodikeia piskoposu Theodotus, Sur piskoposu Paulinus, Menbiç piskoposu A.m.s., Anazarva piskoposu Athanasius ve diğerleri bulunmaktaydı. Ardından Arius doğrudan Roma'ya giderek Kral Konstantin'in huzuruna çıktı. İskenderiye piskoposu Aleksandros'un ve takipçilerinin yaptıklarından şikayette bulundu. Görüşlerinin doğruluğunu krala anlatmaya çalıştı.

Kral Konstantin, Aleksandros'a bir mektup yazarak ondan Arius'un aforozunun kaldırılmasını istedi. Ancak Aleksandros bunu yapmayı reddetti. Kral hakikati bilmek, anlamak ve öğrenmek istedi. Bütün piskoposlara aşağıdaki mektubu gönderdi:

“Kral Konstantin'den bu mektubumuzu alan bütün piskoposlara ve keşişlere selam! Sizler kesin olarak, kalbimde ve gözlerimde Allah korkusundan ve bizi ona yaklaştıran murakabesinden başka bir şey olmadığını biliyorsunuz. İlk sinod Galatya kenti olan Ancyra'da toplanmıştı. Şimdi ise birçok nedenden dolayı, İznik kentinde başka bir sinod toplanmasına karar verdik. Bu nedenlerden birincisi, Antakya piskoposları ve diğer şehirler için burasının elverişli durumudur. İkincisi iklimin ılımanlığı ve dengesidir. Üçüncü neden ise benim oraya yakın olmam ve toplantı sırasında yaşanacak olanlara, bire bir olarak şahitlik edebilmemdir. Ey kardeşlerim! İşte bu yüzden dolayı sizi bilgilendiriyor ve adı geçen İznik kentine gelmek üzere hazırlanmanızı emrediyorum. Öyle ki her biriniz emrim üzerine düşünün ve onu bir görev olarak addedin. Herhangi bir gevşeklik veya tembellik göstermeden hızlıca gelmeye çalışın. Böylece sözünü ettiğimiz İznik konsiline her biriniz katılmış olsun. Allah sizi korusun ve üzerinize nimetini tamamlasın. Selam!”

Konsilin toplanması uzun bir süre aldı. Konstantin etrafındaki kişileri konsili ve İznik'e tek tek gelen piskoposlar ile başpiskoposları idare etmekle görevlendirdi. Böylece gelenlerin her biri, diğer şehirlerden gelen bütün piskoposlar toplanana kadar kendi derecelerine ve mertebelerine uygun yerlerde konakladılar. Kralın yakınları böyle yaptılar.

Konsil toplanınca toplandıklarını bildirmek üzere krala bir mektup yazıp gönderdiler. Bunun üzerine kral gelerek topluluğun ortasında yerini aldı. Baştan sona kadar bütün yaşananları yakından takip etti. İlk toplantıları Konstantin'in 19. yılına denk gelen, İskender'in 636. yılının haziran ayının dokuzunda gerçekleşti.

Bu konsilde bulunan ünlü piskoposların isimleri şu şekildedir: Roma piskoposunun temsilcileri Viton ve Vicentius, İskenderiye piskoposu Aleksandros, Kudüs piskoposu Macarius, Samarya piskoposu Germanus, Şam piskoposu Eusebius, Humus piskoposu Anatolius, Antakya piskoposu Eustathius, Seleucia piskoposu Zinabius, alim Mar Efrem ile birlikte Nusaybin piskoposu Yakup ve Tarsus piskoposu Theodor ve diğerleri.

Arius'u aforoz edip, hep birlikte ortak bir iman tanımını ortaya koyarak şöyle dediler:

“Gökte ve yerde, görünür ve görünmeyen bütün yaratılanları kontrol eden bir Baba Tanrı'ya; bütün zamanlardan önce babadan doğan, nurdan nur, hak tanrıdan hak tanrı olan, yaratılmayıp doğmuş olan, baba ile aynı öze sahip olan, her şeyin onun aracılığıyla yaratıldığı, bizim kurtuluşumuz için göklerden inen, Kutsal Ruh ve bakire Meryem aracılığıyla bedenlenerek vücut bulan, bizim için Pontius Pilatus'un zamanında çarmıha gerilen, acı çeken, ölen, defnedilen, yazıldığı gibi üçüncü günde ölümden dirilen, göğe yükselen, babanın sağ tarafına oturan, diriler ile ölüleri yargılamak üzere ihtişamla tekrar gelecek olan ve krallığı asla sona ermeyecek olan, bir ve tek Rab Tanrı oğlu İsa Mesih'e; Rab olan, hayat veren ve babadan çıkan Kutsal Ruh'a inanıyoruz.

Onun var olup sonra öldüğünü; doğmadan önce var olmadığını, hiçbir şeyden ya da başka bir şeyden ya da başka bir özden ya da başka bir ousiadan oluştuğunu; değişken veya değişebilir olduğunu söyleyen ya da bu sıfatlardan biriyle Allah'ın oğlunu tanımlayan kişiler aforoz edilmiş, kovulmuş ve lanetlenmiş kimselerdir.”

Ayrıca değişen Paskalya hesaplamasında birçok problemi de düzenlediler ve 20 adet kanon yazdılar. Bu piskoposlardan bazıları daha önceden Galatya'da Ancyra'da bir araya gelmişler, 24 adet kanon yazmışlar ve ardından İznik'e gitmişlerdi. Ayrıca Ancyra'da buluşmalarından sonra, İznik'te buluşmalarından önce de Kayserya'da bir araya gelerek 20 adet kanon yazmışlardı. Daha sonra, Antakya'da 90 piskopos bir araya gelerek 25 kanon yazdılar. Sonra Antakya'da 90 piskopos bir araya gelerek 25 adet kanon yazdılar. Sonra piskoposlar toplanarak 20 kanon yazdılar. Ardından Laodikeia'da toplanarak 19 kanon yazdılar.

Bütün bu olaylar Kral Konstantin'in ve ehli beytinin döneminde yaşandı.

Arius'un aforozunu kaleme alan 318 piskoposun konsilinde o sırada orada Arius ile aynı görüşte olan ve onun aforozunu imzalamayı reddeden bazı piskoposlar ve başka kimseler de bulunmaktaydı. Konsil onları uyarınca bazıları tövbe ederek döndüler.

Dönmeyen kişiler ise susturuldu, aforoz edildi ve sürüldü. Aforoz edilen ve sürülen bu kişiler arasında Nikomedia piskoposu Eusebius, İznik piskoposu Theognis, Kadıköy piskoposu Mari ve Akka piskoposu Secundus da bulunmaktaydı.

Bazı piskoposlar harekete geçerek içerisinde bazı piskoposlara karşı iftiraların bulunduğu bir mektubu krala sundular. Kral mektubu okuyunca yakılmasını emrederek şöyle dedi: “Şayet şüpheli veya hüznü bir rahip bulursam elbisemle onu örteceğim.”

Kayserya piskoposu Eusebius, bu konsilde ortaya konan şeyleri formülize etmekle görevlendirildi.

Kral, içerisinde şunları ifade ettiği bir mektup yazarak, bütün kentlere gönderdi: “Konsilde ele alınan bütün meseleler, Kutsal Ruh’un yardımı ve kuvvetiyle çözülmüş ve tamamlanmıştır. Paskalya bayramının problemi güzel bir şekilde çözüldü.” Bütün piskoposlara kiliselerin inşasında gayretli olmalarını emretti. Eusebius’a, okunan kitapların isimlerini kendisine yazmasını emretti. Arius’un kitaplarının yakılmasını emretti. Ayrıca bütün yöneticilerine başka bir mektup yazıp göndererek şunları söyledi: “Kral Konstantin’den mektubumuzu okuyan piskoposlara, metropolitlere, rahiplere, valilere ve diğer bütün kişilere selam! Facir Arius, melun ve adi şeytanı taklit ederek imandan ayrıldı. Bu yüzden halk ile ters düştü ve kendisinden önce kimsenin yapmadığı bir sapıklığın başlatıcısı oldu. Böylece musibet tarafından ele geçirildi. Bela başına geldi. Bu yüzden kitaplarını yakmak gerekti. Böylece ona dair bir hatıra veya ortada görüşlerine dair bir şey kalmayacaktır. Yanında ondan bir şey barındıran herkese onları yakmalarını ve yok etmelerini emrediyorum. Aksi takdirde Arius’un başına gelen belalar onların da başlarına gelecek ve yüce Allah’ın izniyle hiçbiri doğru yolu bulamayacaktır.”

Bu olayların ardından kral, çevresindeki bazı düşmanlarına karşı sefere çıkarak onları mağlup etti ve birçoklarını esir etti.

İskenderiye piskoposu Aleksandros İznik Konsilinden 5 ay sonra vefat etti. Yerine Athanasius geçti ve 46 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Nikomedia piskoposu Eusebius, Theognis ve onlarla aynı görüşte olan kimseler, görüşlerinden, isyanlarından ve sapkınlıklarından dönmeyerek azgınlıklarında isyan ettiler. Antakya’da bir konsil topladılar. Antakya piskoposu Eustathius’u sürüp onu her şeyden uzaklaştırıp karaladılar. Bir komplo ile ona tuzak kurarak evine kuyumcu bir adamdan hamile olan bir kadını gizlediler. Kadın bağırmaya başladı ve “Ben Eustathius denen

adamdan hamileyim” dedi. Eustathius’u görevden uzaklaştırınca onun yerine Kayserya piskoposu Eusebius’u geçirmek istediler. Ancak o bunu kabul etmedi. Sonra insanlar gruplara bölündü ve ayrılıklar yaşandı. Böylece Antakya kürsüsü 8 yıl boyunca boş kaldı. Bu süreden sonra Eulalius piskoposluk makamına geçerek bir yıl, ardından da Euphronius geçerek altı yıl boyunca piskoposluk yaptılar.

Antakya halkı Eustathius’u kovunca Arius’u isteyip onu desteklediler. Kralın sarayında Arius’un görüşünde olan, onu destekleyen ve koruyan casus bir arkadaşı bulunmaktaydı. O, kraldan Arius’a bir mektup yazarak kendisine gelmesine izin vermesini istedi. Bu isteği kabul eden kral Arius’a bir mektup yazarak yanına gelmesini emretti. Arius mektubu aldı ve kendisiyle birlikte aforoz edilen bir diyakoz ile beraber kralın yanına gitti. Kral bir sayfada inançlarını açıklayarak kendisine sunmalarını emretti. Kral bu yazıyı incelediğinde içerisinde haktan sapılmış bir şey bulamadı.

Kral İskenderiye piskoposu Athanasius’a mektup yazarak kendisinden Arius’u ve diyakozu kabul etmesini ve rütbelerini geri iade etmesini istedi. İskenderiye piskoposu Athanasius bunu kabul etmeyi reddetti. Bunun üzerine Arius taraftarları bir araya geldiler. Görüşme sonucunda Athanasius’u krala karşı karalamaya ve en büyük suçlamalarla onu suçlamaya karar verdiler. Ardından bu kararlarını uygulamaya geçirdiler.

Kralın sarayında Athanasius’un da bazı öğrencileri bulunmaktaydı. Kralı Arius ve arkadaşlarının tuzakları, Athanasius’a karşı kıskançlıkları, ona karşı iftiralarındaki yalanları ve suçlamalarındaki yanlışlıkları hakkında bilgilendirdiler. Kral, Arius’un takipçilerinin ayrılmasını emrederek Athanasius’a bir mektup yazdı ve yanına gelmesini emretti. Geldiği zaman kral ona Arius ve takipçilerinin söyledikleri hakkında birçok soru sordu. O da hepsini cevapladı. Sonra kral saygıyla onu yerine geri gönderdi.

Bütün bu olaylar Kral Konstantin’in 30. yılında yaşandı. Burada çağlar ve yıllar hakkında yazılar yazan ve görüşlerini ortaya koyan tarihçilerin dediklerine uygun olarak Adem’den bu zamana kadar hüküm süren kralların sırasını vermeye karar verdik. Allah’ın izniyle aralarında fazlalık ve eksiklik açısından ne kadar yıl farkı olduğunu göstermek için elimizden geldiğince çeşitli milletlerin ve ulusların krallarının bilgilerini bir araya getireceğiz.

Africanus çağlar hakkında kaleme aldığı kitabında şöyle der: “Başlangıçta dünyayı 930 yıl boyunca Adem yönetti. Oğlu Şit ise 128 yıl boyunca yönetti. Onun ardından

Alak.r.dis. 920 yıl 7 ay; ardından Amelun, 128 yıl 3 ay; Maralıların²² kralı Alorus, 98 yıl, 9 ay, 20 gün; ardından Amenon, 168 yıl 7,5 ay; ardından Metalarus 157 yıl 6 ay, ardından Daonus 98 yıl 7,5 ay; Evedroachus 117 yıl 6,5 ay; Amphis 98 yıl 7,5 ay; ardından Onartes 28 yıl 7,5 ay ve ardından Kisuthrus 157 yıl 6,5 ay boyunca dünyayı yönetti. Adem'den Tufana kadar olan yılların toplamı 2242 etmektedir.” Ancak o daha detaylı hesaplamada 3 ay 10 günlük bir süreyi hesaplayamıyor.

Bu, Mısır kralı Ptolemaios tarafından doğru bir şekilde tercüme ettirilen ve Yetmişlerin elinden çıkan sahih Tevrat ile uyumludur.

Tufandan sonra ise, dünyayı sırasıyla; Nuh 310 yıl; oğlu Sam 130 yıl, Arpakşat el-Kami (şifacı, kurtarıcı?) 33 yıl, ...hraus (Evechius) 21 yıl, Akoumasthous (Chosmasbolus) 35 yıl; Kourous (Porus) 30 yıl; Nachoubous (Nachoubes) 33 yıl; Nabius 40 yıl; Osanous (Oniballus) 35 yıl; Findirous (Zinzirus) 41 yıl; Mardocentes ... yıl; Mardafbus (Mardacus) 40 yıl; oğlu M.r.d (Sisimordacus) 45 yıl; Thius (Nabius) 37 yıl; Parannus 40 yıl; Samouanbous (Nabonnabus) 28 yıl; Asurlu Belus 15 yıl; Nabius 52 yıl; Semiramis 42 yıl; Zames olarak adlandırılan Ninyas, 38 yıl; Arius 30 yıl; Aralius 40 yıl; Serhas 30 yıl; Armamithris 30 yıl; Malaeus (Balaeus) 52 yıl; Athadaus (Sehos) 32 yıl; Mamythus 30 yıl; Machalaous (Aschalius) 28 yıl; Sphaerus 22 yıl; Mamylyus 32 yıl; Asthatharas (Sparthaeus) 28 yıl; Amyntes 45 yıl; Ochous (Belochus) 25 yıl; Balatoris 30 yıl; Lamprides 32 yıl; Sosares 20 yıl; Saqadataous (Ascadates) 40 yıl; Saphranous (Saqranou) 40 yıl; Faris (Lampraïs) 30 yıl; Phanyas (Panyas) 45 yıl; Sousarmous (Sosarmus) 22 yıl; Snaraous (Mithraeus) 27 yıl; Toutoumaous (Teutamus) 32 yıl; Teutaeus 40 yıl; Arabilus 42 yıl; Kalaous (Chalaus) 45 yıl; Anabus 38 yıl; Babius 37 yıl; Thinaeus 30 yıl; Darqoulous (Dercylus) 40 yıl; Eupacmis 38 yıl; Laosthanis (Laosthenes) 45 yıl; Pertiades 30 yıl; Arphiathous (Ophrataeus) 21 yıl; Ephouthais (Epecheres) 50 yıl; Acraganis 42 yıl; Kounthoulaous (Concolerus) 20 yıl; Arbacus 28 yıl; Mandaous (Mandaucis) 20 yıl; Sousarmous 30 yıl; A.tha.s (Artycas) 30 yıl; Deioces 54 yıl; Aphraartis 24 yıl; Cyaxares 32 yıl; Astyages 28 yıl; Persli Kiros 32 yıl; Cambyses 8 yıl; Darius 36 yıl; Artaserhas 21 yıl; Artaserhas 41 yıl; II. Darius 19 yıl; Artaserhas 46 yıl; Ochus 21 yıl; Arses 2 yıl; III. Darius 6 yıl; Büyük İskender 6 yıl; Lagos oğlu Ptolemaios, 39 yıl; Filedelfos olarak adlandırılan Ptolemaios 38 yıl; Ptolemaios Euergetes for 25 years; Ptolemaios Philopator 29 yıl; Ptolemaios (Epiphanes) 24 yıl; Ptolemaios Philometor 35 yıl; Ptolemaios (II.

---

²² “Medlerin?” (Alexander Vasiliev’in notu).

Euergetes) Physcon 16 yıl; (Ptolemaios) Auletes 9 yıl; (Ptolemaios) Alexander 3 yıl; II. Ptolemaios Filedelfos 8 yıl; Ptolemaios Dionysius 29 yıl; Kleopatra 22 yıl; Romalı Augustus 43 yıl; Tiberius 22 yıl; Gaius (Caligula) 4 yıl; Claudius 14 yıl; Neron 14 yıl; Vespasian 10 yıl; Titus 3 yıl; Domitianus 15 yıl; Nerva 1 yıl; Traianus 20 yıl; Hadiranus 21 yıl; Titus Antoninus 23 yıl; Marcus 19 yıl; Commodus 13 yıl; Severus 18 yıl; Antoninus (Caracalla) 7 yıl; II. Antoninus (Heliogabalus) 4 yıl; Aleksandros 13 yıl; Maksimianus (Maximinus) 3 yıl; Gordianus 6 yıl; Filifos (Philippus) 6 yıl; Decius 2 yıl; Gallienus 3 yıl; ...fus oğlu Valerianus 14 yıl; Claudius 2 yıl; Aurelianus 6 yıl; Probus 9 yıl; Carus 2 yıl; Diocletianus 19 yıl ve Konstantin 20 yıl boyunca yönettiler Bütün bunlar da toplamda 5816 yıl etmektedir.

Altın ağızlı (Khrysostomos), Malatya piskoposu Acacius'a yazdığı yazısında şunu söyledi: "Adem'den mümin ve büyük bir kral olan Konstantin'e kadar hüküm süren kralların kronolojisini size açıklamamı istediniz. Bende bunları size açıklayacağım."

"Adem, Şit doğana kadar 230; Şit, Enoş doğana kadar 205; Enoş, Kenan doğana kadar 290; Kenan, Mahalalel doğana kadar 170; Mahalalel Yared doğana kadar 165 yıl; Yared, Enoh doğana kadar 122; Enokh, Metuşelah doğana kadar 165; Metuşelah, Lameh doğana kadar 107; Lameh, Nuh doğana kadar 188; Nuh, Sam doğana kadar 105; Sam, Arpakşat doğana kadar 102; Arpakşat, Şelah doğana kadar 135; Şelah, Ever doğana kadar 130; Ever, Peleg doğana kadar 134; Peleg, Reu doğana kadar 130; Reu, Seruk doğana kadar, 132; Seruk, Nahor doğana kadar 130; Nahor, Terah doğana kadar 79; Terah, İbrahim doğana kadar 70; İbrahim, İshak doğana kadar 100; İshak, Yakup doğana kadar, 60; Yakup, Levi doğana kadar 86; Levi, Kehat doğana kadar 46; Kehat, Amram doğana kadar, 60; Amram, Musa peygamber doğana kadar 73 yıl yaşadı. Musa peygamber, 40 yıl boyunca çölde İsrailoğullarını yönetti.

"Nun oğlu Yuşa kavmi 27 yıl boyunca yönetti. Ardından Otniel ve Moablı Eglon 40 yıl; Moablılar ve Ehud 80 yıl; Kenanlılar Debora ve Barak 40 yıl; Medyenliler ve Gideon 40 yıl; Tola 23 yıl; Abimelek 3 yıl; Yair 22 yıl; Jephthah ve Ammonitler 6 yıl; Hesbon 7 yıl; Abdon 8 yıl; Filistinliler ve Samson 20 yıl; Başrahip Eli 40 yıl; Samuel ve Saul 40 yıl; Davud peygamber 40 yıl; Süleyman 40 yıl; Süleyman'ın oğlu Rehoboam 17 yıl; Abiya (Aviya) 3 yıl; Asa 41 yıl; Yehoşafat 25 yıl; Yoram 8 yıl; Ahazya bir yıl; Atalya 7 yıl; Yoaş 40 yıl; Amatzya 29 yıl; Uzziya olarak adlandırılan Azarya 52 yıl; Yotam 16 yıl; Ahaz, 16 yıl; Hezekiya 29 yıl; Menaşe 55 yıl; Amon 12 yıl; Yoşiyahu 31 yıl; Yehoahaz 3 ay.;

Yehoyakim 12 yıl; Yehoyakin 3 ay ve Sıdkiya 11 yıl boyunca hüküm sürdüler. İsrailoğulları Babil’de 70 yıl kaldı.

"Darius 36 yıl; Darius’un oğlu Serhas 20 yıl; Artabanus 7 ay; Uzun kollu Artaserhas 41 yıl; II. Serhas iki ay; Sogdianus 7 ay; annesinin oğlu Darius 19 yıl; Artaserhas Mnemon 40 yıl; Artaserhas Ochus 27 yıl; Ochus oğlu Arses 4 yıl; Sam oğlu Darius 6 yıl; Filip oğlu İskender 6 yıl 7 ay hüküm sürdüler. İskender, kitabında 16 yıl hüküm sürdüğünü söyler.

"Ptolemaios Lagos 40 yıl; Ptolemaios Filedelfos 38 yıl. Ptolemaios Euergetes 26 yıl; Ptolemaios Philopator, 17 yıl; Ptolemaios Epiphanes 26 yıl. Ptolemaios Philometor (annesini seven), 35 yıl. Ptolemaios Physcon 27 yıl iki ay. Ptolemy Alexander 10 yıl; ülkeden sürülen Ptolemaios 8 yıl; Ptolemaios 30 yıl ve Kleopatra 22 yıl boyunca hüküm sürdüler.

"Kayser Gaius 4 yıl 4 ay; kayser Augustus 56 yıl 6 ay; Tiberius 22 yıl 3 ay; Gaius 3 yıl 10 ay; Claudius 13 yıl 3 ay. Neron 13 yıl 7 ay; Vespasianus 9 yıl 11 ay; Titus 2 yıl 2 ay. Domitianus 15 yıl 5 ay. Nerva bir yıl 4 ay; Traianus (Trajan) 19 yıl 6 ay. Hadrianus 20 yıl; Titus Antoninus 22 yıl 3 ay; Marcus 19 yıl; Commodus 13 yıl. Pertinax 6 ay; Severus 18 yıl; Antoninus Caracalla 7 yıl. Macrinus bir yıl. Antoninus (Heliogabalus fr-ing), 4 yıl. Mammea oğlu Aleksander 13 yıl; Maximinus 3 yıl. Gordianus 6 yıl; Filip 7 yıl; Decius, bir yıl 3 ay. Aurelianus 5 yıl 3 ay; Tacitus 6 ay; Probus 6 yıl 4 ay. Carus ve Carinus 2 yıl; Diocletianus and Maksimianus 18 yıl; Konstantin 20 yıl hüküm sürdü. Bunların tamamı 5,460 yıl etmektedir."

Gramerci Adiya oğlu Yahya, Konstantinus’un ...’ı hakkında yazdığı tarihinde Adem’in 230 yıl, Şit’in ise 205 yıl boyunca dünyayı yönettiğini söylüyor.

OU DHİ’NİN TARİHİ VE ÇALIŞMALARI

Kral Konstantin döneminde, saltanatının 30. yılında, Suriyeli bir başrahip olan ancak her daim piskoposluğa heves eden, Urfalı Oudhi olarak adlandırılan bir adam ortaya çıktı. Bu isteğine ulaşamayacağını anlayınca kilise dışından bu mertebeyi elde etmek için hakikate savaş açtı ve mücadele etmeye başladı. Hristiyanlığa aykırı büyük bir sapkınlığın yaratıcısı oldu. Kendisinden önce kimsenin söylemediği hurafeleri ifade etti. Hayatın babası, hayatın annesi, birkaç farklı oğul ve birçok ruh gibi birden çok tanrının olduğunu ileri sürerek şunları söyledi: "Hayat, hayatın annesine bağımlıdır ve ondan birçok tanrı doğmuştur. Hayatın babası ise bir melek yaratmış ve ona bütün melekleri yaratmasını emretmiştir." Hayatın babasının bir düşmanının olduğunu ve Havva’yı yaratarak ona şöyle dediğini etti: "Altımda

olan tanrıdan hamile kalmadan önce benden hamile kal.” Böylece Havva’nın hayatın babasından hamile kaldığını ardından doğurduğunu, insanların Havva’dan çoğaldığını, bedeninin maddeden, nefsin ise hayatın babasının özünden olduğunu söyledi.

Adi düşman hayatın babasını görünce onu kıskandı ve onun rütbesine çıkmak istedi. Ondand bir parça kopardı. Mesih olarak adlandırarak onun için bir beden yarattı. Mesih, insanları efendisine ibadete çağırarak için tanrılar bölgesini aştı. Tanrılardan ve ruhlardan hiçbirini hissetmeden yere indi. İnsanlara vaazda bulunurken efendisinin emrini ihlal etti. Hayatın babası onun mesihine karşı öfkelenildi ve öldürerek çarmıha gerdi. Bunların dışında meleklerin insanların kızlarıyla zina ettiğini ve bu ilişkiden dolayı bazıların doğum yaptığını iddia etti. Kötülüğün insanın yapısında olduğunu, hayatın babasının ve onun altındaki tanrıların yok olacağını, bununla birlikte hayatın annesinin de bütün alem ile birlikte yok olacağını ve geride hiçbir şeyin kalmayacağını iddia etti

Bütün bunların yanında söylediği diğer birçok şeyi aktarmamız mümkün değildir. Çünkü bu durumda kitabımız çok fazla uzayacaktır.

Birçok piskopos ona karşı bir araya gelerek aforoz edip kiliseden sürdüler.

Kral Konstantin oğluyla bir anlaşma yaparak ölümünden önce krallığını aralarında bölüştürdü. Her birini kayser ilan etti ve en büyük oğluyla başladı. Onu kendi adıyla, Konstantin olarak adlandırarak İstanbul’a ve batısında bulunan çevre bölgelere atadı. Adı Konstantinus olan bir diğer oğlunu doğu bölgesi, Şam, el-Cezire, Mısır, Ermenistan ve çevresi bölgeler üzerinde görevlendirdi. Üçüncü olan ve adı Konstantin olan diğer oğlunu ise Roma ve çevre bölgeler üzerinde hakim kıldı. Bunlar saltanatının otuzuncu yılında gerçekleşti.

Ölmek üzere olduğu sırada oğullarından hiçbirini yanında bulunmadığı için vasiyetini kralın şahsına bağlı olan piskopos Eusebius’a vererek oğlu Konstantin’e teslim etmesini emretti. Kral Konstantin 33 yılı saltanatta olmak üzere 65 yıllık bir ömür sürdükten sonra İskender’in 642. yılı, 22 Ab (Ağustos) pazar günü vefat etti. Ölümünün ardından üç oğlu 25 yıl boyunca hüküm sürdüler. Ardından Konstantinus Nikomedyaya gitti ve babasının cesedini aldı. Mumyalayarak altından bir tabutun içine koydu ve İstanbul’a nakletti.

Bu yılda Pers kralı Şapur hazırlıklarını tamamlayarak Nusaybin’e doğru harekete geçti. Büyük Konstantin’in ölüm haberini alınca şehri 30 günlük bir kuşatmaya aldı. Ancak ele geçiremeyince ülkesine geri döndü.

Ardından krallığında bulunan Hristiyanlara karşı acımasızca zulmetmeye başladı. Ölümüne kadar da bu politikasını uygulamaya devam etti.

Bu yılda Nusaybin piskoposu Yakup vefat etti. Yerine Babou ardından da Vologueses geçti.

Roma'da 24 yıl piskoposluk yapan S.t.r.s'den (Silvester) sonra piskoposluğa Marcus geçti ve 3 yıl boyunca piskoposluk yaptı. Onun ardından 15 yıl boyunca Julius, ardından da Liberius 8 yıl boyunca piskoposluk yaptılar.

İskenderiye'de Athanasius piskoposluk makamında bulundu.

Athanasius'dan sonra Antakya'da, Mr.ris 4 yıl, ardından Stephan, 5 yıl, ardından Leontius 6 yıl, ardından Lucius 3 yıl piskoposluk görevini yürüttüler. Bu isimler Arius'un görüşü üzereydiler. Ardından Meletius 2 yıl, Dorotheus 1 yıl, Pavlus da 6 yıl boyunca piskoposluk görevinde bulundular.

İstanbul'da, Aleksandros'dan sonra piskoposluğa Paul geçti. Sürülmesinin ardından beşer yıl olmak üzere sırasıyla Nikomedyalı piskoposu Eusebius, ardından da heretik Macedonius piskoposluk görevinde bulundular.

Kudüs'te Maksimus'tan sonra yerine Cyril geldi. 12 yıl başta bunduktan sonra sürüldü.

Bu zamanda, Hristiyan bilginlerden Athanasius, Mar Efrem ve Humuslu Eusebius gibi isimler tanınmaktaydılar.

Bu vakitte el-Cezire'de yaşlı Juliyan, İbrahim Qidunaya ve diğerleri gibi erdemli, zarif ve kuvvetli olan çok büyük kişiler yaşadı.

Bu zamanda birçok kitap yazan ve çeşitli kıssalar aktaran Pers bilgin tanındı.

Konstantinus saltanatının başlangıcında babası tarafından sürgün edilen piskopos Athanasius'u aramaya gönderdi. Onu geri getirerek kimsenin reddedemeyeceği bir fermanla makamına iade etti.

Bu üç kardeşin üçüncü yılında küçük Konstantin öldürüldü.

Arius'un takipçileri, Athanasius'un makamına geri getirildiğini görünce rahatsızlık duyup telaşa kapıldılar. Kral Büyük Konstantin'e bağlı olan bir papaz, saf olmayan şeyler anlatmaya, Oğul'un babanın özünden olduğuna dair olan görüşünün felaketlerin,

bölünmüşlüğün ve insanların yozlaşmaları ile kuşkularının sebebi olduğunu; bu konuya dair kutsal kitaplarda hiçbir şey bulunmadığını, hakiki kaynaklara dayanmadığını, yalnızca İskenderiye piskoposu Athanasius'un bu görüşü savunduğunu söylemeye başladı.

Doğu kralı olan Konstantin oğlu Konstantin'in, Arius'un takipçilerine sempatisi ve beğenisi bulunmaktaydı. Piskopos Athanasius'u şehirden sürmek ve makamından uzaklaştırmak için Mısır'a bazı görevliler gönderdi. Athanasius bu haberi alınca kaçarak Roma piskoposu Julius'un yanına gitti ve bütün olanları anlattı. Bunun üzerine Roma piskoposu Julius, Arius taraftarlarına bir mektup yazdı. Mektubunda tartışmak ve fikirlerini iletmek üzere yanına gelmelerini emretti. Ancak bunu yapmayı ona cevap da vermediler. Ancak 70 piskopos olarak Antakya'da toplandılar. Burada oğlun, babanın cevherinden olduğunu söyleyenleri aforoz ettiler. Onun dünyadan önce yaratıldığını ve Allah'ın dünyayı yarattığını onaylayarak 25 kanon yazdılar.

O zamanda Antakya'da Meletius piskopos oldu.

Bu İskender'in 653. yılında yaşandı.

Ariusçular İskenderiye'de Athanasius'un yerine aslen Urfalı olan Humuslu Eusebius'u getirdiler. Ancak halk onu kabul etmedi. Çünkü Sabellius'un görüşü üzereydi. Bu yüzden Humus'a geri döndü ve yerine Ariusçu Gregorius piskopos olarak geçti.

İstanbul piskoposu Aleksandros ölünce yerine Paul olarak adlandırılan bir adam geçti ve iki yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Bu haber küçük Konstantin'e ulaşınca kendi izni olmadan böyle bir şey yaptığı için onu kovdu ve yerine Nikomedyalı piskopos Eusebius'u getirdi

Küçük Konstantin'in 4. yılında Kayserya piskoposu Eusebius vefat etti. Ölümünün ardından yerine öğrencisi Acacius geçti.

Saltanatının beşinci yılında İstanbul piskoposluk makamına geçen öğrencisi, Nikomedyalı piskoposu Eusebius vefat etti. Böylece makamına döndü.

Ariusçular bir araya gelerek İstanbul'da bulunan ve Macedonius olarak adlandırılan bir adamı kendilerine piskopos olarak seçtiler. Karşı tarafla aralarında büyük çatışmalar patlak verdi. İki taraftan da birçok insan öldürüldü.

Küçük Konstantin'in 6. yılında Antakya'da şiddetli sarsıntılar ve depremler meydana geldi. Bu sarsıntılar ve depremler yıl boyunca devam etse de herhangi bir zarar vermedi.

İskenderiye’de bulunan Ariusçular, İskenderiye piskoposu Gregorius’a saldırdılar. Azledip yerine başka birini getirdiler. Yine Paul’u da İstanbul’dan sürerek yerine başka birini getirdiler. Bunun üzerine Paul ve İskenderiye piskoposu Athanasius, Roma piskoposu Julius’un yanına gittiler. Başlarına gelen musibeti ve Ariusçuların yaptıklarını kendisine anlattılar. O da bir mektup yazarak onları konumlarına geri getirdi. Bu durum krala ulaşınca Pavlus’a gönderdi ve onu kovdu. Yerine ise şiddet ve baskı ile Macedonius’u yerleştirdi. Athanasius, kendisine karşı olan tehditleri öğrenince kaçtı ve iki yıl boyunca saklandı. Arius’un görüşlerini destekleyen Doğulular, Roma patriği Julius’a bir mektup yazarak bu iki sürgün piskoposu yani İskenderiye piskoposu Athanasius ve İstanbul piskoposu Paul’u yerlerine geri yerleştirdiği için hakaretlerde ve suçlamalarda bulundular. Roma piskoposu Julius onlara Roma’da toplanmalarını emretti. Bunun üzerine Roma’da 400 piskopos toplandı.

Ancak İskenderiye piskoposu Athanasius’un ve İstanbul piskoposu Paul’un Roma’da bulunduğunu öğrendiklerinde başka bir şehre geçerek patriğe karşı geldiler ve Oğulun Baba ile aynı özden olduğunu söyleyen herkesi afroz ettiler. Böylece Arius’un görüşlerini destekleyen doğulu piskoposlar, aksi görüşleri destekleyen piskoposlara karşı üstün geldiler Konsili ele geçirdiler. Oğulun Baba tanrıdan ve bütün zamanlardan önce yaratılmış olduğuna dair görüşlerini hakim görüş yaptılar. Bu haber diğer batılı piskoposlara ulaşınca konsile gitmediler. Doğulu piskoposları afroz ederek lanetlediler. Aynı şekilde onlarda bir konsil toplayarak Oğulun Babanın özünden ve zatından olduğunu kayda geçirerek Oğulun yaratılmış olduğunu söyleyen herkesi afroz ettiler. Paul ve Athanasius’u da makamlarına geri iade ettiler.

Roma kralı Konstans, kardeşi Konstantin’e bir mektup yazdı ve patriklerinden biriyle birlikte mektubu ona gönderdi. Mektupta ondan Athanasius ile Paul’un kabulünü ve yerlerine geri iade edilmelerini istedi. Aksi halde kendisine savaş açacağını bildirdi. Konstantin kardeşinin mektubunu okuduktan sonra bazı piskoposları toplayarak iki piskoposun makamlarına iade edilmesini isteyen aksi takdirde savaş açacağını bildiren kardeşinin mektubu hakkında onlara danıştı. Piskoposlar onları mertebelerine geri yerleştirmesi tavsiyesinde bulundular. Makamlarına geri iade edilmelerinin savaştan daha yararlı olacağını ifade ettiler. Bu durum hayatlarını kolaylaştırdı. Konstantin iki piskoposun makamlarına geri getirilmelerini emretti.

Ardından Konstantin, Athanasius'dan İskenderiye'de kendisine bir kilise teslim etmesini istedi. Athanasius da ona "Benim de senden isteyecek bir şeyim var" dedi. Kral "İste" deyince Athanasius "Bana Ariusçuların kiliseye sahip olduğu her şehirde, takipçilerimize ait olacak bir kilise verin" dedi.

İskender'in 663. yılına denk gelen, Konstantin'in çocuklarının saltanatının 15. yılında, Roma kralı Konstans öldürüldü. Ölümün nedeni kendisine isyan etmiş bir düşmanına karşı çıktığı seferde öldürülmesiydi.

Ardından Küçük Konstantin, kardeşi Konstantius yerine Julius'un kardeşi ve kendisinin amca oğlu olan Gallus'u doğunun kralı ilan etti. Sonrasında kardeşini öldürenlere karşı sefere çıktı.

Arius taraftarları Roma'nın efendisi Kral Konstans öldürüldükten sonra toplanarak savaştan döndükten sonra kral Konstantius'un yanında Athanasius'a ve Paul'a iftiralar attılar ve kralı yanılttılar. Bu yüzden kral Athanasius'un öldürülmesini, Paul'un sürgüne gönderilmesini emretti. Bu haberi alan Athanasius kaçarak saklandı. Paul ise alınarak Ermenistan'ın iç kesimlerinde kendisiyle birlikte sürgünde olacak kişilere verildi. Ermenistan sınırına ulaşınca kendisini sürgüne götürmekle görevlendirilmiş olan elçi tarafından boğuldu. İki yıl boyunca İstanbul'da kalmıştı. II. Macedonius onun yerini aldı. İskenderiye'de Gregory, Antakya'da ise Leontinus.

Konstantius'un 18. Gallus'un ise 3. yılında Filistin'deki Yahudiler ayaklanarak bazı şehirlere saldırdılar ve buralardaki birçok insanı esir edip öldürdüler. Bunun üzerine Konstantius yağma yapan, şehirlerini ve evlerini yıkan onlara karşı Gallus'u gönderdi. Gallus bu kentleri ele geçirince gurur, kibir, kendini beğenmişlik kendisini ele geçirdi ve küstahlaşmaya başladı. Arkadaşları arasında bulunan iki büyük patriği yakalayarak kralın izni olmadan öldürdü. Konstantius bu haberi alınca üzerine bir ordu göndererek onu öldürdü ve yerine kardeşini getirdi. Yerine getirilen kardeşinin adı Julianus idi.

Bu zamanda Roma patriği Julius on beş yıl riyasette kaldıktan sonra öldü. Yerine Liberius geçti.

Konstantinus'un 20. yılında Nikomedy'a da şiddetli bir deprem yaşanması sonucu şehir yıkıldı.

Bu yılda Arius taraftarları ile diğer taraf arasında çatışmalar yaşandı. Kudüs piskoposu Cyrillus ve S.r.n.s (Ursinus) görevden uzaklaştırıldılar. Yerlerine Mattis geçti.

Ancak halk tarafından kabul edilmeyerek kovuldu. Yerine 3 yıl Antakya'da görev yapmasının ardından Eudoksius'u getirdiler. Antakya'da ise Eudoksius'tan sonra yerine Halep piskoposu Sebasteli Meletius geçti. Ariusçular onu Halep'ten alarak Antakya'ya yerleştirdiler. Vaaz vermek için kürsüye çıkan Meletius, vaaz sırasında üç parmağını onlara göstererek "Üçü de birdir" dedi. Ariusçular, onun kendilerine muhalif olduğunu görünce iki yıllık yönetimin ardından onu görevden aldılar. Yerine ise Mısır'da Arius ile birlikte olan Euzoius'u getirdiler.

Ardından Antakya halkı, bir grubu papaz Marina'yı diğer grubu ise Euzoius'u destekleyen iki gruba bölündü.

Kudüs'te Arranius dokuz yıl piskoposluk yaptıktan sonra yerine Heraclius geçti.

İstanbul'dan sürülen Macedonius, oğulun özü itibarıyla babadan farklı olduğunu ve bir bağı bulunmadığını söyledi. Bu söyleminden sonra Pontus ülkesine sürüldü. Yerine kralın yanında riyakarlığını kullanarak sahtekar yüzünü sergileyen Eudoksius geçti. Sürüldü. Onu Kizikos'tan süren kişi piskopos Eleusius idi. Yerine ise Kilikyalı Eunomius'u getirdi. Eudoksius ona görüşlerini hemen izhar etmemesini emretti.

Doğulular, onlara aktardığı görüşler ile ters düştüğü için bütün kiliseleri ele geçirerek işe başladı. Sonra onlar adına konuşması için Konstantius'a birini gönderdiler. Kral, Eudoksius'a onu cezalandırmasını emretti. Ancak o Eunomius'un görüşlerine katılıyordu ve ona meyilliydi. Dolayısıyla emri uygulamada ihmalkar davrandı. Ancak Eudoksius, görüşlerini bu kadar çabuk izhar ettiği için Eunomius'u kınamaya başladı. Kral durumu haber alınca Eunomius'a haber göndererek kürsüsünden ayrılmasını emretti. İnatçı bir direnişin ardından ayrıldı ve Eudoksius'un yanına giderek ona: "Bana ve hocam Aetius'a kötü davrandın" dedi.

Ardından bir topluluk topladı. Onlara Eunomian dendi. Eunomius ve onun grubunun taraftarları aşağıdaki görüşleri ileri sürdüler: Allah ebedi, tek, doğurmamış ve doğmamıştır. Oğulun yaratıcısıdır. Onu latif bir ruhtan yaratmıştır. Ardından onu dünyaya göndermiştir. Oğul bir ittisal olmadan kendisine beden almış, bu beden ruhun yerini almıştır. Ruh ise oğul tarafından yaratılmıştır. Vaftiz edilenler yalnızca Mesih'in ölümünde vaftiz edilirler. Ayrıca bu grup, çocuğu sadece başından göğsüne kadar vaftiz edip vücudunun alt kısımlarını vaftiz etmezler. Bunun necis olduğunu söylerler. Vaftizlerinde çocuğu suya batırmazlar. Ancak bir adamı vaftiz etmek istediklerinde ayaklarından göğsüne kadar vücudunun alt kısmını

sararlar. Sonra onu düz bir levhanın üzerine koyup suyu alırlar ve ellerine, göğsüne, başına serperler.

Eunomius, bütün meseleleri çözdüğünü, Allah'ın kendisini bilmesi gibi onun özünü idrak ettiğini ileri sürdü. Konstantin oğlu Konstantius döneminde, İskender'in 668. yılına denk gelen saltanatının 20. yılında aforoz edilerek sürgüne gönderildi.

APOLLINARIUS'UN TARİHİ

İskenderiyeli, paganların ilimleri üzerine eğitim görmüş ve kendisine Apollinarius denen bir adam ortaya çıktı. Mısır'dan Beyrut'a gitti. Oranın piskoposu Theodotus'un döneminde papazlığa başladı. Oğlu edebiyat eğitimi alırken, babası astronomi öğrendi. İkisi zaman zaman filozof Epiphanes'in yanına gidip geliyorlardı. Piskopos Theodotus bu durumu görünce, haktan uzaklaşıp putperestliğe sapmalarından korkarak gidip gelmelerini onlara yasakladı. İkisi de piskopos Theodotus'a boyun eğdi ve ölümüne kadar sözünü dinlediler. Ölümünden sonra yerine George geçti. Bunun üzerine ikisi tekrar filozofu ziyaret etmeye başladılar ve onunla birlikte pagan kurban kesmeye başladılar. Piskopos George onları bu durumdan uzak tutmaya çabaladı. Bu yüzden piskopos ile aralarında anlaşmazlıklar yaşandı. Dolayısıyla George başarılı olamadı. Ancak gittikleri yoldan geri dönmeyi reddetmeleri üzerine onları toplumdan sürgün etti ve kovdu. Apollinarius'a gelince felsefe bilgisiyle yeni bir sapkınlığın başlatıcısı oldu ve böylece bir fırkanın kurucusu oldu. Kendisini piskopos olarak tayin eden ancak aforoz edilen piskoposları bulmaya gitti. O ve oğlu sapkın bir görüş üzerinde birleşerek üçlü derece ve rütbelere tasavvur ettiler.

Apollinarius babanın ulu, oğulun büyük ve Kutsal Ruh'un mertebesinin baba ve oğuldan daha düşük olduğunu söyledi. Oğulun bizden hayvani nefsimizi ve bedenimizi aldığını, nefs-i natıkayı almadığını ancak lahutun, nefs-i natıkanın yerini doldurduğunu söyledi. Apollinarius birçok kitap kaleme aldı. Bu kitaplardan birinde Mesih'in bedeninin semadan geldiğini, birinde bizden sahte bir beden aldığını, bir diğerinde ise Sabellius'un dediği gibi Allah'ın yalnızca bir öz ve bir hipostaz olduğunu ifade etmektedir. Yaratılıştaki Tanrının fiillerine göre Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u ifade etti. Ahirette birinin yiyeceğini, birinin içeceğini ve birinin de nikahlanacağını; Mesih'in yalnızca ilahi unsurlardan ve hayvani bedenden oluşan bir tabiata sahip olduğunu ve oğulun cevherinin yaratılmış olduğunu söyleyerek büyük bir hata yaptı. Kendi yazdığı Mezmurların, Davud Peygamberin yazdığı Mezmurlardan daha üstün olduğunu söyledi. İstanbul piskoposları onun hakkında toplanarak kendisini aforoz edip sürgüne gönderdiler.

Kral Konstantius Antakya'dayken Kayser Julianus'un barbarlara karşı savaştığını, onları mağlup ettiğini ve sonunda da kendi tebaası tarafından kral ilan edildiği haberini aldı. Konstantius Antakya piskoposu tarafından vaftiz edildi, Romalılarından bir ordu topladı ve isyancılara karşı saldırıya geçti. Yolda ilerlerken hüznü ve efkara kapıldı. 13 yıl babasıyla, 25 yıl da yalnız başına saltanat sürdükten sonra apopleksi nedeniyle öldü. Onun ardından Konstantin'in kuzeni dönme Julianus tahta geçti ve iki yıl boyunca hüküm sürdü.

Hükmetmeye başlayınca herkesten görüşlerini izhar etmesini ve buna göre hareket etmelerini emretti.

Ardından paganlar, daha önceden aralarında var olan düşmanlık sebebiyle Hristiyanlara saldırdılar. Bu yüzden büyük felaketler yaşandı. İskenderiye'de vuku bulan bu olayda birçok insan öldürüldü. Bu yüzden yukarıda bildirdiğimiz üzere yaptıkları yüzünden cezalandırıldılar. İlahiyatçı Gregorius'u yakalayıp dövdüler ve bütün şehirde yüzüstü sürüklediler.

Ardından Julianus Hristiyanların, paganların geleneği hakkında çalışma yapmasını yasaklayarak "Aksi takdirde bizimle kendi silahlarımızla mücadele ederlerdi" dedi. Kutsal kapların kiliselerden, manastırlardan ve hatiplerden alınarak hazinede saklanmasını emretti.

Dönme Julianus'un Thouthili olarak adlandırılan bir amcası vardı. Bu Thouthili orada bulunan kiliselerin kaplarını almak için Antakya'ya geldi. Kiliseye girince elbisesini kaldırdı ve mihraba işedi. Euzoius onu engellemeye çalıştı ancak başarılı olamadı.

İmparator bütün yiyecek ve içeceklerin üzerine büyü ve necis su serpilmesini emretti. Ancak Hristiyanlar bunu yapmaktan imtina ettiler. Bunun üzerine kendisine itaat etmeyenleri araştırmaya başladı. Hristiyanlar da hile ve kurnazlıklara onu oyuna getirmeye çalıştılar. Üzerinde paganların kurbanları bulunan bir masanın üzerine para koyarak: "Kim para istiyorsa ateşe buhur atsın ve girip paganların kurbanlarından yesin. Böylece ihtiyacı kendisine verilecektir" dedi. Birçok Romalı bunu reddetti ve "Biz Hristiyan'ız. İstedığınız ve yapmamızı emrettiğiniz şeyde size itaat etmeyeceğiz" dediler. Bunun üzerine o gün çok sayıda kişi şehit edildi.

Büyük Yuhanna bazı manastırlara şu emri verdi ... Ve onlara şunu dedi: "Ulusların putları insan eliyle yapılmış olan gümüş ve altındır. Onları yapanlar, onlara güvenenler gibidirler. Bir üstünlükleri yoktur."

İmparator bunu duyunca dövülmelerini ve hapsedilmelerini emretti. Ancak şimşek çakması sonucunda tanrıları Pythius alev aldı ve tapınağı yıkıldı. Apollon kehanetine bağlı olanlar ve tapınağın koruyucuları olan rahipler imparatora “Ateşin gökten gelerek putu ve tapınağı yaktığını kendi gözlerimizle gördük” dediler.

Julianus Perslere karşı sefere çıkmayı tasarlarken seferinde başarılı olup olmayacağını bilmek istedi. Bu yüzden mümin Valentinian ile birlikte kahin Apollon’a tapınağına gitti. Orada putlara necis su serpen bir rahip ile karşılaştılar. Bu necis suyun bir kısmı Valentinian’ın elbisesine sıçradı. Bunun üzerine kırbaçıyla ona vurdu ve “Beni kirlettin ey necis!” dedi. O gün kahin cevap vermedi ama şöyle dedi: “Etrafımda biriken kemikler sana bir şey söylememi engelliyor. Yani şehit Babylas’ın kemikleri.” Bunun üzerine imparator onların buldukları yerden çıkartılmasını emretti. Böylece Antakya halkı çıkararak kemikleri aldılar ve bir tabuta yerleştirerek şehre taşıdılar. Ardından kahin onun lehine hüküm vererek şöyle dedi: “Dicle’ye inip düşmanımı mağlup edeceksin.”

Kahin bu şekilde lehine hüküm verince imparator kibirlenerek hiddete kapıldı ve Makedonyalı İskender gibi olmak istedi. Tekrar hazırlıklara girişti ve Perslere karşı sefere çıktı. Harran’a ulaşınca orada bulunan kahini ziyarete gitti. Aynı şekilde ona da ne olacağını sordu. Kahin galip geleceğine dair hükümde bulundu. Harran’dan ayrılmak istediğinde başından rahatsızlandı ve Harranlıların ilahı Sin’e secde etti. Tacı başından düştü. Bindığı atı da yere düşerek öldü. Bunun üzerine kahin ona: “Başına gelen bu belalara, beraberinde olan Hristiyanlar sebep oluyorlar” dedi. Bunun üzerine o gün ordusundan 20.000 adamı kovdu. Önlerinde taşınan Haçı taşımayıp gizledi. “Galip gelirsek çarım sayesinde değil, kendi gücümüzle galip geldiğimizi söyleyeceğiz. Mağlup olursak beraberimizde olan çarım yüzünden mağlup olduk diyeceğiz” dedi.

Harran’a varmadan önce birkaç gün Tarsus’ta kaldı. Orada bulunan Yahudiler yanına gelip taptığı putlar için yedi miskallik, altından bir taç hediye ettiler. Bunun üzerine Julianus onlara “Neden yasanıza göre adakta bulunmuyorsunuz” diye sordu. Yahudiler ona “Kudüs dışında adak adamak bizim için helal değildir” dediler. Sonra önüne buhur attılar, putları tutsülediler ve onlara kurban kestiler. İmparator onlara hediyeler vererek evlerine gönderdi. Mabetlerini inşa etmelerini ve yasalarına göre kurban kesmelerini emretti. İnşaat için ihtiyaç duydukları şeyleri hazırladıklarında Kudüs piskoposu Cyrillus dedi ki: “İşte bu Efendimiz Mesih’in haber verdiği ve ‘Taş üstünde taşın kalmayıp yıkılacakları günler gelecek’ dediği vakittir.”

Gece boyunca şiddetli bir fırtına esti ve inşa ettikleri her şeyi yıktı. Ardından şiddetli bir deprem yaşandı ve 22 şehri yerle bir etti.

31 yıllık ömründe 2 yıl 4 ay hüküm sürdükten sonra Julianus, bu yılda savaşta öldürüldü. Ölüm sebebi şuydu: Perslerle arasında yaşanan savaş öncesinde kendilerine cesaret vermek amacıyla askerleri arasında yürürken bir Persli tarafından kendisine atılan ok ile yandan vuruldu ve atından düştü. Acı çektiği sırada avucunu kanıyla doldurup havaya doğru fırlattı ve “Beni mağlup ettin ey Meryem Oğlu!” dedi. Daha sonra öldü ve Tarsus’a götürülerek buraya defnedildi.

Roma askerleri başsız kaldılar. Bu yüzden Şapur konseyine göre Julianus’un korumalarının komutanı olan Jovianus’u seçtiler. Ancak Jovianus Hristiyan olduğunu ifade ederek bunu reddetti. Bunun üzerine kendilerinin de Hristiyan olduklarını, Julianus’un korkusundan dolayı dinlerini gizlediklerini söylediler. Jovianus haçı hazineden çıkartarak ordugaha dikti. Paganlar ve kahinler hariç herkes haça secde etti. Jovianus ve Şapur arasında barış antlaşması yapıldı. Şapur onu Nusaybin’e uğurladı. Jovianus burada bulunan Romalıları Diyarbakır’a götürdükten sonra burayı ona bıraktı.

Onun döneminde büyük Basil, Julian ve Didymus tanındılar.

Jovianus, İskender’in 675. yılında bir yıllık bir hüküm sürdü. Onun hakkında şunlar söylenir: Julianus’un korumalarına komuta ederken Nusaybin’e gitmiş ve orada bulunan rahipleri aramak için kamptan ayrılmıştır. Bu sırada Mar Eugenios ona görünmüş, kampa dönmesini emretmiş ve efendisinin öldürüleceğini, kendisinin imparator olacağını, kendisine bildireceği vakitte Kral Şapur’un durumdan haberdar olmak için Julianus’un kampına geleceğini, bu vakitte kendisinin Şapur’u bulmak için oraya gideceğini bildirmiştir. Bulduktan sonra ona saygılı davranması, ikramda bulunması ve ayrılmasına izin vermesi gerektiğini bildirmiştir. Jovianus, Mar Eugenios’un kendisine emrettiği gibi ayrıldı. Kendisine söylediği vakitte Şapur geldi. Jovianus, onu gece vakti kampta, kılık değiştirmiş ve tüccar elbisesi giymiş bir haldeyken buldu. Onu alarak çadırına götürdü ve baş başa kaldılar. Kendisini tanıdığını ve ne onun ne de çevresinden birilerinin hilelerinden korkmadığını söyledi. Yemek getirmelerini emretti. Birlikte yemek yediler. Ardından geceleyin nehirde ilerlediler. Jovianus, Şapur karargahına varana kadar onun yanından ayrılmadı. Ardından ayrıldı. Bu nedenden dolayı Şapur, imparatorluğu güçlendirme tavsiyesinde bulundu.

Hüküm sürmeye başlayınca, Pers Kral Şapur'a bir heyet gönderdi. Onunla bir antlaşma imzalayarak Nusaybin'i ona bıraktı. O vakitten beri Nusaybin ve çevresi Perslere aittir.

Jovianus doğudan ayrıldıktan sonra sürgün edilen bütün piskoposların geri dönmelerini emretti. İskenderiye piskoposu Athanasius ortaya çıktı ve kürsüsüne geri döndü.

İmparator ardından Patrik Athanasius'a yazarak ondan hakiki ve gerçek anlamıyla doğru imanı kendisine bir mektup ile açıklamasını ve göndermesini istedi. Athanasius, imparatora İznik kentinde toplanan 318 piskoposun izini takip etmesi gerektiğini söyleyen bazı piskoposları bir araya getirdi.

Jovianus bir yıl hüküm sürdüktan sonra vefat etti. Onun ardından Valentinianus ve Valens tahta geçerek 15 yıl boyunca hüküm sürdüler. Valentinianus, rahibe vuran ve ona "Bu suyla beni kirlettin" diyen kişiydi. Kendisi Roma'yı yönetirken kardeşi Valens'i de doğuyu yönetmekle görevlendirmişti. Bu durum İskender'in 676. yılında yaşandı.

Valentinianus doğru inanca bağlı kaldı ve 318'in görüşünü takip etti.

Valens ise Arius'un görüşlerine meyilli idi. Çünkü Ariuşçu İstanbul piskoposu Eudoksius tarafından vaftiz edilmişti. Valens'in Ariuşçu Eudoksius tarafından vaftiz edildiği sırada Evharistiyaya katılmak istediği, ancak Eudoksius'un onu reddettiği ve kendisine yalnızca Arius'un öğretilerine göre olan komüniyona katılıp bu öğretilere muhalif olanlara karşı çıkacağına dair yemin edene kadar da Evharist'i vermediği söylenmektedir. Tahta geçince yeminini yerine getirerek Arius'un görüşlerine muhalif bütün piskoposları sürgüne gönderdi. Kendi görüşünde olmayan bütün piskoposlara karşı harekete geçerek onlara zulmetti.

Samsat piskoposu Eusebius Romalılar gibi davrandı. Bütün hayatı boyunca bulunduğu makama göre hareket etti ve Romalıların korkusuyla (bournous) giyindi. Kasabaları gezip ziyaret ederek gizlice papaz ve diyakozları yerleştirdi.

Aynı yıl İstanbul'da Procopius olarak adlandırılan bir isyankar Valens'e karşı ayaklandı. Bu hainliğinden dolayı Valens onu öldürdü.

Aynı yıl taş büyüklüğünde dolu yağdı. İstanbul'da birçok yerin yıkılmasına neden olan depremler ve sarsıntılar yaşandı. İznik'in de bir kısmı da yıkıldı.

İskenderiye piskoposu Athanasius Valens'in korkusuyla dört ay boyunca hiçbir şey görmeden bir lahitte gizlendi. Bu zor durum sona erdiğinde çıktı ve ölümüne kadar mertebesinde kalmaya devam etti.

Bu vakitte Urfa'da Euchites olarak bilinen, beş öğrencisi bulunan ve adı Eusebius olan bir adam ortaya çıktı. Onun görüşleri aşağıdaki gibidir: Allah birdir ancak baba, oğul ve Kutsal Ruh olarak tanımlanır. Allah'ın onu latif ve ruhani bir özden yaratması dolayısıyla Mesih'in bedeninin bir görünüm olduğunu söyledi. Onun çarmıha gerilmesinin de bir görünüm olduğunu ileri sürdü. Cemaatle birlikte toplu duayı reddetti. Bütün vizyonların Kutsal Ruhtan geldiğini iddia etti. Komünyonun batıl ve faydasız olduğunu söyledi. Kendi görüşlerine uyan herkesin Kutsal Ruhun koruması altında olduğunu iddia etti. Zinayı helal saydı. Mesih'ten sonra günah ve hatanın bulunmadığını ileri sürdü. Sara krizinde yere atılanın Kutsal Ruh tarafından atıldığını söyledi. Messalianlar olarak tanındılar. Çünkü "12 yıl boyunca dua eden ve oruç tutan herkesin, dağa yerinden ayrılmasını emretmesi durumunda dağ bulunduğu yerden ayrılacaktır" demişlerdi. O vakitten sonra, görüşlerini takip eden herkes, dağa gidip "Ey dağ! Sana bulunduğu yerden ayrılmanı emrediyorum" dedi. Dağ yerinden hareket etmeyince onun fesat görüşlerini terk ettiler.

Bu zamanda Diodorus ve Theodor tanındı. Yine alimler arasından Athanasius, Suriyeli Mar Efrem ve Urfa piskoposu Zenobius ile birlikte bir diğer kişi, büyük Basil, onun kardeşi Gregorius, Malchus ve Arsisus gibi isimler tanınmaktaydı.

Bu vakitte Mısırlı abid Macarius ve kavminin iddia ettiği gibi cennete intikal ettiği bilinen İskenderiyeli Macarius tanındılar. Valens onları denizdeki adalardan birine sürgüne gönderdi.

Aynı şekilde Basileios'un (Basil'in) öğrencisi rahip r.ou.s (Evagrius?) tanındı.

Valens'in 7. yılında Nusaybin piskoposu vefat etti. Yine aynı dönemde yaşlı Julian Tur dağında öldü.

Yine aynı dönemde İskenderiye piskoposu Athanasius öldü ve yerine yaşadığı bütün sıkıntılarda yanında olan Petrus ... geçti.

Ariusçu görüşe sahip olan Antakya piskoposu Euzoius, İskenderiye'ye gitmek üzere Valens'ten izin istedi. Valens'in kendisine izin vermesi üzerine yanına Romalılarından bir grup alarak İskenderiye'ye gitti. Orada Petrus'u yakalayarak hapsedti ve yerine Samsatlı

Lukianos'u yerleştirdi. Petrus birkaç gün sonra hapisten kaçarak Roma'ya, Roma patriği Damasus'un yanına gitti ve ona Valens'in insanlara yaptıklarını anlattı.

Valens, şapur taraftarlarına karşı bir baskı politikasına başladı. Birçoklarını ldrrken bazılarını da sürgüne gönderdi. Ardından onlardan sayıları 80 kişiye ulaşan bir grup kahin ve bazı kişiler toplanarak Valens'e gittiler. Ondan barış, can güvenliği ve baskıdan kurtarılma taleplerinde bulundular. Valens'in kumandanlarından birine, kendilerini bir adaya sürgün eder gibi denizdeki bir gemiye bindirmesini emrettiğini duyduklarında sevindiler. Denizin ortasına ulaştıklarında kendileriyle birlikte gönderilen patrik, arkadaşlarıyla birlikte onların yanından ayrılarak başka bir gemiye bindi. İçerisinde kahinlerin bulunduğu gemiyi ateşe vererek onları gemiyle birlikte yaktılar.

Valens Elçi Mar Tomas'ın kilisesini görmek için Urfa'ya gitti. Ancak oranın halkını kendisine muhalif olarak buldu. Bunun zerine Urfa piskoposu Barse ile birlikte muhaliflerinin Rodos adasına sürülmesini emretti. Sürgüne göndermeye gücü yetmediği Basileios ve teolog Gregorius hariç Arius'un görüşlerine muhalif olan bütün piskoposları ve Urfa halkı ile yöneticilerinden 80 kişiye sürgüne gönderdi.

Sonrasında Valens Basileios'u çağırdı ve sorguya çekmek üzere onu Antakya'ya getirtti. Bu sırada oğlu da hasta durumdaydı. Basileios'a “şayet senin görüşün ve inancın doğru ise bu ocuk için dua et ve onu hastalığından kurtar” dedi. Bunun zerine Basileios “şayet ocuk hakikat ehli kişiler tarafından vaftiz edilirse iyileşip sağlığına kavuşacaktır” şeklinde cevap verdi. Kral, Basileios'un kendisinden istediği şeyi ifade edince, Ariusçu piskopos Eudoksius, Arius taraftarlarına çocuğu vaftiz etmelerini emretti. Ancak onu vaftiz ettikleri an ocuk ld. Kederli imparator kiliseye girerek dua etmeye başladı. Ardından Basileios'u çağırarak ona “Hakikatin senin ve arkadaşlarının yanında bulunduğuna dair delillerin nelerdir? diye sordu. Basileios ona hakikati açıkladı ve uzun süre konuşmaya devam etti. İmparator Basil'e lütufta bulundu ve sağ salim gönderdi. Birkaç gün sonra imparator fikrini değiştirerek Basileios'un sürgüne gönderilmesini emretti. Ardından verdiği emir konusunda bir kez daha fikrini değiştirerek Basileios'u serbest bıraktı.

13 yıl boyunca imparator olarak yaşayan imparator Valentinianus ld.

Valens hüküm sürmeye devam ederken muhaliflerine karşı fkesi daha da arttı ve üzerlerindeki baskısını arttırdı. Bunun zerine filozof bir adam yanına gelerek ona “Ey imparator! Hristiyanlar arasında bazı farklı görüşler görmekten fkelenmemelisin. Paganlar 80 firkaya bölünmüştür. Allah kendisinin vlmesine izin verir, vlmeyi ve betimlenmeyi

sever. Bu yüzden çeşitli tanımlamalarla betimlenmektedir” dedi. Bu olay üzerine Valens biraz sakinleşti ve yaptığı zulümden vazgeçti.

Valens’in 14. yılında Ariusçu Antakya piskoposu Euzoius, 17 yıllık piskoposluğun ardından öldü. Aynı zamanda 70 Ariusçu piskoposun lideri konumundaydı.

İskenderiye piskoposu Petrus, Roma’dan kendi şehrine geri döndü. Altı yıl piskoposluk yaptıktan sonra öldü. Yerine ise kardeşi Timothy geçti ve 7 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Valens Gotlara karşı sefer hazırlıklarına girişti. Yola çıkmak istediği sırada, inzivaya çekilmiş olan, İshak adındaki abid bir adam kendisine “Ey Allah’ın düşmanı! İsteddiğini elde etmek ve başarılı olmak istiyorsan sürgüne gönderdiğin piskoposların yerlerine dönmelerini emret. Şayet bunu yapmazsan galip gelemez, başarılı olamazsın” dedi. Bunun üzerine Valens “Galip geleceğim ve geri dönüp seni öldüreceğim” dedi. Bu cevaba karşılık İshak: “Geri dönebilirsen beni sağ koyma” şeklinde cevap verdi. Orada bulunan bütün abitler de imparatora aynı şeyi söylediler. Ancak Valens onların sözlerine aldırış etmeyerek seferine devam etti.

Düşmanıya karşılaştı. Onlara karşı savaşırken yakınlardaki bir köye girerek maiyeti ile birlikte gizlendi. Düşmanları kılık değiştirmiş bir halde orada bulunduğunu haber aldılar. Aynı şekilde düşmanlarından biri de kılık değiştirdi. Askerlerin arasından geçerek Valens’in içerisinde saklandığı köye girdi ve burayı ateşe verdi. Böylece 50 yaşında olan ve 15 yıl boyunca hüküm sürmüş olan Valens beraberinde bulunan maiyeti ile birlikte yanarak öldü.

Gratianus İskender’in 690. yılında kardeşi Valentinianus ile birlikte bir yıl hüküm sürdü.

Pers kralı Şapur, bu yılda 70 yıllık saltanatın ardından vefat etti. Yerine kardeşi Erdeşir geçerek 4 yıl boyunca hüküm sürdü.

Gratianus Valens’in sürgüne gönderdiği piskoposların ve diğer kişilerin tamamının sürgünden dönmelerini emretti. Ayrıca Anomoeanizm ve Maniheizm hariç olmak üzere her insanın Allah’ın kendilerine ifade etme izni verdiği dinlerini sürdürmelerini emretti.

Gratianus, Theodosius olarak adlandırılan ve İstanbul’da vaftiz olan bir adamı saltanatına ortak kıldı. Gratianus’un vefatının ardından büyük Theodosius, İskender’in 691. yılında tahta çıkarak 17 yıl -19 yıl diyenler de bulunmaktadır- boyunca hüküm sürdü.

Herkesin kendi dinine bağlı kalmasını emretti. Sürgüne gönderilen herkesin geri dönebilmesine izin verdi.

Makedonius takipçisi piskoposlar bunu duyunca işlerini bırakarak Roma piskoposu Damasus'a birden çok mektup yazdılar ve kendi inançlarına bağlı kaldılar.

Bu nedenle Meletius Antakya'ya dönünce kentin piskoposu Paulinus'a: "Bütün halk hakiki anlamda ne sana ne de bana bağlı. Bir kısmı seninle birlikteyken bazıları benimle birlikte. Bunu şu şekilde çözebiliriz; benim takipçilerim ile kendi takipçilerini bir araya getir. Şayet piskoposluk aramızda nefrete neden olursa İncil'i meclisin ortasına koyar sen bir tarafa ben bir tarafa otururuz. Hangimiz geride kalırsak piskoposluğu alır" dedi. Ancak Paulinus bu teklifi reddetti.

Bu vakitte sapkın görüş sahiplerine karşı nasıl mücadele edeceğini bilen ve delilleriyle onları mağlup eden Diodorus, Meletius'un dikkatini çekti. Onu Tarsus piskoposluğuna atadı.

Meletius ve bir grup piskopos, mükemmel algısı ve ilminin genişliği nedeniyle ilahiyatçı Gregorius'u bulunduğu konumdan İstanbul'a nakletme görüşü üzerinde birleştiler. Ve bunu gerçekleştirdiler. Birçok insan Anastasius olarak adlandırılan bir adamla birlikte yaşadığı yoksul ve küçük evinde, onun çevresinde toplanmaya başladı. O da insanları bilgilendirmeye başladı. Aradan iki yıl geçtikten sonra ise değerlerinden hoşlanmayarak onu terk ettiler. Bunun üzerine oradan ayrıldı.

İskenderiye piskoposu Timothy, onun yerine içten içe kendini beğenmiş, kibirli, Apollinarius'un görüşlerini savunan ve alaycı Maksimus olarak adlandırılan bir adamı atadı.

Theodosius 40 yıldır ülkenin ve kilisenin üzerinde hakim durumda olan Ariusçular üzerinde baskı politikası uygulamaya başladı ve büyük zulümlerde bulundu.

İstanbul'da bir konsil toplanmasını emretti. Bunun üzerine 150 piskopos toplandı. Bu durum saltanatının ikinci, İskender'in 692. yılında, Ab (Ağustos) ayının üçüncü günü gerçekleşti.

Bu vakitte Roma'da patrik Damasus, İskenderiye'de Timothy, Antakya'da Meletius ve Kudüs'te de Cyril idi. Basileios, ilahiyatçı Gregorius, Kutsal Ruh'un yaratıldığını söyleyen Tarsus piskoposu Diodorus, İstanbul piskoposu Maksimus ve Nectarius gibi isimler bu kişilerle bir araya geldiler.

İznik inancını tamamlayıp onayladılar. Ayrıca oğulun babanın özünden olduğunu, Kutsal Ruhun ilah ve rab olduğunu, baba ile oğul aracılığıyla hayat verdiğini de eklediler. Makedonius'un görüşlerini destekleyen Eustathius'u aforoz ettiler.

Dört kanon yazdılar. İlkinde Anomoeanistleri, Ariuşçuları, Sabellianuşçuları, Photinusçuları, Apollinariusçuları ve Makedoniusçuları aforoz ettiler. Diğer üç kanonda ise piskoposların bir yerden diğer bir yere geçmemesi gerektiğini, her birinin ölene kadar ya da başına bir olay gelip aforoz edilene kadar kürsüsünde kalması gerektiğini belirlediler. İstanbul kürsüsünün, Roma kürsüsünden sonra geldiğini ve mümin bir piskopos karşısında heretik bir piskoposun sözlerinin kabul edilmeyeceğini emrettiler.

Theodosius'un beşinci yılında Şapur kardeşi Fahran, Pers tahtına geçerek 11 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yıl Roma'da Maksimus adında bir asi isyan etti. Theodosius, üzerine ordusunu göndererek onu öldürdü.

Onun saltanatının altıncı yılında Honorius olarak adlandırdığı bir oğlu oldu.

Aynı yılda İskenderiye piskoposu Timothy vefat etti. Theophilus yerine geçerek 28 yıl piskoposluk görevinde bulundu.

Kudüs piskoposu Cyril vefat etti. Ardından yerine Yuhanna geçerek 22 yıl piskoposluk yaptı.

Antakya rahibi Yuhanna, bu dönemde bilinen ünlü alimlerden biriydi.

Theodosius bu yıl bilge kişilerin dini görüşlerini yazılı olarak ifade etmelerini ve kendisine sunmalarını emretti. Bu emri yerine getirip kendisine sunduklarında ayağa kalkarak dua etti. Ardından bu görüşlerin sunağa konulmasını emretti. Allah bunların içerisinden oğulun babanın özünden ve zatından olduğunu söyleyenlerin görüşlerini, ona en sahil olarak gösterdi. Bütün bu görüşlerin yakılmasını ve destekçilerinin şehirden sürülmelerini emretti. Arius'un görüşlerini takip eden herkesi ordusundan, divanından ve hizmetinden kovdu.

Bütün ülkedeki Ariuşçu kiliseler ile put mabetlerinin yıkılmasını emretti. Ayrıca İskenderiye'de paganlardan birçok kişiyi öldürdü.

Bu yıl gökte bir ateş sütunu zuhur etti ve otuz gün boyunca orada kaldı. Ayrıca yine bu yıl öğlen vakti korkunç bir karanlık yaşandı.

Theodosius hastalandı ve oğlu Honorius’u çağırtdı. Vardığı zaman onu imparator ilan ederek batıya gönderdi. Diğer oğlu Arkadius’u da aynı şekilde doğuya gönderdi. 60 yıllık ömründe 17 yıl hüküm süren Theodosius bu yaşananların ardından öldü.

İskenderin’in 708. yılından itibaren Theodosius oğlu Arkadius 13 yıl boyunca hüküm sürdü.

Onun devrinde alimler arasında Kıbrıs piskoposu Epiphanius, İskenderiye piskoposu Theophilus ve Halep piskoposu Acacius gibi isimler bilinir durumdaydı.

Roma’da, 18 yıl boyunca piskoposluk kürsüsünü yöneten Damasus’un ardından Sirikus piskoposluk makamına geldi.

Bu yıl Antakyalı olan 28 yaşındaki altın ağızlı Yuhanna, Nektarius’un ardından Konstantinopolis piskoposu oldu. İncil üzerine tefsir yazdığı gibi Pavlus’un mektupları üzerine de tefsir yazdı.

Konstantinopolis piskoposu olunca rahiplerin yaptığı birçok yolsuzluğu yasakladı. Bu yüzden kıskançlığa kapılıp onun hakkında kendisini suçlayabilecekleri hatalar aramaya koyuldular. Bu sırada Origenes’in kitaplarını okumaktaydı. İskenderiye patriği Theophilus, Kıbrıs piskoposu Epiphanius’a ve bütün piskoposlarına yolladı ve Origenes’in kitaplarını afroz ettiler. Yuhanna ise buna katılmadı. Bu yüzden herkes ona düşman oldu. Düşman kesilen bu kişiler arasında Kıbrıs piskoposu Epiphanius ve Akka piskoposu Antiochus gibi isimler bulunmaktaydı.

Ayrıca imparator Arcadius’un eşi olan imparatoriçe de ona karşı durumdaydı. Çünkü onun kiliseye yakın konumda bulunan heykelini indirmiş ve bazı vaazlarında onu kınamıştı. Yine bir gün bir vaazında onu İsrailoğlu Nabot’un üzüm bağını ele geçiren Ahav’ın karısı İzebel’e benzetmişti. Bu yüzden imparatoriçe bir gün yanına 29 piskopos alarak yola çıktı. Sonrasında Yuhanna’ya karşı olan 7 piskopos daha onlara katıldı ve Theophilus’un bulunduğu yere geldiler. Yuhanna hakkında ortak bir düşünceye sahiplerdi. Yanlarına gelmesi için Yuhanna’ya emir gönderdiler. Ancak Yuhanna onları dinlemedi. Bunun üzerine onu afroz ederek rütbesini aldılar.

Altın ağızlı Yuhanna’nın afroz edilmesinin ardından şehir halkı karışıklık yaşadı ve bölündü. İmparator onların bu bölünmüşlüklerini görünce Yuhanna’yı geri gönderip görevine iade etti. O da geri döndükten sonra sürgününe dair vaazlar yazdı. Bir gün vaaz ederken imparatoriçeyi “Herodias” adıyla tanımladı. İmparator içe öfkelenerek Theophilus,

Epiphanius ve diğer piskoposları İstanbul'da topladı. Burada Yuhanna'yı aforoz edip sürgün kararı verdiler. Bu olay İskender'in 716. Arkadius'un ise 8. yılında yaşandı. Pontus denizi adalarından birine sürüldü. Dört yıl piskoposluğun ardından 46 yaşındayken burada vefat etti.

Ondan kısa bir süre sonra imparatoriçe de öldü. Yuhanna'nın ardından yerine 14 aylığına Nektarius'un kardeşi Arsakius geçti. Onun da ardından Ermenistan Sebastia'dan gelen Attikus geçti.

Antakya piskoposu Flavianus öldü ve yerine Porphyrius geçti.

Romalılar ve Mısırlılar ile doğulular arasında altın ağızlı Yuhanna'nın kalıntıları hakkında kargaşa yaşandı. Ölümünden otuz üç yıl sonra geri getirilerek İstanbul'a gömüldü. Adı her daim yaşam kitaplarında (diptiklerde) ifade edildi.

Arkadius'un beşinci yılında Şapur oğlu Yezdicerd Pers tahtına çıktı ve 21 yıl boyunca hüküm sürdü.

Köken olarak Yahudi olan ancak Hristiyan olup vaftizi kabul eden Kıbrıs piskoposu Epiphaniys vefat etti. O aynı zamanda Theodosius'un oğulları Arkadius'u ve Honorius'u vaftiz eden kişiydi.

Arkadius 30 yaşındayken öldü. Yerine 8 yaşındaki oğlu Theodosius geçti ve İskender'in 721. yılından itibaren 42 yıl boyunca hüküm sürdü.

Onun saltanatının 3. yılında İskenderiye piskoposu Theophilus vefat etti. Yerine ise yeğeni Cyril geçti ve 33 yıl bu görevde kaldı.

Roma'da Anastasius 4 yıl piskoposluk yaptıktan sonra Bonifactus 3 yıl, onun sonrasında da Celestinus 9 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Antakya'da 5 yıllık Porphyrius idaresinden sonra Alexander piskopos oldu ve 10 yıl boyunca devam etti. O, dinsiz Novatius zamanında Antakya piskoposu olan Paulinus ile ilgili anlaşmazlıkları nedeniyle fikir ayrılığı yaşayan doğulular ve batılılar arasındaki barışı sağlayan kişiydi. 10 yıl piskoposluktan sonra yerine Theodotus geçerek 13 yıl piskoposluk yaptı. Ondan sonra ise yerine yine 13 yıllığına Yuhanna geçti.

Bu zamanda Pers imparatorluğunda Hristiyanların sayısı artmaktaydı. Ayrıca Theodosius'un emriyle Perslerin arasına giren Silvan piskoposu Maroutha sayesinde Hristiyanlık ciddi bir şekilde güçlenmişti.

Yezdicerd hüküm sürmeye başladı. Despot ve zalim biriydi. Tebaası ona isyan etmiş, korkmuş ve aleyhinde propaganda içerisindeydi. Bir gün renkli, güzel görünümlü ve benzerinin daha önce görülmediği bir at koşmaya başladı. Yezdicerd'in sarayının kapısında durdu. Bu durumu gören herkes hayretler içinde kaldı. Hizmetçileri içeri girerek efendileri Yezdicerd'i bilgilendirdiler. Yezdicerd atı görmek için koşarak dışarı çıktı. Atı çok beğendi. Onu okşamak için atın yanında durdu. Sırtını okşamak üzere arkasına geçtiği sırada at ayaklarıyla bir çifte vurdu ve onu öldürdü. Ardından tekrar koşmaya başladı ve gözden kayboldu. Nereden geldiğini de kimse bilmiyordu. Böylece insanlar Yezdicerd'in zulmünden kurtulmuş oldular.

Yezdicerd'in ardından oğlu Varahran (Bahram) tahta çıktı. Hristiyanlar üzerimde baskı kurup onlara eziyet etti.

Bu yılda güneş tutulması yaşandı.

Yine bu yılda Yunanlılar ve Persler arasında yaşanan savaş sonucunda her iki taraftan da birçok kişi hayatını kaybetti. Persler bu savaşta mağlup oldu. Böylece Hristiyanlara yönelik baskı sona erdi.

Bu vaktin tanınan alimleri arasında Mar Efrem'in öğrencisi Mar İshak bulunmaktaydı. Aslen Urfalı olan ve Antakya'da yaşayan Mar İshak, bayramlar, şehitler, savaşlar ve o zamanda yaşanan istilalar üzerine birçok vaaz yazdı.

Bu dönemde İskenderiye'de çok fazla Yahudi yaşamaktaydı. Bir gün içlerinden bir grup vaftiz edildi. Bir put alıp onu çarmıha gerdiler ve: "Bu Mesih'tir!" dediler. Bunun üzerinde Hristiyanlar ile aralarında büyük bir ihtilaf çıktı. Birçok insan öldürüldü.

Genç Theodosius'un 6. yılında Kudüs'te şehit Stephen'in kemikleri bulundu. Bulunduğu yere onun adını taşıyan bir kilise inşa edildi.

Theodosius'un 10. yılında Antakya'da, mucizeler ve harikalar gösteren, sütun üzerinde yaşayan (stylite) Simon tanındı.

Alimler arasından İskenderiye patriği Cyril, Kyrrhos piskoposu Theodoret ve Halep piskoposu Acacius gibi isimler tanındılar.

Kudüs piskoposu Yuhanna 22 yıl piskoposluk yaptıktan sonra vefat etti. Yerine geçen Praylius 5 yıl boyunca piskoposluk yaptı. Onun ardından Juvenal 40 yıl piskoposluk görevinde bulundu.

Doğuda Nestorius denen bir adam bulunmaktaydı. Theodor'un (Mopsuestialı) ve Theodoret'in kitaplarını okuyup üzerlerinde çalıştı. Daha sonra kentin piskoposu Theodotus'un döneminde Antakya'ya geldi ve bir manastıra yerleşti. Kutsal kitapları okumada gayretli olduğu için Theodotus onu papaz olarak atadı. Ardından Theodosius onu yanına getirterek İstanbul patriği yaptı.

Halka çok fazla vaazda bulunuyordu. Bir keresinde vaaz verdiği bir sırada, Aziz Meryem'in Tanrının annesi olduğunu söylemek yerine onun bir insan annesi olduğunu söyledi. Tanrısallığından hiç söz etmedi. Antakya'dan onunla birlikte gelen öğrencisi Anastasius da aynı şeyleri söyledi. İnsanlar bu olaydan dolayı tedirgin olup telaşlanınca minbere çıkararak aynı şeyi söyledi. Bunu duyan halk öfkeye kapılarak bu söylemlerden rahatsızlık hissettiler.

Yaşanan bu olayın yayılması sonucu bu haber Roma piskoposuna kadar ulaştı. Bunun üzerine Roma piskoposu Nestorius'a nasihatlerde bulunduğu ve bu tür söylemlerden kaçınması gerektiğini ifade ettiği bir mektup gönderdi. Aynı şekilde İskenderiye piskoposu Cyril de ona bir mektup göndererek yaptıklarını tekrarlamaması konusunda Nestorius'u azarladı. Bu iki isim dışında Antakya piskoposu Yuhanna da bir mektup gönderdi.

Tövbe edip hakka döneceğinin umuduyla geçen üç yılın ardından Nestorius'un yaptıklarına devam ettiğini gördükleri zaman Roma patriğini bununla alakalı olarak bilgilendirdiler. Patrik, İskenderiye patriği Kiril'e bir mektup yazarak ondan kendisinin temsilcisi olmasını ve piskoposları bir araya toplamasını, Nestorius görüşlerinden vazgeçmez ise onu aforoz etmelerini istedi. Aynı şeyi imparatora da yazdı.

Genç Theodosius Efes'te 200 piskoposun oluştuğu bir konsil topladı. Bu konsilde İstanbul patriği Nestorius'u aforoz ettiler. Bu konsilde İskenderiye piskoposu Kiril, Antakya piskoposu Yuhanna, Kudüs piskoposu Juvenal, Efes piskoposu Memnon ve Malatya piskoposu Acacius gibi isimler bulunmaktaydı. Kitaplarını ve mektuplarını inceleyip Allah'ın dininden uzaklaştığını ve hak yoldan saptığını gördükleri zaman onu aforoz ettiler.

Aforoz edilmesinden sonra Nestorius onlara "İki veya üç aylık olanı tanrı olarak isimlendirmeyeceğim. Ve bir tanrıymış gibi ona secde etmeyeceğim" dedi. Ardından Nestorius, kendisiyle aynı görüşü paylaşan piskoposları toplayarak İskenderiye patriği Kiril'i ve Efes patriği Memnon'u aforoz etti.

Doğu piskoposlarından hiçbiri konsile gelmemiştir. Antakya piskoposu Yuhanna ve beraberindeki doğu piskoposları geldiklerinde ise Nestorius'u aforoz edilmiş buldular ve beklemeye koyuldular. Kiril arkadaşlarını birkaç kez onlara yolladıysa da gelmediler. Bunun üzerine Kiril onları, onlar da Kiril'i aforoz ettiler. Nestorius bunu görünce yaşanan durumun onları büyük bir anlaşmazlığa sürükleyeceğini anladı. Haykırarak şunları söylemeye başladı: "Hayır! Meryem tanrının annesidir deyin." Böylece gerginlik yumuşadı ve Nestorius Antakya'daki manastırına döndü.

Kiril takipçilerinden 8 piskopos ve Yuhanna'nın Kiril takipçilerinden 8 piskopos, bu konuyla alakalı olarak imparator Theodosius'a gittiler. Oraya vardıklarında, onlara huzurunda Nestorius hakkında hiçbir şey söylememelerini emretti. Bunun üzerine her biri kendi ülkelerine döndüler.

Doğulular ve Mısırlılar arasındaki düşmanlık durmadı. Kyrrhos piskoposu Theodoret ve Samsat piskoposu Andre, İskenderiye piskoposu Kiril'in üçüncü mektubunda ifade ettiği kararlarını Nestorius'a gönderdiler.

İstanbul'da Nestorius'un yerine, güzel davranış papazı olarak adlandırılan Maksimianus geçti.

Genç Theodosius, Mısırlılar ile doğulular arasındaki düşmanlık ile alakalı patrik Kiril'e bir mektup yazdı. Mektup Kiril'e ulaştığında o da Halep piskoposuna yazarak barışı ve güvenliği yeniden tesis etmesini istedi. Halep piskoposu Acacius, birçok piskoposun bulunduğu bir konsil topladı. Bu konsilde bulunan piskoposlar, içerisinde sahipsiz iman açıkladıkları bir mektup yazdılar. Birbirlerine "Bundan önce bizim ve onun arasında barış zaten vardı" dedikten sonra Humus piskoposu Paul ile birlikte mektubu Kiril'e gönderdiler.

Kiril'e gelince mektubu ona teslim ettiler. Mektubu okuyan Kiril, mektuptakileri onayladı. Humus piskoposu Paul'a, kilisede halka vaaz vermesini emretti. İnsanlar toplanarak onu dinlediler. Kiril doğululara onların kendisine yazdıkları ve kabul ettiği sahipsiz iman ifade eden bir mektup yazdı. Onlara teşekkür etti ve daha önceki hatalarından dolayı özür diledi. Mektubu Paul'a vererek onu gönderdi. Böylece aralarında barış gerçekleşmiş oldu.

İznik Konsilinin toplanmasından İstanbul'da 150 piskoposun toplandığı güne kadar 56 yıl geçmiştir. Bu konsilden 200 piskoposun toplandığı Efes Konsiline kadar 50 yıl, Efes Konsilinden Kadıköy Konsiline kadar da 21 yıl geçmiştir.

İskenderin 763. yılında sakat Yakup şehit oldu.

İstanbul patriği Maksimianus vefat etti ve yerine Proclus olarak adlandırılan bir kişi geçti.

Halklar arasında bu barış sağlanınca altın ağızlı Yuhanna'nın kemikleri hakkında tartışmaya başladılar. Proclus onun kemiklerini getirerek İstanbul'daki büyük kiliseye koydu.

Bu zamanda Yahudiler arasında Musa olarak adlandırılan ve onlara şu sözleri söyleyen bir adam ortaya çıktı: "Ben İmran oğlu Musa gibi sizi kurtarmak üzere semadan indim." Bu olay Girit olarak adlandırılan denizdeki adalardan birinde meydana geldi. Bir gün eşleri, çocukları ile beraber birçok kişi onunla birlikte deniz kenarında yürürken denize hakim bir yere geldiler. Onlara dedi ki: "En önde ben giderek sizi denizden geçireceğim." Birçoğu kendini denize attı ve boğuldu. Geriye kalanlar arkadaşlarının boğulduklarını görünce denize atlamayıp Musa'yı yakalamak istediler. Ancak onlardan kaçtı ve bazı necis ruhlar tarafından kabul edildi. Bu olaydan dolayı Yahudilerden birçok kişi Hristiyan oldu.

Bu zamanda Urfa'da piskopos Rabboula idi. Ölümünden sonra yerine Hiba geçti.

Genç Theodosius, saltanatının 29. yılında Nestorius'u hatırladı ve ölümüne kadar orada kalacağı Mısır'a sürülmesini emretti.

Ardından imparator, Nestorius'u aforoz etmeyen herkesi yakalayıp sürgüne göndermek için Antakya'ya gönderdi. O gün birçok piskopos, papaz, rahip ve laik ile birlikte 18 metropoliti sürgüne gönderdi.

Sonra imparator Odris'in? kalıntılarının yakılmasını emretti. Fakat doğuda ölüme hazır olan birçok insan buldu. Dolayısıyla yakma emrini uygulamadılar. İnsanlar bundan rahatsızlık duyarak "Ölmüş bir adamı yakmayacağız!" dediler.

Bu yıl 182 yıl öncesinde, imparator Decius döneminden beri uyuyan Ashab-ı Kehf uykularından uyandılar. İmparator Theodosius, piskoposlar, papazlar, metropolitler ve şehir liderleriyle birlikte çıktılar. Onları görüp onlarla konuştular. Sonra kendi ülkelerinde öldüler.

Bu yıl İstanbul'da büyük bir deprem yaşandı. İnsanların birçoğu şehrin dışına kaçtılar. Dolayısıyla birçok yeni yerleşim yeri oluştu.

Roma patriği Selestinus dokuz yıllık görev süresinin ardından öldü. Yerine 8 yıllığına Xystus, ardından da Leon geçti.

İskenderiyeli Kiril 33 yıllık görev süresinin ardından öldü ve yerine Dioscorus geçti. Antakya'da Yuhanna'nın 13 yıllık idaresinden sonra yerine Domnus geçti.

İmparator Theodosius'un 33. yılında Pers kralı Varahran, 21 yıl hüküm süresinin ardından öldü. Yerine geçen Yezdicerd 8 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yıl Urfa halkının bir kısmı piskoposlarıyla birlikte İstanbul'a vardı. Onun bir gün vaaz verdiğini ve şöyle dediğini söylediler: "Ben Mesih'i ve başına gelenleri kıskanmıyorum. Çünkü onun başına gelen her şeyin benzerini yaşadım."

Aynı yılda bir grup insan İskenderiye'ye giderek Disocorus'un yanında, piskoposlarının vaaz verirken Nestorius'un görüşlerine uygun olarak, Meryem'in tanrı doğurmadığını aksine bir insan annesi olduğunu ve tanrıya benzeyen mükemmel bir insan doğurduğunu söylediğini ifade ettiler.

Aynı bu zamanda Eftihis olarak adlandırılan bir adam ortaya çıktı. Oğulun ezeli olduğunu, Meryem'den bir şey almadığını ancak değiştiğini ve dönüştüğünü söyledi. Et ve kan olup hiçbir şey almadan Meryem'den geçtiğini iddia etti. Kendisine karşı toplanan bir konsil kararıyla aforoz edilip sürgüne gönderildi. Efes'te kendisine karşı 130 piskoposun toplandığı konsilin başkanı İskenderiye piskoposu Dioscorus idi. Burada Eftihis ile birlikte diğer birçok piskoposu da sürgüne gönderdi.

İmparator Theodosius'un 41. yılında Vaftizci Yahya'nın başı Humus'ta bulundu.

Theodosius'un 50 yaşında vefat etmesinin ardından, İskenderin 762. yılında Marcian tahta geçerek 7 yıl boyunca hüküm sürdü. Marcian konsilde aforoz ettiği bütün piskoposlarla ve diğer kişilerle birlikte İstanbul piskoposunu da sürgün etmesi nedeniyle Dioscorus'a karşı öfke duyan, genç Theodosius'un kız kardeşi Pulcheria ile evlendi. Pulcheria onun intikamını almak için kralı kışkırtmaya başladı.

Ardından imparator ve imparatoriçe Roma piskoposu Leon'a ve bütün piskoposlara bir mektup yazarak teolojik konuları ve Dioscorus'un Efes'teki ikinci konsilde yönetimini görüşmek üzere toplanmalarını emrettiler. Konsilin İznik'te toplanmasını talep ettiler. Bunun üzerine kral, İznik'in uzaklığı ve Kadıköy'ün yakınlığı nedeniyle konsilin Kadıköy'de toplanmasını emretti. Konsil, İmparator Marcian'ın 2. yılında, Tışrin-i Evvel'in (Ekim) 25. gününde, İskenderin 763. yılında toplanmıştır. 630 adet piskopos bu konsilde toplanmıştır.

Dioscorus'u aforoz edip birçok kanon yazdılar. Oğul'un uknum (hipostaz) olmadan tabiat aldığıını, çünkü tabiatın uknumlardan farklı olduğunu; bir uknumu ve iki tabiatı bulunduğunu ve ona iki cevher, iki eylem ve iki iradenin bahşedildiğini, ancak tek bir uknum bulunduğunu çünkü ilahi özün üç uknumdan oluşamayacağını ilan ettiler.

Marcian'ın 7 yıl hüküm sürdükten sonra 56 yaşında öldü. Ardından, İskender'in 769. yılında yerine Leon imparator oldu ve 16 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu ilk yılda Pers tahtına Yezdicerd oğlu Firuz geçerek 27 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yılda Suriye kenti Antakya'da yaşanan deprem sonucu birçok yer yıkıldı.

Leon Roma'da 22 yıl piskoposluk yaptıktan sonra öldü ve yerine Hilarius geçerek 7 yıl piskoposluk yaptı. Onun da ardından Simplicius 16 yıl boyunca piskoposluk yaptı.

Antakya'da 3 yıl piskoposluk yapan Paulinus'tan sonra Acacius 5 yıl piskoposluk yaptı. Ardından yerine Martyrius geçti.

İstanbul'da 21 yıl piskoposluk yapan Anatolius'tan sonra yerine Gennadius geçti ve 15 yıl piskoposluk yaptı.

Kudüs'te 44 yıl piskoposluk yapan Juvenal'dan sonra yerine Anastasius geçti.

Leon'un saltanatının 9. yılında güneş tutulması yaşandı ve gündüz vakti yıldızlar belirdi. 10. yılda doğuda büyük bir kıtlık ve çekirge istilası yaşandı.

Saltanatının 12. yılında Persler Diyarbakır'a doğru sefere çıkıp kenti kuşattılar ve harap ettiler.

Aynı yılda Pers tahtına Balas geçti ve 4 yıl boyunca hüküm sürdü. Leon'un saltanatının 16. yılında ise Pers tahtına Firuz oğlu Kubâd geçerek 21 yıl hüküm sürdü.

Antakya piskoposu Martyrius 13 yıl piskoposluk yaptıktan sonra yerine Julianus geçti ve 14 yıl boyunca piskoposluk yaptı. Onun ardından, daha sonra aforoz edilip sürgüne gönderilecek olan dolgun Petrus bu makama geçti.

Leon'un bu günlerinde Sütuncu (stylite) Simon öldü. Bir sütuna çıkan ilk kişi oydu.

İskender'in 785. yılından itibaren Zenon 17 yıl boyunca hüküm sürdü.

Dolgun Petrus'un tarihini anlatacağıız. Bu Petrus Kadıköy'de bir manastıra çekildi ve oranın başrahibi oldu. İmparator Leon'a karşı savaştan Zenon, Petrus'u kendi yanına alarak yoldaşı yaptı. Onunla birlikte bir Kilikya kenti olan Tarsus'a gitti. Kente girdikleri zaman

Petrus oranın piskoposlarına; “Leon, Antakya piskoposu yapmanız üzere beni Zenon’la birlikte size gönderdi. Onun lütfunu elde etmek istiyorsanız, size emretmesinden önce beni piskopos yapın” dedi. Halk onun bu sözlerini kabul ederek imparatorun haberi olmadan onu piskopos yaptılar. İmparator bu durumu öğrenince onu aforoz ederek sürgün etti.

Ardından Antakya’da Basiliscus adında bir isyancı ortaya çıktı. Şehirde bulunan piskoposların rızası olmadan zor kullanarak Petrus’u makamına geri getirdi. İçerisinde onun riyasetini onayladığı bir mektup yazdı. Piskoposlara mektubu almalarını ve kendi el yazılarıyla onaylamalarını emretti. Ancak piskoposlar bu emre karşı gelince boyunlarının vurulmasını emretti. Bazı piskoposlar ve birçok rahip kaçarak Antakya’da bulunan Mar Toma kilisesine saklandılar. Petrus onları aramaya koyularak yerlerini buldu ve hepsini öldürdü.

İsyancı öldürülüp de Zenon imparator olduktan sonra Roma piskoposu dahil bütün piskoposlara bir mektup yazarak Petrus’un yaptıkları ve işledikleri suçlar hakkında onları bilgilendirdi. Roma piskoposu bu haberi alınca Petrus’u ve onunla birlikte olan bütün piskoposları aforoz etti.

Zenon ardından onu Euchaita’ya sürgüne gönderdi. Petrus eklemeler ve çıkartmalar yaparak Kutsal Kitapları değiştirdi. Müjdecî Yuhanna’nın “Her şey onun elindedir, onsenz hiçbir şey yoktur“, “O bizim için çarınca gerildi” gibi sözlerini de çıkardı.

Petrus aforoz edilince, Antakya’daki konumuna 6 yıl süreyle Yuhanna geçti. İstanbul’da²³ ise Calandion 3 yıl piskoposluk yaptı.

İmparator Zenon, bütün piskoposlara bir mektup yazarak Petrus’un makamına geri dönmesinin caiz olup olmadığını danıştı. Bu görüşte iseler yapmalarını söyledi. Petrus, imparatorun kendisi hakkında böyle bir mektup yazdığını öğrenince herhangi bir emir olmadan geri döndü ve beş yıl boyunca tekrar bu makamda kaldı.

Kudüs’te Anastasius’un 18 yıllık piskoposluğundan sonra yerine Martyrius geçti 18 yıl bu görevde kaldı. Onun ardından 8 yıl boyunca Sallustius piskoposluk yaptı.

Zenon 61 yaşındayken vefat etti. İskender’im 806. yılında yerine Anastasius geçti ve 27 yıl boyunca hüküm sürdü.

Onun saltanatının 6. yılında, Adem’den itibaren olan 6. binyıl tamamlandı.

---

²³ “Antakya şeklinde okunması gereklidir” (Alexander Vasiliev’in notu).

Dokuz yıllık Roma piskoposluğunun ardından Felix vefat etti. Yerine Gelasius geçerek 5 yıl piskoposluk yaptı. Onun ardından Anastasius 1 yıl, sonrasında ise Symmachus 14 yıl piskoposluk yaptılar.

İskenderiye’de 9 yıllık Peter Mongus döneminin ardından sırasıyla Athanasius 4 yıl, rahip Yuhanna 6 yıl, keşiş Yuhanna 7 yıl, genç Dioscorus 2 yıl ve Timothy 14 yıl piskoposluk yaptılar geçtiler.

İstanbul’da Acacius’un 16 yıllık piskoposluğunun ardından, Euphemius 7 yıl boyunca piskoposluk yaptı. İmparatorun onu Pontus adasına sürgüne göndermesinin ardından yerine Macedonius geçti ve 14 yıl piskoposluk yaptı. Ardından İmparator Anastasius kendisine yönelik eleştirileri ve “Sen bir Maniheistsin ve Maniheistlerin görüşlerini paylaşıyorsun“ gibi sözleri nedeniyle onu sürgüne gönderdi. Dolayısıyla onun ardından yerine Timohy geçerek 6 yıl, onun ardından da Yuhanna geçerek 2 yıl piskoposluk yaptılar.

Kudüs’te 8 yıllık Saul döneminin ardından yerine Elias geçerek 20 yıl, onun ardından da Yuhanna geçerek 14 yıl görevde kaldılar.

Anastasius, saltanatının ilk yılında, birçok kadının çocuklarının ve okuma yazma öğrenimi gören bazı erkek çocuklarının öldürülmesini emretti.

Onun saltanatının 3. yılında Nusaybin’in yukarısında, Pers Darius’un öldürüldüğü yerde Dara kenti inşa edildi.

İmparator Anastasius ”Bizim için çarmıha gerildin” ifadesini imandan ve kiliseden kaldırmak istedi. Buna karşı ayaklanan bütün şehir halkı onu taşlamak üzere ellerine taşlar aldılar. Yaşanan bu durum kendisini korkuttu. Korkusundan dolayı tacını başından çıkartarak onlara “Yapılmasını istediğiniz bütün taleplerinizi yerine getireceğim” dedi. Bunun üzerine insanlar onun yanından ayrıldılar.

Anastasius’un saltanatının 11. yılında, Rumların ülkesinde şiddetli bir kıtlık ve hasatlarını mahveden bir çekirge istilasası yaşandı. Yine bu yılda şiddetli bir deprem meydana geldi.

Bu yılda Batnan piskoposu Yakup tanındı. Bu zamanda Roma’da yaşanan kıtlık üzerine bazı eserler kaleme aldı. Onun dışında rahip Marinus da tanındı. Epemiyeli olan Marinus, Humus’ta birçok eser kaleme aldı.

Anastasius'un 22. yılında haziran ayında öğlen vakti güneş tutulması yaşandı.

Bu vakitte muhaliflerine karşı birçok kitap kaleme alan Antakya piskoposu Severus tanındı. O, İskenderiye patriği Dioscorus'un görüşlerini takip ediyordu.

Romalı Justinus, İskenderin 829. Yılından itibaren 9 yıl boyunca hüküm sürdü. Bütün kiliseler arasında uzlaşa sağladı. Yahudi olmayanları kovdu ve doğu piskoposlarını serbest bıraktı.

Onun 7. yılında Rumlar ve Persler arasında Fırat kıyısında yaşanan savaş sonucu birçok Rum boğuldu.

Bu yılda yaşanan şiddetli don ve yoğun kar yağışı sonucu ağaçlar ve bağlar zarar gördü. Yine onun saltanatının sekizinci yılında yağmurlarla birlikte hasat azaldı, kaynaklardaki sular azaldı. Sonra pek çok çekirge ortaya çıktı ve 6 yıl süren şiddetli bir veba salgını yaşandı.

Bu yılda imparator, kendisiyle barış yapmak için Arap kralı Mondhar'a bir heyet gönderdi. Çünkü o Rumlara baskın yapmış, evlerini yıkmış ve halkını esir almıştı.

Bu zamanda Pers, yani Pers Hüsrev, Urfa'ya doğru bir sefere çıkarak oradaki birçok insanı katletti.

Gökyüzünde kuyruklu bir yıldız belirdi ve 41 gece boyunca orada kaldı.

İmparator Justinus, kendisi gibi Justinianus olarak adlandırılan bir adamı saltanatta kendisine ortak etti. Bu kişi erkek kardeşinin oğluydu. Justinus 9 yıl boyunca hüküm sürdü.

Şiddetli bir deprem yaşandı ve birçok yer yıkıldı.

Severus'un takipçileri ile Julian'ın takipçileri arasında bir anlaşmazlık yaşandı. Julian, Mesih'in bedeninin çürüyebileceğini söyledi. Severus takipçileri ise bunun mümkün olmadığını ve asla olamayacağını söylediler.

Justinianus'un ve ortağının saltanatının 3. yılında, Araplar Rumlar'a karşı saldırıya geçti.

Aynı zamanda, Rumlar ve Persler arasında büyük problemler yaşanması sonucu Rumlardan birçok kişi hayatını kaybetti ve birçoğu da Fırat'ta boğuldu. Aralarındaki savaş 4 yıl boyunca devam etti. Rum ordularının komutanı Basilides olarak adlandırılan bir adamdı.

Filistin’de bulunan Yahudiler isyan edip Roma idaresinden ayrıldılar ve kendilerine bir kişiyi kral olarak seçtiler. Bunun üzerine Rumlar onlara karşı harekate girişti ve liderleriyle birlikte isyancıları öldürdüler.

İmparator Justinianus Rum imparatorluğunda paganlardan kimsenin kalmamasını ve vaftiz olup Hristiyan olmalarını emretti. Emre uymadıkları takdirde öldürüleceklerini ve mallarına el konulacağını söyledi. Bunun üzerine çoğu din değiştirdi.

Saltanatının 5. yılında Severus ve Dioscorus takipçileri olan piskoposların İstanbul’da bir konsil toplamalarını emretti. Toplandıkları zaman onlara hararetli bir vaazda bulundu. Onlardan Roma piskoposu Leon’un görüşlerini ve Kadıköy Konsilini yani Rab Mesih’in bir uknumdan ve iki tabiattan oluştuğunu kabul etmelerini talep etti. Ancak bu teklifi kabul etmediler. Antakya patriği Severus ve bütün doğu piskoposları, aynı görüşü paylaşarak tanrının uknumlarla aynı olduğunu, Rab Mesih’in biri ilah diğeri insan olan iki uknumdan ve iki özden bedenleşmiş bir uknuma ve bir öze sahip olduğunu söylemişlerdir. Bu yüzden Severus’un piskoposları imparatorun bu teklifini kabul etmediler. Bunun üzerine imparator onları onurlandırarak yerlerine geri gönderdi.

Saltanatının altıncı yılında Persler Rumlara karşı saldırıya geçerek ülkelerini fethettiler. Bu yılda Pers kralı Kubâd öldü ve Rumlar Persler ile barış yaptı.

Aynı yıl Samiriler isyan etti. Justinianus üzerlerine bir ordu gönderdi. Yapılan savaş sonucu birçoğunu öldürdü.

Onun saltanatının 8. yılında, Nisan ayının yirmi dokuzunda, öğleden sonra saat ikide güneş tutulması yaşandı.

Bu yıl barbarlar Roma’yı ele geçirdi.

Roma patriği Yuhanna 3 yıl kiliseyi yönettikten sonra öldü ve yerine Agapetus geçti.

Aynı dönemde Konstantinopolis patriği Epiphanius 7 yıl kiliseyi yönettikten sonra öldü ve yerine Anthimus geçerek 10 yıl bu görevde kaldı.

İskenderiye’de 17 yıl görevde kalan Timothy’nin ardından yerine 3 aylığına Gaianus, onun da ardından yerine Theodosius geçti.

Bu yıl, bir yıl iki ay toplamda ise 14 ay boyunca süren bir güneş tutulması yaşandı. Bu olay İskender’in 846. yılında vuku buldu. Bu sırada güneş çok az ışık verdi. Müneccimler

ve bütün insanlar, güneşin daha önce hiç yaşanmayan bir durumda olduğunu ve bir daha asla ilk haline dönmeyeceğini söylediler.

Bu yılda bütün ülkede çekirge istilası yaşandı. Yine aynı yıl kış çok sert ve kar yağışlı geçti. Birçok kişi de yaşamını yitirdi. Justinianus'un 10. yılında gökyüzünde olağanüstü bir işaret belirdi, güneşin ısı azaldı. O yıl meyveler olgunlaşmadı.

Bu yılda filozof, mütercim, şarih ve doktor olan aynı zamanda birçok kitap kaleme alan Resulaynı Sergius tanındı. Antakya patriği Efrem'in yanına gelerek onun yanında kaldı. Ardından Efrem onu orada başına gelenler ile ilgili olarak Roma piskoposu Agapetus'un yanına gönderdi. Sergius İstanbul'da vefat etti.

Bu yılda imparatorun emri üzerine 72 piskopos İstanbul'da toplanarak Petrus ile Origenes'i ve onların kitaplarını afroz etmişlerdir.

Bu yılda gökyüzünde iki mızrak boyutunda bir işaret belirdi ve 40 gün boyunca orada kaldı.

Bu yıl Kubâd oğlu Hüsrev Antakya'ya doğru sefere çıkarak kenti ele geçirdi. Şehir halkını esir alarak Babil'e gönderdi. Onlar için, "Antakya" adını verdiği bir şehir inşa ederek buraya yerleşirdi. Burası günümüzde "el-Mahuz el-Cedid" adıyla bilinmektedir. Hüsrev onlara iyilikle davrandı ve onları korudu. Onlar da kendilerini rahat bırakması için ona vergi verdiler. Ardından Hüsrev Rakka'ya yürüyerek ele geçirdi.

Rumlar ise imparatorluğun sınır komşuları olan Barbarlar (Berberiler) ile ve Slavlar (Saqalibah) ile uğraşmaktaydılar. Onlarla savaşlarını bitirdiklerinde Perslere doğru döndüler. Aralıksız olarak 4 yıl boyunca birbirleriyle savaştılar.

Saltanatının 16. yılında yeryüzünde büyük bir veba salgını yaşandı ve 3 yıl boyunca devam etti. İnsanların koltukaltlarında, kalçalarında ve böbreklerinde ur çıktı. Birdenbire çoğu öldü.

Aynı yılda, Justinianus'un komutanı Belisarius Perslere karşı sefere çıktı.

Aynı yıl Arap olan Hâris b. Cebele Perslere karşı saldırıya geçti. Hüsrev bu urdan dolayı hastayken Hâris ordusunu üzerlerine göndererek onları bozguna uğrattı. Birçok şehirlerini yıkarken bazı insanları yanına esir olarak aldı. Ancak Hüsrev'in satraplarından biri Haris ve ordusuna karşı saldırıya geçerek onları mağlup etti ve esir edilen herkesi geri aldı.

Bu zamanda gökyüzünde kılıca benzeyen ve doğudan batıya doğru hareket eden ateşten bir işaret belirdi. Tüm kış boyunca orada kaldı.

Justinianus'un 17. yılında, Kubâd oğlu Hüsrev, Kefertusa ve Resulayn'a doğru sefere çıktı. Belisarius Rum askerleriyle birlikte onların karşısına çıkarak, bu şehirleri ele geçirmeden önce onları geri püskürttü.

Justinianus'un 18. yılında Hüsrev Urfa'ya doğru harekete geçti ve şehri iki ay boyunca kuşatma altında tuttu. Ancak şehri alamayarak geri döndü.

Justinianus'un 20. yılında doğuda şiddetli bir kıtlık yaşandı. Hatta öyle ki medey (kile) 13 dirheme ulaştı. Justinianus'un 26. yılında çok sayıda insanın ölümüne neden olan büyük bir veba salgını yaşandı.

Bundan dolayı sığırlarda ölünce insanlar atları ve eşekleriyle tarlalarını sürer oldular. İnsanlar birbirlerini öldürene kadar durmadan savaştılar. Birçok kişi ise yurdunu terk etmek zorunda kaldı.

Bu yılda Justinianus, Theodore'un, onun kitaplarının ve kaleme aldığı yazıların afroz edilmesini, İskenderiye patriği Kiril'in yazdıklarının ise kabul edilmesini emretti. 164 piskopos bir araya gelerek kitapları ve öğretileriyle birlikte Theodore ile Theodoret'i; öğretileriyle birlikte Urfa piskoposu Hiba'yı afroz ettiler. Ancak Roma piskoposu Vigilius diğerlerinden farklı olarak bu afrozlara imza atmadı şöyle dedi: "Aforoz edilmeden ölen kişi öldükten sonra afroz edilemez." Ancak Justinianus'un ısrarları üzerine onları afroz edip diğer piskoposlarla birlikte imzasını attı.

Bu yıl yaşanan şiddetli bir deprem dolayısıyla birçok yer yıkıldı.

Justinianus'un 28. yılında Rumlar Perslerle barış imzaladı. Aralarındaki bu barış genç Justinus'un 6. yılına kadar devam etti.

Aynı yıl İstanbul'da, Kanun-i Evvel (Aralık) ayında şiddetli bir deprem yaşandı. Roma ve çevre bölgelerde ise büyük bir veba salgını yaşandı.

35. yılında Justinianus yazarak bütün piskoposlara Noel'i, Kanun-i Evvel'in yirmi dördünde, Epifani'yi ise Kanun-i Sani'nin (Ocak) altısında kutlamalarını emretti. Çünkü birçok insan Noel'i ve Epifani'yi aynı gün birlikte yani Kanun-i Sani'nin altısında kutlamıştı.

Justinianus'un 39. yılında gökyüzünde mızrağa benzer ateşten bir işaret belirdi. 4 ay boyunca orada kaldı ve bir konumdan başka bir konuma doğru hareket etti.

Bu vakitte İskenderiye’de gramerci Yuhanna tanındı. Filozof olan Yuhanna gramer, felsefe, mantık, din vb. alanlarda birçok kitap kaleme aldı. Yakup’un ve Severus’un görüşlerini takip ediyordu. Ancak bir süre sonra onları terk ederek baba, oğul ve kutsal ruhun üç uknum ve üç tabiattan oluştuğunu ancak bir özden meydana geldiklerini ifade etti.

Bu zamanda Halikarnaslı Julian’ın takipçileri ortaya çıktılar. Bazıları Mesih’in bedeninin yaratılmadığını aksine onunla birlikte gökten indiğini iddia ettiler. Buna karşılık diğer bazıları ise şu iddialarda bulundular: “Aksine, beden yaratılmıştır. Ancak o latif ve ruhanidir. Mesih, günaha bulaşmadıkça acı çekmesinin mümkünatı yoktu. Ancak o hiçbir zaman günahla bulaşmadı. Bundan dolayı hakikatte çarmıha gerilmedi, acı çekmedi ve ölmedi. Bunların tamamı bir görünümünden ibaretti.”

İmparator Justinianus, kendi başına dokuz yıl, ortağı Justinus ile birlikte ise 39 yıl hüküm sürdükten sonra öldü. Bu otuz dokuz yıldan sonra İskender’in 788. yılında ortağı Justinus, yalnız başına hüküm sürmeye başladı.

Saltanatının ilk yılında Ağustos’un ilk pazar günü güneş tutulması yaşandı.

Saltanatının 8. yılında gökyüzünde, kuzeyde tutuşmaya başlayan ve tüm semaya yayılan ateşten bir işaret belirdi.

Gündüzden geceye kadar dokuz saat boyunca hiçbir şeyin görünmesine müsaade etmeyen bir karanlık tüm dünyayı kapladı. Havadan saman ve kül parçaları gibi indi.

Bu yıl imparator, teğmenlerinden birini Epemiye’ye göndererek Efendimiz Mesih’in Helena tarafından buraya yerleştirilen haçını aldı. Bu durumdan rahatsızlık duyan halk ayaklandı ve haçın alınmasına engel oldu. Bunun üzerine teğmen yaşananları bir mektupla imparatora bildirdi. İmparator haçı ikiye bölmesini, yarısını kendisine göndermesini, diğer yarısını ise şehirde bırakmasını emretti. O da bu emri uyguladı.

Genç Justinus’un 3. yılında yağmurlar azaldı. Kış yaz gibi geçti. Ayrıca şiddetli bir deprem ve büyük bir veba salgını yaşandı.

Onun saltanatının 6. yılında gökyüzünün batı taraflarında ateşten bir sütun belirdi ve yıl boyunca orada kaldı.

Onun saltanatının 7. yılında Pers Kralı Abaran’a doğru sefere çıktı. Orayı harap etti. Epemiye’yi yakarak orada bulunan haç parçasını aldı ve İran’a götürdü.

Aynı yıl İstanbul'da çatışma yaşandı. Ayrıca Ermeni patrikler arasında da anlaşmazlık yaşandı. İmparator Justinus'a bir mektup yazarak kendilerine aralarında barışı sağlayacak birilerini göndermesini istediler. Bunun üzerine kral birilerini göndererek aralarındaki barış sağladı.

Justinus'un saltanatının sekizinci yılında Pers kralı Hüsrev, Dara'ya doğru bir sefere çıktı. Birkaç ay boyunca kenti kuşatma altında tuttu. Ancak kenti almayı başaramadı. Ardından komutanlarından birini Antakya'ya gönderdi. O da bazı yerleri ele geçirerek Epemiye'ye döndü. Rumlar ve Persler arasında var olan barışa güvenen Epemiye halkı, şehrin kapılarını açtı. Persler içeri girerek şehirde yayıldılar. Ardından komutanları halka kılıçlarını yere bırakmalarını emretti. Ardından şehri yağmalayıp çok sayıda sakinini öldürdüler. Hüsrev ise Dara'yı kuşatmış halde beklerken satraplarından birini bu yerleri ele geçirmek için gönderdi. Satrap'ı ona birçok esir, ganimet ve atla birlikte geri döndü. 6 ay boyunca Dara'yı kuşatma altında tutan Hüsrev, Tışrin-i Sani'nin (Kasım) on birinde kenti ele geçirdi.

Ardından Justinus, Perslere karşı sefere çıkmak üzere hazırlıklara girişti. Ancak çok ağır bir hastalığa yakalanarak aklını yitirdi. Bu yüzden sefer gerçekleşmedi.

Bu yıl bütün ülkede özellikle İstanbul'da şiddetli ve büyük bir veba salgını yaşandı. İnsanlar iltihaplı isiliğe yakalandı ve birçoğu kör oldu.

Justinus tedavi olarak hastalığından kurtuldu ve akli yerine geldi. Generallerini ve ordu komutanlarını toplayarak imparatorluğun ileri gelenlerinden olan ve her zaman imparatora yakın olan Tiberius adında bir adamı, kendisinden sonra imparator olarak ilan etti.

Justinus'un 11. yılında Samiriler isyan etiler. İmparator üzerlerine asker göndererek onlarla savaştı. Bunun sonucunda ülkelerini harap etti ve birçoğunu öldürdü.

Tiberius İskender'in 889. yılından itibaren 4 yıl boyunca hüküm sürdü. Altı yıllık bir süre boyunca imparatorluğun varisi konumundaydı.

Onun döneminde Rumlar ve Persler arasında var olan barış sona erdi ve aralarında büyük bir savaş yaşandı. Rum kralı Tiberius, Pers Kralı'na bir mektup yazarak barış istemesini ya da savaş ilan etmesini söyledi. Pers kralı ise Rumlarla barış yapmayı reddetti ve bildireceği yerde kendisiyle savaşmaya geleceğini vaat etti. Rumlar savaş için toplanarak Persleri beklemek üzere duracakları bu yere geldiler. Fakat Hüsrev onlara ihanet ederek

kararlaştırılan bu yere gelmedi. Persler Resulayn'a, el-Hanurin'e ve Kitharizon'a saldırdı. Tiberius onların üzerlerine, generallerinden biri olan Mauricius komutasında bir ordu gönderdi. Mauricius Perslerle karşılaşarak onları hezimete uğrattı. Ardından Tiberius, Mauricius ve ordusu ile tekrar birleşti ve 40.000 kişiye esir aldılar. Ardından Kıbrıs adasına göndererek buraya yerleştirdi.

Bu yıl Antakya'da, surlarda bulunan iki kulenin yıkılmasına neden olan şiddetli bir deprem yaşandı. Aynı yılın yaz ayı çok yağmurlu ve çok soğuk geçti. Hava bulanıklaştı ve karardı. Tahıl, ot ve sebze mahsulleri yiyen çok sayıda çekirge ortaya çıktı. Ayrıca şiddetli bir veba salgını yaşandı.

Bu vakitte putlara tapan insanlar bulundu. Ardından öldürüldüler.

Tiberius, saltanatının 4. yılında kızını en önemli generallerinden olan Mauricius ile evlendirdi. Onu kendisinden sonra imparator olarak ilan etti. İskender'in 894. yılında, Tiberius vefat ettikten sonra Mauricius tahta geçti ve 20 yıl boyunca hüküm sürdü.

Mauricius iyi davranışlara, nazik bir tavra sahip olan yardımsever bir kişiye. Yılda altmış defa miskin ve fakirlere yemek dağıttı. O ve karısı statülerini hiçe sayarak onların bakımını üstlendiler, yedirdiler, içirdiler ve bol bol bağışlarda bulundular.

Mauricius'un 4. yılında İstanbul'da zorlu bir veba salgını yaşandı. şehir halkından yaklaşık 400.000 kişi hayatını kaybetti.

Mauricius, saltanatının 11. yılında Antakya'da bulunan Yahudilerin sürgüne gönderilmesini emretti. Bu emir üzerine şehirden kovuldular. Bu durumun nedeni şuydu: Hristiyan bir adam bir ev kiralamış ve orada yaşamaktaydı. Evden ayrılırken Meryem'in bir suretini orada bıraktı. Onun ardından evi Yahudi bir adam kiraladı. Bu adam eve girince Meryem'in bu suretini buldu ve üzerine işedi. Bu haber imparatora ulaşınca Yahudilerin Antakya'dan sürülmelerini emretti. Bu işaretle onları tanıyabilmek için kafalarının ortalarını tıraş ettirdi.

Mauricius'un 6. yılında, Tişrin-i Evvel'in (Ekim) yirmi dokuzunda Antakya'da bir deprem yaşandı. Bütün şehrin harap olmasına, büyük mabetlerin, surların, çarşıların ve bütün evlerin yıkılmasına neden oldu.

Orada bütün ömrü boyunca miskinlere ve fakirlere yardım etmiş olan ve bol bol sadaka dağıtan olan Epemiyeli bir tüccar bulunduğu söylenmektedir. Deprem gecesinde dışarı çıkarak sokaklarda ve pazarlarda yardım edecek birilerini aradı. Ancak hiç kimseyi

bulamadı. Bunun üzerine birilerini bulmak amacıyla şehrin dışına çıktı. Orada iki adet melek gördü. Melekler kendisine şehri harap edeceklerini bildirdiler. Ailesiyle birlikte şehirden ayrılması konusunda onu uyardılar. Hızlıca bu uyarıyı yerine getirdi. Böylece mallarıyla birlikte sağ salim kurtuldu.

Bu yılda Persler Silvan'a doğru sefere çıkararak ele geçirdiler.

Yine bu yıl Suriye'de bulunan bir grup Rum isyan etti. İçlerinden bir adam kendilerine liderlik etmekteydi. Mauricius, Antakya patriği Gregory'e bir mektup yazarak bu Rumlar ile arasında barışı sağlamasını istedi. Patrik bunu başardı. Bu sayede tamamının imparatorun kendilerine gönderdiği yöneticiye katılmalarını sağladı. Ardından Silvan'a doğru yola çıktılar. Ancak Perslerin kenti ele geçirmiş olduğunu gördüler. Bu yüzden kente giremediler. Kente yakın bir yerde bir köy inşa ederek Mauricius olarak adlandırdılar. Kenti tekrar alabilecek duruma gelene kadar orada beklediler. Orada bulunan Perslerin birçoğunu öldürdüler.

Bu vakitte birçok kitap kaleme alan filozof Kûrya tanındı.

Mauricius'un 8. yılında Persler, kralları Hürmüz'e saldırdılar. Gözlerini oyup öldürdüler. Daha sonra ikiye bölündüler. Bazıları Hürmüz'ün oğlu Hüsrev'i desteklerken bazıları ise Behram adlı satrapı destekledi. Hürmüz oğlu Hüsrev'i destekleyen grup üstün gelerek onu kral ilan ettiler. Satrap Behram ise Deylemliler ile savaş halinde bulunduğu için Hüsrev kral ilan edildiği sırada orada değildi. Deylemliler ile olan savaş tamamlanınca Hüsrev'e şöyle bir mektup yazdı: "Seni tanımıyorum! Ya tahtı terk et ya da savaşa hazırlan!" Behram birçok askere sahipti. Hürmüz oğlu genç Hüsrev Behram ile savaşmaktan korkarak Rum kralından yardım istemeyi düşündü.

Özel hizmetkarlarından birini çağırarak aldığı kararı kendisine bildirdi. Hizmetkarı kralın bu sözlerini duyunca gizlice oradan ayrıldı ve Rumların kampına doğru yola çıktı. Oraya gidince Cefne olarak adlandırılan ve Rumlardan eman dileyen bir Arap lideriyle karşılaştı. Ona durumu bildirdi. Cefne anlatılanları duyunca İstanbul'a doğru yola çıktı. İmparatorun yanına varana kadar da durmadı.

İmparator Cefne'ye bağırarak ne istediğini sordu. Cefne "İmparatora sahip olduğum gizli bir sırrı bildirmek istiyorum. Böylece ona harika bir durumu haber vermiş olacağım" şeklinde cevap verdi. İmparator, Cefne'nin kendisine zarar vermeyi isteyebileceğinden korktu. Bu yüzden elbiselerini çıkarmasını emretti. Cefne böylece imparatorun huzuruna

üzerinde yalnızca pantolonla çıktı ve şöyle dedi: “Ey imparator! Pers kralına gönderilmek istiyorum ki size boyun eğip itaat etsin.” İmparator ona “Senin çıldırdığını düşünüyorum” şeklinde cevap verdi. Bunun üzerine Cefne Hüsrev’in yazdığı mektubu çıkardı. Kral mektubu okudu ve durumu anladı. Bu durumdan memnun oldu.

İmparator Cefne’ye Hüsrev’i kendisine getirmesini emretti. Böylece ihtiyacı olan ne varsa karşılayacağını ve onu düşmanlarına karşı koruyacağını bildirdi. Mauricius, Hüsrev’in mektubuna bir cevap yazdı. Cefne mektubu alarak geri döndü. Hizmetkarıyla birlikte Hüsrev’in yanına gitti. Mektubu Hüsrev’e teslim ederek imparatorun ona karşı olan iyi niyetini bildirdi.

Hüsrev mektubu okuyunca tahtını bıraktı. Dilenci kılığına girerek Pers imparatorluğunu aştı. Nusaybin’den geçerek Urfa’ya vardı ve şehre girdi. Valinin huzuruna çıktı ve kim olduğunu bildirdi. Vali onu kucaklayarak güzel muamelede bulundu. Bütün ihtiyaçlarını karşıladı. Ardından imparatora onun hakkında bir mektup yazdı.

Ardından Mauricius, Hüsrev’e bir mektup yazarak Menbiç’e gitmesini ve malzemelerle birlikte ordu yanına varıncaya kadar orada beklemesini söyledi. Böylece orada ülkesine yakın olabilecek, imparatorluğunu ele geçirmeden önce hızlıca düşmanına saldıracaktı. Hüsrev, Mauricius’un mektubunu okuyunca büyük bir sevinç duydu.

Ardından Hüsrev Mauricius’a şu satırları içeren bir mektup yazdı: “Kutlu baba, muzaffer kılıcın efendisi, efendinin oğlu Mauricius’a Hürmüz’ün oğlu Hürmüz oğlu Hüsrev’den selam! Babamın kölesi olan Behram ve beraberindekilerinin otoritemi tanımadıklarını ve efendileri olan bana karşı bir araya geldiklerini imparatora bildiriyorum. Babamın üzerlerine olan nimetini unutup efendileri olan bana karşı ayaklandılar ve beni öldürmek istediler. Ardından size başvurmaya, lütfunuza sığınmaya ve boyun eğmeye karar verdim. Çünkü her ne kadar düşman olsa da benim gibi kral olan birine teslim olmak, isyankar kölelerin eline düşmekten daha iyidir. Ölümümün bir kralın elinden olması başkasının elinden olmasından daha iyidir. Bunun daha az utanç verici olduğunu düşünüyorum. Lütfunuza, Allah’ın size verdiği iyiliğinize ve merhametinize güvenerek size sığındım. Bana merhamet etmenizi, rahmet etmenizi ve lütfakar davranmanızı arzu ediyorum. Çünkü size yöneliyorum ve boyun eğerek yardımınızı talep ediyorum. Kaderimi size teslim etmek üzere imparatorluğunuza geldim. Bana yardım ve lütufta bulunmak için acele edin. Kölelerin kendisine galip geldiği, ülkesinden kovulmuş olan sizin gibi bir kral olan birinin durumuna duyarsız kalmayın. Eğer bana bu şekilde davranırsanız inşallah bütün

ailemle, maiyetimle ve krallığımın tebaasıyla birlikte size karşı uysal ve itaatkar bir oğul olacağım.”

Mauricius bu mektubu okuduktan sonra Rum komutanlarını, generallerini, savaşçıları ve şehir liderlerini toplayarak mektubun onlara da okunmasını emretti. Mektup okunduktan sonra her biri yanında bulunan kişiyle fikir alışverişinde bulundu. İmparator onların cevaplarını duyunca kendi görüşünde yalnız olduğunu gördü. Kendisine sığınan kişiye olumlu cevap vermeye ve yardımını isteyen kişiye yardım etmeye karar verdi. Orduya sefere çıkmak üzere hazırlanmalarını ve gerekli parayı Hüsrev’e iletmek üzere yanlarına almalarını emretti. 40.000 askerden oluşan ordu, yanına savaş malzemeleri ve bol miktarda para alarak Hüsrev’in yanına gitti.

Mauricius ona cevap olarak şöyle bir mektup yazdı: “İsa Mesih’in -övgüler ona olsun- kulu Mauricius’dan oğlum ve kardeşim Pers kralı Hüsrev’e selam! Mektubunu okudum ve oradan size karşı ayaklanan kölelerin vaziyetini, itaatsizliklerini, babanız ile atalarınızın iyiliklerine karşı nankörlüklerini, krallığınızı kabul etmeyip size karşı olan isyanlarını öğrendim. Bu durum size ifade edemeyeceğim kadar beni üzdü ve durumunuza ihtimam göstermeme, size merhamet etmeme ve isteğiniz üzere yardım etmeme neden oldu. Siz, isyankar kölelerin eline düşmektense düşman bir kralın himayesi altına sığınmak ve kanatlarının gölgesine girmek yeğlenir; kralların elinde ölmek kölelerin elinde ölmekten daha iyidir dediğinizde hayırlı bir arkadaşlık seçmiş oldunuz ve bunu bizden dilediniz. Biz de sizin sözünüze inanıyoruz, söylediklerinizi kabul ediyoruz. Krallığınızı güçlendireceğiz, arzuunuza ulaştıracamız ve ihtiyaçlarınızı karşılayacağız. Güzel düşüncelerinizi övüyor ve beğeniyoruz. Size beraberinde parayla ordular gönderiyoruz. Zira mevkinizden ve mertebenizden uzaklaştırılıyor, mahrum bırakılıyorsunuz. Sizi oğlum olarak kabul edecek ve babanız olacağım. Ne malımla ne de ordumla size karşı cimrilik edeceğim. Onları sizi kurtarmak üzere göndermekten imtina etmeyeceğim. Paraları alın! Size mübarek olsun. Allah’ın bereketi ve yardımını ile gidin! Orduları da alın! Ne hüzne ne de korkuya kapılın! Tembellik veya gevşeklik göstermeden düşmanlarınıza karşı harekete geçin. Allah’ın sizi düşmanınıza karşı muzaffer kılacağını, onu ayaklarınızın dibine atacağını, hilelerini işe yaramaz hale getireceğini ve dilerse sizi mertebenize geri getireceğini umut ediyorum.”

Birlikler ve imparatorun mektubu Hüzmüz oğlu Hüsrev’e ulaşınca paraları alarak düşmanlarına karşı harekete geçti. Behram, Hüsrev’in Rumlara kaçtığı haberini alınca el-Mahuza ile ittifak kurmuş, hazinede bulunan malları, silahları ve bütün eşyaları ele geçirmiş,

şehri yakmış, Hüsrev'in saraylarını yıkmış ve savaşa hazırlanmıştı. Hüzmüz oğlu Hüsrev Rum ordularıyla birlikte ilerleyerek onunla Medâin ile Vâsıt arasında karşılaştı. Behram büyük bir hezimete uğradı. Bütün adamları öldürüldü. Malları ve karargahı talan edildi. Hüsrev krallığına döndü, tahtına oturdu ve bütün insanlar kendisine biat etti.

Kısa bir dinlenmeden sonra Rumları yanına çağırdı. Onlara hediyeler ihsan ederek imparatorlarına gönderdi. Rum imparatoru Mauricius'tan aldığı mal ve hediyelerin iki katını ona gönderdi. Persler tarafından 17 yıl önce fethedilen Dara'yı ve benzer şekilde, içerisinde bulunan bütün Persleri başka yere naklettiği Silvan'ı Rumlara teslim ederek işe başladı. Rumlardan bir bölüğü yanında tutarak onları hazinelerini korumakla görevlendirdi. Hristiyanlar için Medâin'de, biri Aziz Meryem adına diğeri ise şehit Aziz Sergius adına iki adet kilise inşa edilmesini emretti. Ardından Antakya patriği Anastasius'u getirtti. Anastasius iki kiliseyi kutsayıp papazlar ve diyakozlar atadı. Hüsrev ona hediyeler ihsan ettikten sonra Anastasius oradan ayrıldı. Bu olay İskender'in 902. yılının sonunda vuku buldu.

Bu yıl insanlar arasında büyük bir veba salgını yaşandı ve iltihaplı isiliğe yakalandılar. İskender'in 903. yılı olan yıl sonraki yıl, Adar (Mart) ayında öğlen vakti güneş tutulması yaşandı. Yine aynı gün deprem meydana geldi. Mauricius'un 14. yılında, yaşanan aşırı sıcaklık yüzünden ağaçlar, üzümler, bağlar ve bütün yeşillikler yandı. Onun saltanatının 16. yılında yaşanan aşırı yağışlar sonucu, halkı ve hayvanlarıyla birlikte birçok şehir sular altında kaldı. Ardından daha önce benzeri görülmeyen, bütün yıl boyunca devam eden, ekinleri yiyip zarar veren bir çekirge istilasası yaşandı. Onun saltanatının 17. yılında şiddetli bir deprem ve aşırı kar yağışları yaşandı.

Mauricius'un 20 yılının sonunda Rumların ileri gelenleri ve asilzadeleri Herakleia kentinde toplandı. Aralarında imparator olarak ilan etmek istedikleri Phocas adında asilzade bir adam da bulunmaktaydı. Daha öncesinde Mauricius'un Perslerle barış yapmasının ardından, kendilerini ordu liderliğinden ve divandan uzaklaştırmasından dolayı Mauricius'un kardeşi Petrus'u imparator olarak ilan etme kararı almışlardı. Mauricius'un kardeşi Petrus'a kendisini imparator olarak ilan etmek istediklerini bildirdiler. Ancak Petrus onlardan kaçarak İstanbul'a gitti.

Ardından Mauricius Kadıköy'e kaçtı. Üzerinde dilenciler gibi giymiş olduğu eski püskü kıyafetler varken Rumlar tarafından yakalanarak oğulları ve takipçileriyle birlikte öldürüldü. Ardından Phocas'ı imparator olarak ilan ettiler. Phocas, İskender'in 914. yılından

itibaren 8 yıl boyunca hüküm sürdü. İmparatorluk ailesi ile herhangi bir bağı bulunmamaktaydı.

Hüsrev Mauricius'un öldürüldüğünü öğrenince, Rumlar ile arasında bulunan anlaşmayı bozdu. Aralarında bulunan barışı geçersiz kıldı. Dara'ya doğru sefere çıkarak ele geçirdi.

Phocas'ın sekizinci yılında, gökte parıldayan büyük bir yıldız benzeyen, kana benzeyen ışınlar saçan, göğün ve havanın büyük çoğunluğunu kaplayan bir işaret belirdi. Tışrin-i Evvel'den (Ekim) Nisan ayına kadar orada kaldı.

Aynı yıl Suriye'de büyük bir felaket yaşandı. Bunun nedeni şudur: Suriye'de ve el-Cezire'de bulunan Yahudiler bütün şehirlerdeki Hristiyanları öldürmeye ve kiliselerini yıkmaya karar verdiler. Onlar bununla meşgulken otoritelere bildirildiler. Ardından Hristiyanlar onlara saldırarak birçoklarını öldürdüler. Phocas bu olayları duyunca, Hristiyanlara karşı öfkeleni. Antakya'da, Laodikeia'da, bütün Suriye ve el-Cezire'de onların üzerlerindeki vergiyi ağırlaştırdı.

Aynı yıl Persler Diyarbakır'a doğru sefere çıkarak kenti ele geçirdiler. Ardından Kınnesrin'e ardından da Urfa'ya yöneldiler.

Aynı yıl iki asi, Rum kralı Phocas'a karşı isyan etti. Biri Herakleios diğeri ise Afrika da bulunan Gregorius idi. İkisi de takipçilerinden iki adam ile birlikte ordular gönderdiler. Onlara, yani iki takipçileri olan Herakleios oğlu Herakleios'a ve Gregorius oğlu Nicetas'a, Phocas'ı öldürmelerini emrettiler. İstanbul'a ilk varanın ve Phocas'ı öldürenin imparator olacağı konusunda aralarında anlaştilar. Herakleios oğlu Herakleios deniz yoluyla ilerledi. Havayı durgun ve sakin buldu. Nicetas ise kara yolunu kullandı. Herakleios, Nicetas'tan önce vararak kente girdi ve Phocas'ı öldürdü. Herakleios, İskender'in 922. yılından itibaren, 31 yıl 5 ay boyunca hüküm sürdü.

Herakleios, saltanatının ilk yılında barış yapmak üzere Pers kralına bir heyet gönderdi. Ancak o bu barışı reddetti. Persler, Herakleios'un tahta geçtiğini öğrenince Antakya'ya saldırarak kentin patriğini öldürdüler ve şehir halkını da esir ettiler. Ardından Gregorius oğlu Nicetas, İskenderiye'ye doğru hareket etti ve kenti ele geçirdi. Persler, Rumlara karşı harekate girişerek Antakya'yı ele geçirdiler. Ardından Epemiye'ye yönelerek burayı da ele geçirdiler. Ardından Humus'a doğru hareket edip burayı da fethettiler. Bütün bunlar Tışrin-i Evvel (Ekim) ayında yaşandı. Rumlar toplanarak Kızılırmak'ın yanında

Perslerle savaştılar. Ancak mağlup oldular ve birçoğu nehirde boğuldu. Ardından Persler Kayserya'yı da ele geçirdiler.

Bu yıl Rumlar arasında, insanların ceset ve hayvan derisi yemek zorunda kaldıkları şiddetli bir kıtlık baş gösterdi.

Gregorius oğlu Nicetas, bu şehirleri fetheden Kesrûan adlı satrapın karşısına çıktı ve onu mağlup etti. Savaş sonucunda her iki taraftan 20.000 kişi hayatını kaybetti.

Bu yıl birçok çekirge ortaya çıktı.

Herakleios'un dördüncü yani İskender'in 935. yılında, Araplar fetihlerine başladılar.

Herakleios'un beşinci yılında Persler Kayserya'dan ayrılarak Kudüs'e doğru harekete geçtiler ve kenti ele geçirdiler. Herakleios'un sekizinci yılında Persler İskenderiye'yi ve çevresini ele geçirdiler. Nübye'ye kadar ulaşarak Kadıköy'e saldırıp ele geçirdiler.

Herakleios'un onuncu, İskender'in 931. yılında, Araplar Medine'ye doğru hareket ettiler.

Herakleios'un 15. yılında Persler Rodos'a doğru sefere çıktılar ve ele geçirdiler.

Bu yılda Hürmüz oğlu Hüsrev, ele geçirdiği bütün şehirlerdeki kilise mermerlerinin toplanarak Medâin'e ve el-Mahuza'ya taşınmasını emretti. Bu durum insanların ve hayvanların büyük güçlükler çekmesine neden oldu.

Bu yıl Herakleios, Perslere karşı sefere çıkarak Kisri kentini ele geçirdi. Halkının birçoğunu esir ederek oradan ayrıldı. 3 yıl sonra ise Perslerle barış anlaşması sağladı. Bu yıl Herakleios'un 17. yılıydı.

Bu vakitte güneş tutulması yaşandı. Bu tutulma Tişrin-i Evvel'den (Ekim) Haziran'a kadar dokuz ay boyunca devam etti. Dairenin yarısı tutulmuşken yarısı tutulmadı. Işığın yalnızca bir kısmı görünmekteydi.

İmparator Herakleios'un on sekizinci yılında, Pers kralı Hürmüz oğlu Hüsrev 38 yıl hüküm sürdükten sonra öldürüldü. Ardından yerine oğlu Kubâd geçti. Kubâd Rumlarla barış yaparak babasının fethetmiş olduğu şehirleri onlara iade etti. Herakleios'un on dokuzuncu yılında, bir yıl hüküm sürmesinin ardından Hüsrev oğlu Kubâd öldü. Ardından yerine oğlu Erdeşir geçti. Bu fetihleri gerçeğeştiren satrap şehrbârâz onu öldürerek Rumlarla barış

yaptı. Nusaybin'in ötesinde bulunan Dara'ya kadar kendisinin ve diğerlerinin almış olduğu şehirleri onlara verdi.

Bu yıl gökyüzünün, batı bölgesinde kuyruklu yıldız belirdi.

Herakleios, Rumlarla Perslerin barış yapmasından dolayı Rumlara, Perslerin ülkesini terk etmelerini ve Rum ülkesine gelmelerini emretti. Şehrbârâz da bütün Perslere, ülkelerine dönmelerini, her birinin kendi kentine ve ailesine dönmesini, kargaşa yaratmamalarını emretti. Ancak onun sözünü dinlemediler. Herakleios'un yirmi yılının sonunda Persler, Fırat kıyılarına saldırı düzenlediler. Şehrbârâz, Rum ordusunun büyük bir bölümünü esir aldı. Perslerin²⁴ liderlerinden ve takipçilerinden çok sayıda kişi de öldürüldü.

Herakleios'un yirmi birinci yılında Persler üzerindeki gücü ele geçiren Şehrbârâz vefat etti. Kızı Bûran yerine geçerek Rumlarla barış imzaladı. O da vefat edince kız kardeşi onun yerine hüküm sürmeye başladı.

Bu yıl Arapların ünü yayıldı. Bu yüzden Rumlar ve Persler arasında birçok kişi korkuya kapıldı.

Herakleios'un yirmi ikinci yılında Rumlar ve Araplar Yermük'te karşı karşıya geldiler. Araplar, Rumlardan o kadar çok kişiyi öldürdüler ki üzerinden geçebilecekleri bir köprü oluştu. Bu olay İskender'in 943. yılında vuku buldu.

Ebu Kuhafe oğlu Ebubekir Atik (Hz. Ebubekir) onların lideri konumundaydı. Farûs (Karûs) ülkesi olan Medine'de kaldı. Dört komutanın idaresi altında her yöne birlikler gönderdi. Birini Pers ülkesine, bir diğerini ise Halep ve Şam'a gönderdi.

Bu sırada adı Sergius olan ve Kayserya'da bulunan bir Rum generali, Rumların yöneticisi konumundaydı. Sergius, Araplarla karşılaşması sonucu mağlup oldu ve adamlarıyla birlikte öldürüldü.

Bu yıl şiddetli bir deprem yaşandı ve gökte ateş sütunu şeklinde bir işaret belirdi. Doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru hareket etti. Ardından gözden kayboldu.

Herakleios, Urfa'da bulunan kardeşini Araplara karşı gönderdi. Ancak onların karşısına çıkmaya korktu. Herakleios İstanbul'a giderek Suriye'den ayrıldı. Araplara karşı birlikler gönderse de bu birlikler karşılaşma sonucu karşı mağlup oldular ve kampları yağmalandı.

---

²⁴ "Rumların?" (Alexander Vasiliev'in notu.)

Aynı yıl Ömer bin el-Hattab, Suriye'ye doğru hareket etti ve Kudüs'e ulaştı. Patrik onu karşılamaya çıktı ve şehre kabul etti. Ömer şehre ve şehirde bulunan mabede baktı. Orada namaz kıldı. 40 gün boyunca kentte kaldıktan sonra ayrılarak Şam'a gitti ve uzunca bir süre orada kaldı. Ardından Yesrib'e döndü.

Rum imparatoru Herakleios, 31 yıl 5 ay hüküm sürdükten sonra vefat etti.

Araplar bu yıl Kayserya kentini ve Filistin'i ele geçirdiler.

Herakleios oğlu Konstantin, İskender'in 953. yılında 4 ay boyunca hüküm sürdü. Ardından öldürüldü. Onun ardından Herakleios oğlu Herakleios ve oğlu birlikte 8 ay boyunca hüküm sürdüler. Ardından tahttan indirildiler. Sonrasında ise Konstans, İskender'in 954. yılından itibaren 27 yıl boyunca hüküm sürdü.

Onun saltanatının altıncı yılında Araplar Kıbrıs'ı ele geçirdiler ve orada hüküm sürdüler. Onun saltanatının yedinci yılında Araplar ve Rumlar, Kıbrıs'ı aralarında ikiye böldüler. Saltanatının 27. yılının sonunda Rumlar onu yani Konstans'ı Sicilya'da bir hamamda öldürdüler.

Adem'den tufana kadar 2.242 yıl; tufandan kulenin inşasına; Babil'de dillerin karışmasına ve Reu'nun dönemine kadar 650 yıl; dillerin karışmasından İbrahim'in doğumuna kadar 413 yıl; İbrahim'in doğumundan İsrailoğullarının Mısır'dan çıkarılışına kadar 506 yıl; İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıkartılmasından üzerlerinde hüküm süren ilk kral olan Saul'e kadar 696 yıl; Kral Saul'dan Buhtunnasr'ın onları esir edip mabedi yakıp şehri yıkmasına kadar 505 yıl; İsrailoğulları'nın kralı Zehab'dan (Sıdkıya), kral Buhtunnasr'ın vekilinden ve Pers krallarından İskender'e kadar 2.239 yıl; İskender'den Rum krallarının hüküm sürmeye başlamasına kadar 280 yıl 5 ay; Arapların krallığından şimdiye kadar, yani İskender'in 1273. yılına kadar 330 yıl sekiz ay geçmiştir. (Vasiliev'in notu: Burada, yazının kenar boşluğunda "Bu yanlış" okuyoruz. Gerçekten bir hata var, çünkü İskender'in 1.273. yılı (= 961AD) 330. Hicret yılına (= 941-942) karşılık gelmiyor. 1,273 yerine 1,253 (= 941) olmalıdır. Öte yandan, Tenbih'ini 945'te yazan Masudi'nin Mahboub'un (Agapius) çalışmalarını zaten bildiğini biliyoruz. Kitâb at-Tanbîh wa'l-Ischraf auctore al-Masudi. Bibl. geographorum arabicorum, ed. of Goeje, VIII, Leiden, 1894, 154. Maçoudi, Le Livre de l'avertissement et de la revision, trad. by B.Carra de Vaux, Paris, 1896, 212.)

İnşallah, yapabildiğimiz kadarıyla Arapların yıllarını ve krallıklarını, bir kraldan diğerine olacak şekilde her birinin kaç yıl hüküm sürdüğünü de ifade ederek aktaracağız.

ARAPLARIN TARİHİ

İskender'in dokuz yüz otuz üçüncü, Rum kralı Herakleios'un on birinci yılında, Hürmüz oğlu Hüsrev'in otuzuncu yılının sonunda Araplar Medine'de harekete geçtiler. Kendilerine Abdullah oğlu Muhammed isimli bir adamı lider olarak seçtiler. Muhammed liderleri ve kralları olarak 10 yıl boyunca onları yönetti. Ailesi, akrabaları ve kavmi onun etrafında toplandı. Onları, ortağı olmayan tek bir Allah'a inandırdı. Putlara ibadeti reddederek sadece tek bir Allah'a ibadet etmelerini sağladı. Onlara sünnet olmayı, şarap içmemeyi, domuz ve ölü hayvan yememeyi, kan içmemeyi, namaz kılmayı, zekat vermeyi emretti. Bunu kabul edenler güvende olarak kendini kurtarmıştı; reddedip kaçınanlarla ise savaştı. Kavminden bazı Arap liderlerini ve diğer bazı kişileri öldürdü. Çevrede bulunan kavimlerin birçok kentini ele geçirdi.

Arap Hristiyanlar ve diğerleri ona geldiler. Muhammed onlara eman verdi. Onlara emaname verdi. Ona karşı olan diğer milletler yani Yahudiler, Mecusiler, Sebeliler ve diğerleri de aynı şeyi yaptılar. Ona biat ettiler. Cizye ve haraç ödeme karşılığında ondan eman aldılar.

Ümmetine; peygamberlere, elçilere ve Allah'ın üzerlerine indirdiğine inanmalarını; Meryem oğlu Mesih'e iman etmelerini, onun Allah'ın rasulü, kelimesi, kulu ve ruhu olduğunu söylemelerini; İncil'e, cennete, cehenneme ve hesap gününe inanmalarını emretti. Cennette yiyecekler ve içecekler, nikah, şaraptan nehirlere, süt ve bal, insan veya cin eli değmemiş iri gözlü kadınlar bulunduğunu söyledi. Orucu, beş vakit namazı ve uzatmaktan korkarak zikretmeyeceğim diğer şeyleri üzerlerine farz kıldı.

Onun saltanatının ilk yılında Pers Satrabı Şahrbaraz Rumlara karşı sefere çıktı. Ankara'yı kuşattı ve ele geçirdi. Orada bulunan birçok kişiyi öldürdü ya da esir etti. Bu yılın sonunda aynı şekilde Rodos adasını da ele geçirdi ve halkını esir etti.

Onun saltanatının ikinci yılında Hürmüz oğlu Hüsrev, krallığında bulunan ve kendi dininden olmayan kişiler üzerinde baskı kurmaya başladı. Çünkü gerçekleştirdiği birçok fetih ve imparatorluğunun genişlemesi gibi nedenlerle gururun ve kibrin esiri olmuştu. Onlara ağır vergiler koydu. Ödemelerini iki katına çıkardı. Suriye'de ve el-Cezire'de bulunan kiliselerin yıkılmasını ve bütün altın, gümüş ve ahşap kaplarla birlikte yukarıda belirttiğimiz gibi mermerlerinin krallığına taşınmasını emretti.

Abdullah oğlu Muhammed'in üçüncü, Herakleios'un on dördüncü, Hürmüz oğlu Hüsrev'in otuz beşinci yılında Şahrbaraz büyük bir Pers ordusuyla birlikte İstanbul'a doğru bir sefere çıktı ve şehri kuşatma altına aldı. Ardından şehre saldırıya geçti ancak başarılı olamadı. Uzun bir kuşatmanın ardından geri çekildi.

Aynı yılda Hüsrev, Melkitlerin görüşlerini takip eden Urfa halkına zulmetmeye başladı. Onlara Yakubilerin öğretilerini takip etmelerini emretti. Bu olayın nedeni şuydu: Hürmüz oğlu Hüsrev'in doktoru Yûnan isminde Yakubi bir adamdı. Kurra adında, Urfalı Yakubî bir adamın akrabasıydı. Hürmüz oğlu Hüsrev, Kurra'yı Urfa'da haracı (toprak vergisi) toplamak üzere görevlendirmişti. Ancak Urfalılar ona karşı kin duydukları için kendisini Hüsrev'e kötüleyerek iftiralar attılar. Böylece görevinden alındı. Hüsrev'in doktoru, Urfalıların akrabası olan Kurra'ya yaptıklarını gördüğü zaman bu durumdan dolayı öfkeye kapıldı. Kral ile yalnız olduğu bir gün ona "Ey kral! Urfa halkının dinlerinde kalmalarına izin verilmemeli. Çünkü onlar kötü bir toplum. İmparatorluğunda kaldıkları süre boyunca onların üzerinde baskı kur. Çünkü onların inançları Herakleios ve takipçilerinin inançlarıdır. Allah hakkındaki görüşleri de onun görüşleri gibidir. Onunla karşılıklı olarak haberleşiyor ve mektuplar alıyorlar. Onlara Yakubi veya Nesturi öğretilerini emredin. Bu iki doktrinden birini benimser iseler Rumlarla aralarında düşmanlık oluşacaktır. Ancak onların öğretilerini takibe devam ederlerse, her zaman onların tarafında olacaklardır" dedi.

Hüsrev onun bu sözlerini beğendi ve el-Cezire satrabına bir mektup yazılmasını emretti. Mektubunda ona ordusuyla birlikte Urfa'ya gitmesini, insanlara Yakubi veya Nesturi görüşlerini benimsetmesini, kabul etmeyenlerin boyunlarını vurmasını emretti. Hüsrev'in mektubunu alan satrap harekete geçti ve Urfa'ya vardı. Halkı kiliselerden birinde toplayarak şu sözleri söyledi: "Sizler Allah'ın ve Kral Hüsrev'in düşmanlarısınız. Yaptıklarınızı düşmanlarına bildiren casuslarsınız. Şimdi iki taraftan birini seçin: Yakubi ya da Nesturi olun. İki öğretden birini seçerseniz yurdunuzda yaşamaya devam edersiniz. Eğer karşı gelirsiniz boyunlarınızı vurur, aileleriniz, mallarımız ve bütün servetinizle birlikte sizi kralın sarayına götürürüm. Size birkaç gün mühlet veriyorum. Başınıza bir felaket gelmeden önce bunu aranızda düşünün."

Aralarında konuşurlarken bazıları şöyle dedi: "Şu iki durumdan birini seçelim: Boğulmuş öküzü ya da kesilmiş eşeği yemek." Boğulmuş öküz ile Nesturilik'i, kesilmiş eşek ile de Yakubilik'i kast ediyorlardı. Sonunda Yakubilik'i seçerek vatanlarından ve evlerinden

olmadılar. Böylece bütün Urfa halkı Yakubi olmuş oldu. İsaiah isimli bir adamı yönetici olarak seçtiler.

Bu vakitten birkaç ay sonra Hüsrev, Urfa halkının İran'a getirtilmesini emretti. Bu yüzden şehir valisine konu ile alakalı bir mektup yazdı. Şehir valisi güzel ahlaklı, sabırlı ve merhametli bir adamdı. Emri yerine getirmede ağır davrandı. Hepsini tek seferde göndermedi. Tam aksine onları yavaş yavaş gönderdi. Bununla kralın kalbinde onlara karşı merhamet duygusu oluşmasını umdu. Onların yanlışlarını sakladı. Bu sırada Rum imparatoru Perslere karşı saldırıya geçti ve Irak'ı ele geçirdi. Bu yüzden Hüsrev Urfa sakinlerini unuttu. Böylece sakinlerin geriye kalanı esaretten kurtuldular. Herekleios'un karşısına çıkacak kimse görünmüyordu. O da öldürdü, esir aldı ve Suriye'ye döndü.

Abdullah oğlu Muhammed'in yedinci yılında güneş tutulması yaşandı ve gündüz vakti yıldızlar belirdi.

Şahrbaraz bu vakte kadar İstanbul'un önünde kamp kurmuş bir haldeydi. Ardından Rum imparatoru Herakleios ile anlaşma yaparak ona boyun eğdi. Bunun nedeni bazı kişilerin Şahrbaraz'ı Hüsrev'e şikayet etmeleri ve krallığın gücünü azalttığını söylemeleri idi. "Bütün bu fetihleri yapan benim" dediğini, krala dil uzatarak adamlarıyla birlikte ona karşı böbürlendiğini ve kendisi olmasaydı Hüsrev'in imparatorluğunun ayakta duramayacağı iddiasında bulunduğunu ileri sürdüler. Bunları duyan Hüsrev öfkeye kapıldı. Şahrbaraz'ın yanında bulunan Mardif adındaki satrapa bir mektup yazılmasını emretti. Ona Şahrbaraz'ı kandırarak boynunu vurmasını ve kafasını kendisine göndermesini emretti. Ardından ordunun başına geçerek savaşı sürdürmesini söyledi.

Hüsrev'in elçisi, Şahrbaraz'ın birliklerine doğru ilerlerken Rumlar tarafından yakalandı. Kendi sınırlarına vardıkları zaman onu imparator Herakleios'un huzuruna çıkarttılar. Bu olay, imparatorun İran'dan dönüşünden sonra vuku buldu. İmparator mektubu aldı ve elçiyi hapsedti.

Mektubu okuduktan sonra Şahrbaraz'a haber yollayarak yanına gelmesini istedi. Canı, malı ve ailesi hakkında kendisine teminat verdi. Kendisinin iyiliğini dilediğini belirtti. Şahrbaraz, İstanbul'a girdi ve imparator Herakleios'un sarayına gitti. Herakleios satrapa Hüsrev'in mektubunu okuttu. Elçiyi önlerine getirtti. Şahrbaraz onu tanıdı. Onunla konuşarak yaşanan durum hakkında sorular sordu. Elçi de durumları kendisine bildirdi.

Şahrbaraz meseleyi tam olarak anlayınca Herakleios'a biat etti. Ardından imparator adına bir mektup kaleme aldı. Mektubu Mardif'e vererek ona mektubu bütün komutanlarına ve satraplarına okumasını emretti. Satrap'a "Bunu yapmanın mümkün olduğuna inanıyor musun?" yazdı. Bunun üzerine satraplar ve asiller Hüsrev'e karşı öfke ve hiddet ile doldular. Herakleios'un huzuruna çıkarak ona biat edip itaati altına girdiler. Herakleios, onların birliklerinde bulunan kişilerin kendilerine karşı bir hileye girişmedikleri sürece, İran'a terhis gidebilmelerine izin verilmesini emretti. Onlarda efendileri ile birlikte ayrıldılar.

Herakleios, İran'a karşı sefer hazırlıklarına girişti. Hazarların kralı Hakan'a bir mektup yazarak 4000 atıyla desteğini istedi. Buna karşılık olarak kendisini damat olarak alacağını, kızını kendisiyle evlendireceğini söyledi. Herakleios Suriye'ye saldırdı. Perslerin elinde bulunan şehirleri tek tek alarak valiler atadı.

Hüsrev, Şahrbaraz ve beraberindekilerin yaptıklarını, Herakleios karşısında boyun eğmelerini ve Herakleios'un kendisine karşı yaptığı sefer hazırlıklarını haber alınca ve durumu ile Herakleios'un fetihleri kendisine bildirilince korkuya kapılarak yaptıklarından pişmanlık duydu. Bütün Pers birlikleri Suriye ve el-Cezire'de dağılmış Herakleios'un yaptığı fetihlerde birbiri ardına yok edilmişlerdi.

Suriye, Mısır, el-Cezire ve Ermenistan Pers imparatorluğu egemenliği altındaydı. Hüsrev, Ruzbahan (Rhazadh/Rhazates) adındaki satrabına Pers ordusunu toparlayarak Rum imparatoru Herakleios'un karşısına çıkmasını emretti. Ruzbahan harekete geçti ve Musul bölgesine ulaştı. Herakleios Ermenistan'ı, el-Cezire'yi, Mısır'ı ve Suriye'yi fethetmiş durumdaydı. Bu gölgelerdeki bütün Pers ordularını mağlup etmişti. Orada bulunanların ve Ermenilerin çoğu ona biat etmişlerdi.

Herakleios 300.000 savaşçıyla harekete geçti. Hazar bölgesinden 40.000 kişilik bir birlik de onlara katıldı. Azerbaycan'a ulaştıklarında Herakleios onlara bir mektup göndererek yanlarına varana kadar yerlerinde kalmalarını emretti. Herakleios Ermenistan'ı aldıktan sonra yürüyüşüne devam etti ve Ninova'ya kadar ulaştı. Büyük Zap'ta durdu. Ruzbahan da buraya varmıştı. Karşılaşan iki ordu arasında Perslerin hezimete uğradığı şiddetli bir savaş yaşandı. O gün ordu komutanı Ruzbahan ile beraber Perslerden beş binden fazla kişi öldürüldü. Kampları Herakleios tarafından yağma edildi.

Hüsrev, Ruzbahan ve askerlerinin öldürüldüğü haberini alınca el-Mahuza ve Medâin'e kaçtı. Herakleios oraya gelerek onu yakaladı. Kralın hazinelerine el koydu.

İçerisindeki her şeyi beraberinde götürdü. Sonra Medâin'i yaktı, çevresinde bulunan köyleri harap etti ve halkını esir etti.

Hüsrev oğlu Siroes babasının emriyle hapsedilmiş durumdaydı. Hapisten çıktı ve babasını aradı. Onu bulunca öldürerek 38 yıl boyunca hüküm süren Hüsrev'in yerine tahta geçti. Oğlu Siroes, Abdullah oğlu Muhammed'in yedinci, Herakleios'un on sekizinci, İskender'in ise dokuz yüz kırkıncı yılında hüküm sürmeye başladı.

Herakleios geri dönerek Semanin/Thamanin adlı bir köye ulaştı ve burada kamp kurdu. Bu köy Nuh döneminde tufan günlerinde geminin durduğu yerdir. Herakleios burada Cudi olarak adlandırılan dağa tırmandı. Geminin yerini inceledi. Tepede dört noktadan dünyaya baktı. Sonra Diyarbakır'a doğru ilerledi ve bütün kışı orada geçirdi.

Hüsrev oğlu Siroes, Herakleios'a bir heyet göndererek barış talebinde bulundu. Herakleios Rumlara ait olan ve babası tarafından ele geçirilmiş bütün şehirleri ve köyleri kendisine iade etmesi, kendisinin imparatorluğunda bulunan bütün Persleri İran'a göndermesini kabul etmesi şartıyla onun barış teklifini kabul etti.

Bu dönemde filozoflardan biri olan filozof Olympiodorus'un ve İstanbul filozofu Theodore'un öğrencisi, Mısır ve İskenderiye bilgini Stephanus tanındı.

Herakleios el-Cezire'ye ve Suriye'ye gitmeye karar verdi. Kardeşi Theodore'yi öncen göndererek el-Cezire ve Suriye'de bulunan bütün Perslere imparatorluğundan İran'a gitmelerine izin vermesini emretti. Theodore öncü birlik olarak hareket etti. Herakleios bir şehirden diğerine ilerledi. Oralara valilerini atadı. Bütün her yere gittikten sonra krallığına, İstanbul'a döndü. Herakleios'un kardeşi Theodore'ye gelecek olursak; Urfa'ya vardığında orada bulunan Perslere Urfadan çıkmalarını ve İran'a gitmelerini emretti. Ancak onlar bu emre karşı gelerek "Hüsrev oğlu Siroes'i tanımıyoruz. Vatanımızdan çıkmayacağız." dediler. Bunun üzerine onlara karşı mancınıklar yerleştirdi. Mancınığa taşlar koyarak onlara fırlattı. Üzerlerine kırktan fazla taş fırlattı. Birçoklarını öldürdü. Bunun üzerine kendilerini güçsüz gördüler ve eman dilediler. Gördükleri eman sonucu şehirden çıkarak İran'a doğru gittiler.

Theodore, Urfa'da bulunan Yahudilerin öldürülmesini emretti. Çünkü onlar Hristiyanlara zulmetmeleri konusunda Perslere yardım ediyorlardı. Onları öldürmeye başladığında aralarından biri kaçarak Herakleios'a geldi ve yaşananları haber verdi. Kendilerini affetmesini ve iyi davranmasını istedi. Herakleios onun bu isteğini kabul ederek

Theodore'ye bir mektup yazdı ve Yahudileri rahat bırakmasını ve hatalarını görmezlikten gelmesini emretti. Mektup Theodore'ye ulaşınca artık onları rahatsız etmedi.

Herakleios Urfa'ya geldi ve orada bulunan Hristiyanlara Melkit (Melkaiyye) öğretisine geri dönmelerini emretti. Günümüze kadar Yakubilik üzere kalan bazı gruplar dışında diğerleri Yakubilikten döndüler.

Herakleios tam bir yıl boyunca Urfa'da kaldı ve Urfa piskoposu Kurra'nın Kıbrıs adasına sürülmesini emretti. Çünkü Kurra'nın İncil'i çok iyi okuyamadığını gördü. Ona şöyle dedi: "Ey adam! İncili iyi okuyamıyorsan nasıl piskopos oldun! Şimdi şu adaya git ve oraya yerleş. Okumayı ve kiliseyle ilgili diğer şeyleri öğren."

Hüsrev oğlu Siroes öldü. Ardından yerine Erdeşir geçti. Ancak Erdeşir Şehrbaraz tarafından öldürüldü. Bu olay şöyle gerçekleşti: Hüsrev öldükten sonra Şehrbaraz ve bir grup satrap hile yaptı. Hüsrev oğlu Siroes'in kendilerine gönderdiği mektup nedeniyle Herakleios'un kampından kaçarak İran'a vardılar. Sonra Siroes öldü ve yerine oğlu Erdeşir geçti. Ancak Şehrbaraz onu öldürdü ve Pers birliklerini topladı Mardiğan da (Mardif) aynı şekilde birçok birliği bir araya topladı. Böylece Persler ikiye bölündü.

Daha önce imparator Konstantin'in ve Annesi Helena'nın Hristiyan olduktan sonra Helena'nın Kudüs'teki tahta haçı bulmak için hac yolculuğuna çıktığını söylemiştik. Yahudileri toplayarak haçı kendisine verene kadar üzerlerinde baskı kurdu. Ancak haçı ikiye bölünmüş bir halde buldu. Parçalardan birini alarak Epemiye'ye bıraktı. Diğer yarısını ise İstanbul'a getirdi. Rum imparatorları Epemiye'de bulunan diğer parçayı da almak istediler. Ancak şehir halkı buna karşı çıktı ve onlara yarının yarsını verdiler ... Justinianus'un zamanında Persler Rumlara savaş açtı. Epemiye'yi harap edip tahta haçın geriye kalanını aldılar ve İran'a götürdüler. Herakleios Şehrbaraz'dan onu geri göndermesini istedi. Şehrbaraz kabul ederek haçı ona yolladı. Herakleios haçı alarak İstanbul'a götürdü. Diğer parçalarıyla birleştirdi ve altınla kapladı. Haç şimdiye kadar da orada durmaktadır.

Bu yıl şiddetli bir deprem yaşandı ve güneş tutuldu. (Vasiliev'in notu: Aşağıdaki dört satır okunaksızdır. Muhammed'in ölümü ve iktidarın Ebu Bekir'e geçmesiyle ilgili birkaç kelime okunabiliyor Cf. Elmacinus, 9-10, 15.)

... Pers satrap Şehrbaraz ... günlerinde ... Sonra öldü ... Hüküm sürdü ... Muhammed öldü ve yerine Ebubekir geçerek iki yıl hüküm sürdü ... dört komutan gönderdi ... orduyla birlikte. Biri Filistin'e diğeri Mısır'a. Üçüncüsü Mısır'a, dördüncüsü ise

Hristiyan Araplara. Filistin'e gönderdiği kişi Sergius isimli bir Rum general ile karşılaştı. Bütün askerleriyle birlikte onu öldürdü ve karargahlarını yağmaladı. Diğer üç komutan da zaferle Medine'ye döndüler.

Ebubekir'in üçüncü yılında Filistin'de şiddetli bir deprem yaşandı. Yeryüzü otuz gün boyunca sarsılmaya devam etti. Aynı yıl birçok yerde büyük veba salgınları yaşandı.

Ebubekir ölünce İskender'in dokuz yüz kırk altıncı, Arapların ise on üçüncü yılında yerine Ömer bin Hattab geçti ve 12 yıl boyunca hüküm sürdü.

İktidarının ilk yılında Belka'ya birlikler gönderdi. Basra'yı, birçok kenti ve büyük kaleleri ele geçirip Medine'ye döndüler.

İktidarının ikinci yılında, Halit bin Velit büyük bir orduyla birlikte Belka'ya doğru ilerledi. (Vasiliev: Devam eden altı satır okunamıyor) ... İran'a ... Halit karşılaştı ... Rum ... ordularıyla. Onları yok etti ... Herakleios Menbiç'ten çıktı ve gönderdi ... Halit'e karşı. Araplardan öldürdü ... Şam ... Ardından Herakleios Menbiç'ten ayrıldı ... Suriye yani Şam. Ve Arapların orayı ele geçirdiğini kesin olarak öğrendi.

Ömer'in ... yılında Araplar Halit bin Velit komutasında Şam'dan ayrıldı. Antakya'da bulunan Rum generali, Halit'in ve Arap ordusunun harekete geçtiği haberini aldı. Korku ve endişeye kapılarak büyük bir ordu topladı. 70.000 kişilik bir orduyla Şam'a doğru ilerledi. Halit de Şam'a doğru yöneldi. Eman vererek kenti ele geçirdi. Ardından Suriye'nin diğer kentlerine doğru harekete geçti ve oraları da eman vererek ele geçirdi.

Sa'd bin Ebi Vakkâs Medine'den ayrılarak Kadas çölüne doğru ilerledi ve Kadisiye'ye ... ulaştı. Kufe 5 fersah uzaklıktaydı. Orada konakladı. Yezdicerd Arapların hareketini öğrenince büyük bir ordu toplayıp gönderdi ... Persler Kufe'nin karşısında kamp kurdular. Ardından Kadisiye'de karşılaştılar ve ... Araplar Persleri hezimete uğrattı. Onları Dicle üzerinde bulunan Hüsrev'in kenti Medâin'e kadar takip ettiler.

Yezdicerd satrapları ve savaşçıları ile birlikte harekete geçerek Dicle'nin doğusunda kamp kurdu. Burada Araplarla savaştılar. Araplar kendilerini suya atarak atlarıyla birlikte nehirden geçtiler ve Perslerin üzerine doğru saldırarak onları bozguna uğrattılar. Böylece Hüsrev'in kenti Medâin'i ve çevresini ele geçirdiler. Kralın hazinelerini ve diğer şeyleri harap ettiler ... Yezdicerd Hilvan'a kaçarak orada bir büyük ordu topladı. Araplar onu takip ederek Hilvan'da yakaladılar. Burada da onu bozguna uğratarak bütün askerlerini

öldürdüler. Yezdicerd kaçarak Nihavend'e ulaştı. Araplar onu yine takip edip mağlup ettiler. Yezdicerd bu kez de Horasan'a kaçtı.

Antakya'da bulunan Herakleios, Rumların kaçışını görünce ve Arapların Persler'e yaptıklarının haberini alınca öfkeye, kızgınlığa ve hüznü kapıldı. Mısır'a, Suriye'ye, el-Cezire'ye ve Ermenistan'a mektuplar yazarak Araplarla savaşmamalarını ve Allah'ın emrine karşı gelmemelerini emretti. Mektubunda bu afeti insanlar üzerine Yüce Allah'ın gönderdiğini ve İbrahim oğlu İsmail'e neslinden birçok kral çıkacağına dair söz veren Allah'ın emrine karşı gelmeyeceğini onlara bildirdi.

Sa'd ve Amr bin Âs, Mısır'a doğru harekete geçerek buraya girdiler. İskenderiye piskoposu Kyros onları karşıladı. Her yıl 200.000 dinar ödenmesi, onların birliklerinin Mısır'a girmemesi ve sınırlarını geçmemesi gibi şartlar üzerine onlarla barış yaptı. Parayı hazırlayarak onlara ... gönderecekti. Sa'd ve Amr bu koşullar üzerinde onunla anlaştılar. İskenderiye piskoposu Kyros üç yıl boyunca görevine devam etti ve bu süreçte Araplardan kimse oraya girmedi.

Ardından bir grup Mısırlı, İmparator Herakleios'un huzuruna çıktılar. Kyros'u Mısır'ın altınlarını alıp Araplara vermekle ve ... imparatora vermesi gereken haracı Araplara vermekle suçladılar.

Herakleios bu duruma öfkelenerek Manuel adlı generali Mısır'a gönderdi. Ona Kyros'u Mısır idaresinden azletmesini ve kendisinin göreve geçerek ... halkını savunmasını emretti.

Bir sonraki yıl anlaşmaya göre Araplar parayı istemek üzere Mısır'a geldiklerinde Manuel'i Rum ordusuyla birlikte Mısır'da kamp kurmuş olarak buldular. Yakalanarak Manuel'in huzuruna getirildiler. Manuel onlara amaçlarının ne olduğunu sordu. Araplarda durumu ona bildirdiler. Para istediklerini öğrenince büyük bir öfkeyle onları kovdu ve küçümseyerek geri gönderdi. Onlara şöyle dedi: "Ben, sizden korktuğu için size altın ödeyen piskopos Kyros değilim. Zira o kendini ibadete adanmış bir rahiptir. Ben ise halimden de gördüğünüz üzere bir silah, savaş ve cesaret adamıyım. Kınama ve aşağılamadan başka size verecek bir şeyim yok. Ülkeden ayrılın ve bir daha geri dönmeyin. Şayet dönecek olursanız sizi öldürürüm. Daha önce olanlar ise mazur görülecektir."

Elçiler efendilerine döndüler ve yaşananları aktardılar. Bunun üzerine Amr b. Âs harekete geçerek ilerledi ve Mısır'a vardı. Burada Manuel ile karşılaştı ve onu hezimete

uğrattı. Neredeyse bütün askerlerini öldürdü. Manuel askerlerinin geri kalanlarıyla birlikte İskenderiye'ye gitti. Araplar Mısır'ı ele geçirdiler.

Herakleios, yaşananların haberini alınca, İskenderiye piskoposu Kyros'a şöyle bir mektup yazdı: "Bazı kişiler seni bana karalayarak haksız yere suçladılar. Arapların istediklerini kabul etmek ve vermek üzere acele et. Onların insanlara bir felaket olarak gönderildiklerini biliyorsun. Allah İbrahim'e, İsmail'in neslinden birçok kral çıkacağını vaat etti. Allah'ın vaadi haktır. Dolayısıyla kimse onlara karşı gelemaz ve onlardan kaçamaz. Onları yatıştırabilir ve bir şekilde Mısır'dan uzaklaştırabilirsen hemen yap. İlk şartı onlara iletebilir ve kabul etmelerini sağlayabilirsen bunu yap. Seni Mısır'ın idaresine atıyor ve idaresini sana teslim ediyorum. Yapabildiğin en iyi şekilde görevini yerine getir."

İmparator Herakleios'un mektubu Kyros'a ulaşınca şöyle dedi "Arapları nasıl uzaklaştırabilirim? Onların nazarında yalancı konumuna düştüm. Daha da önemlisi, Mısır'ı ele geçirdiler. Fakat elimden geleni yapıp sonucun ne olacağını bekleyeceğim." Kyros İskenderiye'den ayrılarak Arapların karargahına geldi. Amr b. Âs'ın huzuruna çıkarak özürlerini ilettiler. Ardından aralarında var olan anlaşmanın bozulma sebebinin kendisi olmadığını bildirdi. İmparator Herakleios'un kendisine baskı uygulayarak bu meselede görüşünü değiştirmeye çalıştığını söyledi. Bu yüzden ilk antlaşmanın şartlarına göre yeniden barış yapmayı talep etti. Amr b. Âs ona bu isteğini kabul etmeyeceğini bildirerek şöyle dedi: "İlk seferdeki ihanetinden sonra sana güvenmiyorum. Bununla birlikte istediğin şeyin gerçekleşmesi mümkün değil. Çünkü Mısır'ı kılıcımızla fethettik ve hiçbir şekilde bırakmayacağız." Kyros böylece hiçbir talebini kabul ettirmeden İskenderiye'ye döndü.

Ömer bin Hattab, Halit bin Velid'i Suriye komutanlığından azlederek yerine Ebu Ubeyde bin el-Cerrah'ı atadı. Bu olay Arapların on beşinci Herakleios'un ise yirmi altıncı yılında gerçekleşti.

Ömer Medine'den ayrılarak Filistin'e geldi ve burada konakladı. Kudüs patriği Sophronius, onu karşılamak üzere dışarı çıktı. Kudüs ve bütün Filistin şehirleri için ondan eman aldı. Ömer bir kayıt tutarak ona eman verdi. Alınan kayıta şu durum belirtildi: Kudüs'te bulduğumuz her Yahudi, bugün olduğu gibi kanunların korumasından mahrum kalacak. Orada bulduğumuz Yahudi'ye, saçında, kıyafetinde ve parasında ceza uygulanacak.

Ömer Kudüs'e girdi ve orada namaz kıldı. Ardından Davud oğlu Süleyman'ın inşa ettiği büyük mabede girdi. Oraya Müslümanların namaz kılacağı bir cami yapılmasını emretti. Patrik, Ömer'in yün giysilerinin kirli olduğunu gördü. Kendisinden elbise kabul

etmesini istedi. Ömer reddedince patrik ısrar etti. Bunun üzerine Ömer ona: “Bana bu dostluğu yap. Şu elbiselerimi al çamaşırcıya ver. Bana getirdiğin bu kıyafetleri ödünç ver. Giysilerim temizlenene kadar onları giyeyim. Daha sonra sana geri vereceğim” dedi. Patrik bu isteğe uyarak Ömer’in elbiselerini aldı ve yıkayıcıya verdi. Yıkanmasının ardından ona geri getirdi. Ömer kendi elbiselerini giydi ve patriğin kıyafetlerini geri verdi.

Ömer Kudüs’ten ayrılarak Medine’ye döndü. Ebu Ubeyde’yi Mısır ve Suriye kumandanlığına atadı. Ebu Ubeyde bütün Suriye kentlerine gitmek üzere Abbâd b. Asım’ı büyük bir oduyla birlikte gönderdi. Bütün bu kentleri eman vererek fethetti. Ardından el-Cezire’ye döndü ve bütün kentlerini ele geçirdi. Her yıl ona 100.000 dinar ödeyeceklerine ve aralarındaki antlaşmaya sıkıca bağlı kaldıkları sürece hiçbir Arap’ın Fırat’ın bir tarafından diğer tarafına geçmeyeceğine dair barış yapıldıktan sonra hepsine eman verdi. el-Cezire halkı Abbâd b. Asım’a bir yıllık haracı getirdiler. Bu anlaşma Rum imparatoru Herakleios’un el-Cezire valisi General Pavlus tarafından imzalandı.

Rum imparatoru Herakleios bu haberi alınca Pavlus’u azlederek Afrika’ya sürgüne gönderdi. Yerine ise el-Cezire’ye Rum generallerinden biri olan Ptolemaios isimli bir kişiyi atadı.

Araplar Antakya’yı fethettiler. Kentin mahallelerinde ve tarlalarında bulunanları esir ettiler.

Ömer, Ebu Ubeyde’yi Suriye kumandanlığından azlederek yerine Muaviye b. Ebu Süfyan’ı atadı. Bu olay Ömer’in altıncı, Arapların on sekizinci, Herakleios’un ise on dokuzuncu yılında yaşandı.

Abbad, Fırat’ı geçerek Urfa’ya doğru yürüdü. Çünkü Urfalılar ona vaat ettiklerini ikinci yıl getirmemişlerdi. Urfa’ya vardığında şehir halkı karşısına çıkarak kendileri, valileri ve asilzadeleri olan Ptolemaios için eman dilediler. Abbad Urfa’ya girdi ve Ptolemaios’u oradan çıkartarak Rum ülkesine gönderdi. Kısa bir süre içinde de onlara 100.000 dinar ödetti.

Ardından Urfa’dan ayrıldı ve Mavzan’a ulaştı. Çünkü burası diğer el-Cezire şehirleri aksine henüz fethedilmemişti. Oraya ulaştığı vakit orada bulunan Rumlar ona direndiler. Buna sinirlenen Abbad şehre karşı mancınıklar yerleştirdi. Şehri alana kadar kuşatmayı devam ettirdi. Orada bulunan Rumları öldürdü. Abbad Dara hariç el-Cezire kentlerini eman ile teslim aldı. Dara’yı ise kılıçla ele geçirdi ve orada bulunan Rumları öldürdü. Bütün el-

Cezire kentlerine valiler atadı. Ardından Suriye’de bulunan Muaviye b. Ebu Süfyan’ın yanına döndü.

Ömer valilerine mektup yazarak ülkenin her bölgesinin haracının belirlenmesini emretti. Hesap defterleri hazırlanarak her beldenin, kasabanın, şehrin ve köyün haracı belirlendi. Bu haraç mahsül ve para olarak ödeniyordu.

Rum imparatoru Herakleios, 31 yıllık saltanatın ardından İskenderin 952. Arapların 19. ve Ömer’in 7. yılında 7 Şubat Pazar günü vefat etti. Onun ardından tahta Herakleios oğlu Konstantin geçti ve 4 ay tahtta kaldı. Ancak babasının kadınlarından biri onu öldürdü. Bu yüzden Herakleios oğlu Herakleios tahta geçti ve 8 ay tahtta kaldı.

Bu yıl Muaviye Filistin kenti Kayserya’yı ele geçirdi ve orada ki 7000 Rum’u öldürdü.

Rumlar Herakleios oğlu Herakleios’un tahta geçişini uğursuzluk sayıp onu tahttan indirdiler. Böylece İskender’in 954. yılında onun yerine Herakleios oğlu Konstantin oğlu Konstans tahta geçti ve 27 yıl boyunca hüküm sürdü.

Ömer b. Hattab’ın onuncu yılında Araplar Kilikya kentine saldırdılar. Kenti ele geçirip birçok kişiyi esir ettiler.

Ömer b. Hattab’ın on birinci yılında Tişrin-i Ahir’in (Kasım) ilk günü olan cuma gününde güneş tutulması yaşandı.

Ömer b. Hattab’ın on ikinci yılında Ebu Lü’lüe olarak bilinen bir adam, Ömer’in yanına giderek namaz kıldığı sırada onu gözetlemeye başladı. Ömer rükuya eğildiğinde birkaç kere bıçaklayarak öldürdü. Böylece Ömer 12 yıl hüküm sürdükten sonra öldü. Ömer’in ardından yerine İskender’in 958. Konstans’ın ise 5. yılında Osman bin Affan geçti ve 11 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yıl Afrika’da bulunan Rum asilzadesi Gregorius isyan etti.

Araplar Rum generali Manuel’in bulunduğu İskenderiye’ye saldırdılar. Manuel askerleriyle birlikte kaçtı. Deniz yoluyla Rum ülkesine gittiler. Böylece Araplar İskenderiye’yi ele geçirdiler. Surlarını yıkıp İskenderiye ile el-Farama arasında bulunan sahili ele geçirdiler. Araplar aynı yıl Afrika’ya doğru yöneldiler ve Rum General Gregorius ile karşı karşıya geldiler. Gregorius’u hezimeteye uğratıp birliklerini yok ettiler. Bunun üzerine Gregorius Rum ülkesine kaçarak imparator ile barış yaptı.

Aynı yıl şiddetli bir fırtına yaşandı. Büyük ağaçları yerinden söktü. Mahsüllere ve bağlara zarar verdi. Birçok stilit yıkıldı.

Osman'ın 3. yılında Muaviye denize açılarak Kıbrıs'a ulaştı ve ele geçirdi. Yanında silah ve mallarla dolu 1700 gemi bulunmaktaydı. Kıbrıs'tan ve çevre adalardan birçok kişiyi esir aldı. Rum ordusunun kendisine doğru geldiğini haber alınca Suriye'ye döndü ve Arvad'ı kuşatma altına aldı. Bütün çabasını buraya harcarsa da elde edemedi. Daha sonra Toma/s isimli bir piskopos göndererek Arapların yerleşebilmesi için ada sakinlerinden adadan ayrılmalarını ve Rum ülkesine gitmelerini istedi. Piskopos adaya vardığında onu hapsedtiler ve Muaviye'ye geri dönmesine izin vermeyip Muaviye'nin mektubuna da önem göstermediler. Muaviye kış geldiği ve denize yakın olduğu için Şam'a döndü.

Bu kış geçip de tekrar ilkbahar gelince Muaviye ilkinden çok daha büyük ve kalabalık bir orduyla Arvad adasına döndü. Adayı kuşatarak halkı üzerinde büyük bir baskı kurdu. Arvad halkı içerisinde buldukları zorlu şartları ve kendilerini kuşatan birlikleri görünce Suriye'ye gitmek ve istedikleri yere yerleşmek üzere eman istediler. Muaviye b. Ebu Süfyan bu isteklerini kabul etti. Böylece adadan ayrıldılar. Onlar ayrıldıktan sonra Muaviye surların yıkılmasını emretti. Bu emir üzerine surlar yıkıldı ve ateşe verilip yakıldı.

Bu yıl Osman b. Affan, oğlu Said'i büyük bir orduyla birlikte o sırada Sicistan'da bulunan Pers kralı Yezdicerd'i aramak üzere peşine gönderdi. Yezdicerd Said'in kendisini aramak üzere yaklaştığı haberini alınca Sicistan'dan Merv'e kaçtı ve iki yıl boyunca orada kaldı. Said ise bütün Horasan şehirlerini eman vererek ele geçirip oralara valiler atayarak Yezdicerd'in bulunduğu Merv'e kadar ulaştı. Yezdicerd onun geldiğini öğrenince halkın yani şehir halkının kendisini ona teslim edebileceğinden korktu. Bu yüzden gece vakti oradan ayrıldı ve şehir kapısında bulunan nehrin üzerindeki değirmende saklandı. Bunu öğrenen değirmen sahibi, Yezdicerd'in kafasını keserek Said'e götürdü. Böylece Said Merv'i ele geçirdi. Yezdicerd denen Hüsrev'in de tacını ve kafasını alarak babasına götürdü. Osman b. Affan onun kafasını bir sütuna koyup tacı da Kabe'ye yerleştirdi. Taç günümüzde de oradaki varlığını sürdürmektedir.

Rum imparatoru Konstans barış istemek üzere Mısır'da bulunan Manuel'i belli sayıda Rum ile birlikte Şam'da bulunan Muaviye'ye elçi olarak gönderdi. Muaviye ailesinin bir kısmını kendisine rehin olarak bırakması şartıyla bu teklifi kabul etti.

Osman'ın dördüncü yılında Ermenistan halkı, Rum imparatoru Konstans'ın idaresine karşı ayaklanarak Müslüman idaresini tercih ettiler. Valileri olan Rum asilzadelerinden

Pasagnathes, Muaviye'ye bir mektup yazdı ve oğlunu rehin olarak gönderdi. Konstans Ermenistan halkının isyan ettiğini ve ayaklandığını öğrenince Rum ordusuyla birlikte harekete geçti. Buradan Ermenistan'a gitmek üzere Kapadokya'da bulunan Kayserya'ya geldi. Yolda ilerlediği sırada bu haber kendisine ulaştı ve bu durumdan rahatsızlık duydu. Amacı Ermenistan'ı kurtarmak iken umutsuzluğa kapılarak o noktadan geri döndü.

Muaviye, Rodos adasına birlikler göndererek orayı ele geçirdi. Orada yönetimi organize etti. Orayı Araplar için bir gözlem noktası haline getirdi. Adada yaklaşık 360 yıldır ayakta duran bir heykel vardı. Uzunluğu 50 zira' idi. Araplar bu heykeli oradan çıkartarak denize attılar. Bu olay Osman'ın sekizinci yılında yaşandı.

Bu yıl Arap komutan, büyük bir orduyla Ermenistan'a girerek ele geçirdi. Orada bulunan bütün Rumları öldürdü.

Bu yıl insanlara hac liderliğini Osman b. Affan yaptı.

Kitabımızı okuyanlar, Arapların yıllarının Arap olmayanların yıllarıyla uyuşmadığını bilmelidirler. Çünkü aralarında farklılıklar mevcuttur. Bundan dolayı Arap olmayanların 32 yılı, Arapların 33 yılı etmektedir. Ancak aradaki uyumu sağlamayı ihmal etmeyeceğim. Arapların saydığı bu ek yılı vereceğim. Takvimlerini hükümdarlıklarından önce kullanımda olan takvimle uyuşturmak adına bu fazla yılı Arap yıllarına ekleyeceğim.

Osman'ın dokuzuncu, Arapların otuz dördüncü, Rum imparatoru Konstans'ın ise on üçüncü yılında Muaviye b. Ebu Süfyan, İstanbul'a yönelik sefer hazırlıklarına girişti. Muaviye bu doğrultuda Trablus kentinde, deniz kıyısında birçok gemi hazırlattı. Bu gemilere büyük miktarda silahlar yükledi. Gemilerin yüklenmesi ve hazırlığı tamamlanmış halde sefere çıkmak üzerelerdi. Trablus'ta Arapların hizmetinde bulunan Boukinator adında bir adamın oğulları olan iki kardeş bulunmaktaydı. Bu iki kardeş Muaviye'nin hazırlıklarını gördüklerinde kıskançlığa ve öfkeye kapıldılar. Hapishaneye gelip kapıları açarak, bütün Rumları serbest bıraktılar. Kentin valisine saldırıp onu öldürdüler. Gemileri ve askeri teçhizatları ateşe verdiler. Ardından bir gemiye binip Rum ülkesine doğru kaçtılar.

Muaviye tüm bu yaşananları haber alınca Rumlara karşı büyük bir ordu donattı ve Bizantiyye (Bazantiah) ve Malatya gibi ülkeleri ele geçirerek Malatya kapısına yakın olan Hısn el-Murra'ya kadar ulaştı. Halkından 100.000'ini esir aldı.

Ebu 'Ud isimli adamı birçok birlikle beraber gönderdi. Ebu 'Ud Likya sahilinde bulunan Finike'ye girdi ve oraya büyük zarar verdi.

Konstans Rum ordusuyla ona karşı sefer hazırlıklarına girişti. Kardeşi Yakut'u, denizden birçok gemiyle birlikte gönderdi. Böylece Araplar ile karşı karşıya gelerek savaştılar. Yapılan ilk karşılaşmada Rumlar hezimete uğradı. Konstans da boğulmak üzereyken kurtuldu. Rumlardan o kadar çok kişi öldü ki deniz kan ile kaplandı. Böylece Araplar büyük bir zaferle geri döndüler. Konstans da Sicilya'ya döndü.

Bu yıl Mısırlılar ve Iraklılar, Osman b. Affan'a gittiler. Onu muhasara altına alarak Zilkade ayının 19'u Cuma günü öldürdüler.

Aynı yıl hac liderliğini Abdullah b. Abbas üstlendi.

Aynı yıl Talha ve Zübeyr, Rebiülahir ayında Mekke'den çıktılar ve Basra'ya ilerlemek üzere anlaştılar. Ali b. Ebu Talip de onlarla karşılaşmak üzere Medine'den ayrıldı ve Feid'e doğru hareket etti. Sehl b. Hanife'yi Medine'de vekili olarak bıraktı. Ardından Sehl'e mektup yazarak kendisine katılmasını emretti. Ebu Hasan el-Mezani'yi de Medine'de yönetici olarak bıraktı. İki taraf Basra yakınlarında karşı karşıya gelerek savaştılar. Ali, Talha ve Zübeyr'i mağlup etti. Askerlerine kaçan kişileri öldürmemelerini ve yaralılara kötü muamelede bulunmamalarını emretti. Kapılarını kapatanların güvende olacaklarını söyledi. 15 gün Basra'da kaldıktan sonra Kufe'ye gitti. Abdullah b. Abbas'ı Basra'da vekili olarak bıraktı.

Kays b. Sa'd'ı Mısır valiliğine atadı. Kays, Mısır'da ikamet ederek orayı yönetti. Ancak Muaviye kurnazlıkla onu tasfiye etti. Muaviye ve Amr b. Âs, Mısırdaki bulunan ve Ali'nin vali olarak atadığı Muhammed b. Huzeyfe'ye gittiler. Onu da oyuna getirerek Ariş'e götürdüler. Daha sonra Ali, Mısır'da Hakem b. es-Selt'i görevlendirdi. Muaviye ve Amr onun karşısına çıkarak karşısına mançınıklar diktiler. Bunun üzerine Hakem yanındaki otuz kişiyle birlikte onlarla savaştı. Ancak Hakem'i öldürdüler. Bundan sonra Ali tekrar Kays b. Sa'd'ı Mısır'a gönderdi.

Hasan b. Ali Arapların 41. yılında biat aldı. Muaviye ise Irak'a gitti. Hasan b. Ali de onu takip ederek oraya gitti. Sevad toprağı olan Meskin'de, Kufe nahiyesinde bir araya gelerek belirli koşullar ile şahitlerin huzurunda barış antlaşması imzaladılar.

Muaviye mescide girerek hutbe verdi. İnsanlar ona biat etti. Muğire b. Şu'be'yi Kufe'de vekil olarak bıraktıktan sonra Fedale b. Abd'ı kadı olarak atadığı Suriye'ye gitti. Hasan b. Ali'de Medine'ye döndü. Ona "Ne yaptın?" diye sordular. Şöyle cevap verdi: "Kimsenin kendilerine güvenmeyeceği Kufe halkından ... nefret ediyorum. Babam

tanişmıştı ... Fakat onlardan hiçbir fayda görmedi. Hiçbir işe yaramazlar ... Utbe b. Ebu Süfyan²⁵

Böylece Muaviye'nin gücü onaylandı. Medine'den Şam'a kadar otoriteyi ve hakimiyeti eline geçirdi. 20 yıl boyunca yöneticilik yaptıktan sonra da ... dünyayı ele geçirdi. Bu durum İskender'in 972. Arapların 41. Rum imparatoru Konstans'ın ise 19. yılında vuku buldu.

Haruriyye (Hariciler) ortaya çıktı ... Kendilerine karşı olan bütün Müslümanların delalette olduğunu, iktidarın herkesten fazla kendilerinin hakkı olduğunu iddia ettiler. İktidarın sahibi Muaviye, batıda yaşayanların kendisine olan itaatleri ve bunların düşmanlıkları ... nedeniyle batıda yaşayanları doğu halkına tercih etti.

Saltanatının sekizinci yılda Ermenistan'da Alanlar'ın bir akını yaşandı. Rumlar korkunç bir yenilgiye uğradılar. Bu saldırının lideri Bişr b. Artat idi. Birçok asilzadeyi öldürdü. Müslümanlar esir edildi ve yağmalandı ... Onlar tutsak ettikleri ilk esirlerdi.

Muaviye, deniz idaresini ... oğlu ... olan ... bin Mervan'a verdi. Ona çok geniş yetkiler verdi ... Bişr b. Artat olarak adlandırıldı. Bu yıl atadı ... ve Abdullah bin ... kadı olarak görevlendirdi. Aynı yıl Bişr b. Artat gitti ... Rahman ve Katim Abdullah oğlu ibn el-Abbas ibn Abdulmuttalip ... Kufe kenar mahallelerindeki asi Ebu Leyla.

Bu yıl hac kafiləsi başkanlığını Utbe b. Süfyan yaptı.

Muaviye'nin 3. yılında Bişr b. Artat Rumlara karşı ikinci defa saldırıda bulundu ve birçoğunu esir aldı. Rumlar mağlup bir şekilde İstanbul'a döndüler.

Aynı yıl Muaviye, Mervan b el-Hakem'e bir mektup yazarak hac başkanlığını yapmasını emretti. Hac mevsimi gelince Mervan bunu gerçekleştirdi.

Bu yıl Amr b. Âs, orucun son günü Mısır'da öldü. Mısır Ömer b. el-Hattab'ın hilafetinde 4 yıl, Osman'ın hilafetinde 3 yıl 10 ay, ... iki buçuk yıl yönetti. Ardından Muaviye onun oğlu Abdullah b. Amr Âs'ı vali olarak görevlendirdi. ... Allah ... Muaviye'ye. Abdurrahman b. [Halid b. Velid] ... Rum ülkesinden Akluniyye ve döndü ... Mervan b. el-Hakem

[Okunamayan dört sayfa]

²⁵ “Bu pasajın metni zarar görmüş ve okunaksız” (Alexander Vasiliev'in notu).

... Hadım Andres, (Sergius)'un hayalarını kesti ve Şu yazıyla birlikte bir mızrağın ucuna takılmasını emretti: "Bu imparatorun hadımını Andreas'ın, isyancı Sabur'un elçisinden intikamıdır.

Konstans, hadımın isyancı elçiye yaptıklarını ve Muaviye'nin asilerin birliklerine yardım ettiğini haber alınca, Konstans Nicephorus adındaki asilzadeyi Rum ordusuyla birlikte Avdina'da bulunan Sabur ile savaşmak üzere gönderdi. Sabur, üzerine doğru birliklerin geldiğini haber aldı. Her gün dışarı çıkararak kendini savaşa hazırladı. Yine bir gün adeti olduğu üzere dışarı ıktı. Şehrin kapısına varınca atına kırıbaıyla bir darbe vurdu. Őahlanan atı onu götürdü. Başına vurarak Şehir kapısına doğru koşturdu ancak yere düşerek bayıldı. Birkaç gün hasta yattıktan sonra öldü. Muaviye ise birçok birliğini Sabur'a göndermişti. Malatya'ya vardıkları zaman onun ölüm haberini aldılar. Bu yüzden Malatya'da durdular ve Muaviye'ye mektup yazıp Rumlara saldırabilmek için takviye birlikler göndermek suretiyle yardım etmesini talep ettiler. Muaviye, oğlu Yezid'e Arap süvarileri yanına alarak orduya katılmasını emretti. Yezid harekete geçerek orduya katıldı. Bir araya geldikten sonra harekete geçerek Kadıköy'e ulaştılar. Orayı yağmalayıp birçok esir ve ganimetle ayrıldılar.

Bu yıl Dicle, Nil ve Fırat'ın sularında büyük bir artış yaşandı. Bütün bu nehirler taşarak birçok yeri harap ettiler. Özellikle Urfa nehri o kadar taçtı ki Şehri sular altında bırakacak gibiydi. Surlar yıkıldı, birçok kişi ve sayılamayacak kadar çok hayvan boğuldu.

Muaviye'nin 9. yılında Rum imparatoru Konstans Slavlara karşı yaptığı seferden döndükten sonra öldürüldü. Bu olay Şöyle gerçekleşti: Sicilya'da konakladığı hamama girmişti. Sicilya'da konaklamasının sebebi Şuydu: Kardeşinin öldürülmesinden sonra bu kardeşinin öldürülmesinden dolayı, kendisine kızgın olan insanların öfkesinden korkmuş ve imparatorluğun merkezini İstanbul'dan Roma'ya taşımıştı. Böylece Roma'ya gitti ve oradan da Antakya'ya yöneldi. Bir deniz adası olan Sicilya'da konakladı. Generalleri ve askerleriyle birlikte orada kaldı. Ardından ailesini yanına getirtmek istedi. Ancak İstanbul halkı, ailesinin ayrılıp onun yanına gitmesine müsaade etmeyerek Şöyle dediler: "Bunlar bizim imparatorlarımız. İmparatorlarımızın bizi terk etmesine müsaade etmeyeceğiz." Konstans hamama girince hizmetkarlarından biri bir kova alarak içerisinde hatmi ve sabun karıştırdı. Ardından kralın başından aşağı döktü. İmparatorun gözleri hatmi ve sabunla dolduğu için gözlerini açamadı. Hizmetkar kovayı eline alarak imparatorun başına vura vura öldürdü. Aceleyle hamamdan çıktı ve kimse kendisini görmeden kaçtı.

Diğer hizmetkarları ise hala imparatorun çıkmasını bekliyorlardı. Uzun süre beklediler. Vakit geçti ancak imparator dışarı çıkmadı. Bunun üzerine hamama girdiler ve onu baygın bir halde buldular. Dışarı çıkarttılar. O sırada halen hayatta olan imparator, bir süre sonra 27 yıllık saltanatın ardından öldü.

Ardından Rumlar toplanarak Ermeni asıllı Mizizios'u kendilerine imparator olarak seçtiler. Mizizios bilge, kuvvetli ve cesur biriydi.

Konstans'ın oğlu İstanbul'da babasının ölüm haberini alınca deniz yoluyla Sicilya'ya gitti. Kente varınca Mizizios'u yakaladı ve boynunu vurdu. Ardından babasının ölümüne karışanları ve başka birini imparator ilan edenleri yakaladı. Bu kişilerin bir kısmını öldürdü, bir kısmını hapsedi, diğer bir kısmını ise sürgüne gönderdi. Daha sonra İstanbul'a döndü. Konstantin ve kardeşleri İskender'in dokuz yüz seksen birinci, Arapların ise ellinci yılından itibaren olmak üzere 16 yıl boyunca hüküm sürdüler.

Bu yıl Araplar Afrika'da Rumlara karşı sefere çıktı ve onlardan 100.000 bin kişiyi esir olarak aldı.

Yine bu yıl çok şiddetli kar yağışları ve çok şiddetli soğuklar yaşandı. Bu yüzden birçok insan ve birçok hayvan hayatını kaybetti.

Muaviye'nin 12. yılında Bişr b. Artat, Rumlara karşı sefere çıktı. Birçoklarını öldürürken birçoğunu da esir etti.

Muaviye'nin 13. yılında bulutlarda tam bir gökkuşağı belirdi. Birçok insan korkuya ve paniğe kapıldı. Birçokları da kıyamet vaktinin geldiğini söyledi.

Muaviye birçok gemi ele geçirdi. Rumlara karşı sefere çıkarak birçoklarını öldürdü ve birçoğunu da esir etti.

Aynı yıl Mısır ve Filistin'de bulunan insanlar arasında veba salgını yaşandı.

Muaviye'nin 14. yılında Araplar deniz üzerinden Rumlara karşı sefere çıktılar ve Likya'ya ulaştılar. Rum asilzadelerinden üçü onları karşılamak üzere harekete geçti. Böylece Rumlar Araplardan 30.000 kişiyi öldürdüler. Geriye kalanlar ise gemilere binerek kaçtılar. Ancak açık denizdeyken bir Rum gemileriyle birlikte onları buldu. Gemilerine ateş açarak hepsinin yanmasını sağladı. O yıl Rumlar zafer ve galibiyet elde ettiler. Rum ateşini ilk kullananlar onlardı. Bundan sonra da kullanmaya devam ettiler.

Aynı yıl Suriye'de büyük bir kıtlığa neden olan çok sayıda fare bölgeyi bastı.

Muaviye'nin 17. yılında Rumlar bir filo donatarak denize açıldılar. Sur ve Sayda kıyılarına kadar geldiler. Gemilerden inerek Lübnan dağlarını ele geçirdiler ve oraya yerleştiler. İnsanlar onları "el-Haranaka" olarak adlandırdı. Rumlar Lübnan dağını tamamen ele geçirerek Celile dağından Kara dağa kadar yayıldılar. Onları oraya Arapları seferlerden alıkoymak adına Konstantin yerleştirmişti.

Bu yıl Beysan'da şiddetli bir deprem yaşandı. Bu yüzden Suruç'un Katnan adlı köyü hasar gördü. Surları ve bütün evleri yerle bir oldu. Benzer bir durum Urfa'da yaşandı. Orada da birçok yer hasar aldı. Muaviye buraların yenilenmesini ve yıkılmış olan Urfa kiliselerinin restore edilmesini emretti. Bunu yapmasının sebebi Ali b. Ebu Talip ile mücadele ederken burada konaklamasıydı.

Muaviye 20 yıllık saltanatın ardından öldü. Bundan önce de 20 yıl boyunca emirlik yapmıştı. İskender'in 991. yılı, 6 İyar (Mayıs) pazar günü vefat etti. Şam'da defnedildi. Onun ardından Yezid b. Muaviye tahta geçerek 3 yıl beş ay boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında Konstantin'in emriyle İstanbul'da 189 piskoposun oluşan bir piskoposlar konsili toplandı. Bu konsil altıncı konsil olarak adlandırılmaktadır. Rum piskoposu Agathon, görüşlerinin konsile katılmayan 120 piskoposun görüşleriyle /uzlaşması için yazdı. Diğer bütün Hristiyan toplulukları dışarıda tutarak yalnızca Melkitlerin kabul ettiği kanonlar yazıldı.

Konstantin iktidardan kardeşlerini azlederek tek başına hüküm sürmeye başladı. Yaşanan bu durumdan dolayı kendilerini razı ettiği Rum asilzadeleri onu onayladılar. Ancak soylulardan biri olan Leon adındaki asilzade hariç. Onu onaylamadı ve ona rıza göstermedi. "Bunca zamandır bizi yöneten kişileri azletmesi doğru değil" dedi. Bunun üzerine Konstantin Leon'un dilinin, elinin ve ayaklarının kesilmesini emretti. Kardeşlerini de bir deniz adasına sürgün etti.

Yezid b. Muaviye öldü. Yezid'in ölümünden önce Kufe'de yalancı Muhtar ortaya çıktı. Peygamber olduğunu iddia ederek çevresinde birçok insan topladı. Yezid yerine geçebilecek yetişkin bir oğul bırakmadan öldü. Dolayısıyla karışıklıklar yaşandı. Araplar birçok farklı gruba bölündüler. Medine, Irak ve el-Cezire'de bulunanlar halife olarak Abdullah b. Zübeyr'i seçerken Suriye ve Filistin'de bulunanlar ise asabiye gereği Muaviye ailesine bağlı kaldılar. Ardından Dahhak b. Kays büyük bir ordu toplayarak Şam'a geldi. Abdullah b. Zübeyr ile savaşağını ilan etti. Ancak el-Cezire'de bulunan Araplar Abdullah

b. Zübeyr üzerinde karar kılmışlardı. Böylece her biri savunduğu ve savaştığı bir bölgeye sahip olmaya başladı. Muhtar da Kufe’de zafer kazandı.

Mervan b. el-Hakem Medine’den ayrıldı. Çocuklarını yanına alarak Şam’a doğru ilerledi. Yezid b. Muaviye’nin çocukları onun geliş haberini alınca taraftarları ile Arap ve Mevalilerden kendilerini destekleyenler ile bir araya geldiler. Mervan onlara “Ey insanlar! Ben yaşlı bir adamım! Bedenim zayıf ve güçsüz. Kemiklerim ise kırılğan. Anlaşmazlığa düştüğünüzü öğrendiğimde gönlüm hayatımı tehlikeye atmak pahasına makamımı aranızda barışı sağlamaya yöneltti. Halkımı parçalanmış olarak görünce onları yalnız bırakmanın, aralarında barışı sağlamamanın, anlaşmazlıklarını çözmemenin, biat etmeleri ve dinlemeleri üzere aralarından birini seçmeye çalışmamanın ne kendi açımdan ne de Rabbimin huzurunda benim adıma doğru olmayacağını ve yakışık almayacağını düşündüm. Eğer bunu kabul ederseniz size söyleyeceklerimi yapın: Gidin ve üç ok getirin. Üzerlerine aranızdan üç kişinin adlarını yazın. Ardından okları bu mecliste yabancı bir adama verin. Okları iyice karıştırmasını söyleyin. Ardından içlerinden birini seçerek meclise verin. Kimin adı çıkarsa bize hükmedecek kişi o olsun” dedi.

İnsanlar onun bu sözlerini duyunca ikna oldular. Tavsiyesini kabul ederek hükmüne razı oldular. Bunun üzerine bu görev için Muaviye ailesinden olan, onların liderlerinden biri olan ve Filistin ile Ürdün valiliği yapan Hasan b. Malik seçildi. O da buna razı oldu ve görevi kabul etti. Mervan b. el-Hakem, Ömer b. Said b. el-Âs ve Kureyşli başka bir adam bir araya gelerek isimlerini üç okun üzerine yazdılar ve okları Hasan b. Malik’e verdiler. Hasan okları elleriyle aldı ve çok iyi bir şekilde karıştırdı. Ardından içlerinden bir oku seçerek topluluğun ortasına attı. Atılan okun üzerine Mervan b. el-Hakem yazıyordu. Böylece iktidarı Mervan’a verdiler.

Dahhak b. Kays Mervan b. el-Hakem’in iktidarı aldığını öğrenince bilgi toplayabilmek için kabilesinden ve yandaşlarından bir grupla birlikte kılık değiştirerek Mervan’ın askerlerinin arasına girdi. Askeri kampın ortasına geldiği zaman Hasan b. Malik’in yoldaşlarından biri onu tanıyarak Mervan’a götürdü. Orada zorla ona biat etti. Gece çökünce kaçarak askerlerinin arasına döndü. Sabah olunca onu takip etmelerine rağmen yakalayamadılar. Ardından Mervan ordusuyla birlikte harekete geçerek Dahhak’ın peşine düştü. Onunla Rahit adlı bir çayırdaki karşılaştı. Yaşanan çatışma sonucunda Mervan birçok yoldaşı ile beraber Dahhak’ı öldürdü. Geriye kalanları ise Mervan’a biat ettiler.

Mervan ardından ikamet ettiği Şam'a dönerek Yezid b. Muaviye'nin karısıyla evlendi ve onun odasına yerleşti. Ardından halkından biat almak üzere Mısır'a doğru yola çıkmaya karar verdi. Ancak bir hastalığa yakalandı ve dokuz aylık saltanatın ardından öldü. Arapların altmış beşinci, İskender'in ise dokuz yüz doksan altıncı yılında yerine oğlu Abdülmelik b. Mervan geçti ve 22 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yıl insanlar şiddetli bir kıtlıkla ve büyük bir veba salgınıyla karşılaştı.

Aynı yıl Abdülmelik b. Mervan Rumlarla barış yaptı.

Aynı yıl Rum imparatoru Konstantin öldü ve yerine Justinianus geçerek 10 yıl boyunca hüküm sürdü.

Ardından Abdülmelik bir barış mektubu yazdı. Justinianus da şu şartlar altında 10 yıllık bir ateşkesi kabul etti: Justinianus Lübnan dağında bulunan Rumları geri çağırarak ve Rum ülkesine geri döndürecek. Lübnan dağlarında bulunan Rumların oradan çıkartılmasına karşılık Abdülmelik, Justinianus'a her gün bin dinar, bir at ve bir köle ödeyecekti. Kıbrıs adası Rumlar ve Araplar arasında iki kısma bölünecekti ...

[Okunamayan dört sayfa]

... Hazarların meliki Hakan'a; hepsi boğuldu. Hakan bu durumu öğrenince Justinianus'a bir mektup göndererek şunları söyledi: "Ey ahmak! Bana güvendiğin bir kişiyi göndermen gerekmez miydi ki bende sana karını ve sana vermiş olduğun oğlunu göndereyim. Bu, bütün bu boğulmuş insanları öldürmekten daha iyi olurdu. Yoksa onları sana yalnızca bir savaştan veya çarpışmandan sonra göndereceğimi, sana karşı hasis olacağımı ve seni onlardan mahrum edeceğimi mi zannettin? Eğer karını ve çocuğunu istiyorsan bir elçi gönder. Biz de ona teslim ederiz." Justinianus bu mektubu okuyunca hizmetkarlarından birini göndererek karısını ve oğlunu geri getirtti. Oğluna Tiberius adını verdi ve onu da kendisiyle birlikte iktidara ortak etti. Bu olay Abdülmelik b. Mervan'ın 22. yılında vuku buldu. Tiberius 7 yıl boyunca hüküm sürdü.

Bu yıl Abdülmelik b. Mervan vefat etti. Onun ardından İskender'in 1018. yılında yerine oğlu Velid geçti ve 9 yıl 6 ay boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında Şam kiliselerini yıkmaya başladı. Özellikle de büyük kiliseyi. Onu yıkarak yerine büyük bir cami inşa etti. Devlet içi yazışmalarda Yunancanın terk edilip yalnızca Arapçanın kullanılmasını emretti. Çünkü Şam'da ve Suriye'de bulunan bütün Araplar yazı dili olarak Yunancayı kullanıyordu.

Velid'in saltanatının ikinci yılında Mesleme b. Abdülmelik Rumlara karşı saldırıya geçti. Tuvana kentine girerek dokuz ay boyunca orada kaldı. Rum asilzadelerinden biri karşısına çıkarak onunla savaştı. Ancak Rumlar mağlup oldular ve 40.000 kayıp verdiler. Ardından Araplar Tuvana kentini harap ettiler ve halkını esir alarak onları yaktılar.

Aynı yıl Abbas b. Velid sefere çıktı ve birçok esir yakaladı. Aynı yıl Osman b. Hayan Kilikya'ya doğru sefere çıktı. Oradaki birçok kaleyi eman ile ele geçirdi. Halkını da Suriye'ye taşıdı.

Aynı yıl denizdeki adalardan birinde bulunan Rum asilzadelerinden biri olan Filippikos isyan etti. Bunun üzerine Justinianus onunla savaşmak üzere bazı asilzadelerini gönderdi. Ancak yanına vardıklarında biat ederek onun safına geçtiler. Haberi öğrenen imparator, Pontus denizi kıyısına doğru gitti. Asi Filippikos ve yandaşları ise İstanbul'a vardılar. Rumlar onları karşılayarak imparator ilan ettiler. Justinianus'un oğlu Tiberius ve generalleri öldürüldü. Filippikos'un ordusu Justinianus'u aramak üzere harekete geçerek onu yakaladı. Öldürerek başını Filippikos'a götürdüler. Bu olay Arapların doksan üçüncü, Velid'in ise yedinci yılında vuku buldu.

Aynı yıl Mesleme b. Abdülmelik Rumlara karşı sefere çıktı ve Amasya ile birçok kaleyi ele geçirdi.

Aynı yıl Rum imparatoru Filippikos ülkesinde bulunan bütün Ermenilerin Ermenistan'a sürülmesini emretti. Bunun üzerine Ermeniler ayrılarak Araplara doğru seyahat ettiler. Velid onları Malatya'ya ve Samsat'a yerleştirdi.

Aynı yıl Abbas b. Velid Rumlara karşı sefere çıkarak Antakya'yı ele geçirdi ve halkını esir etti.

O yıl Antakya'da birçok yerin yıkılmasına neden olan şiddetli bir deprem gerçekleşti.

Ardından Rumlar imparatorları Filippikos'a saldırdılar. Gözlerini oyarak tahttan uzaklaştırdılar. Anastasius'u imparator olarak ilan ettiler. Filippikos 3 yıl boyunca hüküm sürmüştü.

Velid'in yedinci yılında Mesleme Rumlara karşı saldırıya geçti ve birçoklarını esir etti.

Velid'in vefat etmesinin ardından yerine Süleyman geçerek iki yıl dört ay boyunca hüküm sürdü.

Saltanatının ilk yılında Mesleme Rumlara karşı saldırıya geçti ve Galatya'ya girdi. Birçok kaleyi ele geçirirken halkını da esir etti.

Aynı yıl Rum imparatoru Anastasius, etrafını saran düşmanlara birlikler gönderdi. Rumlar kendi asilzadelerine saldırarak onu öldürdüler ve başka bir kişiyi imparator olarak seçtiler. Haberi alan Anastasius İstanbul halkının kendisine saldırabileceğinden korkarak İznik'e doğru kaçtı. Mesleme'ye bir elçi göndererek Süleyman'dan Arap ordusuyla birlikte kendisine yardım göndermesini istemesini rica etti. İsyankar ise imparator Anastasius'un İznik'te olduğunu öğrendi ve üzerine doğru harekete geçti. Vardığı zaman Anastasius onun yolunu engellemek üzere kendi yerine bir general bırakmıştı. Ancak isyancı İstanbul'a girdi. İstanbul halkı onu kabul ederek kral ilan ettiler ... Ardından imparator, bir yıl yedi ay hüküm sürmesinden sonra onun denizdeki adalardan birine sürülmesini emretti.

Süleyman'ın ikinci yılında Mesleme, İstanbul'a bir sefer düzenledi. Karadan ilerleyen çok sayıda öncü birliğin başına komutan olarak Süleyman b. Muaz'ı ve Bahteri b. Hasan'ı atadı. Ayrıca Amr b. Hubeyre'yi de birçok gemiyle birlikte gönderdi. Ardından kendisi de onlara katıldı ve İznik'te birçok esir ele geçirdi.

Ardından Leon adındaki bir general Süleyman b. Muaz'ın yanına giderek onu İstanbul'a sokacağını vaat etti. Süleyman onu Mesleme'nin yanına götürdü. Mesleme'de ona birçok vaatte bulundu. Ardından Leon onların yanından ayrılarak İzmit'e gitti. Rum imparatoru Theodosius, onun üzerine birlikler gönderdi. Ancak Leon onları bozguna uğrattı ve imparator Theodosius'un oğlunu öldürdü. Ardından Rumlar isyancı Leon'un tahta çıkması konusunda istişarelerde bulundular. Ardından onu imparator ilan ettiler. Leon bir ordu toplayarak İstanbul'a saldırdı ve Theodosius'un bir yedi ay hüküm sürmesinin ardından imparatorluğu ele geçirdi.

Leon Rumlar üzerinde hüküm sürmeye başlayınca Mesleme yaz boyunca onun vaatlerini yerine getirmesini bekledi. Leon'un Rumların kralı olduğunu ve kendisini kandırdığını öğrenince İstanbul'a doğru harekete geçti ve şehri bir yıl boyunca kuşatma altında tuttu. Ancak Süleyman'ın ölüm haberini alınca savaşa ara vererek yerinde kaldı.

Süleyman'ın vefat etmesinin ardından yerine tahta Ömer b. Abdülaziz geçti ve bir yıl dört ay altı gün boyunca hüküm sürdü. Yazdı ... Mesleme b. Muhammed'e ...

Aynı yıl şiddetli bir deprem yaşandı ve birçok yer zarar gördü.

Ömer b. Abdülaziz, dindarlığını ve takvasını göstererek bozguncuları imparatorluğundan kovdu. Müslümanlara ...'yı ve şırayı yasakladı. Güzel ahlak gösterdi. İmparator Leon'a bir mektup yazarak onu İslam'a davet etti ve dini hakkında tartıştı. Leon da ona bir cevap vererek onun argümanlarını çürüttü, görüşlerinin sapkınlığını ona açıkladı. İndirilen kitaplardan delillerle, akli kıyaslamalarla ve Kuran'a başvurarak Hristiyanlığın nurunu ona gösterdi.

Ardından Rum asilzadelerinden biri, sürgündeki imparator Anastasius'a bir mektup yazdı. Mektupta imparator Leon'u kötüledi. Onun imparatorluğa layık olmadığını söyledi, Anastasius'un daha layık olduğunu ifade etti. Bu mektupta İmparatorluk sakinlerinin Leon'un krallığı hakkında ve düşmanını sürmesi konusunda aynı düşündüklerini bu yüzden Anastasius'un buna göre hareket etmesini ve geri dönmenin yollarını aramasını söyledi. Mektubu okuyan Anastasius kibirlendi. Asilzade, diğer asilzadelerin dilinden adına bir mektup yazarak geri dönmesini istedi. Anastasius gece vakti kaçarak Nübye (Bulgar)²⁶ kralına geldi. Korumasını talep ederek ondan yardım istedi. Nübyeli (Bulgar), çok sayıda askerle ona yardım etti. Bunun üzerine Anastasius harekete geçerek İstanbul'a geldi. Ancak Rumlar onu kabul etmediler. Zenciler (Bulgarlar) Rumların onu kabul etmediğini görünce onu Rumlara ve imparatorları Leon'a teslim ettiler. Leon demirle işkence edip müebbet hapse mahkum etti. Bunun ardından Nübyeli (Bulgar) ordusu krallarına geri döndü. Ardından Leon, Anastasius'u ve asilzadeleri öldürdü.

... Ömer b. Abdülaziz ikinci yılın yedinci ayında vefat etti. İskenderin 1025. yılında Yezid b. Abdülmelik tahta çıkarak hüküm sürmeye başladı.

Onun saltanatının ilk yılında Irak'ta Yezid b. Mühelleb isimli bir adam ortaya çıkarak ayaklandı. Doğu Arapları onun çevresinde toplandı. Mesleme b. Abdülmelik onun üzerine gitti ve hezimete uğratarak taraftarlarıyla birlikte onu öldürdü.

Bu yıl Mardinli bir adam ortaya çıktı. Yahudilere Mesih olduğunu söyledi. Hristiyan olan bu adam daha sonra Yahudi olmuştu. Onları kurtarmak için geldiğini iddia ediyordu. Bir sürü para topladı. Birçok hokkabazlık ve sihir numaraları öğrenmişti. Bunları göstererek onları büyüledi. Bunları öğrenen Yezid b. Abdülmelik onu öldürdü.

---

²⁶ Agapius Nübye şeklinde ifade etmektedir. Fransızca tercümesinde Alexander Vasiliev: "Nübyeliler burada Bulgarlar şeklinde okunmalıdır" demektedir.

Bu yıl Rum imparatoru Leon, imparatorluğunda bulunan farklı dinlere mensup olan ve Hristiyanlığa muhalif ulusları Hristiyanlığa döndürmeye başladı. Yahudilerin birçoğu Hristiyan oldu. Bunlar yeni Hristiyanlar olarak adlandırıldılar.

Aynı yıl Abbas b. Velid Rumlara karşı sefere çıktı ve Paflagonya'ya girerek burayı ele geçirdi. Halkından 20.000 kişiyi esir etti. Ve ... isimli kaleyi ele geçirdi.

Yezid b. Abdülmelik 4 yıl hüküm sürdükten sonra vefat etti. Ardından Arapların 105. yılında yerine erkek kardeşi Hişam geçti ve 19 yıl boyunca hüküm sürdü.

İmparatorluğundaki şehirlerin çoğundan, hanlardan, meyhanelerden, hücrelerden, köylerden ve mezralardan büyük gelirler elde etti. Arapların topraklarını ilk sahiplenen oydu. Birçok nehrin suyunu kanallara yönlendirdi. Rakka'nın üzerindeki nehrin yönünü de değiştirdi. el-Cezire'de ve Suriye'de birçok ekim dikim yaptı. Mahsülleri, imparatorluğundaki haracı (toprak vergisini) aştı.

Bu yıl Kesir b. Rabia Rumlara karşı sefere çıktı. Ancak Rumlara onu bozguna uğratarak askerlerini öldürdüler. Kesir ve birkaç askeri ise kurtulmayı başardılar.

Aynı yıl Leon şehitlerin resimlerinin kiliselerden, evlerden ve manastırlardan kaldırılmasını emretti. Bunu duyan Roma patriği Gregorius oldukça öfkelenerek Romalıların ve İtalyalıların imparatora vergi ödemesini engelledi.

Hişam'ın üçüncü yılında Mesleme Rumlara karşı saldırıya geçerek Niksar kentini ele geçirdi ve halkını esir etti.

Aynı yıl Suriye'de büyük bir veba salgını yaşandı. İnsanlara bulaşı çeşitli veba bakterileri ve tümörler bulaştı.

Aynı yıl Muaviye b. Hişam Rumlara karşı sefere çıktı. Ancak başarılı olamadı. Hişam'ın dördüncü yılında Muaviye b. Hişam Rumlara karşı sefere çıktı ve birçok kale fethedip birçok esir yakaladı.

Aynı yıl Hazar kralı Hakanın oğlu Azerbaycan'a doğru harekete geçerek birçok şehri işgal etti. Ermenistan valisi Cerrah onun karşısına çıktı. Yapılan savaş sonucu Araplar bozguna uğradı. Hakanın oğlu yaklaşık 20.000 kişiyi öldürürken iki katını da esir olarak aldı.

Hişam'ın beşinci yılında Mesleme Hazarlara karşı sefere çıktı. Ancak Hazarlar onu bozguna uğrattılar ve birçok askerini de öldürdüler. Mesleme ise ancak kaçarak kurtulabildi.

Muaviye b. Hişam Rumlara karşı sefere çıktı. Sefer sonucunda birçok kaleyi ele geçirirken çok sayıda da esir elde etti.

Hişam b. Abdülmelik'in sekizinci yılında Mesleme Türklere karşı sefere çıkarak Türklerle Araplar arasında bulunan geçide ulaştı. Ancak orayı geçemedi. Bu yüzden barış yaptı ve oradan ayrıldı.

Aynı yıl Rum imparatoru Leon Hazar kralıyla akraba oldu. Oğlunu onun kızıyla evlendirdi. Evlilik aynı yıl gerçekleştirildi.

Aynı yıl Muaviye Rumlara karşı sefere çıktı ve Paflagonya'ya girdi. ... şehrini ele geçirdi ve halkını esir alarak orayı yaktı.

Aynı yıl Hişam b. Abdülmelik, Mervan b. Muhammed'i Ermenistan'a vali olarak gönderdi.

Hişam'ın onuncu yılında Muaviye Rumlara karşı sefere çıktı ve birçok kaleyi ele geçirdi.

Aynı yıl Filistin ve Mısır'da büyük bir veba salgını yaşandı. Aynı yıl Tişrin-i Evvel (Ekim) ayında gökte ateşten bir kılıca benzer bir figür belirdi.

Hişam'ın 11. yılında Muaviye Asya'ya doğru sefere çıktı ve birçok esir yakaladı. İkinci bir sefer daha yaptı ve yine birçok esir yakaladı. Bir gün atından düştü ve yaşamını yitirdi.

Aynı yıl Mervan b. Muhammed Hazarlara karşı sefere çıktı ve birçoğunu esir olarak gele geçirdi.

Hişam'ın 12. yılında, Süleyman b. Hişam Rumlara karşı sefere çıktı ve Asya'ya ulaştı. Sudur adlı bir kaleyi ele geçirerek halkını da esir olarak aldı.

Hişam'ın 13. yılında, Mesleme b. Abdülmelik Rumlara karşı sefere çıktı. Ankara'yı kuşattığı sırada Hişam Malatya'ya gitti ve birkaç gün orada kaldı. Ardından Şam'a geri döndü. Mesleme ise Ankara'yı ele geçirdi ve birçok kişiyi esir aldı.

Aynı yıl Zeyd b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talip Kufe'de isyan etti. İnsanlara saldırdı, onları öldürdü ve birçok yerde esir aldı.

Aynı yıl Afrikalılar isyan ederek valilerini ve orada bulunan bütün Müslümanları öldürdüler.

Aynı yıl Süleyman b. Hişam, Rumlara karşı sefere çıktı. Ancak Rumlar onu bozguna uğratarak ordusunu katlettiler ve Araplardan 20.000 binden fazla kişiyi esir olarak aldılar.

Aynı yıl İstanbul'da şiddetli bir deprem yaşandı ve evlerin birçoğu yıkıldı. Dağlardan su akmaya başladı.

Aynı yıl Rum imparatoru Leon, 23 yıl 3,5 ay hüküm sürdükten sonra öldü. Onun ardından İskender'in 42. yılında yerine oğlu Konstantin geçti ve 34 yıl boyunca hüküm sürdü.

Hişam'ın 12. yılında, Süleyman b. Hişam sefere çıktı ve Asya'da bulunan kalelerden birini kuşatma altına aldı. Ancak askerleri arasında veba ortaya çıktı. İçlerinden birçoğu yaşamını yitirdi. Ayrıca şiddetli bir kıtlıkla karşı karşıya kaldılar. Rumlar onların birçoğunu katletti. Atlarının birçoğu telef oldu. Çok büyük bir kısmı Rumlara sığındı. Başlarına gelen bu kötü olaylardan dolayı Hristiyan oldular. Süleyman ise kaçarak geri döndü.

Aynı yıl Rumlar Malatya'ya doğru sefere çıktılar. Çevresindeki bütün her yeri yakıp yıktılar. Orada bulunan şeyleri ele geçirerek Rum ülkesine götürdüler.

Aynı yıl Artabaz isimli bir asi Rum imparatoru Konstantin'e karşı ayaklandı. İstanbul'a girdi ve imparatorluk gücünü ele geçirdi. Konstantin ise ortada yoktu. Haber Konstantin'e ulaşınca onu cezalandırmak üzere geri döndü. Savaşıkları sırada Süleyman Rumlara karşı sefere çıkarak Paflagonya'ya geldi. Rumlar birbirleriyle savaş halinde oldukları için karşısında kimse diremedi. Süleyman onlardan 50.000 kişiyi öldürdü.

Ardından Hişam b. Abdümelik vefat etti ve yerine Velid b. Yezid geçerek bir yıl iki ay hüküm sürdü. Saltanatının ilk yılında Hişam ailesi mensuplarına çok sert davrandı.

Rum imparatoru Konstantin Velid'e birçok hediyeyle birlikte bir heyet gönderdi. Aynı şeyi asi Artabaz'da yaptı.

Sonrasında bu yıl yağmurlar azaldı. Kaynaklar ve nehirler çekildi. Şiddetli bir kıtlık yaşandı ve farklı yerlerde şiddetli depremler meydana geldi.

Aynı yıl Yemen'de maymunlar evlerinden ayrılan insanlara saldırarak birçoğunu öldürdüler.

Aynı yıl asi Artabaz imparator Konstantin'i bulmak üzere İstanbul'dan ayrıldı. Karşı karşıya geldiler ve asi hezimete uğradı. Askerlerinin birçoğu da öldürüldü.

Aynı yıl Ömer b. Abdülaziz, Rumlara karşı sefere çıktı. Öldürdü ve esirler yakaladı.

Haziran ayında gökyüzünde ateşten sütunlara benzeyen ve sabit olarak duran büyük bir işaret belirdi. Bu ilk işaretti. Ardından Eylül ayında ateş alevine benzer bir başkası daha ortaya çıktı. Doğudan batıya kadar uzamaktaydı.

Velid b. Yezid Kıbrıslıların vatanlarından ve ülkelerinden çıkartılarak Sur ile Sayda arasında bulunan ve deniz kıyısında olan Mahur'a yerleştirilmelerini emretti.

Aynı yıl Kanun-u Ahir (Ocak) ayında ay şeklinde başka bir işaret ortaya çıktı. Hava kasvetli ve karanlıktı.

Velid b. Yezid, Tedmür'de (Palmira) öldürüldü. Öldürülme sebebi şuydu: Bedr kabilesinden olan ve nakıs olarak bilinen Yezid gizlice Şam'a gitti. Bedr kabilesinden olan takipçilerini topladı. Şehri ele geçirerek krallık hazinelerini yağmaladılar. Ardından Velid'e, Abdülaziz b. Haccac komutasında birçok birlik gönderdi. Haccac bir Arap kabilesine savaş açmış olan ve Palmira'ya gelen Velid'i öldürdü. Velid b. Yezid öldürülünce nakıs Yezid, Osman'ı ve Velid b. Yezid'in oğlu Yezid'i yakaladı ve onları hapsetti. Abdülaziz b. Haccac, Velid'in başıyla dönünce Yezid kafanın bir mızrağa takılmasını ve üzerine şarap serpilerek şu yazıyla birlikte şehirde gezdirilmesini emretti: "İşte şarabı seven bir kafa." Velid cinayetini haber alan Araplar kargaşaya düştüler. Görüşleri onları böldü ve gruplara ayrıldılar. Aralarında kargaşa ve problemler patlak verdi. Yollar kesildi. Korku her yere yayıldı. İnsanlar arasında musibetler arttı. Bu sırada mahpus olan Süleyman b. Hişam, askerlerinin Yezid b. Velid'e biat ettiği dışarı çıktı ve Şam'a geldi.

Daha önce açıkladığımız üzere Mervan b. Muhammed, Ermenistan'da bulunmaktaydı ve Yezid'e biat etmemişti. El-Cezire'ye gitmek üzere Ermenistan'dan ayrıldı. Burada bulunan Arapların yanına gitti. Onlar kendisine biat ettiler. Fırat'ı geçerek nakıs nakıs Yezid'in karşısına çıkmaya, onunla savaşmaya ve Velid'in kanının intikamını almaya karar verdi.

Ardından nakıs nakıs Yezid, Velid'in vatanlarından sürdüğü Kıbrıs halkını ülkelerine geri gönderdi.

Gökte yanan bir ateş belirdi.

Yezid beş aylık saltanatın ardından öldü. Yerine kardeşi İbrahim geçti. Mervan b. Muhammed ve Humus halkı dışında kalanlar ona biat ettiler. Çünkü Humus halkı da Mervan'ı destekliyordu. Mervan birçok birlikle beraber Fırat'ı geçti. İnsanları, Velid'in Şam'da hapis bulunan iki oğlunu kurtaracağına ve onları babalarının yerine tahta

geçireceğine inandırdı...zannını verdi. İbrahim Mervan'ın gelişini haber alınca Abdülaziz b. Haccac'ı birçok birlikle beraber Humus halkına gönderdi. Çünkü onlar kendisine biat etmemişlerdi. Kardeşi Mesrur'u ise büyük bir orduyla birlikte Halep'e, orada ikamet eden Bişr'e gönderdi. Abdülaziz Humus'a ulaştı ve kenti kuşatma altına aldı. Mervan'ın geleceğini uman Humus halkıyla savaştı. Ancak Mervan Şam'a yöneldi ve Halep'i ele geçirerek Haccac'ın oğulları Bişr ve Mesrur'u esir aldı. Abdülaziz, Mervan'ın Halep'i ele geçirdiğini ve iki oğlunu da esir aldığını öğrenince gece vakti Humustan ayrıldı ve Şam'a döndü.

Ardından Mervan Humus'a gitti. Şehrin sakinleri onu karşılayıp biat ettiler. Ardından Şam'a, İbrahim'e karşı yürüdü. İbrahim onun gelişini haber alınca karşılamak üzere Süleyman b. Hişam'ı bir orduyla birlikte onun üzerine gönderdi. Süleyman, Şam'dan ayrıldı ve Lübnan ile Tel Gara arasında bulunan bir köye ulaştı. Mervan onun üzerine yürüdü ve onunla karşılaştı. Ancak sonra Ürdün'e gidiyormuş gibi yaptı. Düşmanının arkasında ordusunu pusuya yatırdı. Böylece uzaklaşıyormuş gibi yaptı. Süleyman ordusuyla birlikte harekete geçerek Mervan'ın peşinden gitti. Ordusu dağıldığında ve düzeni bozulduğunda, pusu arkalarından çıktı ve onları kılıçtan geçirdi. Askerler ve ganimetlere saldırarak yağma ettiler. Öldürebildikleri herkesi öldürdüler.

Haberi alan Süleyman b. Hişam ve beraberindeki ordusunun cesareti kırıldı. Bundan dolayı kaçtılar. Mervan ve askerleri ise üzerlerine saldırarak onları yok ettiler. O gün orada 12.000 kişiyi öldürdüler. Süleyman b. Hişam ise küçük bir grup askeriyle birlikte kurtulmayı başardı. İbrahim, Şam'ın zenginliklerini alarak Süleyman b. Hişam ile birlikte kaçtı. Abdülaziz b. Haccac hapishaneye girdi ve Velid b. Yezid'in iki oğlunu öldürdü. Ardından evine döndü. Ancak şehir halkı onunla savaştı. Evini ateşe vererek yaktılar.

Ardından Mervan Şam'a doğru yürüdü. Şehir halkı ona kapıları açtı ve o da şehre girdi. Araplar toplandılar ve Mervan'a biat ettiler. Şam'a üç mil uzaklıkta olan Aliye isimli yere kamp kurdu. Nakıs Yezid'in mezarından çıkartılmasını ve darağacında asılmasını emretti. Bedr kabilesine mensup kişilerin huzurunda toplanmasını emrederek onlara işkenceler etti. Bazılarının ellerini ve ayaklarını keserken bazılarının asılmasını, bazılarının öldürülmesini, diğer bazılarının ise sürgüne gönderilmesini emretti. Mervan, kraliyet hazinelerinin kendi hazinesine katılmasını emretti. Emir yerine getirildi. İbrahim onun yanına geldi ve ondan eman aldı. Süleyman ise Fenike çölüne gitti ve bir süre orada saklandı.

Aynı yıl Rum imparatoru Konstantin İstanbul'a girdi. Kendisine karşı isyan eden asiye yakalayarak öldürdü ve tahtına oturdu. Bu olay İskender'in bin kırkuncu Arapların ise yüz yirmi yedinci yılında yaşandı.

Kelbiyye olarak adlandırılan ve çölde yaşayan bir grup Arap, Süleyman'ın etrafında toplanarak çölde bulunan Rusafe'nin doğusundaki Tedmür'e (Palmira) yürüdüler.

Bu yıl kuyruklu yıldız ortaya çıktı.

Aynı yıl Filistin'de Sabit isimli bir isyancı ortaya çıktı. Büyük bir ordu kurarak Suriye'yi ele geçirdi. Aynı yıl Kufe ve Deyr-el-Akûl'da Dahhak el-Haruri isyan ederek Irak'ın birçoğunu ele geçirdi. Dahhak ardından Mervan'ın üzerine yürüdü. Yakınında olduğu bir sırada ona bir heyet göndererek biat etti ve ondan eman aldı. Dahhak ona biat ettikten ve Mervan b. Muhammed de kendisine bölgesine dönmesini emrettikten sonra Mervan Fırat'ı geçti ve Filistin'deki asi Sabit'in üzerine yürüdü. Sabit, Mervan'ın gelişini haber alınca Taberiye'ye gitti. Mervan Humus'tan geçtiğinde halkından biri isyan etti. Kelbiyyelileri etrafında toplayarak Humus'u ele geçirdi. Bunun üzerine Mervan onun üzerine yönelerek yakaladı ve astığı bütün destekçileriyle birlikte onu öldürdü. Bütün Kelbiyyelileri Humustan sürgün etti. Ardından Humus surlarında büyük bir gedik yaptırdı.

Sabit Taberiye'ye gitmişti. Onun gelişini haber alan Taberiye halkı, Sabit ile savaşmak üzere her gün saldırılar düzenleyerek 10.000 civarında adamını öldürdüler ve servetini talan ettiler. Ardından Sabit oğluya ve belirli sayıda askeriyle birlikte Moulton'a doğru hareket ederek kaçak ve sürgün olarak orada kaldı. Mervan Filistin'e vardı ve Taberiye halkının Sabit'e yaptıklarını öğrendi. Bu durumdan son derece memnun oldu. Filistin halkına ikramlarda ve ihsanlarda bulundu. Orada durdu ve isyankar Sabit'i aramak üzere birlikler gönderdi. Onu ... dağında buldular. Onu ve beraberindeki kişileri yakalayarak Mervan'a getirdiler. Mervan Sabit'in sağ elinin ve sol ayağının kesilmesini emretti. Mervan ardından Filistin'den ayrılarak Şam'a gitti ve burada Sabit'i öldürdü.

Mervan, Irak'a ilerleme düşüncesiyle Şam'dan Rakka'ya gitti. Süleyman b. Hişam, eman istemek üzere Mervan'a bir heyet gönderdi. Mervan'ın bu emanı vermesi üzerine Süleyman onun huzuruna çıktı. Mervan, Rakka'ya gitmek üzere hareket ettiğinde Süleyman Rusafe'ye gidip birkaç gün orada kalmak için izin istedi. Mervan'ın izin vermesi üzerine Süleyman oradan ayrıldı. Mervan Qırqisiyah'ta/Kirkisiya iken Süleyman b. Hişam isyan ederek Suriye Araplarını topladı. Mervan ile birlikte olan Arapların çoğu onunla birlikte oldular. Süleyman Harran'a yürüme kararını verdi. Süleyman'ın isyanını ve Arapların

etrafında toplanmasını haber alan Mervan, hedefinden vazgeçerek Rakka'ya ilerledi. Savaşmak üzere bir yerden diğerine geçti. Süleyman'ın onu bulması üzerine karşı karşıya geldiler. Süleyman mağlup oldu ve takipçilerinden yedi bin kişi öldü. Süleyman kaçarak Fenike çölüne ardından da Tedmür'e gitti. Mervan, Hişam'ın Fırat üzerinde ve diğer yerlerde bulunan arazilerinin harap edilmesini emretti. Hişam'ın taraftarlarının bir kısmı Fırat üzerinde Rahbah'ın karşısında bulunan bir kaleyi tahkim ettiler. Mervan'ı kötilediler ve ona sövdüler. Üzerlerine birlikler gönderdi ve onları indirdi. Boyunlarını vurdu. Orada yaklaşık 400 adam bulunmaktaydı.

Ardından Humus halkı Mervan'a karşı ayaklandı. Valileri olan Abdullah'ı öldürdüler. Mervan'ın kalede yaptığı gedikleri onardılar. Kelbiyye Arapları, Yezid b. Hişam'ın tarafına geçtiler. Şam'a geldiler ve kenti kuşatma altına aldılar. Filistin'de Sabit'in oğlu isyan ederek oraya egemen oldu. Mervan'a itaat etmeye devam edenler ile savaştı. Aynı günlerde Dahhak el-Haruri Irak'ta harekete geçti ve büyük bir ordu toplayarak Mervan'ın üzerine yürüdü.

Mervan'ın etrafını her yönden problemler sarıp düşmanları tarafından çevrilince oğlu Abdullah'ı askerlerle birlikte Nusaybin'e gönderdi. Çünkü Dahhak'ın orada olduğunu duymuştu. Aynı zamanda Yezid b. Hubeyre komutasındaki bir orduyu da Qırqisiyah'a gönderdi. İkisine de tavsiyelerde bulunduktan sonra onlara şöyle dedi: "Dahhak ayaklandı, biriniz onunla mücadele etsin. Böylece ikinci rahat hareket etme imkanına sahip olarak Irak'a gidecek ve orayı alarak ele geçirecek." Mervan, Humus'a doğru hareket etti. Şehir halkı onun gelişini haber alınca direniş göstermesi için bir orduyla birlikte Muaviye adında bir adamı ona gönderdiler. Sonra Said b. Hişam'ı seçip başlarına koydular. Süleyman b. Hişam da onlarla iş birliği içindeydi. Mervan Kinnesrin'e ulaşınca Muaviye'nin kendisine doğru geldiği haberini aldı. Bunun üzerine ona karşı harekete geçti. Onu bulup hezimete uğrattı ve adamlarının çoğunu öldürdü. Ardından Humus'a döndü ve baharda kenti kuşatma altına aldı. Şehirdekilere elçiler göndererek halka eman verdi. Onlara hitap ederek bağışlama sözü verdi. Ancak ona teslim olmayı reddettiler. Mervan bunu görünce mancınıklar dikerek sabırla beklemeye başladı.

Bugünlerde Dahhak el-Haruri Musul'un üzerine yürüyerek Mervan'ın atadığı valiyi öldürdü. Ardından Nusaybin'e ulaştı ve kenti muhasara altına aldı. Yezid, Dahhak'ın kuşatma haberini alınca Irak'a indi ve Dahhak'ın bütün destekçileri ile ailesini öldürdü. Bütün doğuda düzeni sağladı.

Mervan, Ebu'l-Verd'i birçok birlikle beraber Filistin'e gönderdi. Ebu'l-Verd orada Sabit'in çocukları ile karşılaştı ve onları hezimete uğrattı. Onları esir olarak alıp Humusta bulunan Mervan'a götürdü. Mervan'ın Humus kuşatması uzayıp da ve kent sakinleri kapıları ona açmayı reddedince Mervan askerlerine Humus'un vilayet ve köylerinden geçmelerini ve onları harap etmelerini emretti. Humus halkı bu durumu görünce bir mektup yazarak eman istediler. Mervan, Said b. Hişam haricinde herkese eman verdi. Bunun üzerine ona kapıları açtılar.

İnsanlar bu problemlerle uğraşırken Rum imparatoru sefere çıkarak Deluk'a ulaştı. Mervan'ın Humus'u ele geçirdiği haberini alınca kendisine saldırmasından korkarak aldığı birçok esirle birlikte İstanbul'a döndü.

Bu yıl Ab (Ağustos) ayında, beş gün boyunca devam eden zifiri bir karanlık yaşandı. Hava kasvetli ve karanlıktı. Güneş kan gibiydi ve ışığı zayıftı. Yaşanan bu durum bir güneş tutulması olmamasına rağmen hava oldukça karanlıktı.

Mervan Humus'un ve Baalbek'in surlarının yıkılmasını emretti. Ardından Harran'a döndü ve burada kampını kurdu. Ardından Dahhak el-Haruri ile karşılaşmak üzere Nusaybin'e gitmek için harekete geçti. Mervan'ın gelişini haber alan Dahhak, şehirden ayrılarak onunla karşılaşmaya gitti. Süleyman b. Hişam da Dahhak ile birlikteydi. Dahhak Kefertusa'ya ulaştı ve kuşatma altına aldı. Mervan Resulayn'a ulaştı. Ardından buradan ayrılarak Dahhak'ın üzerine yürüdü. Resulayn ve Kefertusa arasında bir yerde onu buldu. Aralarında çıkan çatışmalar sonucu iki tarafta büyük kayıplar verdi. Dahhak ve yandaşları hezimete uğradılar. Mervan onları yakalayana kadar takip etti. Ardından Dahhak ile birlikte hepsini öldürdü.

Haruriler Dahhak'ın ölümünden sonra Hayberi adındaki bir adamı kendilerine lider olarak seçtiler. Bu Hayberi, kılık değiştirerek Mervan'ın kampına girdi. Kampın içinden geçerek Mervan'ın çadırına kadar geldi. Aniden Mervan ve yandaşlarına saldırdı. Mervan ve yandaşları mağlup oldular. Oğlu Abdullah ve bozgundan sonra geri dönen bir grup Arap yoldaşı olmasaydı Mervan ölebilirdi. Ardından Harurilere saldırarak onları kamplarından uzaklaştırdılar.

Haruriler tekrar toplanarak bu kez kendilerine Şeyban isimli bir adamı lider olarak seçtiler. Şeyban asker toplayarak Ninova'ya yürüdü. Mervan'da onun üzerine yürüdü ve ona yakın bir yerde kamp kurdu. Daha sonra aralarında patlak veren savaş aralıklarla iki ay boyunca devam etti. Bu süre sonunda Mervan'ın askerleri Harurilere saldırarak onları

mağlup ettiler ve Azerbaycan'a kadar onları takip ettiler. Mervan Harurileri takip etmek üzere birçok birlikle beraber Amr b. Senare'yi gönderdi. Ardından kaçan Mervan Harran'a geri döndü ve orada kaldı.

Bu zamanda Rum imparatoru Konstantin, Suriye'ye doğru sefere çıktı. Birçok noktaya saldırı düzenledikten sonra döndü.

Kanun-u Ahir (Ocak) ayında Filistin denizi sahilinde şiddetli bir deprem yaşandı. Birçok nokta hasar görürken birçok kişi hayatını kaybetti. Özellikle Taberiye'de 100.000'den fazla insan yaşamını yitirdi.

İnsanlar bu belalara ve savaşlara gark olmuşken Kufe ve Deyr el-Ukul'da Ebu Müslim isimli bir adam ortaya çıktı. Gizlilik içinde insanlarla görüşerek görüşlerini onlarla paylaştı. İnsanlar onun çağrısına cevap verdiler. Destekçileri ile birlikte siyah renkte giyindiler. Beraberinde 14 Şii'de bulunmaktaydı. Züht ve riyazet içinde olup Arap imparatorluğunun kökeni, aslı olan Muhammed b. Abdullah ailesinin taraftarlığını yaptılar. Saçlarını uzattılar. Horasan halkının birçoğu onların etrafında toplandı ve büyük bir güce dönüştüler. Güçlenmeye başladıkları zaman insanlardan İbrahim b. Muhammed'e biat aldılar ... Harran'ın müstahkem kampına gelerek Arapların ve Horasanlıların önde gelen liderlerini öldürdü.

Bu haberi alan Mervan hüzne gark oldu. O vakitte Irak'ta bulunan Amr b. Senare'ye bir mektup yazarak İbrahim'in üzerine yürümesini ve onunla savaşmasını emretti. Ebu Müslim Gürgan'ı, Rey'i, Kirmanşah'ı ve Horasan şehirlerinin birçoğunu ele geçirerek ahaliden İbrahim b. Muhammed için biat aldı. Amr b. Senare ise onun üzerine yürümeye devam etti. Isfahan'da karşı karşıya geldiler. Ancak Horasan halkı hezimete uğratıp askerleriyle birlikte onu öldürdüler.

Yezid b. Hübeyre, Mervan b. Muhammed'in bütün doğu üzerine görevlendirdiği valisiydi. Amr b. Senare öldürülünce Yezid b. Hübeyre Irak ordularını topladı ve Medain yakınlarında kamp kurdu. Bunu gören Ebu Müslim oraya saldırdı. Yezid, Ebu Müslim'in önünden kaçarak iki nehir arasında yani Fırat ve Dicle arasında durdu. Ebu Müslim Horasani onun üzerine yürüdü. Bunun üzerine Yezid tekrar kaçtı ve Vasıt'a girdi. Orada güç topladı. Ebu Müslim ise onun kampını ve mallarını yağma etti. Yezid b. Hübeyre de ihtiyaç duyduğu malları ve eşyaları Vasıt'ta topladı.

Ebu Müslim Deyr el-Ukul'a gitti ve orada kendi davasından bir adam buldu. Ne yapılması gerektiğine dair onunla istişarede bulundu. O sırada İbrahim b. Muhammed'in ailesi Kufe'de endişeli bir haldeydi. Mervan İbrahim'in üzerine birlikler göndermiş, onu esir almış ve Harran'da hapse atmıştı. Diğer kardeşleri ise kaçırmıştı. İbrahim, Ebu'l Abbas olarak adlandırılan kardeşi Abdullah'ı halefi olarak bıraktıktan sonra hapisanedeyken vefat etti. Ebu Müslim Abdullah'ı bulmak üzere saklandığı yere gitti. Onu dışarı çıkardı ve yanında bulunan bütün Horasanlılarla birlikte onu halife ilan etti.

Abdullah b. Muhammed halife olunca Ebu 'Un isimli bir adamı Horasan ordularıyla birlikte Musul'a gönderdi. Hasan b. Kahtebe'yi ordularla beraber Vasıt'ta bulunan Yezid b. Hübeyreye'ye gönderdi. Bu haberler üzerine Mervan, oğlu Abdullah'ı birçok birlikle beraber Musul'a gönderdi. Diğer oğlu Ubeydullah'ı ise Qırqisiyah'a gönderdi. Ebu'l Abbas ağabeyini Vasıt'a, ibn Kahtebe'nin karşısına gönderdi. Onu bu orduların komutası ile görevlendirerek onların biatını almasını emretti. Amcası Abdullah b. Ali'yi de Musul'a, Ebu 'Un'un karşısına gönderdi ve ona bu şehrin idaresini verdi. Ayrıca ona, batı birliklerinden ve diğerlerinden biat almasını emretti. Abdullah el-Mansur Vasıt'a ulaştığında Hasan b. Kahtebe'nin kendisini kuşattığını gördü ve savaştan kaçındı. Ancak sonrasında birliklerine savaşa hazırlanmalarını emretti. İki tarafında harekete geçmesi üzerine aralarında yaşanan savaş günlerce devam etti.

Mervan b. Muhammed Şam, Mısır ve el-Cezire ordularını toplayarak Mısır üzerine yürüdü. Abdullah b. Ali de Horasan ordularıyla birlikte geldi ve Musul'da, büyük Fırat'ta kamp kurdu. Abdullah b. Mervan da oraya geldi ve batı tarafında, Abdullah b. Ali'nin karşısında kamp kurdu. Ancak savaşmak üzere harekete geçmeyip Mervan'ın gelişini beklediler. Mervan oğluna bir mektup yazarak Zap'ı geçip doğu yakasında kamp kurmasını ve kampın etrafına hendekler kazmasını emretti. Mektubu alan Abdullah bu emirleri yerine getirdi. Zap'ın üzerine bir köprü inşa etti. Askerlerini savaşa hazırladı. Süvari ve piyadeleri donattı.

Karşı karşıya geldikleri zaman Mervan Horasanlıların kahramanlıklarına, savaş sırasında demirden ve ateşten etkilenmeyen taş duvarlar gibi yerlerinden kılmıdamadıklarına, yiğit ve cesur olduklarına şahit oldu. İki taraf arasında devam eden savaşta her iki taraftan her gün yalnızca Allah'ın bilebileceği derecede ölümler oldu. Hatta öyle ki Mervan'ın askerleri dayanamaz duruma geldiler ve cesaretlerini yitirdiler. Horasanlılar ise sağlam kaldılar ve çabucak zafere ulaştılar. Suriyeliler zayıf düştüğünde

Horasanlılar kuvvetle onların üzerlerine saldırıp bozguna uğrattılar. Mağlup olan Suriyeliler kaçarak köprünün üzerinde yığıldılar. Birbirlerinin üzerine bindiler. Birçoğu Fırat'a düşerek boğuldu. Bazıları ise ayaklar altında ezilerek ve çiğnenerek öldüler. Geriye kalanlar ise ya öldürüldü ya da esir alındı.

Kendisinden bu bilgiyi aldığımız müneccim Theophilus dedi ki: "Ben bu savaşın bizzat tanığıyım. Bu olaylarla ilgili hiçbir şeyi atlamadan birçok şeyi kaleme aldım." Theophilus bu konuda birkaç kitap yazmıştır. Biz de böylece bu kitapları ondan özetledik. Ancak gözden kaçırılmaması gerektiğini düşündüğümüz şeyleri ekledik. Bununla birlikte elimizden geldiğince sözü uzatmaktan kaçındık.

Konumuza geri dönelim. Abdullah b. Ali galibiyet elde edip Mervan ve askerleri de bozguna uğradığında Mervan ve oğlu Abdullah kaçarak Harran'a gittiler. Mervan, ailesi ve dostlarıyla yeniden bir araya geldi. Yanına alabildiği kadar mal ve silah alarak Fırat'ı geçti ve Horasanlıların ne yapacaklarını orada beklemek için Aşkelon'a doğru ilerledi. Ardından Abdullah b. Ali ve askerleri Mervan'ın kampına gittiler ve bulabildikleri bütün malları, silahları ve diğer şeyleri alarak Kufe'de Abdullah b. Muhammed'e götürdüler. Mervan b. Muhammed'in kaçışından sonra Suriye ve el-Cezire'deki Arapların yanı sıra el-Cezire'nin Arap olmayan sakinleri de Abdullah b. Ali'ye biat ettiler. Abdullah b. Ali ve Mervan b. Muhammed arasında Fırat'ın üzerinde yaşanan çarpışma, Arapların 133. yılında Kanun-i Ahir'in 21'i Cumartesi yaşandı.

O gün imparatorluk Ümeyyeoğullarından Haşimoğullarına geçti. Ebu'l-Abbas Abdullah b. Muhammed hükmetmeye başladı. Ardından yerine Mansur geçti.

Abdullah b. Ali Horasan ordularıyla birlikte Harran'a gitti ve orada bulunan Mervan'ın saraylarının yıkılmasını emretti. Onun bütün izlerini söküp attı. El-Cezire üzerine Horasanlı Musa b. Ka'b'ı görevlendirerek Mervan'ın takibine koyuldu.

Şam'da bulunan Velid, Abdullah b. Ali'nin gelişini haber alınca kendini korumaya aldı ve savaş için hazırlıklara girişti. Ona bunu yapmasını Mervan emretmişti. Abdullah b. Ali Şam'a ulaştı ve kenti muhasara altına aldı. Tırmanma merdivenleri hazırlattı ve Şam'ın bazı sakinleriyle iş birliği yaparak bunları surlara dayadılar. Ancak Velid taraftarları, Abdullah'ın askerleriyle çatışarak onların yukarı çıkmalarına engel oldular. Böylece aralarında savaş başladı. Velid'in düşmanlarından biri koşarak şehrin kapılarını açtı. Abdullah b. Ali'nin askerleri şehre girerek halkı kılıçtan geçirdiler. Üç saat boyunca durmadan pazarda, yollarda ve evlerde kafa kesmeye, malları yağmalamaya devam ettiler.

Öğle namazı vakti Abdullah b. Ali bunu durdurmalarını emretti. Velid de öldürülenler arasındaydı. O gün Yahudilerden ve Hristiyanlardan çok sayıda kişi öldürüldü.

Abdullah b. Muhammed, amcası Salih b. Ali'yi büyük bir orduyla birlikte Mervan'ı bulmak üzere gönderdi ve ona Kadisiye yolu üzerinden gitmesini, kardeşi Abdullah'a katılmak üzere Mısır'a doğru hareket etmesini emretti. Böylece onunla bir araya gelerek Mervan'ı aramaya koyulacaklardı.

Abdullah b. Muhammed el-Mansur, halen daha Yezid b. Hübeyre ile savaşmak üzere Vasit yakınlarında bulunuyordu. Vasitliler üzerlerindeki sıkıntı artınca Yezid'den ayrılmasını istediler. Ona "Eğer reddedersen düşmanlarına yardım ederiz" dediler. Bunun üzerine Yezid, Mansur'a haber göndererek eman istedi. Mansur ona ve bütün askerlerine eman verdi. Bu şartlar altında Mansur'un yanına çıktı. Ancak Mansur onun boynunun vurulmasını ve Vasit'in surlarının yıkılmasını emretti. Ardından bu haberlerle birlikte kardeşi Ebu'l-Abbas'ın yanına döndü.

Ebu'l-Abbas, kendisi için yerleşeceği bir şehir inşa edilmesini emretti. Fırat'ın üzerinde onun için bir şehir inşa edildi. Burayı el-Anbar olarak adlandırdı ve oraya yerleşti.

Mervan, Abdullah b. Ali'nin Velid'in cesedine yaptıklarını ve Şamlıların Ebu'l-Abbas'a biat ettiğini öğrenince umutlarını yitirdi. Bir grup takipçisi ve aile bireyleriyle birlikte aceleyle kaçarak Mısır'a doğru ilerledi. Ardından Nil yönüne döndü ve Nübye sınırına kadar ulaştı. Kardeşi Abdullah'tan önce gelen Salih b. Ali ile karşı karşıya geldi. Abdullah Şam'da geç kalmıştı. Ancak ardından Şam'a girdi ve orada kaldı.

Salih b. Ali Mısır'a ulaştınca, Amir b. İsmail isimli adamını bir ordunun başında Mervan b. Muhammed'i bulması için gönderdi. Amir, Mervan'ı Nil üzerinde kamp kurmuş halde buldu. Gece vakti kampına saldırı düzenlemesi sonucu Mervan'ın askerleri kendisini terk edip kaçtılar. Böylelikle Mervan yalnız kaldı. Orada bulunan bir tepeye sığındı ve düşene kadar da savaşmayı bırakmadı. Mervan sonunda öldürüldü. Ancak iki oğlu Abdullah ve Ubeydullah kılık değiştirerek Nil kenarında bulunan diğer tüm insanlarla birlikte kaçtılar ... Sonrasında Abdullah Ubeydullah'tan ayrıldı ... Mekke'ye. Ubeydullah gitti ...'e yolda. Ve öldü. Amir b. İsmail, beraberinde olan malları yüklenerek Mısır'da bulunan Salih b. Ali'ye döndü. Mervan'ın cesedinin çarpmıha gerilmesini emretti ve kafasını mumyalayarak kardeşinin oğlu Ebu'l-Abbas'a götürdü.

Salih b. Ali onun Filistin'deki idarecisiydi. Ümeyyeoğullarından yaklaşık 70 kişi onun yanına gitmek üzere bir araya geldiler. Kuran okuyarak ona doğru yaklaştılar. Böylece kendilerini affedeceğini düşündüler. Zaten can ve mal güvenliği vermişti. Bir gün onlara sarayına gelmelerini emretti. Onlardan her birinin yanına ellerinde demir sopalar bulunan Horasanlı iki kişi oturttu. Kendisine hitap ettikleri sırada Horasanlılara gözleriyle işaret etmesi sonucu Ümeyyelileri bu sopalarla öldürdüler. Salih onların başlarını alarak Ebu'l-Abbas'a gönderdi ve mallarına el koydu. Onlardan geriye kalanları takip ettirdi. Filistin'de onlara öyle büyük zulümlerde bulundu ki onları yok etti.

Suriyeli Araplar Ebu'l-Abbas'ın kendilerini utanç altına aldığı ve evlerinde yaşayan, mallarına el koyan Arap olmayanlar tarafından tahakküm altına alındıkları zaman yaptıklarından pişman oldular. Bu durumdan rahatsız ve huzursuz oldular. İtaat etmeyi reddettiler. ... Remle'de yaşayan ve bölgesi Ebu'l-Vard olan Kays kabilesinden Habib b. Mürre ... Onun çevresi ve Mansur b. Muhammed ... karışıklık ve fitne yaşadılar ... Haşim. Sonra ... Araplar. Ve onu ele geçirdiler.

Ebu'l-Verd çok sayıda Arap'ı topladı. İsyan ederek Abdullah b. Ali'nin üzerine yürüdüler. Abdullah Filistin'den ayrılarak Humus'a gitti ve Humus'un doğusunda Merc'te kamp kurdu. Ordusuna savaşa hazırlık yapmalarını emretti. Ebu'l-Verd geldi. Abdullah, Ebu'l-Verd'in askerlerinin çokluğunu görünce biraz korktu. Ardından aralarında savaş başladı. İki taraftan da çok fazla kişi hayatını kaybetti. Ebu'l-Verd ve ordusu mağlup oldular. Abdullah Suriyelileri alarak Şam'a döndü. Orada Habib b. Mürre ile karşılaştı. Onu ve destekçilerini öldürdü. Ardından Şamlılardan ve bütün Suriye şehirlerinden biat aldı.

İshak b. Müslim Samsat'ta isyan etti. Kays kabilesi liderleri onun etrafında toplandılar. Zaten el-Cezire'nin birçok kentine, Qırqisiyah'a, Rasulayn'a, Tel-Mûzen'e, Kefertusa'ya, Semanin'e/Thamanin'e, Diyarbakır'a, Silvan'a ve diğer şehirlere Araplardan birini atamıştı. Harran, orada bulunan Musa b. Ka'b'ın elindeydi.

Ardından el-Cezire Arapları toplanarak Harran üzerine yürüdüler ve Musa b. Ka'b ile savaştılar. Araplar Ebu'l-Verd'in öldürüldüğü haberini alınca dağıldılar ve mağlup oldular. Bu haberi alan Abdullah b. Muhammed, Abdullah el-Mansur'u birçok birlikle beraber şehirlerin sakinleriyle barış yapmak, itaat etmeyenlerle ise savaşmak üzere el-Cezire'ye gönderdi. Kirkisiya'a/Qırqisiyah ulaştığında takipçilerinden birini oraya vali olarak atayıp Harran'a doğru ilerledi. Abdullah b. Ali'ye gelince, Suriye halkından biat aldı ve kış günlerinde Samsat'a doğru ilerledi. Ardından birden İshak b. Müslim ve Mansur b.

Ceu'ne üzerine yürüdü. Onlara eman vermesi üzerine onun huzuruna çıktılar. Samsat'ı fethederek halkından biat aldı. Aynı şekilde Abdullah el-Mansur'da bütün el-Cezire şehirlerini ele geçirerek sakinlerinden biat aldı. Felaketler dokuz ay boyunca devam etti.

İnsanlar bu zorlu durumun içindeyken Rum imparatoru Malatya üzerine yürüyerek kenti ele geçirdi. Halkını esir etti ve ardından geri döndü.

Bu yıl Ermeni lider Kusan, Ermenistan halkının çoğunu alarak onları Rum ülkesine gönderdi.

Abdullah b. Muhammed Harran'a gitti ve Emevilerin krallık hazinelerini Anbar'a nakletti. Salih b. Ali'yi Mısır'a ve çevresine vali olarak atadı. Abdullah el-Mansur'u el-Cezire ve Ermenistan valisi olarak atadı. Yahya b. Muhammed'i Musul ve çevresinin valisi olarak atadı. Yahya b. Muhammed Musul'a girdiğinde Musul Araplarına ve liderlerine Büyük Cami'de toplanmalarını emretti. Çocukları ve eşleri de dahil olmak üzere hepsini aynı anda öldürdü. O vakit Arapları hüzün sardı. Utanç ve aşağılanma kapladı. Haşimoğulları, bütün herkese sert davranarak vergileri arttırdılar. Bütün Arapların mallarına el koydular.

Ardından Habib isminde Kureyşli bir adam Afrika'da isyan etti. Valiyi yakaladı ve öldürdü.

Abdullah el-Mansur Ermenistan'a girdi ve hürlere cizye koydu, mallarını haczetti, onlara çok eziyet etti.

Abdullah b. Muhammed o vakit Horasan'da bulunan Ebu Müslim'e bir mektup yazarak yanına gelmesini emretti. Abdullah el-Mansur'a da yanına dönmesini emretti. Yanına geldikleri zaman Abdullah'a Mekke'ye gitmesini ve hac başkanlığı yapmasını emretti. Ebu Müslim'e de onunla gitmesini emretti. Kardeşine de gizli bir şekilde, eğer yapabilirse Ebu Müslim'in kellesini almasını emretti. Ardından ikisi de birçok Arap ve Acem ordularının başında ayrıldılar. Abdullah b. Muhammed, Abdullah b. Ali'ye mektup yazarak sefere çıkmasını emretti. Böylece Rumlar üzerine sefer düzenledi ancak başarılı olamayarak geri döndü.

Abdullah el-Mansur Mekke'ye girince bayrama eşlik etti ve geri döndü. Ebu'l-Abbas Abdullah b. Muhammed vefat etti. Onun vefatı Arapların 136. yılı 7 Haziran Pazar günü gerçekleşti. Dört yıl on ay boyunca hüküm sürmüştü. Halifeliği Ebu Cafer Abdullah el-Mansur'a, sonra da amcaoğlu İsa b. Musa'ya bıraktı.

Aynı yıl Rum imparatoru Konstantin kiliselerde bulunan suretler ile ilgili olarak İstanbul'da yaklaşık 300 piskoposun katıldığı bir konsil topladı. Suretlere secde edilip edilmemesi gerektiğini inceleyip değerlendirdiler. İmparatorla birlikte secde edilmemesi gerektiği ve buna hiçbir şekilde izin verilmeyeceği konusunda anlaştilar. Allah'ın eski ve yeni kutsal kitaplarının ve babaların eserlerinin tanıklığını getirdiler. Şamlı Jean b. Mansur'u ve Kıbrıslı Gregorius'u aforoz ettiler. Birçok kanon kaleme aldılar. Bu konsil yedinci konsil olarak adlandırıldı.

Abdullah b. Ali, Abdullah b. Muhammed'in ölüm haberini alınca ve Abdullah el-Mansur ile Ebu Müslim'in çok uzaklarda olduklarını görünce tahta göz dikti. Kendisiyle birlikte olan Araplardan ve Horasanlılardan kendisi için biat aldı. Kardeşi Salih b. Ali hariç ona biat ettiler. Ona biat etmedi. Abdullah b. Ali bir sefer isteği içerisindeydi. Ancak tahta talip olduktan sonra seferden vazgeçerek el-Cezire'ye yöneldi. Harran'da, Abdullah el-Mansur'un hacdan dönene kadar yerlerini korumak üzere yerleştirdiği birçok askeri birlikle beraber Mukatil isimli ancak Akki olarak çağırılan bir adam bulunmaktaydı. Harran, kararlı bir şekilde Abdullah b. Ali'ye biat etmedi. Abdullah b. Ali Harran'a ulaştı ve şehrin etrafına mancınıklar yerleştirdi. Kırk gün boyunca şehir halkıyla savaştı. Ancak sonrasında şehir halkı eman istedi ve o da eman verdi. Böylece ona şehrin kapılarını açtılar. Abdullah b. Ali Harran'ı alınca Irak'a gitmek üzere harekete geçti. Arapları Horasanlılara tercih etti ve onları yüksek mevkilere getirdi. Acemleri (Persleri) öldürmeye başladı. Onların mallarına el koyup Araplara verdi.

Ardından Abdullah el-Mansur, beraberinde Ebu Müslim ile birlikte Mekke'den döndü ve Kufe'ye girdi. Minberin üzerinde insanlara hitap ederek halifeliği kendisine istedi. İnsanlar ona biat ettiler. Abdullah el-Mansur'un gelişinin öncesinde İsa b. Musa doğulu Arapları ve Horasanlıları toplamış onlara İbn Abbas'ın vasiyetini okumuştur. Onlara Abdullah el-Mansur'un sıradaki halife olduğunu ilan etmiş, vaaz ve vaatlerle onlardan Abdullah el-Mansur adına biat almıştı. Mansur gelince kendisine boyun eğmiş birlikler buldu. Tahta yerleşti ve gücünü pekiştirdi.

Ardından Abdullah b. Ali'nin üzerine yürümek üzere Ebu Müslim'e Musul'dan birçok birlikle beraber ayrılmasını emretti. Abdullah o sırada Qırqisiyah'ta bulunmaktaydı. Abdullah b. Ali, Ebu Müslim'in Anbar'dan ayrıldığını ve Musul'a doğru yola koyulduğunu haber aldı. Fırat üzerinde kamp kuran Abdullah b. Ali Habur'a doğru yola koyuldu. Hirmas ve Habur nehirlerinin birleştiği yere doğru ilerledi. Ardından Hirmas nehrini geçerek

Nusaybin'e ulaştı ve orayı kuşattı. Ancak Ebu Müslim Resulayn'a doğru hareket ediyormuş gibi yaptı. Bunun üzerine Abdullah b. Ali onun peşine düştü. Ebu Müslim bunu öğrenince Rasulayn yolundan ayrıldı. Saparak başka bir yoldan döndü ve Nusaybin'e ulaşarak burada kamp kurdu. Böylece Abdullah b. Ali ile şehir arasına yerleşmiş oldu.

Abdullah b. Ali, Ebu Müslim'in Nusaybin'i aldığını öğrenince ondan biraz korktu. Bir yerden başka bir yere intikal ettiği her seferinde kampını hendekler, gözcüler ve dikenli teller ile çevreledi. Ardından iki taraf birbirine yaklaştı. Aralarındaki çatışmalar her geçen gün daha da şiddetlendi. Her iki taraftan da birçok kişi hayatını kaybetti.

Gökte, ateşten mızrağa benzer bir işaret belirdi. Doğudan batıya doğru uzamaktaydı. Bazen uzadı bazen kısaldı. Bütün bu süreç boyunca Abdullah b. Ali'nin savaşı devam etti.

Ebu Müslim hücumlarından birinde Abdullah b. Ali'nin üzerine saldırdı. Ancak Abdullah b. Ali askerleriyle birlikte onun elinden kaçtı. Abdullah b. Ali'nin askerlerini öldürüp kamplarını yağmaladılar. Abdullah kaçarak gözden kayboldu ve gizli bir yere saklandı. Basra'ya, kardeşi Süleyman b. Ali'nin yanına gelene kadar bu şekilde gizlenerek yaşadı.

Salih b. Ali Ebu 'Un'u büyük bir orduyla birlikte Mısır'dan Filistin'e gönderdi. Ebu 'Un Arap kabilelerinin peşine düştü ve son kişisine kadar onları öldürdü. Mallarını ve sürülerini yağmaladı.

Abdullah el-Mansur, Cevher isimli bir adamı Horasan ordularının başında Qırqisiyah'a gönderdi. Şehre girdi ve orada 20.000 Arap'ı öldürdü. Aynı zamanda onunla birlikte Hamit b. Kahtebe'yi de Musul'a gönderdi. O, Abdullah b. Ali'nin Harran'a ve diğer el-Cezire şehirlerine vardığını öğrendi. O (Mansur?), umutsuzluğa kapıldıktan ve yaşamlarını koruma umutlarını yitirdikten sonra el-Cezire ve Suriye'de bulunan bütün Arapların lideriydi.

Ebu Müslim Musul yolu üzerinden Harran'dan döndü. Kufe ve Anbar yolundan ayrılarak Azerbaycan ve Irak arasında bulunan Hilvan yoluna doğru hareket etti ve Ebu Cafer'e dönmemeye karar verdi. Ebu Cafer, Ebu Müslim'in Horasan'a yürüyüşünü haber alınca onun niyetini anlayarak İsa b. Musa'yı üzerine gönderdi. İsa, Ebu Müslim'in yanına geldi ve ona sürekli yakınlık ve müsamaha gösterdi. Ona vaatlerde bulundu. Pohpohlayıcı ve kurnaz sözlerle onu yumuşattı. Niyetinden saptırana ve karar verdiği şeyden vazgeçirene

kadar uğraştı. Bunun sonucunda İsa b. Musa, Ebu Müslim ile beraber Ebu Cafer el-Mansur'a geldi. Oraya ulaştıkları zaman Mansur gelir gelmez onun öldürülmesini emretti.

Ebu Müslim'in önden Azerbaycan'a gönderdiği, Mecusi olan Şeybe isimindeki komutanı halen Ebu Müslim'in gelişini beklemekteydi. Ancak onun ölüm haberini alınca isyan edip kanının intikamını almaya karar verdi. Ardından Rey'e giderek Mecusilerin, Deylemliler'in, Hintlilerin ve diğerlerinin fikirlerini ifsat ederek kendi görüşüne bağladı. Bu haber Ebu Cafer'e ulaşınca onun üzerine Cevher isimli adamı gönderdi. Cevher, Rey'e ulaşınca orada Şeybe ile karşılaştı. Mecusiler mağlup olarak kaçtılar. Cevher onun destekçisi olan ve sayıları 50.000'e ulaşan bütün Mecusileri öldürdü. Ailelerini esir edip mallarına ey koydu. Rey halkından Ebu Cafer el-Mansur için biat aldı. Bunları gerçekleştirdikten sonra orada kaldı ve Mansur'a dönmedi. Mansur onun üzerine ibn el-Eş'as'ı gönderdi. İbn el-Eş'as mağlup ederek bütün adamlarıyla birlikte onu öldürdü. Ardından Mansur, amcaoğlu Salih b. Ali'ye Ebu 'Un'u Mısır valiliğine getirmesini ve Şeybe'yi Suriye'ye ve kıyı ülkesine göndermesini emretti. Mansur sonrasında Musa b. Ka'b'ı Sind'e ve çevresine gönderdi. Musa orada Asbağ b. Davud isimli isyankar karşılaştı. Onu mağlup etti ve takipçileri ile birlikte onu öldürdü. Orada bulunan Araplardan ve diğer sakinlerden biat aldı. Bir vali atadıktan sonra geri döndü. Bu olay Arapların 137. yılında vuku buldu.

Rum imparatoru Konstantin Erzurum'a (Kalikala) doğru sefere çıkarak kenti ele geçirdi ve halkını esir etti. Salih b. Ali, Arap ve Acem ordularıyla birlikte Rumlara karşı sefere çıktı. Ancak başarısız olarak geri döndü. Fakat Rumlardan Ermenistan'dan getirdiği Ermenileri ve Alanları, soyluları Kuşan ile birlikte aldı ve onları Suriye'ye yerleştirdi. O günden beri Rum kralları, Ermenilerden herhangi birinin imparatorluklarına özellikle de sınıra yakın yerlere yerleşmelerini yasaklamışlardır.

Bu vakitte Abdullah el-Mansur Rum imparatorları tarafından harap edilen Malatya'nın restore edilmesini emretti. Orada askerlerin barınması üzere hanlar yaptırdı.

el-Cezire'de Mülebbid isimli bir Haruri isyan etti. Birçok Horasanlı ona katıldı. Abdullah el-Mansur bu durumdan korktu ve baskı altına girdi. Asi Musul'a yaklaştığında Abdullah el-Mansur, Hazim b. Huzeyme'yi onun üzerine gönderdi. Hazim onu mağlup ederek askerleriyle birlikte onu öldürerek geri döndü. Abdullah el-Mansur Horasan valisi olarak kendisine isyan eden Abdülcebbar isimli bir adamı görevlendirdi. Bu Arapların 140. yılında yaşandı.

Aynı yıl Ali b. Ebu Talip'in oğullarından biri isyan ederek kendini Mehdi olarak adlandırdı. Araplardan bir grubu kendi etrafında topladı. Abdullah el-Mansur'un onun üzerine gönderdiği birlikler tarafından kendisi ve etrafındakiler öldürüldü.

Aynı yıl Eş'as Afrika'ya doğru sefere çıktı. Ele geçirerek halkından biat aldı.

Aynı yıl Abdullah el-Mansur Rum imparatorluğu tarafından harap edilen Erzurum'un restore edilmesini emretti. Garnizonlar kurdu ve yollar yaptırdı.

Aynı yıl Muhammed el-Mansur oğlunu Horasan valisi olarak atadı ve onunla birlikte komutanlar ve birlikler gönderdi. Asi Abdülcebbar Merv'de bulunuyordu. Ardından Hasan b. Harran isimli başka bir asi daha çevresi denizler ve dağlar ile çevrili olan Deylem'in batısında Azerbaycan'ın ise doğusunda bulunan Gürgan'da isyan etti. Gürgan girişi zor, yolları dar ve zorlukla ulaşılan bir bölgedir. Doğudan batıya deniz kıyısını takip eden uzunluğu 40 fersah, kuzeyden güneye genişliği ise 20 fersaktır. Orada geniş, uzun ve yaygın çayırlar, bol su kaynakları, sık ağaçlar ve birçok meyve bulunmaktadır. Orada beş şehir bulunmaktadır. Her şehrin iki veya üç suru vardır. Oradaki yüksek dağların tepesinde birçok kale vardır. Halkının narin vücutları ve çok güzel ten rengi vardır. Birçok zanaatte yeteneklidirler. Orada birçok insan yaşamaktadır. Isbehbedh'in o zamaki adı Kûrşîb/Kouregib idi.

Muhammed b. Abdullah el-Mansur ona elçiler gönderdi. Onu vergilerle boğdu ve vergisini arttırdı. Bunları ödemesini ya da karşısına çıkıp savaş ilan etmesini emretti. Yanına gönderdiği elçi bazı yetkililerle birlikte giden Ebu 'Un idi. Elçiler onun yanına ulaşır mektubu okuyunca Isbehbedh ona iyi davrandı ve bir mektup yazarak Mansur'a gönderdi. Mektupta şöyle dedi: "Ben meseleleri birbirleriyle kıyaslayan bir adamım. Benim toprağım küçük ve dardır. Savaşı, talihsizliklerini, gerektirdiği zorluklarını, felaketlerini, cefasını, sıkıntılarını düşündüğüm zaman bilgeliğe dönüyor ve kendimi kontrol ediyorum. Söylediğim sözlerime göre malımı vermeye hazırım. Böylece onurumu ve hayatımı koruyacağım ve gelip alabilirse ona teslim edeceğim. Senden önce gelen başkalarına ödediklerim aynı şekilde sana da verilecek ... bunların hepsi. Al!"

Elçi, Isbehbedh'in cevabını alıp oradan ayrılınca Isbehbedh kalelerinde bulunan mallarını, silahlarını, halılarını aldı ve kendisini aceleyle korumaya aldı. Mektubu Muhammed b. Abdullah'a ulaştı. Muhammed mektubu okuyunca öfke ve hiddete kapıldı ve bütün Horasan ordusuyla birlikte Ebu 'Un'u onun üzerine gönderdi. Ordu Taberistan'a girdi. Ardından onun köylerine ve kırsalına yayılarak oraya yerleştiler. Halkın üzerine saldırarak

büyük tahribata neden oldular. Isbehbedh ailesiyle birlikte tahkim ettiği kalelere sığındı. Ülkesine orduların ulaştığını görünce onlara karşı koyamayacağını anladı. Birlikler bir kaleye saldırarak orayı ele geçirdi. Orada birçok mal, eşyalar, halılar, birinci sınıf değerli taşlar ve başka eşyalar buldular. Isbehbedh bu durumu görünce düşmanlarla savaşmak üzere dışarı çıkmaya karar verdi. Böylece askerleriyle birlikte onların karşısına çıktı ancak mağlup oldu. Bunun üzerine Deylem'e varana kadar kaçtı. Oradan askerler topladı ve düşmanlarına karşı tekrar bir saldırıya geçti. Ancak tekrar mağlup oldu. Böylece ikinci defa Deylem'e kaçtı ve ölene kadar da orada kaldı. Ardından düşmanları bu kulelere saldırdılar ve malları, silahları ve halıları ele geçirdiler. Halkını esir ettiler. Ardından bütün ülkeyi ele geçirip her şeyi aldılar. Sonrasında oradan ayrıldılar. Muhammed b. Abdullah Rey'den ayrıldı ve Gürgan'dan ... fersah, ...'dan ise 70 fersah uzaklıkta olan Nişabur'a ulaştı.

O yıl bir kuyruklu yıldız belirdi Güneş boğa burcundayken, güneşin önünde Koç burcundaydı. Güneş ışınlarının altına gelene kadar hareket etmeye devam etti. Ardından arkasına geçti ve 40 gün boyunca kaldı.

Bu yılın sonuna doğru Muhammed b. Abdullah, Horasan'dan döndü ve Abdullah el-Mansur ile birlikte hac başkanlığı yaptı. Ardından Abdullah el-Mansur Dicle kenarına, Medain yukarısına bir şehir inşa etti ve "Medinetü's-Selam" (Bağdad) olarak adlandırdı. Oraya yerleşti ve maiyetini oraya getirdi.

Oğlu Muhammed'i Horasan'a gönderdi ve ona Rey'e yerleşmesini emretti. Muhammed yola çıktı ve oraya vardı. Rey'in yanına "Muhammediye" olarak adlandırdığı bir şehir inşa etti.

Abdullah el-Mansur'un dokuzuncu yılında, Medine'de Muhammed isimli, Fatıma'nın çocuklarından bir asi isyan etti. Hasan b. Ali b. Ebu Talip'in neslinden. İnsanlar ona biat ettiler. Abdullah el-Mansur amcaoğlu İsa b. Musa'yı ve Humeyd et-Tusi'yi büyük bir orduyla birlikte onun üzerine gönderdi. İsa, yandaşlarıyla birlikte onu öldürdü. Başını alarak Ebu Cafer'e götürdü. Abdullah da isyankarın öldürüldüğünün ve kellesinin alındığının haberini aldığı sırada şehirden ayrılmış, Akul'a doğru yürümüş ve kampını kurmuştu. Bunu yapma nedeni Kufelilerin kendisine karşı ayaklanmasından korkmasıydı. Çünkü onlar, Basralılar ve çevredeki şehirler İbrahim adındaki bir asiye biat etmişlerdi. İbrahim Basra'ya vardığında halktan biat almış ve Abdullah'a karşı savaşa karar vermişti.

İbrahim kardeşinin öldürüldüğünü öğrenince birçok birlikle harekete geçerek Ebu Cafer'in üzerine yürüdü ve Akul'a yaklaştı. Ebu Cafer ile arasında yaklaşık olarak 15

fersahlık bir mesafe kaldı. İsa b. Musa büyük bir orduyla İbrahim'in karşısına çıktı. İsa onu mağlup ederek askerlerinin büyük çoğunluğunu öldürdü. İbrahim ise savaşta ölmeyerek kaçmayı başardı. Ancak İsa b. Musa onu takip ederek yakaladı ve öldürdü. Kellesini Ebu Cafer'e götürdü. İbrahim'in bu ölümünden sonra savaşlar ve afetler duruldu.

Hazarlar; Harun, Lazkiye ve Alan'ların bütün kapıları üzerine doğru saldırıya geçtiler ve 50.000 civarında Arap'ı malları ve sürüleriyle birlikte esir aldılar. Musa b. Ka'b onların karşısına çıktı. Ancak mağlup oldu ve askerlerinin çoğu Hazarlar tarafından öldürüldü.

Aynı yıl Abdullah b. Muhammed el-Mansur insanların amcaoğlu olan İsa b. Musa'ya, Abdullah el-Mansur'dan sonra tahta geçeceğine dair verdikleri biatı çiğnedi. İnsanlar Muhammed b. Abdullah'a biat ettiler. Abdullah onu Müslümanların imparatorluğunun varisi ilan etti.

Konstantin, oğlu Leon'a biat ederek onu Rum imparatorluğunun varisi ilan etti. Aynı yıl Rum imparatoru Konstantin birçok şehir inşa etti. Oralara Ermenistan halkını ve başkalarını iskan etti.

Abdullah el-Mansur'un 10. yılında Araplar Hint kasabalarından biri olan Kabil'i ele geçirdi.

Aynı yıl Horasan'da dağları yerinden oynatan, zarar görmemiş ağaç ve taş bırakmayan çok şiddetli bir deprem yaşandı. Yerin altı sarsıldığında ağaçlar ve taşlar paramparça olup yok oldu.

Abdullah'ın 14. yılında bir Mecusi Horasan'da isyan ederek Abdullah el-Mansur'un otoritesini sarstı. Bunun sebebi şuydu: Faris olarak adlandırılan bir Horasan kentinde, çok fazla gümüş çıkartılan bir dağ bulunmaktaydı. 30.000 işçi bu madenin çıkartılmasında ve işlenmesinde çalışmaktaydı. Bu işçiler dağın ellerinde bulunduğu Mecusiler idi. Maden'de çok değerli bir maden keşfedildi. Sultan dağı onların elinden almayı ve başkalarına tevdi etmeyi istedi. Ancak buna karşı çıkmaları üzerine Sultan onlardan birine vurdu. Bunun üzerine onlarda onun üzerine saldırıp birçok askerini öldürdüler. Bunun üzerine Sultan, Rey'de bulunan Muhammed b. Abdullah el-Mansur'a bir mektup yazarak olanları bildirdi. Muhammed b. Abdullah el-Mansur ona öncü olarak 34.000 asker gönderdi. Ardından kendisi de 30.000 askerinin başında harekete geçti. Öncü birlik olarak gönderilen askerler madenlerin ve Mecusilerin bulunduğu dağa ulaştı. Onlarsa savaştılar. Ancak Mecusiler

onları mağlup ederek birçoklarını öldürdüler. Muhammed b. Abdullah askerlerinin mağlup olduğu haberini alınca bulunduğu yerde kalarak Abdullah el-Mansur'a bir mektup yazdı ve mektubunda askerlerin başına gelenler ile maden olayını ona bildirdi. O sırada Arfasir olarak adlandırılan bir yerde bulunuyordu. Kışı orada geçirdi.

Kışı geçirdikten sonra isyancıların üzerine 40.000 askerın başında Hazim isminde bir adamı gönderdi. Hazim isyancıların olduğu yere ulaşınca askerleriyle onlara saldırdı ve onları mağlup etti. 20.000 binden fazla kişiyi öldürüp geri kalanları esir alarak Dicle'nin kenarında, Medinetü's-Selam'ın karşısında kamp kuran Muhammed b. Abdullah'a götürdüler.

Mansur'un 15. yılında Afrikalılar isyan ederek Amr b. Mühelleb'i ve askerlerini öldürdüler. Bunun üzerine Yezid b. Mühelleb çok sayıda askerle birlikte onların üzerine yürüdü. Yaklaşık 30.000 kişiyi öldürüp geri döndü.

Mansur bütün ordusuyla birlikte harekete geçti ve el-Cezire'ye gitti. Bir süre orada kaldı. Ardından Fırat'ı geçerek Filistin'e ulaştı. Herkese zulmetti. Onların başına, kendisinden daha önce hiçbir kralın yapmadığı kadar fazla dert ve zorluk yaşattı. Onların üzerinde o kadar büyük bir baskı kurdu ki işçisinden hizmetkarına, hamalından mezar kazıcısına, çiftçisinden hayırseverine kadar herhangi bir sınıftan vergi almadığı ve mallarına el koymadığı hiçbir kimse kalmadı. İnsanlar o kadar dayanılmaz zorluklara ve sıkıntılara maruz kaldılar ki bazıları mezarlar kazarak cesetleri dışarı çıkarttılar ve onları pişirip yediler. Bazıları köpekleri öldürüp kızarttılar ve pazarlarda sattılar. Paralar insanların ellerinden kayboldu. Anlatılamayacak bir sıkıntı başlarına geldi. Başlarındaki talihsizliği tamamlamak için aralarında veba salgını patlak verdi.

İnsanlar bu zorlu durumlar içerisinde bulunurken Mansur 21 yıl 3,5 ay hüküm sürdükten sonra öldü.

Aynı yıl, Rum imparatoru Konstantin 43 yıl 3 ay hüküm sürdükten sonra vefat etti.

Mansur'un oğlu Muhammed b. Abdullah el-Mehdi, Arapların 158. yılında hüküm sürmeye başladı. Hapishanelerin açılmasını ve babasının orada hapsedtiği herkesin serbest bırakılmasını emretti.

Konstantin oğlu Leon, İskender'in 1084. yılından itibaren Rumlar üzerinde 5 yıl boyunca hüküm sürdü. Babasının hapse attığı herkesi serbest bıraktı ve sürgüne gönderilen herkesi geri çağırdı.

Muhammed b. Abdullah el-Mehdi'nin ikinci yılında, Abbas b. Muhammed Rumlar üzerine sefere çıktı. Galatya şehri olan Ankara'ya ulaştı ve oraya girdi. Ancak orada hiçbir şey yapmadı.

Aynı yıl doğuda dört asi isyan etti. Biri Sa'id ülkesinde, diğeri Sicistan'da, üçüncüsü Bahreyn'de ve dördüncüsü ise nehrin ötesindeydi.

FLORANSA ELYAZMASI BURADA BİTMEKTEDİR.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Daha önce belirttiğimiz üzere, tarihi doğru bir şekilde anlamak ve buna göre doğru bir gelecek inşa etmek için geçmiş tarihi doğru bir şekilde analiz etmemiz gereklidir. Bu noktada yapılması gereken şeylerin başında tarihi farklı kaynaklardan incelemek ve araştırmak gelmektedir. Bu sayede tarihte yaşanan birçok olay ve olgu hakkında farklı bakış açılarına sahip olunabilir. Daha doğru yaklaşımlar ile daha doğru değerlendirmeler yapılabilir.

Ülke olarak üzerinde yaşadığımız ve birçok farklı medeniyetin, dinin, milletin izlerinin bulunduğu Anadolu coğrafyası yukarıda bahsettiğimiz durum açısından oldukça zengindir. Anadolu, Ortadoğu ve Mezopotamya gibi coğrafyalarda geçmişten günümüze kadar birçok farklı dini inanç, millet ve kültür izlerini bırakmıştır. Üzerinde yaşadığımız bu coğrafyayı daha iyi tanıyabilmek adına bu milletlerin ve toplumların eserlerini incelemek oldukça önemlidir. Bu anlamda incelemesini ve tercümesini yaptığımız *Kitap el-Unvan* (Başlıkların Kitabı ya da Evrensel Tarih) adlı eser de bunlardan biridir. Müslümanların hakim olduğu bir coğrafyada ve bir İslam devletinde yaşayan, bununla birlikte Doğu Roma imparatorluğu ile bağı bulunan Melkit mezhebine mensup bir piskoposun gözünden genelde dünya tarihini özelde İslam tarihini okuma fırsatı oldukça önemli ve heyecan vericidir. Eserin incelemesi ve tercümesi sayesinde Hristiyan Melkit bir piskoposun dünya tarihine, Hz. Muhammed'e, İslam fetihlerine ve Müslümanlara dair sahip olduğu bakış açısını görülebilecektir. İslam tarihi kaynaklarıyla kıyaslama fırsatı sunması açısından bu eserlerde aktarılan bilgiler ile karşılaştırma yapılabilecektir.

Eseri tarihsel açıdan incelediğim zaman dikkatli yaklaşmamız gerektiğini görebilmekteyiz. Yazarımız yaşanan birçok tarihi olayı doğru bir şekilde aktarsa da eserde mitolojik ve efsanevi öğelerde büyük yer tutmaktadır. Mitolojik karakterleri gerçekten yaşamış şahsiyetler gibi anlatmasının yanında eserin bazı yerlerinde yaşam yıllarında, tarihlerde vs. çelişkiye düşebilmektedir. Ayrıca kendi inancı açısından bazı yerlerde ve konu başlıklarında yanlı yazılar kaleme aldığını müşahade edebiliyoruz. Bardaysan, Mani, Arius gibi isimler için açtığı başlıklarda bu kişileri melun olarak nitelendirmesi bu durumu göstermektedir. Ancak eser özellikle İslam tarihi dönemine yaklaştıkça (yazarın kendi yaşadığı çağa daha yakın olması hasebiyle de) daha fazla tarihsel bir değer görmektedir.

Tezimizde incelediğimiz gibi İbn Esir, İbn Kesir, Belazuri gibi temel İslam kaynaklarıyla uyum içerisinde olan rivayetleri söz konusudur.

Sonuç olarak dinler tarihinde önemli bir yer ettiğini düşündüğümüz ancak hak ettiği değeri göremeyen bu eser tezimizde inceleme konusu edilmiştir. *Münbiçli Agapius'un Kitap el-Unvan Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme* isimli çalışmamızda Hristiyan Arap tarihçiliği alanında var olduğunu düşündüğümüz bir eksikliği kapatmayı hedefleyerek, bu alanda çalışacak olanlara katkı sağlamayı hedefledik. Bu inceleme ve tercüme sayesinde akademik olarak bu alanda çalışacak kişilerin yanında alana ilgisi bulunan herkese büyük bir kolaylık sağlamış olduğumuza inanıyoruz.

KAYNAKÇA

- Abrik, M. (2022). Menbic'te Şiir ve Şairler. Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bingöl.
- Aşirov, T. (2005). Bîrûnî'ye ve İbn Hazm'a Göre Hristiyanlık. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa.
- Avcı, C. (2008). Saîd b. Bitrîk. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 35, s. 551-552). içinde İstanbul: TDV Yayınları.
- Aydın, G. (2017). Süryani Kroniklerine Göre Bizans-Sasani Savaşlarının Mezopotamya Şehirlerine Etkisi: Nusaybin Örneği (IV-VII. Yüzyıllar). Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin.
- Bakır, A. (2022). Kays b. Sa'd. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 25, s. 93). içinde Ankara: Türkiye Diyanet Yayınları.
- Bozkurt, A. (2010). Lübnan'ın Sosyal Yapısı, Siyasi Tarihi ve Hizbullah. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Bryce, T. (2009). *The Routledge Handbook of the Peoples and Places of Ancient Western Asia: From the Early Bronze Age to the Fall of the Persian Empire*. London: Routledge.
- Çil, H. (2009, Eylül-Aralık). Halife Ömer'in Askerî Şehirleri. *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 12(35), s. 88.
- Demirkent, I. (2004). Menbic. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 29, s. 123-124). içinde Ankara: TDV Yayınları.
- Dilek, A. (2013). Antakya ve Tüm Doğu Süryani Ortodoks Patrikliği: Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Duygu, Z. (2014). VII. Yüzyıldaki İslam Fetihlerinin ve Müslüman Hakimiyetinin Hristiyan Tarih Yazımına İzdüşümleri. *Artuklu Akademi*, 39.
- Duygu, Z. (2021). *İslam ve Hristiyanlık*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Duygu, Z., ve Akalın, K. (2018). *Kristolojiye Giriş*. Divan Kitap: İstanbul.
- el-Belâzurî, Y. (2013). *Fütûhu'l Büldân*. (P. D. Fayda, Çev.) İstanbul: Siyer Yayınları.
- eş-Şehristanî, M. b. (2006). *Dinler ve Mezhepler Tarihi "el-Milel ve'n-Nihal"*. (M. Tan, Çev.) İstanbul: Yeni Akademi Yayınları.
- İbnü'l-Esîr. (1991). *İslam Tarihi el-Kamil fi't-Tarih* (Cilt 4). (M. B. Eryarsoy, Çev.) İstanbul: Bahar Yayınları.
- İçöz, A. (2019). Doğu Hıristiyanlarının Arapça'yı Yazı Dili Olarak Benimseme Sürecinde Gösterdikleri Farklı Yaklaşımlara Genel Bir Bakış. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 90-92.
- Kaplan, İ. (2006). Erken Dönem Müslüman-Hıristiyan Teolojik İlişkileri. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kesir, İ. (2012). *Büyük İslam Tarihi* (Cilt 8). (M. Keskin, Çev.) İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Nersessian, S. D. (1956). *Alexander Alexandrovich Vasiliev*. Washington: Dumbarton Oaks Papers. <https://archive.org/details/Vasiliev1956Bibliography/page/4/mode/2up> adresinden alındı
- Özkuyumcu, N. (2020). Mukavvîs. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 137-138). içinde Ankara: TDV Yayınları.
- Pearse, R. (2008). www.tertullian.org: https://www.tertullian.org/fathers/agapius_history_00_eintro.htm#Who%20was%20Agapius? adresinden alındı
- Sinanoglu, M. (2004). Melkaiyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 29, s. 84-85). içinde Ankara: TDV.
- Şenay, B. (2016). Ayrılmış Doğu Kiliselerinin Tarihsel Gelişimi. P. D. Gündüz (Dü.) içinde, *Yaşayan Dünya Dinleri* (s. 136-137). Ankara: Diyanet Vakfı Yayın.
- Tarakçı, M. (2010). Nestorius ve Kristolojisi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 219-220.
- Taşpınar, İ. (2012). Theodore Ebû Kurre. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 41, s. 83-84). içinde İstanbul: TDV Yayınları.

Treiger, A. (2020). Arap Hristiyanlığı: Kısa Bir Tarih. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(25), 770.

Vasiliev, A. (1908). Giriş. A. o. Manbij içinde, *Kitap el-Unvan*. St. Petersburg.

Winter, I. (2009). *On Art in the Ancient Near East Volume I: Of the First Millennium BCE*. Leiden: Brill.

Wood, P. (2016). Agapius of Manbij. G. Dunphy, & C. Bratu (Dü) içinde, *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*.

Yıldız, H. D. (1991). Avâsım. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 111-112). içinde İstanbul: TDV Yayınları.

